

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ Δ'

ΑΘΗΝΑΙ 1941

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΑΣΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΜΑΡΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀσώματος (ὁ, στὸν Ἀσώματο, ἐπίθ. Ἀσωμαθιανός) εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, καὶ Ἀσώματοι (πλήθ.) εἰς τὸ τῶν λογιωτέρων εἶναι γνωστὴ ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου Κρήτης, ἡ τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τῶν Ταξιαρχῶν. Κεῖται ἐν τῷ μέσῳ περιόπου τῆς ἐπαρχίας καὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο κοιλάδων, αἱ ὁποῖαι συγκροτοῦσι τὴν ἐπαρχίαν, βορείου, Ἀσωμαθιανοῦ κάμπου, καὶ νοτίου, Σμηλιανοῦ. Εἶναι δὲ αὕτη κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶνων, ἀμπελώνων, πελωρίων πλατάνων καὶ δρυῶν, παντὸς εἶδους ὀπωροφόρων δένδρων, καταρδεύεται δὲ ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων καὶ παράγει πλουσίως ἔλαιον, οἶνον, δημητριακὰ καὶ παντοειδεῖς ὀπώρας, τρέφει δὲ ἐπὶ τῶν περικλειόντων αὐτὴν ὀρέων πολλὰ ποίμνια. Ἀπὸ τῶν πέριξ καὶ ὑψηλότερον κειμένων χωρίων καθορωμένη γίνεται χάσμα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ, γοητεία καὶ ἀληθῆς παράδεισος¹. Οὕτως ἀντελήφθησαν τῆς κοιλάδος οἱ κατὰ καιροὺς περιηγηταὶ καὶ ἐπισκέπται. Καταχωρίζομεν ἐνταῦθα ὅσα ἔγραψεν ὁ Tournefort (1656—1708, Voyage au Levant), ἅτινα μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπανέλαβον οἱ μετ' αὐτὸν περιηγηταί.

«Εἰσερχόμεθα εἰς μίαν κοιλάδα κατάφρακτον ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη, τὸν Ὑψηλορείτην, μὲ μίαν σχεδὸν κάθετον τομὴν, ἐτέρωθεν δὲ τὸ γυμνὸν Κέδρος, ἄλλας ὀρεινὰς μάζας, αἱ ὁποῖαι ἀποκλείουν παντοῦ τὴν γόησσαν κοιλάδα. Γύρω εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων ἀναρριχῶνται κατάλευκα τὰ χωρία, ἐν ᾧ εἰς τὴν κοιλάδα διασκορπίζονται ἐδῶ πορτοκαλεῶνες, ἐκεῖ ἐλαιῶνες, πυκνὰ δάση κυπαρίσσων, δάση ἐκτεταμένα εἰς τοὺς λόφους ἀπὸ μυρτῶνας καὶ ἄλλα παντὸς εἶδους καρποφόρα φυτὰ. Ἡ μηλέα καὶ ἡ ἄμπελος σκορπίζουν ἢ μία τὸ ἄρωμα καὶ ἡ ἄλλη τὸ τόσον χρυσοπράσινον χροῖμα. Διασχίζουσιν τὴν κοιλάδα

¹ Ῥομαντικὴ παραποιάμιος τοποθεσία εἰς τὴν κτηματικὴν περιοχὴν τοῦ χωρίου Μοναστηρακιοῦ πλησίον τῆς Μονῆς φέρει καὶ σήμερον τὸ τοπωνύμιον Παράδεισος. Ὁ δὲ ψάλτης τῆς ἀλώσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων Μπουνιαλῆς ἀναφέρει τὴν ὀνομασίαν παράδεισος εἰς ὅλον τὸ ὄρος Κέντρος (Κρητικὸς πόλεμος, σελ. 235 στ. 29):

Τὸ Κέντρος, ποῦθεν ἑκατὸν βρούσες σιὰ τρίγουρά του,

Παράδεισον ἐτύχαινε νὰ λέσιν τῶνομά του.

ποταμοί, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα ἀρδεύουν κήπους. Πηγαὶ ἀφθονοὶ προσφέ-
ρουν εἰς τὸν διαβάτην τὰ διαυγῆ καὶ εὐφραντικὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα διερχό-
μενα ἀπὸ τὸ μέγα διυλιστήριον τῶν γύρωθεν ὄρεων ἐξέρχονται ὡς νάματα
ἀθάνατα» (I, 56).

Ὁ δὲ Σπ. Παγανέλης διελθὼν ἐξ Ἀμαρίου τῷ 1884 ἔγραψε περὶ
τῆς κοιλάδος: «Χωρῶν πρὸς μεσημβρίαν (ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδίου) εἰσῆλθον ...
εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ἀμαρίου καὶ τὴν ὁμώνυμον κοιλάδα. Ἡ τοπογραφία εἶναι
ἔξοχος, διστάζω δὲ νάποδεχθῶ σκηνογραφίας ὑπερτέρας, λόγῳ φυσικῆς καλ-
λονῆς . . . Ἡ κοιλὰς Ἀμαρίου, τὴν ἑαρινὴν στολὴν τῆς ἡμφιεσμένη, ἦτο
τὴν ὄραν ἐκείνην ἀξιοθαύμαστος. Τὰ ἀνθὴ κατέστιζον πανταχοῦ τοὺς αὐτο-
φρεῖς θάμνους καὶ τὰς ἄλλας φυτείας. Ἡ ὄρασις ἐτέρπετο εἰς τὰς χαριέσσας
ἐκείνας μικρὰς κοιλάδας ἐντὸς εὐρυτέρων κοιλάδων ἐκτυλισσομένας καὶ ἄλλε-
παλλήλως διαδεχομένας ἀλλήλας, ὅπου ἀρώματα ἀνθέων κατηύφραινον τὴν
ὄσφρησιν, ποίμνια ἔφευγον εὐθύμως σκιρτῶντα πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν
λόφων, χωρίδια ἐξετυλίσσοντο πρὸς τοὺς μυχοὺς τῶν ἀυλώνων καὶ τὰς πλευ-
ρὰς τῶν βουνῶν καὶ λοφίσκων. Εἴμεθα ἐν πληρεστάτῳ βουκολικῷ οἴστρω.
Πνεῦμα ἀρηίφιλον ὁμως ἐπεφοίτα, ὅτε διαβαίνοντες μικροῦ βουνοῦ τὴν
κορυφήν, ἐθεωροῦμεν . . . δεξιόθεν ἡμῶν τὴν χιονοσκεπῆ πολυκόρυφον τῶν
Λευκῶν ὄρεων σειρὰν καὶ ἀριστερόθεν τὸν γεραρὸν κῶνον τῆς Ἰδης.
ὄρμῶντα πρὸς τὰ νέφη, ὡς διὰ τὰ ἀρπάζη ἐκεῖθεν τὸν κεραυνόν, ὃν ἐκρά-
τησέ ποτε καὶ ἐχειρίσθη ὁ ὑπέρτατος τῶν κατοίκων καὶ τῶν υἱῶν τῆς. Αἱ
εἰκόνες τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας μετὰ τῶν πολεμικῶν σκηνῶν . . . (τῆς
Ἱστορίας) . . . εἰσώρμων καὶ συνεφύροντο ἐν τῷ ἔγκεφάλῳ. — Τὸ κωδωνο-
στάσιον καὶ τὰ τεῖχη τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων ἐπιφανέντα ἤδη . . . διέκο-
ψαν τὰς εἰς τὸ παρελθὸν ὀδυνηρὰς ἐκδρομάς. Ἐγγὺς τῶν προπόδων τῆς
Ἰδης ἐκτισμένη ἡ Μονὴ θεωρεῖ ὑπεράνω αὐτῆς τὸν γιγαντιαῖον ὄγκον τοῦ
ὄρους καὶ συνάπτει δύο περιόδους, τὴν λατρείαν καὶ πίστιν τῶν ἐθνικῶν πρὸς
τὴν λατρείαν καὶ πίστιν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ δὲ ἀφιππεύων εἰς τὸ προαύλιον
τῆς Μονῆς θεωρεῖ τὸν πλανώμενον εἰς τὰ ὕψη ὄξυν κῶνον τῆς Ἰδης καὶ τὸ
εἰς μέτριον ὕψος αἰρόμενον ἀφθαρτον σύμβολον τῆς Χριστιανωσύνης, ἔξοχον
ἐν τῇ ἐννοίᾳ καὶ τῇ ιδέᾳ, ἣν ἀντιπροσωπεύει, δίδει τὴν νίκην εἰς τὸ ὑλικῶς
ἀσθενέστερον, συνενοῖ ὁμως τὴν αἰθέριον φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος μετὰ τὴν
θεῖαν τοῦ Ἰησοῦ διδασκαλίαν, τὴν δικόρυφον ἀκρόπολιν, ὅπου ἀπετέθησαν
τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς τὰ ζώπυρα καὶ αἱ ἐλπίδες» (Κρήτη καὶ Κρήτες, ἐν
«Ἐστία» 1887 σελ. 657).

Ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτου περιβάλλοντος εἶναι ἰδρυμένη ἡ Μονὴ τῶν Ἀσω-
μάτων, ἐν εἴδει φρουρίου μετὰ περίβολον σχηματίζοντα τετράπλευρον παραλλη-
λόγραμμον. Ἐντὸς καὶ περὶ εἶναι ἐκτισμένα τὰ κελλῖα τῶν μοναχῶν,
μονώροφα ἢ διώροφα, τὸ Ἡγουμενεῖον, ἡ Τράπεζα, ὁ Ξενῶν. Ἐκτὸς δὲ
οἰκίματα ποικίλης χρείας, ἐλαιοτριβεῖον, στάβλοι, ἀποθήκαι καὶ τὰ τοιαῦτα.
Ἀνατολικώτερον δὲ τοῦ κέντρου εὐρυτάτης ἀβλῆς ὑψοῦται ὁ ναὸς τῆς Μονῆς.

Μικρὸς τὰς διαστάσεις, ἀλλὰ κομψὸς ἀποκατεστάθη εἰς τὸ πρῶτον τοῦ βυζαντινοῦ σταυροθολίου σχῆμα ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας Ἀγαθαγγέλου Λαγουβάδου, ἐκοσμήθη δὲ δαπάναις τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης Ἀγαθαγγέλου καὶ ἐπεχουσώθησαν εἰκόνες, τέμπλον καὶ ἀρχιερατικὸς θρόνος διὰ χειρὸς, κατὰ τὸ πλεῖστον, Γαβριὴλ Παγκάλου. Αἱ εἰκόνες εἶναι λίαν παλαιαί: Τῆς Ἁγίας Τριάδος (ΛΧΙΘ' = 1619) εὐλογούσης τὴν Θεοτόκον. Τῶν Ταξιαρχῶν (1,08 × 1,14) ἀργυρόπαστοι, προσγραφομένου τοῦ Μανασσῆ καὶ χρονολογίας ΑΨΝΕ' (1755) εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὁ Ἀρχάγγελος κρατεῖ δέλτον μὲ ἐπιγραφὴν: *Τοὺς μὴ καθαρὰ καρδία προσιῶντας ἐν τῷ καθαρῷ θείῳ ναῷ τούτῳ ἀσυμπαθῶς μου τὴν σπάθην ἐκτανῶ τῷ φασγάνῳ μου τῶδε τῷ φλογοτρόφῳ.* Τῶν Ἀρχαγγέλων μικρὰ (0,32 × 0,35) ἀργυρὰ ἐπίχρυσος, δῶρον Δωροθέου Σταυρίδου (1880). Εἶναι δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωσήφ ἐπιγεγραμμένον εἰς τὸ τέμπλον: *μόχθος Ἰωσήφ καθηγουμένου ΑΩΔΒ'*. Κατὰ τὴν ἀνακαινίσιν ἀπεκαλύφθη τοιχογραφία μέρους εἰκόνος εἰς τὴν ἀχιβάδα τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καὶ κάτωθεν τῆς προθέσεως. Δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς.

Πέριξ δὲ τοῦ ναοῦ ἐσπεριδοειδῆ δένδρα καὶ δάφναι, ἀναδενδράδες κλημάτων πρὸ τῶν μοναχικῶν κελλίων μεταβάλλουν τὴν αὐλὴν εἰς μικρὸν ἄλσος. Πρὸ τοῦ ναοῦ πρὸς δυσμὰς ὑψοῦντο μέγροι πρὸ μικροῦ—ξυλευθεῖσαι ἔσχατως—δύο πελώριοι κυπάρισσοι μὲ λιθόστρωτον ἔξ ἐγχωρίων πελεκητῶν λίθων περὶ τὴν ῥίζαν αὐτῶν, ἐν εἴδει ἀναπαιτικοῦ ἀνακλίντρου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καθεζόμενοι κατὰ τὸ θέρος οἱ μοναχοὶ ἀνεπαύοντο ἐκ τοῦ ἡμερησίου καμάτου πρὸ τοῦ ὕπνου, ἀποσπερίζοντες, ὡς λέγεται κοινῶς ἐν Κρήτῃ καὶ ποικίλας ἱστορίας διηγούμενοι, πρὸ τοῦ κανονικῶς τελουμένου διὰ κοινῆς προσευχῆς ἀποδείπνου. Παρὰ τὸ λιθόστρωτον τοῦτο, ἐν τῷ κέντρῳ περίπου τῆς αὐλῆς, εἶναι ἰδρυμένη κρήνη, ἀενάως ἐκχέουσα διαυγῆ ὕδατα.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ περιβόλου καὶ κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις ἀπλοῦνται κῆποι παραδείσιοι, γεμάτοι ὀπωροφόρα δένδρα, διαυλακούμενοι ὑπὸ ἀφθόνων πηγαίων ὑδάτων, καὶ χειμάρρων καταρρεόντων ἐκ τῶν πέριξ βουνῶν, τῶν ὁποίων αἱ πλάγαι κατωφέρειαί στολίζονται μὲ τὰ δεκατέσσαρα χωρία τῆς κοιλάδος. Ἐγγὺς δὲ τοῦ περιβόλου βορειοανατολικῶς ὑψοῦται μεγαλοπρεπῆς πελώρια πλάτανος μὲ εὐρὴν περὶ τὴν ῥίζαν λιθόστρωτον, παρὰ τὴν ὁποίαν ἦσαν καὶ τὰ ἀλώνια τῆς Μονῆς. Πρὸς ἀνατολὰς δὲ καὶ νότον εἶναι οἱ κατ' ἐξοχὴν κῆποι καὶ πρὸς δυσμὰς ὁ νερόμυλος, οὔτινος τὰ ὕδατα προέρχονται ἐκ τοῦ Μετοχίου Ἁγίας Παρασκευῆς, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ γίνῃ κάτωτέρῳ λόγος.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ὁ ἀνηλεὲς σύμμαχος τῆς φθορᾶς καὶ καταστροφῆς χρόνος ἠφάνισεν, ἂν τι ὑπῆρχε, καὶ θὰ ὑπῆρχε βέβαια, δυνάμενον νὰ διαφωτίσῃ περὶ τοῦ

ἐπιπέπυγα τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς¹. Κοινὸς σχεδόν, ὡς ὑπὸ πλείστατον ἐστὶ παρατηρηθῆ, εἶναι ὁ κλῆρος τῶν Κοητικῶν Μονῶν, ὡς πρὸς τὴν ἀπόλειπον γραπτῶν Κωδικῶν, ἐξ ὧν θὰ ἤρθετο πληροφροῦς ὁ ἐπιχειροῦν ἱστορικὴν περὶ τούτων πραγματείαν. Κατὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπὶ τε Ἑνετῶν καὶ Τοῦρκων ἐπαναστάσεως αἱ Μοναὶ πρῶτα πρῶτα ἐδηοῦντο καὶ κατεστρέφοντο, διὰ ὑπιστήριζον καὶ ἐτροφοδοτοῦν πᾶσαν κατὰ τῆς τυραννίας ἐξέγερασεν. Ἄν ἐπάρχει λοιπὸν τὸ διαφωτιστικὸν περὶ τῆς ἱστορίας τῶν Κοητικῶν Μονῶν γραπτῶν μνημείον καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐγένεν ἀκόμη γενικὴ τις περὶ ἄλλων ἐργασία ἢ εἰδικὴ περὶ μιᾶς τούτων, ἐκτὸς τῆς τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει Ἐπιπέπυγα Κισάμου-Σελίνου Ἀνθίμου Λελεδάκι περὶ τῆς Κυρίας Γωνιάς², τοῦ κ. Ν. Β. Γωμαδάκη περὶ τῆς Ἀγίας Τριάδος Ἀκρωτηρίου³ καὶ τοῦ κ. Μιχ. Προβελάκι τελευταῖον περὶ Πρέβελη⁴.

Προεκαλέσαμεν πρό τινων ἐτῶν εἰς τὸ θρησκευτικὸν τῶν Χανίων περιοδικὸν «Χριστιανικὸν Φῶς» (ἀριθ. 39, Σ/βρίου 15, 1921 σελ. 117 ἐξ.) τοὺς δυναμένους νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Μονῶν, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν εἶδομεν πολλὰ πράγματα. Ὁ κ. Μ. Καταπότης ἔχει δημοσιεύσει ἀξιόλογά τινα ἐν τῷ «Μύσῳ» περὶ Μονῶν τῆς Σητείας, ὁσονούπω δὲ δημοσιεύει ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κρήτης κ. Τιμόθεος πραγματείαν περὶ τοῦ Ἀρκαδίου. Ἐγραψα καὶ ἐγὼ περὶ τῆς Γωνιάς εἰς τὸ «Χριστιανικὸν Φῶς», περὶ τῆς τοῦ Γουβερνέτου εἰς τὰ «Κοητικά» (Α' <1930> σ. 5—15) καὶ τινα ἄρθρα ἐν τῇ «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ» (Ἀρσάνι, Ἀρκαδί, Ἀπεζανές, Γοργολαίνη, Γουβερνέτο κ.ἄ.), ἀλλὰ συντομώτατα καὶ δὴ λεξικογραφικῶς⁵.

Ἄν ἔχει λοιπὸν γίνεαι μέχρι σήμερον συστηματικὴ ἐργασία περὶ τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων ἢ καὶ ἂν ὑπό τινος ἔχη γίνεαι, μένει ἀδημοσίευτος. Ὁ μακαρίτης ἱατρός καὶ πολιτευόμενος Γ. Ἀνδρεδάκις, ἀκραιφνῆς πατριώτης, ἐδημοσίευσε φυλλάδιον⁶, τὸ ὁποῖον εὐστόχως ὁ ἴδιος ἀπεκάλεσε «Συνοραφὴν» προσώπων καὶ πραγμάτων σχετικῶν πρὸς τὸ Ἀμάρι. Εἰς τὸ φυλλάδιον ἀφιερῶ πολλὰς σελίδας ἀτάκτως καὶ φύρδην μείγδην εἰς τὴν Μονήν, τὰς ὁποίας θὰ κατήρτισεν ἐκ πληροφροῦν τῶν μοναχῶν. Αἱ εἰδήσεις τοῦ φυλλάδιου περὶ τῆς Μονῆς, καίτοι οὐχὶ ἀμερόληπτοι, δὲν εἶναι ἀνωφελεῖς.

¹ Ὁ Pashley ἀναφέρει ὅτι, ὅτε τῷ 1834 ἐπεσκέφθη τὴν Μονήν, ὁ ἠγούμενος ἱεροῦ εἶπεν αὐτῷ: «Τὸ μοναστήριον κατεῖχε χρονικὰ τῆς ἱστορίας του, τὰ ὁποῖα ἐκώπησαν κατὰ τὴν ἐπαναστάσιν».

² Χριστ. Βολῆτη II σ. 3—53.

³ ΕΕΒΣ Θ' (1932), σελ. 289—350.

⁴ ΕΕΒΣ Δ' (1858), σελ. 262—292. Ἴβλ. καὶ Γω. Κριτσωτάκη, Ἡ Ἱερὰ

Μονὴ τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, «Μύσῳ» Ζ' (1938), σελ. 130—146.

⁵ Ἀπειρομαθεύσαν βιβλιογραφίαν περὶ τῶν μονῶν τῆς Κρήτης ὄρα πρὸς Ν. Β. Γωμαδάκη ἐν ΕΕΒΣ Γ' (1933) σ. 193 σημ. Γ.

⁶ Γ. Δ. Ἀνδρεδάκι, Ἱστορικὰ σημεῖώματα, ἐν Ῥεθύμνῃ 1926.

ἀφ' οὗ μάλιστα σήμερον εἶναι αἱ μόναι σωζόμεναι γραφαί. Κατὰ ταύτας ὑπῆρχον τρεῖς κωδίκελλοι, οἵτινες θὰ ἦσαν τὸ Κτιτορικὸν τρόπον τινὰ τῆς Μονῆς, διάφοροι πάντως τῶν «χρονικῶν» τοῦ Ἰωσήφ. Οἱ δύο ἐκ τούτων, οἱ παλαιότεροι, ὡς λέγεται ἐν τῷ φυλλαδίῳ, μετεφέρθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἐπισκόπου Ρεθύμνης Διονυσίου, τῷ 1897 ἐπὶ Ῥωσικῆς κατοχῆς, εἰς Ῥέθυμνον πρὸς φύλαξιν. Ζητηθέντες δὲ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ῥώσων δὲν ἀνευρέθησαν. Ὁ δὲ σωθεὶς, περιοριζόμενος εἰς ἐλαχίστας σελίδας, περικεῖται ἐκείνην ἀνευρέθησαν. Ὁ δὲ σωθεὶς, περιοριζόμενος εἰς ἐλαχίστας σελίδας, περικεῖται ἐκείνην ἀνευρέθησαν. Ὁ δὲ σωθεὶς, περιοριζόμενος εἰς ἐλαχίστας σελίδας, περικεῖται ἐκείνην ἀνευρέθησαν. Ὁ δὲ σωθεὶς, περιοριζόμενος εἰς ἐλαχίστας σελίδας, περικεῖται ἐκείνην ἀνευρέθησαν.

Ἡ παράδοσις λοιπόν, ἀπὸ μοναχοῦ εἰς μοναχὸν κληροδοτούμενη, ἀγραφὸς καὶ ἀπὸ στόματος, λέγει ὅτι ἡ Μονὴ ἐκτίσθη ὑπὸ τινος βασιλίσσης τοῦ Βυζαντίου. Τὸ πότε δὲν διεσώθη. Ἴσως ὅμως τὸν Ι' ἢ ΙΑ' αἰῶνα ἢ καὶ πρότερον. Δύναται δὲ νὰ ἀχθῆ τις εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς. Ἐφ' ὅσον εἶναι ἱστορικῶς μεμαρτυρημένον ὅτι εἰς ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Ἐνετῶν τῷ 1273, ἦτοι πρὶν παρέλθῃ αἰὼν ἀπὸ τῆς κατακτήσεως, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Θεοδώρου Χορτατζῶν, συνῆλθον οἱ ἐπαναστάται εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων, δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ἄλλως ἢ ὅτι ὑφίστατο πρὸ πολλοῦ ἡ Μονὴ καὶ ἦτο ἐν ἀκμῇ, ἀφ' οὗ καὶ πολλοὶ κληρικοὶ μετέσχον τῆς συνελεύσεως ἐκείνης. «Συναθροισθέντες—λέγει ὁ Ζαμπέλιος—οἱ ἐγγύριοι προὔχοντες ἐν τάξει εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀσωμάτου συναπεφάσισαν παρόντων κληρικῶν πολλῶν τὸν τελευταῖον νὰ ἀναρρίψωσι κύβον». Ὁ δὲ τὸ πρῶτον κτισθεὶς ναός, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς τελευταίας ἀνακαινίσεως, μὴ ἀντισταθεὶς εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, δὲν ἦτο, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω καὶ ἐνομίζετο, εἰς σχῆμα ἀπλῆς Βασιλικῆς ἀνέκαθεν, ὁποῖος ἦτο ὁ μέχρι τοῦ σφωζόμενος, ἀλλ' οἷος ὁ σημερινός, θυθμοῦ βυζαντινοῦ μὲ σταυροσχῆμους ἑξοχὰς καὶ τροῦλλον. Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων δὲ θεμελίων, βάσεων στερεωτάτων ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, κατὰ τὴν κτίσιν τῶν δύο πτερύγων ἐπὶ τούτων, αἴρεται πᾶσα ἀμφιβολία. Ἀντὶ δὲ τοῦ ἐρειπωθέντος, ὅπως δὴποτε, βυζαντιακοῦ τούτου ναοῦ ἐκτίσθη, μὲ τὴν συναίνεσιν πάντως τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν, ἡ μνημονευθεῖσα πρόφη Βασιλική, κατὰ τὸν κοινὸν τῶν μικρῶν ναῶν τύπον ἐνὸς κλίτους. Ἐπὶ τῶν κρημνισθέντων δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν μεγέθυνσιν τοῦ ναοῦ τοίχων ἀνευρέθησαν καὶ λίθοι μαυρισμένοι καὶ ἐνεπίγραφοι, κατὰ τὰς σημειώσεις τοῦ Ἀνδρεαδάκι, καὶ ἐπὶ παλαιοῦ τοίχου ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι βυζαντινῆς τοιχογραφίας ἴχνη. Καὶ κατὰ τὴν δυτικὴν δὲ πρόσοψιν τοῦ Ἡγουμενείου, τὸ ὁποῖον ἀνωκοδομήθη ἐπὶ τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης Εὐμενίου Ξηρουδάκι, φαίνονται ἐπὶ τῶν πελεκίων δύο παραθύρων

σαφή βυζαντινῆς τέχνης ἔχνη ἐν προτομῇ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ¹. Ταῦτα πάντα πείθουσι περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς, ὅτε τὸ Βυζάντιον ἐψυχορραγεῖ ἐν Κρήτῃ. Ἡ αὐτὴ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἡ ιδούτρια βασίλισσα εἶχε πλοῦτισει καὶ τὸν ναὸν μὲ ἱερὰ σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ, ἅτινα ἐσώζοντο μέχρι τῆς τουρκοκρατίας. Τότε δὲ καὶ μικρὸν πρὸ τοῦ 1821 διηρπάγησαν ταῦτα ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, ἢ—καὶ τοῦτο λέγεται—παρεδόθησαν ὑπὸ τινος Ἡγούμενου εἰς τοὺς Τούρκους.

Ἐτέρα παράδοσις, μὴ ἀπληλαγμένη μυστικοπαθοῦς θρησκευτικοῦ ὁριμαντισμοῦ καὶ ῥεμβώδους αἰσθηματικότητος, θέλει ἄλλως τὴν κτίσιν τῆς Μονῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι αὕτη κυκλοφορεῖται εὐρύτερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου καὶ ἔχει πλείονας θιασώτας ἐν τε τῷ λαῷ καὶ τῷ κλήρῳ τῶν χωρίων καὶ τῆς Μονῆς. Κατὰ ταύτην ἡ σημερινὴ Μονὴ προῆλθεν ἐκ τῆς Καλόειδαινας, εἰς ἣν ἀνήκεν ὡς ἐξάρτημα². Εἰς ταύτην, κειμένην ἐν τοποθεσίᾳ γραφικωτάτῃ, τοῦ χωρίου Ἀνωμέρους, καταφύτῳ καὶ καταρρύτῳ, ἀρρήτου καλλονῆς, ἐπὶ βορειοανατολικῆς ὑπωρείας τοῦ Κεδρίου ὄρους, πλουσιωτάτην δὲ εἰς κτήματα καὶ ποίμνια αἰγοπροβάτων, ἐζήτησε καταφύγιον πλουσιωτάτη ἀρχόντισσα ἐξ Ἡρακλείου τῆς Κρήτης, τρυχομένη ὑπὸ βαρυτάτου πένθους. Εἶχον δηλαδὴ ἀποθάνει δύο αὐτῆς υἱοί, οὓς μόνους εἶχε, καὶ ζητοῦσα ἐνδιαίτημα ἀνακουφίσεως τῆς λύπης αὐτῆς εὔρε τὴν Καλόειδαιναν. Ἐνταῦθα ἠσύχασεν. Ἡ εὐγένεια καὶ ὁ πλοῦτος κατέστησαν αὐτὴν εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐνέπνευσαν ἀπεριόριστον σεβασμὸν εἰς τοὺς μοναχοὺς, ἀφ' οὗ μάλιστα πολλὰς τοῦ Ἡρακλείου Μονὰς ἐπισκεφθεῖσα προέκρινε τὴν ἰδικὴν των. Ἄγνωστον πότε κατὰ παράκλησιν αὐτῆς ὁ Ἡγούμενος συνώδευσεν αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀσωμάτους, μετόχιον τότε τῆς Καλόειδαινας, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσώζετο μόνον ὁ ναὸς καὶ τινὰ μικρὰ οἰκήματα ἠρειπωμένα. Ἐπειδὴ τὸ μέρος ἦτο λίαν ἀρεστὸν εἰς αὐτήν, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἡγούμενον νὰ μεταφερθῇ ἐνταῦθα ἡ κυρία ἔδρα τῆς Μονῆς καὶ νὰ μείνῃ ἡ Καλόειδαινα ἐξάρτημα. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Δαπάναις τῆς ἀρχόντισσας ἐγένινεν ἡ ἀνοικοδόμησις κατὰ τὴν σημερινὴν περίπου ἐμφάνισιν τῶν διαφόρου χρήσεως καὶ προορισμοῦ οἰκημάτων. Τότε ἀσφαλῶς ἀνηγέρθη καὶ ἡ μεγάλη ἐξωτερικὴ, φρουριακὴ σχεδὸν πύλη καὶ ἐσκαλιστὴ ἐπιγραφὴ, τῆς ὁποίας ἡ χρονολογία σφύζεται ἀκεραία ΑΧΨΒ' (1692). Ὁλόκληρος δὲ ἡ ἐπιγραφὴ θὰ ἦτο ἐπὶ ἐντετειχισμένης πλακός, ἣτις πεσοῦσα εἶχε συντριβῆ, τῷ 1847 δέ, κατὰ τὰς γενομένας ὑπὸ τοῦ Ἡγούμενου

¹ Ὁ G e g o l a, φειδωλὸς εἰς τὰ περὶ Ἀσωμάτων, λέγει περὶ τῶν παραθύρων τούτων τὰ ἑξῆς: «Τὰ ὠραία παράθυρα τοῦ διαμερίσματος τοῦ Ἡγούμενου, ἂν καὶ ὀλιγώτερον, ἢ ὅσον φαίνονται, ἀρχαῖα, ἐμφανίζουσι τὴν ἐνετικὴν φιλοκαλίαν, ποῦ θὰ συναντήσωμεν καὶ πάλιν εἰς πολλὰς κατοικίας τοῦ Ῥεθύμνου».

² Περὶ Καλόειδαινας ὄρα Β. Ψιλᾶκι, Ἱστορία τῆς Κρήτης τ. Γ' σελ. 211.

—Γ. Ἀνδρεδάκιν ἐν Κρητ. Ἐπιθεωρήσει Ῥεθύμνης, 1925 Ἀπριλίου 10 ἀφ. 25.

—Ε. Γενεράλιν ἐν Κρητ. Ἐφημερίδι Ῥεθύμνης, 1901 Αὐγούστου 3 καὶ 5.

Ἱεροσὴφ ἐπισκευάς, ἐντειχίσθη αὐθις, ἀλλὰ τὰ μὴ ἀποτοιβέντα γράμματα δὲν παρέχουσι ἔννοιαν καὶ εἶναι ἀσυμπλήρωτα. Ἄγνοώ δέ, ἂν ὁ Gerola ἐξη συμπληρώσει ταῦτα. Ὅτι γινώσκω εἶναι ἢ μικρὰ περὶ τοῦ Ἀμαρίου σημειώσεις ἐν τῷ III τόμῳ τῶν Βενετικῶν αὐτοῦ μνημείων (σ. 178), ἧτις λέγει: «Ἀμάρι. Ἐκτὸς τῶν ἐρειπίων τοῦ μοναστηρίου τοῦ Σωτήρος εἰς Καλόειδαιναν εἰς τὰ περὶχωρα τοῦ Ἀνωμέρους, ἡ ἐπαρχία ἀριθμεῖ νῦν μόνον τὸ μοναστήριον, ὅπερ, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἅγιον Μιχαὴλ καὶ τοὺς ἄλλους ἀρχαγγέλους, λαμβάνει τὸ ὄνομα Ἀσώματος. Μολονότι δὲν ἔχει κανονικὸν τύπον, ἡ ἐκκλησία ὑψοῦται εἰς τὸ μέσον τοῦ μοναστηρίου. Ὁ πυλὼν τῆς εἰσόδου πρὸς βορρᾶν εἶναι ἐπισημειωμένος μὲ τὰς χρονολογίας 1642 καὶ 1847». Τὸ ὑπόλοιπον τῆς σημειώσεως εἶναι περὶ τῶν παραθύρων τοῦ Ἡγουμενείου καὶ ἐτέθη ἄνωτέρω ἐν ὑποσημειώσει (βλ. προηγ. σελίδα). Τὰ γράμματα ταῦτα ἔχουσι ὡς ἑξῆς: *Θεία Θεοῦ δυνάμει — Θ . . . . . Γέρονθ . . . . λχισε — δεκ — προσία — ΑΧΗΒ'.*

Ἐκτοτε ἡ πρόφη κατ' ἐξοχὴν Μονὴ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου Καλόειδαινα εἶναι παράρτημα, τὸ δὲ πρόφη Μετόχι ἢ κυρία Μονή. Καὶ ἡ μὲν παράδοσις εἶναι αὕτη. Ὁ δὲ διατηρούμενος ὀλιγοσέλιδος ἐπὶ χονδροῦ χάρτου Κωδίκελλος ἀναγράφει τὰ κατωτέρω, ἅτινα ἀντιγράφομεν ἐπὶ λέξει τηροῦντες καὶ τὴν ὀρθογραφίαν.

Κώδιξ¹

τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ
Ἀμαρίου κειμένης Λάμπης ΑΩΛΓ' (1833)

$\frac{ΙΣ}{ΝΙ} \mid \frac{ΧΣ}{ΚΑ}$ Τὸ ἱερὸν τοῦτο Μοναστήριον ἐκτίσθη ὅτε οἱ Ἑνετοὶ ἐξουσίαζον τὴν Κρήτην, ἀλλ' ὁ χρόνος δὲν μᾶς διέσωσε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρχαίου Κτήτορος, διότι ὅτε οἱ Τοῦρκοι ἐξουσίασαν τὸν τόπον κατέστρεψαν καὶ κατηφάνισαν τὸ ἱερὸν τοῦτο καταγωγίον. μόνη ἢ ἐκκλησία, ἂν καὶ κατερημωμένη, διεσώθη ἀχάλαστος· κατὰ δὲ τὸ 1682 καὶ ἀνὴρ τις θεοσεβῆς τόνομα Μακάριος, Ἱερομόναχος ἐκ κώμης Μαργαρητῶν, ζήλω θείῳ κινήθεις, ἤρξατο νὰ ἀνεγείρῃ τὰ ὑπὸ τῶν πολέμων καταφανισθέντα, καὶ Θεοῦ βοηθοῦντος πολλὰ ἀνέκτισε καὶ ἐδιόρθωσεν οἰκοδομήματα, διὸ καὶ τινὲς σὺν αὐτῷ φίλοι τῆς ἀρετῆς καὶ Ἡσυχίας, συνῆλθον, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἱερᾷ Μονῇ, κατὰ δὲ τὸ 1764 ἀδελφός τῆς τὸ ὄνομα Μανασῆς, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ μεγάλα του προτερήματα, Κοινῇ φήφῃ, ἀπεκατέστη Ἡγούμενος καὶ μετ' ὀλίγον ἔγεινεν Ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ οὗτος ὁ αἰμίμηστος ἐκαλλώπισε τὸν ναὸν καὶ πολλὰς οἰκοδομὰς πρὸς ἀνάπαυσιν ἔκαμε καὶ πολλὰ θεάρεστα πρὸς δόξαν Θεοῦ εἰργάσατο ὁ Μακάριος, καὶ εἰς βαθὺ γήρας ἔλθων πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν κατὰ

¹ Εἰς τὸ πρῶτον φύλλον εἶναι ὀφραϊοτάτη εἰκὼν τῶν τριῶν Ἀρχαγγέλων.

τὸ 1779 καὶ ἐτάφη ἐνταῦθα οὐ ἠπατρὶς τοῦ ἠπίρχεν ἐκ κώμης Καλανταρὲ τῆς Αὐλοποτάμου¹.

Διεδέχθη δὲ τοῦτον Ἰερεμίας ὁ Λύμας ἐκ κώμης ὀνομαζομένης Ἁγίας Ἰωάννης Χλιαρὸς ὅστις ἔδειξε καὶ αὐτὸς ἔργα ἐναρέτου ἄνδρός, καὶ καλοῦ προεστῶτος καὶ ἠγουμενεύσας χρόνους 20 πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.

Διεδέχθη δὲ τοῦτον Μελχισεδὲκ ἄνδρας γιραιὸς καὶ ἠγουμενεύσας χρόνους 20 πρὸς Κύριον ἐξεδήμησε.

Διεδέχθη δὲ τοῦτον Γεράσιμος ὁ Λουρωτὸς, ὁ ἐκ τῆς κώμης Ἀμαρίου, εἰς τὰς Ἡμέρας τοῦ ὁποῦ πάμπολλα ὑποστατικά τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἐπωλήθησαν ἄνευ ἀργυρίου ἢ τιμῆς τινός, εἰς τοὺς δυναστας τούρκους, οἵτινες καὶ ἕως σήμερον τὰ κατακρατοῦν. Πολλὰ δὲ δεινὰ ὑπέφεραν οἱ ἄθλιοι Πατέρες ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἔγειναν σφάγια τοῦτον τῶν αἰμοδόρων. ἄλλοι μὲν ἀπαιτοῦντες χρήματα παρὰ τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου, ἄλλοι δὲ ἀρπάζοντες τὰ ὑποστατικά του τὰ ἐνεμοντο αὐθαδῶς, ὅθεν ὁ φόβος ἢ μεγάλη αὐτῆ τυρανία σχεδὸν το κατερήμωσαν· συνήργησεν ὁμοῦ εἰς τὸν ἀφανισμόν του καὶ ἡ μεγάλη δειλία τοῦ εἰρημένου Ἡγουμένου, τελευταῖον δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, βιαίως οἱ ὑπηρέται τῆς ἀδικίας συλλαβόντες τὸν ἠγούμενον ἀπήγαγον εἰς (Ῥέθυμνον) Ῥέθειμον ὅπου καὶ ἀνηλεῶς τὸν κατέσφαξαν². ὕστερον δὲ ἐλθόντες κατέκαυσαν καὶ διέφθειραν ὅλον τὸ Μοναστήριον ὁμοῦ καὶ τὸν ναὸν καὶ δὲν ἔμεινεν ἄλλο τι ἀχάλαστον παρὰ μόνον ἡ ἐκκλησία³.

¹ Ἐπὶ τῆς ἠγουμενίας πιθανῶς τούτου ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ὁ Σαβαρῆς προερχόμενος ἐξ Ἡρακλείου, ὡς δεικνύεται ἐκ τοῦ χρόνου τῆς συγγραφῆς τῶν ἐπιστολῶν του, περὶ ὧν κατωτέρω (σελ. 10—11).

² Κατ' ἀφήγησιν τοῦ μακαρίτου Μεθοδίου Λαγουβάργου, προηγουμένου, μαρτυρικῶς ἐθανατώθη ὁ Λουρωτὸς ἐν Ῥεθύμνῃ, ἀφ' οὗ πρότερον διεπομπεύθη ἀπανθρωπότητα. Αναρτήσαντες δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ στήθους τούτου τὴν κοιλίαν νεοσφάκτου βοός, ἀνάπλεων τῆς κόπρου, ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ ὄνου ἄνευ σάγματος (ξέστρωτου) καὶ περιήγαγον μὲ χλευασμοὺς καὶ ὕβρεις εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Διεπόμπευσαν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ Τούρκον τινα, Ἁλὴν Σταφυλᾶν ὀνομαζόμενον ἐκ τοῦ χωρίου Μέρωνος τοῦ Ἀμαρίου, διότι ἐξεδήλωσε πρόθεσιν νὰ προφυλάξῃ τὸν γνωστὸν καὶ συνεπαρχιώτην τοῦ Ἡγουμένου. Ἐκάθισαν δὲ καὶ τοῦτον ἐπὶ ἀσαμαρώτου ὄνου οὕτως ὥστε νὰ ἀντικρύξῃ τὸν Λουρωτὸν κατὰ πρόσωπον κατὰ τὸν βυζαντινὸν τῆς διαπομπεύσεως τῆς πόλεως, ὅπου σήμερον τὸ Δημαρχεῖον, ἀνεσκολόπισαν (ἐπαλούκωσαν κατὰ τὴν ὁμῆν φράσιν τοῦ Μεθοδίου) τὸν Ἡγούμενον, θανατώσαντες αὐτὸν ὡς τὸν Διάκον τῆς Ἀλαμάνας.

³ Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἡ Μονὴ θὰ ἦτο ἔρημος παντάπασιν, οἱ δὲ μοναχοὶ θὰ ἦσαν μαχηταί, ἄπλοϊ ὀπλιταὶ ἢ καπετανεῖοι εἰς τὰ χωρία τῆς καταγωγῆς αὐτῶν. Εἶναι δὲ παρατηρητέα καὶ ἡ ἀντίφασις μετὰ τῶν φράσεων: «διέφθειραν... ὁμοῦ καὶ τὸν ναόν» καὶ «δὲν ἔμεινεν ἄλλο τι ἀχάλαστον παρὰ μόνον ἡ ἐκκλησία». Ἐκτὸς ἐὰν τό: «κατέκαυσαν καὶ διέφθειραν» δὲν σημαίνει καταστροφὴν.

Κατὰ δὲ τὸ 1833 ἔτος εἰς ἓκ τῶν διασωθέντων ἐκ τῆς τουρκικῆς μαχαίρας ἀδελφὸς τὸν ὄνομα Ἰωσήφ ἐκ κώμης Μαργαρίτες ἀνὴρ θεοσεβὴς καὶ φιλάνθρωπος. ζήλω θεῖω κινήσει ἀπεφάσισε τὴν τούτου ἀνέγερσιν. Ὅποσα δὲ ὑπέφερον ὁ καλλὸς οὗτος ἄνδρας ἀπὸ τοὺς τούρκους καὶ ἀπὸ τινὰς τουρκίζοντας χριστιανοὺς ἀδύνατον περιγράψαι ἐνταῦθα. ἀλλὰ τέλος θεοῦ βοηθοῦντος ἐνίκησε μὲ τῆς ὑπομονῆς τὰ ὄπλα ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ἐκαλλώπισε τὸν ναὸν καὶ πολλὰς οἰκοδομὰς ἔκαμεν. καὶ μὲ ἓνα λόγον εἰς ὀλίγον καιροῦ διάστημα πολλὰ καλλὰ ὁ καλλὸς οὗτος ἠγούμενος ἔκαμεν. ἀποσιωπῶ δὲ τὴν μεγάλην του φιλοξενίαν, καὶ τὴν εἰς τοὺς πένιτας φιλανθρωπίαν του· καὶ πρὸς βεβαίωσιν τῶν λεγομένων παραστένω τὸ ἐξῆς κατόρθωμα εἰς παραδείγματα τῶν μεταγενεστέρων. ἔκτισεν οἶκημα εἰς τὸ χωρίον Μοναστηράκι διεξόδων τοῦ Ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου τὸ ἀποκατέστησε κοινὸν¹ σχολίον πρὸς φωτισμὸν τῆς νεολέας. μεγάλας ὄμως εὐγνωμοσύνας ἀποδίδομεν εἰς αὐτόν, ὡς ἀξίον καὶ πηστὸν οἰκονόμον καὶ νέον κτήτωρα τοῦ Ἱεροῦ τούτου καταγωγίου².

Ταῦτα καὶ ἐκ τοῦ σφζομένου Κωδικέλλου. Καὶ δὲν ὀρίζεται μὲν ζητῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ὁ χρόνος τῆς ιδρύσεως. Ἀλλ' ἀφ' οὗ λέγεται, χωρὶς νὰ ἀμφισβητηῖται, «τὸ ἱερὸν Μοναστήριον ἐκτίσθη, ὅτε οἱ Ἑνετοὶ ἐξουσίαζον τὴν Κρήτην» καὶ ἀμφισβητεῖται μόνον ὁ Κτήτωρ, οὐδὲν κωλύει νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν τεθειῖσαν γνώμην ὅτι ιδρύθη τὸν ΙΑ' αἰῶνα καὶ ὅτι ὑπὸ τὸν ὄρον ἐκτίσθη τοῦ Κωδικέλλου, ὑπὸ ἀπλοῖκου μοναχοῦ ἀναγραφέντα, νοεῖται ἀνοικοδόμησις. Τότε δὲ νοεῖται καὶ ἡ ἀκμὴ, τὴν ὁποίαν ἐξάγομεν ἐξ ὅσων λέγουσιν οἱ Περιηγηταί, οἵτινες ἐπισκέπτονται τὴν Μονὴν μικρὸν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἢ καὶ ἓνα μετ' αὐτὴν αἰῶνα. Ὁ Γάλλος περιηγητὴς Tournefort μεταβαίνων ἐκ τῶν Μοναστηρίων Πρέβελι, Ἀρκαδίου καὶ Ἀσωμάτων εἰς Λαβύρινθον ἀπαντᾷ, ὡς λέγει, μοναχοῦς, οἵτινες δὲν ἀμοιροῦσι γνώσεων πολλῶν καὶ δὲν εἶναι ἄγευστοι κλασικῆς παιδείας. Ὁ δὲ ἠγούμενος τῶν Ἀσωμάτων, κατὰ τὸν περιηγητὴν ὠμίλει καὶ τὴν Ἰταλικήν. Τοῦτο δὲ βεβαίως εἶναι τρανὸν μαρτύριον ἀκμῆς καὶ εὐημερίας τῶν Μονῶν, δυναμένων καὶ ὑπὸ τὴν νωπὴν τουρκικὴν δεσποτείαν νὰ καλλιεργοῦν τὰ γράμματα, συνεχίζοντες τὸ μὴ κωλυόμενον ὑπὸ τῆς ἐνετοκρατίας ἔργον³.

¹ Σφζεται σήμερον ὡς κοινοτικὸν κατάστημα τῆς κοινότητος Μοναστηρακίου. Ἐξυτηρέτησε δὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ Ἀμαρίου μακρὰ ἔτη ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς καὶ ἀλλαγῶ τῆς πραγματείας λέγομεν.

² Ὁ ἠγούμενος Ἰωσήφ ἐπωνυμεῖτο Γεραρχάκις. Ἦτο ὁμοῦς γνωστὸν ὅτι ἦτο καρπὸς κλεψιγαμίας Γιαννουσάκι τινὸς (ἢ Γιαννισίδου), ὅπερ δὲν ἠρνεῖτο ὁ ἴδιος. Κατὰ τὸς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1866 φιλοξενῶν ἐν τῇ Μονῇ ἐπαναστάτας, εἰς ἐρώτησίν τινος «Ἀπὸ ποιὸν τόπον εἶσαι;» ἀπεκρίθη: «Ἀπὸ δῶ ἀπὸ τοῦ Μαργαρίτες· εἶμαι μάλιστα 100 χρονῶ περίου· ἔχω πολλὰ θωρόντας καὶ ὑποφέρει εἰς τὴν Ἀνατολή ὅπου ἔκαμα τὸν Παπᾶ καὶ τὸ Δάσκαλο».

³ Ἰδὲ Β. Ψιλᾶκη, Ἱστ. Κρήτης τ. Β' Παράρτημα σελ. 70.—Ε. Γενεράλι,

Ἄνω αἰῶνα μετὰ τὴν ἄλλωσιν ταύτης, εὐρίσκει τὴν Μονὴν εἰς λόγον τοῦλάχιστον πλούτου ἐν ἱκανῇ ἀκμῇ. Περί τῆς παιδείας δὲ ἐν Ἡρακλείῳ καὶ Ῥεθύμνῳ κἀκεῖ εὐφημώτατον λόγον. Προερχόμενος λοιπὸν ἐκ τῆς ἀνατολικῆς Κρήτης, καὶ δὴ ἐκ τῆς Λαβυρίνθου, τοῦ γνωστοῦ παρὰ τὴν Γόρτυνα λατομείου, μετὰ πορείαν ἐπιπονωτάτην καὶ ἐπικίνδυνον δι' ἀτραπῶν ἐπὶ κρημνῶν στενωπῶν φθάνει εἰς Ἀσωμάτους, περὶ ὧν γράφει τὰ ἀκόλουθα: «Μετὰ δεκάωρον πορείαν¹ ἐφθάσαμεν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀσωμάτου. Ὁ ἡγούμενος ἅμα ἰδὼν τοὺς Γενιτσάρους, πρώτους εἰσελθόντας, ἐνόμισεν ὡς νυκτὸς οὔσης, ὅτι ἐμελλε νὰ προσβληθῆ ὑπὸ τουρκικοῦ στρατεύματος, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκρύφθη. Ἀλλά, ὡς προεῖπον, εἴχομεν ἓνα διερμηνέα ἐντελῶς δεδιδαγμένον τὸ πανούργον τῶν Καλογήρων, ὅστις ἀναζητήσας πανταχοῦ εὔρε τον Ἠγούμενον², ὄντινα συγχαρεῖς ἐκ μέρους τοῦ Προξένου τῆς Γαλιτίας εἶπεν ὅτι δύναται νὰ λάβῃ παντὸς εἴδους εὐεργεσίας εἰς Χανία καὶ ὅτε μὲν θωπεύων τὸ περιφίλαυτον, ὅτε δὲ ὑποκεντῶν τὸ συμφέρον, προσεκτίησάτο ὅλως τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ εὐνοίαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν παρεχώρησεν εἰς ἡμᾶς τὴν διὰ τοὺς ξένους προσδιωρισμένην αἴθουσαν, ὅπου ἠθέλομεν κατακλιθῆ ἐπὶ σανίδων καὶ φάγει νηστήσιμα· ἀλλὰ τὸ πᾶν ἥλλαξε φάσιν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἠγουμενοῦ, ὅστις ἤλθε νὰ συγχαρῆ τὸν Πρόξενον διὰ τὴν καλὴν του ἀφιξίν, προσκαλέσας συγχρόνως ὅλους ἡμᾶς εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἠτοιμάζετο τράπεζα. Συνδιελεγόμεθα δὲ ἐπὶ τινα ὄραν καὶ ὁ ἐντεχνος διερμηνεὺς κατανοήσας τὰς ἀδυναμίας αὐτοῦ, ἐκολάκευσε τὴν ματαιοφροσύνην, ὑποσχόμενος πολλὰ ὀφέλη ἐκ τῆς προξενικῆς ἰσχύος. Ἐν τοσοῦτῳ τὰ ἐγκώμια ταῦτα δὲν ἀπέβησαν μάτην, καθότι παρευθὺς παρετέθησαν ἐπὶ τῆς τραπέζης τεσσαράκοντα σχεδὸν πινάκια πλήρη κρεάτων, ὀσπρίων καὶ καρπῶν, ὅπερ ἦτο εὐάρεστον θέαμα διὰ τοὺς καταπεπεινασμένους (!) ἡμᾶς, οἵτινες ἐφ' ὅλην τὴν ἡμέραν βαδίσαντες νήστευτες, κατεσπεύσαμεν νὰ ὠφεληθῶμεν ἐκ τούτου. Ὁ δὲ Ἠγούμενος τιμῶν ἡμᾶς διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, προέτερε μεθ' ὅλης τῆς φιλοφροσύνης νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν ὄρεξιν ἡμῶν, δώσας πρὸς τούτοις ἰδιαίτερόν τι κλειδίον εἰς τὸν ὀπισθεν τῆς ἔδρας αὐτοῦ ὄρθιον ἰστάμενον διάκονον, ὅστις παρευθὺς ἐπανῆλθε μετὰ πολλῶν φιαλῶν παλαιοῦ οἴνου, οὔτινος ἢ ὀσμῆ ἦτον ἀρωματικωτάτη. Θέλων δὲ νὰ μας τέρψῃ ἐτι μᾶλλον, ἐπιεν εἰς ὑγείαν ἡμῶν, ἀπαιτήσας τὸ αὐτὸ καὶ παρ' ἡμῶν. Ἦτο δὲ ἐπὶ τοσοῦτον εὐδιάθετος, ὥστε νομίζων ὅτι θέλει μας ἐπιτέρψει διὰ τῆς μουσικῆς, μᾶς ἐπρότεινεν, ἐὰν ἐπιθυμῶμεν, νὰ ψάλωσιν οἱ ἱερεῖς τὸ Κύριε ἐλέησον, ὅπερ καὶ παρεδέχθημεν. Παρευθὺς λοιπὸν εἰσηλθὼν μερικοὶ

¹ Ἐκπαίδευσις Ῥεθύμνης ἐπὶ τουρκοκρατίας (Διάλεξις ἐν Ῥεθύμνῳ 15 Νοεμβρίου 1931).
² Βῆμα Ῥεθύμνης 17—25 Νοεμβρίου 1931).

¹ Ἀπὸ τῆς Λαβυρίνθου.

² Πιθανῶς ὁ μὴ μνημονευόμενος ὀνομαστικῶς Ἠγούμενος εἶναι ὁ Ἱερεμίας Λίμας.

παῖδες, διάκονοι καὶ ὑποδιάκονοι, οἵτινες ἅμα δοθέντος τοῦ σημείου, ἤρχισαν μετὰ ἠνθιμοῦ ᾄδοντες τὸ Κύριε ἐλέησον, ἡ φωνὴ τῶν ὁποίων ἠνθικὴ οὐσα τρομερὸν ἐποίει θόρυβον. Παντοίαις δὲ δυνάμεσιν ἐπροσπαθοῦμεν νὰ μὴ μᾶς ἐπάσῃ γέλως. Διὰ χειροκροτημάτων τέλος αὐτοῖς ἀποπαύσαντας τοῦ ᾄδειν ἐπευφημήσαντες ἐνομίζομεν ὅτι ἀπηλλάχθημεν· ἀλλ' ὁ Ἡγούμενος παρεκάλεσεν ἡμᾶς νὰ ᾄσωμεν γαλλιστὶ τὸν αὐτὸν ὕμνον. Παρευθὺς λοιπὸν εἷς ἐξ ἡμῶν χαριέντως ἐξῆρξε μέλους, τὸ ὁποῖον ἐπανελάβομεν ἐν συμφωνίᾳ· ὁ δὲ Ἡγούμενος καὶ οἱ ἱερεῖς, καίτοι καταθελχθέντες ἐκ τοῦ ἡμετέρου Κύριε ἐλέησον, εὗρισκον εἰς τὸ ἑαυτῶν ὑψηλότερόν τι».

Ἐπακολουθεῖ αὐστηρὰ κρίσις τῆς ματαιοδοξίας, κατὰ τὸν Σαβαρῆν, τῶν Ἑλλήνων, μεθ' ὃ ὁ συγγραφεὺς λέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῆς Μονῆς :

«Τὸ Μοναστήριον τοῦ Ἀσωμάτου ὑπὸ τὰς ὑπωρείας καὶ πλησίον τῆς Ἰδης πρὸς μεσημβρίαν κείμενον, φαίνεται ἐπαπειλούμενον νὰ καταταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῶν κατὰ διάφορα μέρη ἐπικρεμαμένων βράχων, οἵτινες τὴν πρὸς αὐτὸ ὄσπην ἔχουσι· κατὰ δὲ τὸ ἕτερον (ἐννοεῖται μέρος) εἶναι τερπνότερον, ὁπόθεν βλέπει τις κήπους γέμοντας ἐκ λωτῶν, τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς ἦτον ὄριμος, πορτοκαλεῶν, κитρεῶν καὶ ἀμυγδαλεῶν. Οἱ Καλόγηροι κατέχουσι πλουσίους ἐλαιῶνας, γαίας καλλιεργησίμους καὶ ἀξιολόγους ἐπὶ τῶν γεωλόφων ἀμπελῶνας. Τὴν δὲ πεδιάδα καθιστῶσι γόνιμον μυριοὶ ὄυακες. Ἐὰν δὲ ὁ Ἀσώματος ὀλίγον ἀπεῖχε τῶν ὄρέων, ἤθελεν εἶσθαι τερπνὸν οἰκητήριον»¹.

Δὲν ἔχομεν προχείρους ἄλλων περιηγητῶν μαρτυρίας περὶ τῆς Μονῆς, καίτοι ἴσως καὶ ἄλλοι θὰ ἔχουσι γράψει πολλὰ ἢ ὀλίγα καὶ οἱ νεώτεροι θὰ συμπληρώσωσι τὸ πενιχρὸν ἡμῶν ἔργον. Ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω τοῦ Σαβαρῆ καὶ τὰ τοῦ Tournefort φανερόνουν ἐπαρκῶς ὅτι ἦτο αὕτη μετὰ τῶν σπουδαιοτάτων τῆς Κρήτης, πάντως δὲ σημαντικωτάτη κατὰ τὴν ἄλωσιν. Τοῦτο δὲ καταφαίνεται καὶ ἐκ τῶν πολλῶν Μετοχιῶν καὶ κτημάτων, ἅτινα ἐκέκτητο ἐν Ἀμαρίῳ καὶ ταῖς πέριξ ἐπαρχίαις, περὶ ὧν κατωτέρω.

Κρίνομεν δὲ πρόσφορον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματείας νὰ τεθῇ ἐνταῦθα κατάλογος τῶν κατὰ καιροὺς Ἡγουμένων μετὰ τῆς δράσεως ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν. Δὲν ἀποτελοῦν οὐδ' ἀναδεικνύουν τὰς Μονὰς μόνον τὰ οἰκοδομήματα καὶ τὰπέραντα κτήματα, ἀλλ' οἱ διοικήσαντες αὐτὰς ἄνδρες, οἵτινες ἔζησαν καὶ ἔδρασαν ἐν αὐταῖς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐκ τοῦ σωζομένου Κωδικέλλου, τῆς παραδόσεως καὶ ἐκ τῆς συγχρόνου ζωῆς καταρτίζεται ὁ κατάλογος οὗτος.

¹ Κρητικαὶ Ἐπιστολαὶ Σαβαρῆ συγγραφείσαι τῷ 1779, μεταφρασθεῖσαι δὲ καὶ ἐκδοθεῖσαι τῷ 1854 ὑπὸ Ἀ. Ζυγομαλά σελ. 74 ἐξ.

ΗΓΟΥΜΕΝΟΙ Ι. ΜΟΝΗΣ ΛΣΩΜΑΤΩΝ (1682—1934)

- 1) **Μακάριος** ἐκ Μαργαριτῶν Μυλοποτάμου 1682.
- 2) **Μανασσῆς** ἐκ Καλανταρῆς Μυλοποτάμου 1764. Ὑστερον ἐγένετο Ἐπίσκοπος Λάμπης καὶ ἀπέθανε τῷ 1779. Ὁ τάφος τούτου εἶναι παρὰ τὸν μεσημβρινὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ φέρων ἐπιγραφὴν: *Μνήσθητι Κύριε τοῦ δοῦλου σου Μανασῆ Ἀρχιερέως καὶ κτήτορος ἈΨΟΘ* (1779). Ἐσώζετο μέχρις ἐσχάτων ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῶν στάβλων ἄλλη ἐπιγραφὴ: *Μόχθος τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ Μανασῆ Ἱερομονάχου καὶ καθηγουμένου τῆς Μονῆς ἈΨΞΗ* (1768).
- 3) **Ἱερεμίας Λίμας** ἐξ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, τοῦ ἐπιλεγομένου Χλιαροῦ. Ἡγουμένευσεν 20 ἔτη. Ὁ τάφος αὐτοῦ τιμῆς ἕνεκα κατεσκευάσθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ναοῦ (1788). Κατὰ τὴν ἀνακαίνισιν μετεφέρθη παρὰ τὸν τοῦ Μανασῆ. Ἡ ἀποτριβεῖσα ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐπιγραφὴ ἦτο: *Ἱερεμίου Ἱερομονάχου καὶ προστάτου Λύμα 1788*. Ἐν τῷ χωρίῳ Βισταγῆ εἶναι ἐπιγραφὴ εἰς τὴν κρήνην μεταγραφεῖσα ἐκ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, ἡ ἐξῆς: *Μνήσθητι, Κύριε, Ἱερεμίου Ἱερομονάχου Καθηγουμένου τῶν Ἀσωμάτων*.
- 4) **Μελχισεδὲκ** ἠγουμενεύσας δύο ἔτη (1689, 1692;) Εἶναι βεβαίως οὗτος ὁ μνημονευόμενος εἰς ἱερὰ τινα ἄμφια **Σανκβυνάτσος**¹.
- 5) **Γεράσιμος Λουρωτὸς** ἐκ Νεῦς Ἀμαρίου τῆς δμωνύμου ἐπαρχίας, ἠγουμενεύσας τῷ 1804² καὶ μαρτυρικῶς ἀποθανὼν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 (ᾄρα ἀνωτέρω σελ. 8).
- 6) **Ἰωσήφ** ἐκ Μαργαριτῶν Μυλοποτάμου 1833 μέχρι 1860, ἠγουμενεύσας 27 ἔτη³. Ὁ Ἰωσήφ ἀποτελεῖ ἰδιάζοντα τύπον μοναχοῦ συγκεντροῦν-

¹ Βλ. σελ. 31, ἀριθ. 3, 4 καὶ 32 ἀριθ. 11, 14. Ἀπὸ τοῦ Μακαρίου μέχρι τοῦ Μανασῆ (1682—1764) εἶναι ἀσφαλῶς χάσμα, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ἠγουμενίαν 82 ἐτῶν. Ἄλλ' αὐταὶ εἶναι αἱ πληροφορίες τοῦ Κώδικος. Ἡ ἠγουμενία πρὸς ταῦτοις τοῦ τε Ἱερεμίου Λίμα καὶ τοῦ Μελχισεδὲκ δὲν καθορίζονται χρονολογικῶς ἐν τῷ Κώδικι, ἐπιγραφαί ὁμως ἐπὶ ἀμφίων πιστοποιοῦσι τὴν ἠγουμενίαν ἀμφότερων. Ὅρα τὰ τοῦ Κώδικος ἀνωτέρω καὶ τοῦ κεφαλαίου τιμαλφῶν ἀρ. 3, 4, 6, 11, 14 (1689—1765).

² Αἱ χρονολογίαι ἀναγράφονται εἰς Σημειώματα Γ. Ἀ ν δ ρ ε δ ά κ ι, ἀλλὰ δὲν περιέχονται εἰς τὸν Κωδικοῦλλον, ὃν ἀντιγράψαντες ἀμεταβλήτως καταχωρίζομεν ἀνωτέρω.

³ Μετὰ τὸν Γεράσιμον Λουρωτὸν δὲν μνημονεύεται ἐν τῷ Κωδικέλλῳ ἠγούμενος μέχρι τοῦ 1833, ὅτε ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν τῆς Μονῆς ὁ Ἰωσήφ. Ὁ Pashley μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν του τῷ 1834 ἀναφέρει τὴν δωλὶαν σφαγὴν Ἱηγουμένων τοῦ τμήματος Ῥεθόμνης, ἐν αἷς καὶ τοῦ Λουρωτοῦ βέβαια, προσθέτει: «Ἀπὸ τὸν καιρῶν αὐτῶν (Σ. τῆς Ἑλληνιστάσεως) τὸ μοναστήριον ἔμεινε χωρὶς Ἱηγούμενον καὶ Πατέρως ἕως περιόου πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὅταν κατὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς ἡγεμίας ὑπὸ τῶν Αἰγυ-

τος νοημοσύνην ὑπέροχον, ψυχὴν φιλόανθρωπον, φιλοπατρίαν ἄνευ ὁρίων, ζῆλον ἔνθεον περὶ τὴν θρησκείαν καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνδρείαν σώματος καὶ ψυχῆς ἀσυνήθη. Ἀποκατέστησε τὴν Μονὴν εἰς τὴν πρόφην περιωπὴν, ἀνήγειρον οἰκήματα, ἐκαλλώπισε τὸν Ναὸν καὶ ἐλύτρωσε τὰ ἀρπαγέντα κτήματα. Ἰδρυσεν ἐν τῷ χωρίῳ Μοναστηρακίῳ, εἰσηγήσει τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης Νικοδήμου, Σχολὴν δαπάναις τῆς Μονῆς ἐκ χρημάτων προελθόντων ἐκ πωλήσεως κτημάτων τῆς Καλόειδαινας, συμφωνούσης τῆς ἐπαρχίας, εἰς ἣν καὶ ἐδώρησε τὴν Σχολήν. Ἀνέλαβε δ' ἡ Μονὴ ἰδίαις δαπάναις τὴν συντήρησιν αὐτῆς πληρώνουσα τοὺς μισθοὺς τῶν ἐκάστοτε διδασκάλων, ἀναθέτουσα τὴν ἐποπτεῖαν αὐτῆς εἰς ἐπαρχιακὴν Ἐφορείαν. Τὸ πρῶτον ἦτο εἶδος δημοτικῶν Σχολείου, ὕστερον ὁμως ἔλαβε τὸν τύπον «Ἑλληνικὴ Σχολὴ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως» καὶ ἦτο τὸ ἀνώτερον ἐκπαιδευτικὸν κέντρον Ἀμαρίου καὶ ἐλειτούργησεν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, μέχρι σχεδὸν τῆς αὐτονομίας.

Ἡ περὶ τοῦ Ὄσμαν Πασσᾶ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι τὸν Ἰωσήφ ἐκάλεσεν ὁ Ψευδοοσμάν, ἀλλ' ἀληθῶς Πρωτοσύγγελος τῶν Πατριαρχείων Βασιλειος, εἰς τὸ Ῥέθυμνον καὶ ἐτέλεσεν εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Διοικητηρίου λειτουργίαν, διὰ νὰ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἀπεριόριστος τιμὴ καὶ σεβασμὸς ἀπεδίδεδο ὑπὸ τῆς Ἐπαρχίας καὶ τοῦ Νομοῦ Ῥεθύμνης εἰς τὸν Ἰωσήφ. Οἱ Μοναχοὶ δὲ τῶν Ἀσωμάτων ἐκδηλοῦντες τὴν αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην τῆς Μονῆς ἀνέγραψαν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς Πύλης, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν: «*Ἀνηρέθη ἡ Πύλη αὕτη καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ φυλαττόμενα δι' ἐπιστασίας Ἰωσήφ Καθηγουμένου, πιστοῦ προστάτου καὶ νέου κτίτορος τῆς Ἁγίας Μονῆς ταύτης, ΑΩΜΖ*».

Τῷ 1860 ἀπεσύρθη τῆς ἡγουμενίας εἰς βαθὺν γῆρας, ὑποδείξας διάδοχον τὸν ἐκ Μυλοποτάμου Ἱερομόναχον Μεθόδιον καὶ ἡσυχάζων ὡς προηγούμενος. Καὶ ὡς τοιοῦτος ὁμως ἔσωσεν ἀπὸ καταστροφῆς τὴν Μονὴν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866, ὅτε ὁ Μουσταφᾶ-Πασσᾶς, μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀρκαδίου, ἐσχεδίαζε τὴν ἔφοδον εἰς Ἀμάρι καὶ καταστροφὴν τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς Μονῆς.

πίων (1830) ὁ νῦν Ἠγούμενος (Ἰωσήφ) ἐπανῆλθε. Εἶχε περάσει πέντε ἀπὸ τὰ ἔτη τῆς Ἐπανάστασεως εἰς τὴν Σίφνον καὶ τὰ λοιπὰ εἰς ἄλλας νήσους ἐνίοτε ἐπισκεπτόμενος τὴν Κρήτην». Καὶ διαρκούσης μὲν τῆς ἐπανάστασεως δικαιολογεῖται ἡ ἀποσιώπησις. Καὶ οἱ μοναχοὶ ἔδρων ὡς μαχηταὶ ἢ ὀπλαρχηγοὶ ἐν ταῖς ἰδίαις κόμαις. Ἄλλ' ἡ παράδοσις περὶ τοῦ Ὄσμαν Πασσᾶ, τοῦ ἐπιλεγομένου καὶ Πνιγάρη ἢ Παπαγιάννη, τοῦ 1812, παρουσιάζει ἡμῖν τὸν Ἰωσήφ Ἠγούμενον τότε, δρωῖντα καὶ περιορίζοντα τὴν κατὰ τῆς Μονῆς μανίαν τῶν Γενιτσάρων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου. Τὴν παράδοσιν δὲ ἐπιβεβαιοῖ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μεθόδιος, ὅστις ὁμως λέγει ὅτι ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Πασσᾶ ὦν ἀπλοῦς Ἱερομόναχος. Εἶχε λοιπὸν καὶ τότε μοναχοὺς ἢ Μονὴ καὶ ἡ ἐγκατάλειψις θὰ ἐγένετο μόνον κατὰ τὰς τουρκικὰς ἐκστρατείας. Περὶ Ὄσμαν Πασσᾶ ἐγράψαμεν ἐκτενῶς ἐν Νεολόγῳ Ἀθηνῶν (Κων/πόλεως—Βουτυρά) 1898 Ἰανουαρίου 6 καὶ 11 καὶ ἐσχάτως ἐν «Διήρω» Β', σελ. 507—513 καὶ 555—559.

Μετὰ τὴν ὀλοκαύτως δηλαδὴ τοῦ Ἀρκαδίου ὁ Πασσᾶς ἔστησε τὸ στρατηγεῖόν του ἐν τῷ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Ῥεθύμνης Μέση καὶ ἀνέλασε τὸν στρατὸν του, διὰ νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ Ἀμαρίου. Μαθὼν δὲ ὁ Ἰωσήφ τῆς ἐπαρχίας τῆς τότε ἐποχῆς (Πατεροφραγκιᾶν ἐκ Βισταγῆς, Καλοειδῶν Ἀριστοτέλη ἐκ Μέρωνος, Κασιμάτην ἐξ Ἀμαρίου, Μικέλεν ἐκ Βυζαρίου, Ψωματομανόλην ἐκ Φουρφουρᾶ καὶ ἄλλους) καὶ μετέβη εἰς τὴν Μέσην, διὰ νὰ δηλώσῃ ὑποταγὴν καὶ νὰ σώσῃ, ἂν δυνηθῆ, τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν Μονήν. Ὅτε δὲ παρουσιάσθησαν πρὸ τοῦ Πασσᾶ καὶ εἶδεν οὗτος τὸν Ἰωσήφ, ἠγέρθη ἐκ τοῦ διβανίου του καὶ ἐνηγκαλίσθη αὐτόν. Σημειωτέον ὅτι ἦσαν γνωστοὶ πρὸς ἀλλήλους, συνεπάθει δὲ αὐτόν ὁ Πασσᾶς, διότι ἐγνώριζεν ὅτι εἶχε διατελέσει ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ὁμίλει καὶ τὴν τουρκικὴν. Ἐθαύμαζε δὲ καὶ τὴν εὐφυΐαν του. Ὁ Ἰωσήφ συγκινηθεὶς ἐκ τοῦ φιλικοῦ τρόπου τοῦ Πασσᾶ ἔνδακρος εἶπε πρὸς τοῦτον: «Πασσᾶ μου, χάρισέ μου τὸ φτωχὸ μοναστηράκι μου καὶ λυπήσου τὴν καλὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἀμαρίου». Λέγων δὲ ταῦτα ἔδεικνυε τὸν Ἐγούμενον καὶ προκρίτους, ὁρθίους πρὸ τοῦ Πασσᾶ ἰσταμένους. «Αἶ, γέρω-Γιουσούφ, θὰ γίνῃ τὸ χατίρι σου», εἶπεν ὁ Πασσᾶς. Ἐκράτησε δ' αὐτόν εἰς τὸ δεῖπνον, ἀποσυρθέντων τῶν λοιπῶν. Καὶ δι' ἄλλον δέ τινα λόγον ἐξετίμων ἀλλήλους. Εἶχε μεταβῆ πρὸ τοῦ 1866 ὁ Μουσταφᾶ-Πασσᾶς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃ δὲ Ἰωσήφ εἶχε δώσει εἰς αὐτόν ξύλινον σταυρὸν, διὰ νὰ τον ἀσημοδέσῃ διὰ τινος τεχνίτου, ὁποῖος δὲν ἦτο ἐν Κρήτῃ. Ἐξετέλεσε τὴν παράκλησιν ὁ Πασσᾶς καὶ ἐπανελθὼν ἔπεμψε τὸν σταυρὸν ἐκ Χανίων χρυσόδετον. Ὅτε δ' ὁ Ἰωσήφ ἐζήτησε νὰ πληρώσῃ τὴν δαπάνην τῆς ἐργασίας, ὁ Πασσᾶς ἀπήντησεν: «Αἶ, δὲ δέχεται κι' ἀπὸ μένα ὁ Τεκὲς ἓνα μικρὸ δῶρο:» Ὁ κομπὸς καὶ ἐπίχρυσος σταυρὸς σφύζεται. Ἐσώθη δὲ τότε διὰ τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μονὴ καὶ τὸ Ἀμάρι, ἐκτὸς τοῦ δυτικοῦ διαμερίσματος Ἀποστόλων, Μέρωνος, Γερακάρι.

Ἀλλ' ἡ ἐπανάστασις ἐπροχώρει καὶ ὁ βαθυγῆρος Ἰωσήφ ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ εἰς Ἀθήνας τῷ 1867 δι' ἰστιοφόρου. Παρέλαβεν αὐτόν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Κρητῶν καὶ τον ἔτακτοποίησεν εἰς Μονὴν πάλιν τῶν Ἀσωμάτων, τὴν ἐπιλεγομένην τοῦ Πετράκι, ὅπου μετ' ὀλίγον ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν μετὰ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ Πατρίς του θὰ εἶναι μετὰ μικρὸν ἐλευθέρω. Ἐκηδεύθη δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ μεγαλοπρεπῶς παραστάντων καὶ πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις προσφύγων Κρητῶν. Ἀποθνήσκων δέ, κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ ὑπηρετούντος αὐτόν Ἰωάννου Μουρτζανοῦ (μοναχοῦ βραδύτερον καὶ Ἱερομονάχου Ἰωσήφ), εἶπεν: «Εὐχαριστῶ σας, Ἀρχάγγελοι τοῦ Θεοῦ! ὑπηρετήσα πιστῶς τὴν Μονὴν σας ἀξιόθῃκα ν' ἀποθάνω εἰς τὴν Μονὴν σας καὶ νὰ ἐνταφιασθῶ εἰς γῆν ἐλευθέρω». Ὁ τάφος του ἔδεικνύετο μέχρι τοῦ 1910 παρὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ ναοῦ τῶν Ἀσωμάτων Πετράκι.

7) **Μεθόδιος Λαγουβάδος** ἐκ τοῦ χωρίου Ἐπάνω-Τριπόδου Μυλοποτάμου. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1860 ἐγένετο, καθ' ὑπόδειξιν, ὡς ἐροῦντο, τοῦ Ἰωσήφ ἡγούμενος. Φύσει ἡσυχος χαρακτήρ κατεγίνετο εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς Μονῆς φυτεύων ἐλαιόδενδρα, ἀγοράζων κτήματα καὶ χειμαδιὰ καὶ ἐξημερώνων δένδρα. Ὦν δὲ φιλόπονος ἡσχολήθη αὐτοδιδάκτως εἰς τὸ χρυσοκέντημα, σφύζονται δὲ ἔργα τῶν χειρῶν του ἐπιτραχήλια, ἐπιμανίκια καὶ ἄλλα ἱερὰ ἄμφια χρυσοκέντητα καὶ δύο μεγάλα λάβαρα, ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι. Συμπεσοῦσης τῆς ἡγουμενίας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ὑπέστη πολλάς καταδιώξεις ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Τῷ δὲ 1869 ἐξωρίσθη εἰς τὴν Μονὴν Σητείας Τοπλοῦ, διότι ἐβάπτισεν Ὀθωμανίδα ἐκ τοῦ χωρίου Θρόνου ἐκουσίως προσελθοῦσαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ οὐχὶ παραπειστικῶς, ἀφ' οὗ καὶ ἀδελφὸν εἶχεν ὁμοίως βαπτισθέντα (Νεοκωσταντῆν). Ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθὼν ἔζησεν ἑναρέτως καὶ εἰρηνικῶς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἀπεδήμησε πρὸς Κύριον κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1910.

8) **Συμεὼν Γυπαράκις** ἐκ τοῦ χωρίου Σελλιῶν ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου. Ἠγουμενεύσας ἀπὸ τοῦ 1870 εἰργάσθη δραστηρίως καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ τῆς Μονῆς οἰκοδομήσας τὸ Νεκροταφεῖον, ἀνακαινίσας τὸν ἡρειπωμένον ὑδρομύλον, τοποθετήσας, πρῶτος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου, εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον σιδηρὰ πιεστήρια, ἀγοράσας κτήματα καὶ φυτεύσας ἐλαιόδενδρα. Καὶ ἐξ ἰδίων δὲ χρημάτων ἀγοράσας κτήματα ἐδώρησεν αὐτὰ εἰς τὴν Μονήν. Εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 ἔλαβεν ἐνεργότατον μέρος, ἐτραυματίσθη δὲ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἀρκαδίου. Ἡ ἡγουμενία αὐτοῦ παρετάθη μέχρι τοῦ 1879, ὅτε ἐξελέχθη ὁ Ἱεροθέος Τρουλλινός. Τῷ δὲ 1881 ἔνεκα ἐρίδων ἐσωτερικῶν ἐν τῇ Μονῇ Ἀρκαδίου ἡ Μητρόπολις ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιστάσιαν τῆς Μονῆς. Μετὰ διετῆ δὲ σάφρονα διοίκησιν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μονήν του. Τῷ δὲ 1892 παραιτηθέντος τοῦ Ἱεροθέου ἡγουμένευσε καὶ πάλιν μέχρι τοῦ 1895. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1898.

9) **Ἱεροθέος Τρουλλινός** ἐκ Φουρφουρᾶ Ἀμαρίου ἐκλεχθεὶς τῷ 1879 διετήρησε τὸ ἀξίωμα μέχρι τοῦ 1892, ὅτε παρητήθη. Φιλόκαλος, φιλοπρόσδος καὶ δραστήριος ὁ Ἱεροθέος συνέδεσε τὴν ἡγουμενίαν του μὲ μεγάλην τῆς Μονῆς προαγωγὴν δι' ἀγορᾶς κήπων καὶ βοσκοτόπων, δι' ἀρδευτικῶν ἔργων καὶ διὰ καλλωπισμοῦ τῶν οἰκημάτων τῆς Μονῆς. Διὰ παροχетеύσεως τοῦ ποταμοῦ τῆς Γέννας μὲ τεχνικὸν φράγμα ἀμμοκονιάματος καὶ τσιμέντου (δέμα) ἠῦξεν τὰ ὕδατα τοῦ ὑδρομύλου καὶ κατέστησε ποτιστικούς ἀγρούς τῆς Μονῆς μεγάλης ἐκτάσεως. Ἠγόρασε μεγάλης ἀξίας κτήμα, τὴν Ἁγίαν Παρασκευὴν καὶ ἀνεκαίνισεν τὸν ὁμώνυμον Ναόν. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου εἶναι ὁ τάφος, ὡς λέγεται, τοῦ Γεωργίου Χορτάτση. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν. Διότι συνεκροτήθη ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1273 σύνοδος ἐπαναστατῶν ὑπὸ τοὺς ἀδελφοὺς Χορτάτση Γεώργιον καὶ Θεόδωρον, κατὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐτραυματίσθη κατὰ τὴν

πρὸ τοῦ Ἡρακλείου μάχην βαρέως ὁ Γεώργιος. Ἄλλ' ἐσώθησαν καὶ κατέφυγον εἰς Λίον, Κ'πολιν καὶ Μικρὰν Ἀσίαν. Σφύζεται ὁμῶς ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τοιαύτη περὶ τῆς ἐξαιρέτου βυζαντινῆς τέχνης, εἰκονίζουσα τοὺς Χορτάτας φέροντας σημασιολογικὴν εἰσοδὴν, ὁμοιάζουσαν πρὸς τὴν τῶν ἁγίων Γεωργίου καὶ Δημητρίου καὶ δίδοντας πρὸς ἀλλήλους, ὡς ἐπὶ ὀρκωμοσίᾳ, τὰς χεῖρας πρὸ τοῦ αὐτοῦ αὐτοῦ. Εἶναι δὲ γεγραμμένον ἐπὶ τῆς εἰκόνης: «*Δέσεις τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ Γεωργίου τοῦ Χορτάτου καὶ τῆς συμβίου*» καὶ τὸ «*Μνήσθητί μου Κίριε*». Ὁ μακαρίτης Ξανθουδίδης ἐγνωμάτευσεν ὅτι ἡ τοιχογραφία αὕτη ἔχει διὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν τὴν ἀξίαν, ἣν ἔχει ὁ Ἐρμῆς τοῦ Προαετοῦ διὰ τὴν ἑλληνικὴν κλασικὴν περίοδον¹.

Ἡ ἀγορὰ τοῦ κτήματος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, ἀνήκοντος εἰς τὰ Ἱερὰ Ἰδρύματα τῶν Τούρκων Ῥεθύμνης, ἐκπροσωπούμενων ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ (Κτιστάκι τότε), παρὰ μικρὸν ἐπήνεγκε σύρραξιν μεταξὺ τῶν Τούρκων τῆς Γέννας καὶ τῶν Ἀμαριωτῶν Χριστιανῶν. Προελήφθη δὲ διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ τότε Γενικοῦ τῆς Κρήτης Διοικητοῦ Κ. Ἀνθοπούλου. Ὁ Ἐπίσκοπος δηλαδή Εὐμένιος εἶχε δώσει εἰς τὸν Ἡγούμενον Ἱερόθεον τὴν ἐντολὴν νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἤρριξεν ἡ ἀνακαινιστικὴ Παρὰ τὸν ναὸν δὲ ὑπῆρχε πηγὴ ὕδατος, ἐξ οὗ ἠρδεύετο ὁ ἀγρός, ἥτις ἐκρίθη ὑπὸ τῆς Μονῆς ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν ναὸν καὶ οὐχὶ εἰς τὸ κτῆμα. Προέκυψε λοιπὸν ἔρις μεταξὺ τοῦ Μουφτῆ καὶ τῆς Μονῆς, ἥτις ἐλάμβανε μεγάλας διαστάσεις, τοῦ ζητήματος χαρακτηρισθέντος σχεδὸν φυλετικοῦ. Οἱ Τούρκοι τῆς Γέννας ἐπειράθησαν νὰ ἐμποδίσουν τὸν Ἡγούμενον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπισκοπικῆς ἐντολῆς, οἱ δὲ Χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας ἐνίσχυνον τὴν ἡγουμένην προσπάθειαν. Οὕτω δὲ παρ' ὀλίγον ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀπειληθεῖσα σύρραξις. Καὶ τὸ μὲν ἔργον διεκόπη προσωρινῶς τῇ ἐπεμβάσει τῶν ἀρχῶν. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Εὐμένιος ἐξέθηκε τὰ πράγματα εἰς τὸν Διοικητὴν καὶ συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸ Ἀμάρι περιοδείας του νὰ λύσασιν ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐπίμαχον ζήτημα. Οὕτω κατὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Διοικητοῦ τῷ 1887 προσεκλήθη ὁ Μουφτῆς εἰς Ἀμάρι, ἐν συνεννοήσει δὲ μετὰ τοῦ Εὐμενίου μετέβησαν εἰς Ἁγίαν Παρασκευήν, ὅπου εἶχον συναχθῆ Τούρ-

¹ Ὁ Ἐρμῆς τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Διτ. Κρήτης κ. Β. Θεοφανείδης ἰδιωτικῶς ἐκδόσεως ἐν τῇ Ἐπει. Ἐταιρ. Κρητικ. Σπουδῶν Β' (1939) σ. 177—190 σοβαρὰν πραγματικὴν περὶ τοῦ Τάφου Χορτάτου, ἀλλὰ δὲν λύει τὸ ζήτημα. Παρέχει ὁμῶς στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἀπομνηστεύσει. Σημειώτεον ὅτι κατὰ τὸ Χρονικὸν τοῦ Τρίνα (σελ. 12 τοῦ παρὰ τῷ Τρίνα. Ἀρχεὶα Κρήτης χειρογράφου) οἱ Χορτάτῆδες, ἐξορισθέντες μετὰ τῶν Ἀγιοβλαβιτῶν καὶ Μιλισηνῶν ὡς φονεῖς τοῦ Ἀνδρέου Καλλέργη (υἱοῦ τοῦ Ἀλεξίου) ἐπαπέστησαν τὰ φέροντά των· ἡ οἰκογένεια Χορτάτῆ ἐπίσης συγκαταλέγεται ὑπὸ τοῦ Τρίνα (ἰδιότη. σελ. 25—26) μεταξὺ τῶν ἐγγενῶν Κρητῶν (nobili Cretesi) τῆς Ἡ-

κοι τῆς Γέννας καὶ πολλοὶ Χριστιανοὶ τῆς ἐπαρχίας. Εἶχε προταθῆ εἰς τὸν Μουφτὴν νὰ πωλήσῃ τὸ κτῆμα, εἶχε δὲ οὗτος ζητήσῃ 200 λίρας, ἡ δὲ Μονὴ ἔδιδεν 150. Οἱ δὲ Τούρκοι ἐξηγριώθησαν, ὕβριζον τὸν Μουφτὴν, διότι «ἂν ῥωμιέψῃ τὸ κτῆμα θάποκλειστοῦν τὰ χαρέμια τῶν ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο», προσέφερον δὲ τριπλασίαν τιμὴν, «ἀπ' ὅσα δώσουν οἱ Ῥωμιοί». Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολυπληθοῦς ὁμηγύρευος, ἐν συγκινήσει καὶ φόβῳ συγκρούσεως διατελούσης, ἐκάλεσεν ὁ Διοικητὴς τὸν Ἠγούμενον καὶ τὸν Μουφτὴν, τῶν ὁποίων τὰς χεῖρας συνῆψε παρὰ τὴν θύραν τοῦ ναοῦ καὶ εἶπε μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον πάντων «Ἐφέντη μου, καὶ Ἠγούμενε! Ἐνα λόγο θά σας εἰπῶ καὶ διὰ τὸ χατίρι τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύω τούτη τὴν ὄρα, θά τον δεχθῆτε». Καὶ ὁ μὲν Ἠγούμενος ἀσυζητητεῖ ὑπεσχέθη· ὁ δὲ Μουφτῆς τρέμων εἶπεν «Ἀμάν, ἐφέντη μου, μή με ζημιώσης». Ὁ Διοικητὴς τότε, ἐν ᾧ ὁ κόσμος συνεῖχε τὴν πνοὴν του ἀκόμη καὶ ἐσιώπα, ἐφώνησε δυνατά «Ὁ Ἠγούμενος δίδει 150 λίρας, ὁ Μουφτῆ - Ἐφέντης θέλει 200. Ἐν ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου τὴν διαφορὰν σᾶς μοιράζω· 175 λίρας θά δώσης, Ἠγούμενε, καὶ θά τας δεχθῆς καὶ τουλόγου σου, Μουφτῆ Ἐφέντη. Εἴσθε καὶ οἱ δυὸ ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ καὶ θά κάνετε ντοὰ διὰ τὸν Σουλτάνον».

Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις δυσηρέστησε τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἔφυγον ἀμέσως, ἀφήσαντες μόνον τὸν Μουφτὴν, ὃν ἀπεκάλουν ῥωμιὸν καὶ μουρτάτη προσθέτοντες ὅτι «νάχαν ἦτον αὐτὸς σωστὸς Τούρκος, δὲν τον ἔπαυεν ὁ Σουλτάνος». Εὐηρέστησε δὲ εἰς τοὺς Χριστιανούς, οἵτινες ἠὺχαρίστουν τὸν Διοικητὴν καὶ συνέχαιρον τὸν Ἠγούμενον καὶ τοὺς μοναχοὺς. Ἐλύθη οὕτω σοβαρὸν ὑπὲρ τῆς Μονῆς ζήτημα, ἧτις ἀπέκτησε πλούσιον κτῆμα καὶ ὕδατα ἀφθονα. Ἐκτίσθη δ' ὁ Ἠγούμενος τότε καὶ τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Μονῆς κρήνην καὶ τὴν ἐκτὸς καὶ παρόδιον, ὅπου εἶναι σήμερον τὸ ἐπαρχιακὸν Ἡρῶν. Ἐπὶ τοῦ Ἱεροθέου ἠγοράσθη καὶ κτῆμα εἰς τὸ χωρίον Κλησίδι θερινὸν διὰ βοσκὴν διὰ τινος εἰκονικῆς πράξεως. Τὸ κτῆμα δηλαδὴ ἦτο ἐσφηνωμένον εἰς τὸ βουνὸν μεταξὺ ὀθωμανικῶν κτημάτων. Ὁ ἰδιοκτῆτης δὲν ἔδικαιοῦτο νὰ πωλήσῃ παρὰ μόνον εἰς πλησιαστὰς (σεφίδες). Ἐκαμε λοιπὸν εἰκονικὸν δωρητήριον εἰς τὴν Μονήν, ἧτις πραγματικῶς ἐπλήρωσε τὸ ἀντίτιμον, ἐγένετο δ' ἰδιοκτῆτης ἄνευ παραβάσεως τοῦ νόμου. Ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας τοῦ Ἱεροθέου ἐπέφθη ὡς ὑπότροφος τῆς Μονῆς ὁ Ἀγαθάγγελος Παππαδάκις εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν, ἀφ' ἧς ἀποφοιτήσας ἐγένετο Καθηγητὴς καὶ εἶτα Ἐπίσκοπος.

10) **Νικόδημος Τζωρτζάκις** ἐκ τοῦ χωρίου Καμηλάρι τῆς Πυργιωτίσης ἐξελέχθη Ἠγούμενος τῷ 1895. Διεκρίνετο ἐπὶ ταπεινοφροσύνη καὶ πραότητι καὶ διὰ τὸ οἰκονομικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ὅπερ καὶ ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν βίῳ ἐρρῶθιμιζε τὰς πράξεις αὐτοῦ. Ὑπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ τούτου πνεύματος καθοδηγούμενος ἠλάττωσε σημαντικῶς τὰ ὑπέρογκα χρέη τῆς Μονῆς, ἅτινα εἶχον γίνεαι κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1878 καὶ 1889 εἰς τροφίμα καὶ χορη-

ματικὰς παροχὰς εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, οἱ ὅποιοι, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν κοινὰ πάντα εἰς τὰς Κρητικὰς Μονὰς, εἰς ταύτας εὗρισκον καταφύγιον εἰς πᾶσαν δυσχερῆ περίστασιν. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 μετέσχε τῆς πολεμικῆς δράσεως τῆς ἐπαρχίας του, ἐπληρώθη δὲ εἰς τινα συμπλοκὴν πρὸς τοὺς Τούρκους παρὰ τὸ χωρίον Ζαρὸν (15 Ἰουνίου 1868). Κατὰ τὰ πρῶτα τοὺς ἑφωσύνης αὐτοῦ ἔτη μετέβη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἔγινεν ἐφημέριος εἰς Σμύρνην, Ἀϊδίνιον καὶ Κούλαν. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1921.

11) **Ἀνθιμος Παππαδάκις** ἐκ Σελλιῶν Ἀγίου Βασιλείου. Διορίσθη ἡγούμενος ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου κατὰ τινα νόμον, ὃν εἶχε ψηφίσει ἡ Κρητικὴ Βουλὴ, καθ' ὃν ἀνετίθετο εἰς τοὺς Ἐπισκόπους ὁ διορισμὸς τῶν ἡγουμένων, τῷ 1901 (Μάρτιον). Διετέλεσεν ἡγούμενος μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1902 ἐπιδείξας ἀρκετὴν ἐργατικότητα κατὰ τὸν βραχὺν χρόνον τῆς ἡγουμενίας αὐτοῦ. Ἐχορημάτισε δὲ καὶ ἐφημέριος πρὸ τῆς ἡγουμενίας του εἰς Παϊντίριον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τῆς Σμύρνης. Ἀπέθανε τῷ 1926.

12) **Γαβριὴλ Πάγκαλος** ἐκ Πλευριανῶν Μυλοποτάμου. Ἐπανελθόντας εἰς ἰσχὺν τοῦ νόμου περὶ καταρτισμοῦ τῶν ἡγουμενοσυμβουλίων δι' ἐκλογῆς ὑπὸ τῶν μοναχῶν ἐξελέγη παμψηφεί ἡγούμενος τῷ 1902. Συνεχίζων τὴν ἐργατικὴν καὶ οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῶν προκατόχων κατώρθωσε νὰ ἀγορασθοῦν ὑπὲρ τῆς Μονῆς ἀρκετὰ κτήματα, πρὸ πάντων Ὀθωμανῶν, ἀγριάδες καὶ χειμάδια εἰς τὸ Κλησίδι, καὶ τῶν Ζουμπούλιδων παρὰ τὴν Ἀγίαν Παρασκευήν, ἀνερχόμενα εἰς ὑπερχιλίων κοιλῶν ἀγρούς. Ἀνεκαίνισε δὲ οἰκήματά τινα τῆς Μονῆς καὶ μετερρῦθμισε τὸ παλαιὸν ἡγουμενεῖον, καταρτίσας ἐν αὐτῷ Σκευοφυλάκιον, τὴν Βιβλιοθήκην καὶ τὸ Γραφεῖον. Ἐδείκνυεν οὕτω τὸν σεβασμὸν του πρὸς διαμέρισμα τῆς Μονῆς, ὃπερ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦτο ὁ συνεκτικὸς δεσμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου. Ἐνταῦθα συνεκροτοῦντο αἱ τῶν προκρίτων Ἀμαριωτῶν συγκεντρώσεις πρὸς ἀνταλλαγὴν σκέψεων καὶ λήψιν ἀποφάσεων, ὅτε ἐπρόκειτο περὶ ζητημάτων ἀφορῶν τῶν τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐνταῦθα ἐγίνοντο καὶ οἱ ξένοι δεκτοί. Δὲν ἐνόμισε λοιπὸν ὁ ἡγούμενος ὅτι ὁ χώρος τοῦ ἱστορικοῦ ἡγουμενείου ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθῆται μηδὲ ὡς μοναχοῦ κατοικία, διὰ τοῦτο ὥρισε τὸν ὡς ἄνω πνευματικώτερον, οὕτως εἰπεῖν, προορισμὸν τούτου. Ἰδιαίτους μέρμυνας ἐπεδείξατο ὑπὲρ τοῦ ἱστορικοῦ Μετοχίου Πετριάδας, περὶ οὗ θὰ γίνῃ κατωτέρω λόγος (βλ. σελ. 29), τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἱκανὰ ἔτη ἐπιστάτης.

Χαρακτὴρ ἀφελὴς καὶ ἀπέριττος, φιλόξενος, περιεποιεῖτο μὲν πάντα ἐπισκεπτόμενον τὴν Μονήν, ἀπέφευγε πάντα κόμπον ἀλαζονικόν, ἐφέρετο ἀδελφικῶς πρὸς τοὺς συνασκητάς, συγκαταβατικὸς, καὶ ἂν ἠδικεῖτο, ὑποστηρικτὴς δὲ τῶν φιλομαθῶν ἀδελφῶν διὰ χορηγίας τῶν δυνατῶν μέσων πρὸς πρόοδον. Ἐφύτευσεν ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας του ἄμπελον ἱκανῆς ἐκτάσεως καὶ τινα ἐλαιόδενδρα. Τῷ δὲ 1913 διωχέτευσε τὸ ἐν Ἀγίᾳ Παρασκευῇ ὕδωρ διὰ

σωληνωτοῦ ὑδραγωγείου 1200 περίπου μέτρων¹. Ἀσχοληθεῖς δὲ μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας ἐρασιτεχνικῶς καὶ πρακτικῶς, ἄνευ θεωρητικῆς διδασκαλίας, εἰς τὴν ἀγιογραφίαν ἀπέβη δόκιμος ζωγράφος, ἀρκετοὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν ναοὶ κοσμοῦνται μὲ εἰκόνας ὑπ' αὐτοῦ ἐξωγραφημένας. Ὁ δὲ Γεωργίου, ὄν συνώδευσεν ἐν Ἀμαρίῳ ἐξετάζοντα τοὺς ἔχοντας τοιχογραφίας ναοὺς (Γερακίαι Μονῆς Θεολόγου, Φῶτι, Βουσσῶν Γριμπίλλου ναὸν Θεοτόκου, Ἀποστόλων Ἁγίου Νικολάου) κάμνει εὐφημον μνησίαν ἐγχρώμου ἀντιγράφου εἰκόνας ὑπὸ τοῦ Παγκάλου γενομένου.

Διετέλεσεν ἡγούμενος ἀπὸ τοῦ 1902 μέχρι τοῦ 1918. Τῷ δὲ 1927 ἡγουμένευσεν ἐπὶ τινα χρόνον τῇ ἐπιμονῇ τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῶν ἀδελφῶν. Ζῆ δὲ ἐν θαλερῷ γήρατι καὶ ἐφημέρευεν εἰς τὴν κοινότητα τοῦ Μοναστηριακίου μέχρις ἐσχάτων, ὅτε διὰ τὴν ἡλικίαν ἀπέστη τῆς ἐφημερίας.

13) **Ἀγαθᾶγγελος Λαγουβάρδος** ἐκ τοῦ χωρίου Ἁγίων Ἀποστόλων Ἀμαρίου τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τῶν Λαγουβάρδων. Διακρίνεται ἐπὶ ἐργατικότητι καὶ φιλοπονίᾳ, ἐπὶ ἐνθουσιώδει δὲ ἀγάπῃ πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὸν κλῆρον. Κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς ἀγῶνας τοῦ 1912 καὶ 1913 διέπρεψεν εἰς τὰ ἀνταρτικά σώματα τῆς Ἡπείρου διὰ τὴν τόλμην, τὸ ἄφοβον καὶ τὸ θάρρος. Εἰς πᾶν δὲ ζήτημα ἀφορῶν τὸν κλῆρον τῆς Κρήτης πρωτοστατεῖ καὶ δραῖ ἐπιτυχῶς. Ὡς ἡγούμενος ἀνεκαίνισε καὶ μετερρῦθμισε τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Μονῆς μεταβαλὼν, ὡς ἐλέχθη, εἰς τὸ πρῶτον παλαιὸν σχῆμα Σταυροθολίου, οὗτινος τὰ στερεὰ θεμέλια κατὰ τὰς ἐσκαφὰς τῶν θεμελίων εὐρέθησαν. Ἐπεμελήθη δὲ συντόνως καὶ τῆς καλλιέργειας τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων καὶ ἔσωσέ τινα ἐκ τῆς ἀπληστίας τῶν πλησιαστῶν, ὡς θὰ γίνῃ κατωτέρω λόγος. Διακρίνεται καὶ διὰ τὴν σεμνότητα καὶ εὐπρέπειαν κατὰ τὰς ἱερὰς τελετάς. Μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἑορτασμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ Μονῇ, ἐκφωνήσας καὶ ὡραῖον πανηγυρικόν. Συνεφιλίωσε καὶ τὰ ἐρίζοντα κατὰ τὰς αὐτὰς ἑορτὰς περὶ πρωτείων χωρία τῶν Σφακιῶν Ἀσκύφου καὶ Ἰμβρον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπισκόπου Λάμπης ἦτο ὁ σχεδὸν μόνιμος τοποτηρητής, λίαν ἐπιτυχῶς πληρῶν τὴν διακονίαν ταύτην μέχρι τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ σημερινοῦ Ἐπισκόπου. Τῷ 1923 ἐξελέγη αὐθις ἡγούμενος μέχρι τοῦ 1927. Ἐφημέρευε μέχρις ἐσχάτων εἰς τὴν κοινότητα τῆς καταγωγῆς του Ἁγίους Ἀποστόλους, ἥδη δὲ ἡγουμενεύει τῆς Μονῆς Πρέβελι κατ' ἐντολήν τοῦ Λάμπης καὶ Σφακιῶν Εὐμενίου καὶ ἡ δραστηριότης καὶ τὸ ἀκαταλόγητον αὐτοῦ εἶναι ὀνομαστά².

¹ Τότε ἐτροποποιήθησαν αἱ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Μονῆς κρήναι τοῦ ἡγουμένου Ἱεροθέου.

² Ἐκ τῶν εὐπατριδῶν τῶν τελευταίων χρόνων τῶν Βυζαντινῶν (Ἀρχοντογεωμαιῶν) καὶ τῶν Φραγκαρχόντων ἐπὶ τῶν Ἑνετῶν πολλοὶ κατέφυγον μετὰ τὴν ὀθωμανικὴν κατάκτησιν εἰς τὸ ὄρεινόν Ἀμάρι, ὡς εἰς ἄσυλον, ἐνθα καὶ ἔμειναν διαρκῶς. Οἱ Φραγκαρχόντες δέ, οἵτινες μετέσχον καὶ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1363 κατὰ τῆς

14) **Γελάσιος Μαλλιαρός** ἐκ Βισταγῆς. Ἐκλεγείς τῷ 1922 ἀνεδείχθη ἀνήθ ἐντιμότητος καὶ πιστὸς οἰκονόμος τῶν τῆς Μονῆς. Εἶναι δὲ ἐκ φύσεως χαρακτῆρ ἄκακος καὶ πρᾶος. Τῷ 1923 παρητήθη καὶ διεδέχθη αὐτόν, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὁ Ἀγαθάγγελος Λαγουβάροδος.

15) **Θεόκλητος Κυπαρίσσης** ἐκ Βισταγῆς. Ζωηρὸς καὶ γενναῖος ἀνήθ, ἀλλ' ἀνήσυχος καὶ κάπως ἀνυπότακτος. Μικρὸν μόνον χρόνον ἐκράτησε τὴν ἡγουμενίαν τῷ 1927. Παραιτηθέντος δὲ τούτου ἀνετέθη, ὡς ἐρρήθη, τὸ ἀξίωμα εἰς τὸν Γαβριήλ Πάγκαλον.

16) **Ἰλαρίων Φραντζεσκάκις** ἐκ Μέρωνος. Τῷ 1928 παραιτηθέντος τοῦ Παγκάλου διορίσθη οὗτος ἐπιστάτης. Ἀπέθανε τὸν Αὐγούστου 1939.

ΔΙΑΚΡΙΘΕΝΤΕΣ ΜΟΝΑΧΟΙ

1) **Δωροθέος Σταυρίδης**, ἀρχιμανδριτής ἐκ Θρόνου Ἀμαρίου. Διακρινόμενος ἐν παντὶ ὑπῆρξεν εὐγενῆς τοὺς τρόπους, ζωηρὸς, θαρραλέος, φιλομαθής, φιλοπρόοδος, φιλόπατρις. Ὅργων πρὸς τὴν παιδείαν ἐπέμφθη ὑπὸ τῆς Μονῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1863, κατετάχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης καὶ ἐφοίτησε μέχρι τοῦ 1866. Ἐκτραγείσης τότε τῆς ἐπαναστάσεως ἐγκατέλιπε τὴν Σχολὴν, κατῆλθεν εἰς Κρήτην καὶ μετέσχε τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι πέρατος ἀγωνισθεὶς μετὰ γενναιότητος¹. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης ἀπῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰργάσθη ὡς ἐφημέριος πολλῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ἐν Ἰταλίᾳ μάλιστα καὶ Σικελίᾳ, μέχρι τοῦ 1883. Ἐπιστρέψας δὲ τότε εἰς τὴν Μονὴν ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας τῷ 1884. Κατέλιπε πολύτιμα ἱερὰ ἀντικείμενα, σταυροὺς, εἰκόνας καὶ ἄλλα. Ἡ νεολαία τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν πολύτιμον ἀδαμαντοκόλλητον σταυρόν, σφῶζόμενον εἰς τὸ Σκευοφυλάκιον τῆς Μονῆς, μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν: «Ἡ ἑλληνικὴ νεολαία τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γυμνασίου τῆς πρωτευούσης Δωροθέῳ Ἱερομονάχῳ τῷ ἐκ Κρήτης εὐγνωμοσύνης τεκμήριον διὰ τὴν ΚΔ' Μαΐου ΛΩΝΘ'».

¹Ἐνετίαις καὶ ἠσπάζθησαν καὶ τὸ ἀνατολικὸν δόγμα, ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξίαν καὶ ἀνεδείχθησαν ἀφωσιωμένοι πατριῶται. Ἐκ τῶν πρώτων σφῶζονται τὰ ὀνόματα: Βαροῦχαι, Καφᾶτοι, Μακρυμάλλαι (Μοναστηράκι), Βλαστοὶ (Βυζᾶρι—Βυζάντιον), Αἰτῖναι (Πλατάνια—Μέση Ῥεθύμνης). Ἐκ δὲ τῶν δευτέρων: Γερόμπιλλοι (Βυζάντιον), Δαμβουνέλαι (Ὀψιγιάς), Δαβερῶναι (Μοναστηράκι), Βενιέροι, Βερνάροδοι (Νέφος Ἀμαρίου), Σαγγινάτσοι—Σαουινάτσοι (Βυζᾶρι), Λαγουβάροδοι (Ἅγιοι Ἀπόστολοι—Τριπόδοι). Πολυλαγὸς τῆς Ἱστορίας τῆς Κρήτης κάμνει λόγον ὁ Ψιλάκις, τ. Α' σ. 752, Β' παρῆρ. σ. 109, Γ' σ. 41, 944. Ἴδὲ καὶ E. Gerland, Histoire de la noblesse Crétoise au moyen âge, Paris 1907.

²Ἴδὲ τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ Ἀρχιεποῦ Τμήματος Ῥεθύμνης Π. Κορωναίου ἐν τέλει τῆς πραγματείας.

2) **Δανιὴλ Φραγκάκις**, Ἱερομόναχος ἐκ Βισταγῆς Ἀμαρίου, ἑδδαβέ-
στατος, ἐνάρετος καὶ φιλόπατρις. Ἐνθεομνος ὑποστηρικτῆς τῶν ἑπαναστατῶν.
Τῷ 1867 ἀρνούμενος νὰ ὑποδείξῃ κρησφύγετον ἑπαναστατῶν, ὅπερ ἐγνώ-
ριζεν, ἐδάσθη ἀσεβῶς καὶ ἀνηλεῶς ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ Πασσᾶ ἐν Βισταγῇ,
ὅπου ἦτο ἐφημέριος. Ἀπέθανεν εἰς βαθὺ γῆρας τῷ 1915.

3) **Ἀγαθάγγελος Παππαδάκις** ἐκ Σελλιῶν Ἀγίου Βασιλείου. Ἐν-
γραφεὶς εἰς τὸ Μοναχολόγιον τῆς Μονῆς μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ Σχολείου Ῥεθύμνης συνεπλήρωσε τὰς γυμνασιακὰς καὶ πανεπιστημια-
κὰς του σπουδὰς ἐν Ἀθήναις δαπάναις τῆς Μονῆς, ὡς Ἱεροδιάκονος. Διω-
ρίσθη κατόπιν καθηγητῆς τῶν Ἱερῶν ἐν τῷ Γυμνασίῳ Ἡρακλείου, ἐχειρο-
τονήθη τῷ 1895 Ἐπίσκοπος Χερσονήσου καὶ τῷ 1900 μετετέθη εἰς τὴν
Ἐπισκοπὴν Λάμπης καὶ Σφακίων. Τῷ 1926 ἐκαλλώπισεν ἰδίαις δαπάναις
τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς, εἰς ἣν ἐδώρησε καὶ τὴν βιβλιοθήκην του.
Τὸν Ἰούνιον (11) τοῦ 1928 ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον.

4) **Μητροφάνης** ἐξ Ἀγίου Ἰωάννου Ἀμαρίου διακεκριμένος ἐπ' ἀν-
δρεία μοναχός, ὅστις ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων εἰς τὰ περὶ τὴν Μονὴν
μέρη καὶ ἡ κεφαλὴ του ἐκομίσθη εἰς Ἡράκλειον μετὰ τοῦ Διακόνου :

5) **Δαμβουνέλη**, πιθανῶς ἐκ τοῦ χωρίου Ὀψιγιᾶ, περὶ τοῦ ὁποίου
οὐδὲν γνωρίζομεν, πιθανώτατα δὲ ἐφονεύθη καὶ οὗτος ἐν Ἡρακλείῳ.

6) **Γεράσιμος**, διάκονος τῆς Μονῆς ἀκολουθήσας τὸν Ἐπίσκοπον Λάμ-
πης Ἱερόθεον εἰς Ἡράκλειον τῷ 1821, κληθέντα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Κρήτης
Ἐπισκόπων, καὶ συσφαγεὶς μετ' αὐτῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀγ. Ματθαίου.

7) **Γερμανὸς Σπυριδάκις**, ὀνομαστὸς ἐπὶ γενναιότητι μοναχός ἐκ
Κυνηγιανῶν Μυλοποτάμου, τοῦ ὁποίου τὰ ὄπλα κοσμοῦσι τὸ Σκευοφυλάκιον
τῆς Μονῆς.

ΤΕΘΑΜΜΕΝΟΙ ΕΝ ΤΗ ΜΟΝΗΙ ΑΝΩΤΕΡΟΙ ΚΛΗΡΙΚΟΙ

Ἀνωτέρω ἐμνημονεύθησαν ὡς ἀποθανόντες καὶ ταφέντες ἐν τῇ Μονῇ
οἱ Ἡγούμενοι Μανασσῆς καὶ Ἱερεμίας, ἐσώθησαν δὲ καὶ ἐπιτάφιοι ἐπὶ τῶν
τάφων αὐτῶν ἐπιγραφαὶ (ὄρα σελ. 12). Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Ἡγούμενοι, περὶ
τῆς ταφῆς τῶν ὁποίων δὲν ἐγένετο ἄλλος λόγος ἢ ὅτι ἀπέθανον ἐν τῇ Μονῇ,
ἐν τῷ Νεκροταφείῳ τῆς Μονῆς εἶναι τεθαμμένοι.

Οἱ Ἐπίσκοποι δὲ Λάμπης, οἵτινες εἶναι ἀναγεγραμμένοι ἐν τῷ Βραβείῳ
τῆς Μονῆς καὶ μνημονεύονται καταλλήλως εἶναι οἱ ἐξῆς, ὧν ὁμως πάντων
δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου καὶ ἀναγράφονται ἀπλῶς τὰ
ὀνόματα αὐτῶν ὅσων δὲ σφῆζεται χρονολογία τίθεται ἐν παρενθέσει :
Νεκτάριος (1729). Μανασσῆς (1779). Ματθαῖος (1780). Μεθόδιος (1793).
Νικόδημος (1845). Ἱερεμίας. Πάμφιλος. Γεδεών. Ἱερόθεος. Ἰωαννίκιος.
Ἀριτέμιος. Παῖσιος (1883). Ἀγαθάγγελος (1928).

Ὁ *Εὐμένιος* (*Ξηρουδάκις*), Ἐπίσκοπος Λάμπης καὶ εἶτα Μητροπολίτης Κρήτης, ἀπέθανεν ἐξόριστος ἐν Χίφ (1920), ἀλλ' ἀνεγοράφη ἐν τῷ Βραβείῳ σεβασμοῦ ἕνεκα.

Τοῦ Μεθοδίου τὸν θάνατον, 9 Ἀπριλίου 1793, δολοφονικῶς ἐπισυμβάντα διέσωσεν ἡ λαϊκὴ Μοῦσα :

*Τρεῖς μπαλωθιές τοῦ παίξανε κ' οἱ τρεῖς ἐπῆγαν νιρέτα
καὶ σὰν τῆ βρούσι ἔτρεχε τὸ αἷμ' ἀπὸν τὰ κρέτα.
Καὶ δεκαπέντε μαχαιριές ἀκόμη τοῦ καρφώνουν,
ἔς τοῦ Γερακάρι πήγανε καθίζουν καὶ το στρώνουν.*

Μνημονεύονται δὲ ἐν τῷ ᾄσματι, ὡς δολοφόνοι,

*Κακάλης καὶ Μπραῖμ ἀγᾶς ἀπὸν τὸ Γερακάρι,¹
καὶ τρίτος ὁ Ζεκίρ ἀγᾶς ἀπὸν τὸ Νέφς Ἀμάρι.*

Ἀναφέρεται δὲ ὡς προδότης ὁ Ἡγούμενος τῆς Καλόειδαινας *Φαράντος*, ὃν ἠρνεῖτο ὁ Ἐπίσκοπος νὰ μεταθέσῃ εἰς Ἀσωμάτους. Περιλαμβάνεται δὲ ἐν τῷ ᾄσματι καὶ ἡ τιμωρία τοῦ προδότου.

*Καὶ τὸ Φαράντο μὲ καιρὸ ἀπὸ ψηλὰ γκρεμίσαν,
κ' οἱ σκάρες τὸ κορμὶ φαγαν καὶ τῆ ψυχὴ του ἠ πύσσα.*

Ἀνεψιὸς τοῦ Μεθοδίου ἐξ ἀδελφῆς ἦτο ὁ Ἐμμανουὴλ Βερνάρδος ὁ μεταφράσας τὴν «Ἀκριβῆ περιγραφὴν τῆς Κρήτης» τοῦ Δάππερ (1835) καὶ ἐκδώσας (1846) ὡς Ἱστορίαν τῆς Κρήτης πραγματείας τινὰς ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἐκ λεξικῶν ἄλλων συγγραμμάτων². Οὗτος ἐποίησε τὸ κατωτέρω ἐπιτύμβιον καταχωρημένον ἐν σελίδι 226 τῆς ἐν λόγῳ μεταφράσεως μὲ τὴν ἐξῆς ὑποσημείωσιν: «Κατὰ τὸ 1793 Ἰουλίου 9 ἐμαρτύρησεν ἐκεῖ (;) εἰς Ἐπίσκοπος Λάμπης, Μεθόδιος καλούμενος, ἀδελφὸς τῆς ἐμῆς μητρὸς, φονευθεὶς καὶ μεληδὸν κατακερματισθεὶς ἀδίκως ὑπὸ τριῶν αἰμοβόρων Ὀθωμανῶν, ὅπου παρευρεθεὶς κἀγὼ εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν, μόλις διέφυγον τὸν θάνατον, ἀρπαγείς ὑπὸ μιᾶς γυναικὸς οἰκοκυρίας ἐν χωρίῳ Πανάκρω Ἀμάρι εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς αὐτοῦ Ἐπισκοπῆς· μετακομισθεὶς δὲ ἐτάφη ἐν τῷ ἐκεῖ πλησίον Μοναστηρίῳ τῶν Ταξιαρχῶν. Ἐποίησα δ' αὐτῷ τὸ ἀκόλουθον ἐπιτύμβιον:

*Τὸν ὃ ἠνεγκε πόλις Βυζάρι ἀρχιερεία (γο. ἀρχιερεῖα)
Λάμπης, τὴν κλήσιν Μεθόδιον, ἀνέρες
Τριχθὰ καὶ τετραχθὰ τρεῖς ὡς αἰμοβόροι, φεῦ!
Ἐκτανον, ὃν τε ὑπὲρ μοῖραν κείμενον κάλλιπον, ὦ!
Ἦ δολιχόσκιον ἔγχορ, ὃ μόρον ἔδωκας ἀνδρὸς
Σφριγανοῦ θ' ἠδυφραοῦς τ' ἀγετοῦ, φεῦ!³»*

¹ Οἱ ἀγριώτεροι τῶν τότε Τούρκων τοῦ Ἀμαρίου ἦσαν οἱ Γερακαριανοὶ Ἐσπερίδες.

² Βλ. Π. Ρεδιάδου, *Μανουὴλ Βερνάρδος ὁ Κρητῆς*, ΕΕΚΣ Α' (1938) σ. 62—116.

³ Ὁ Μεθόδιος ἐλέγετο ὡς ἔχων δόσιν τινὰ ἀσεβοῦς θρασύτητος, δι' ἣν καὶ ἔλεγον

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ

Αἱ ἐπανελημμένα καταστροφαι καὶ πυρπολήσεις τῆς Μονῆς δὲν ἀφῆκαν νὰ διασωθοῦν τὰ γραπτὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν θὰ κατηρτίζετο ἀξία τοῦ ὀνόματος Ἱστορία, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν. Μόνη σχεδὸν ἡ παράδοσις εἶναι ἡ πηγὴ, ἣν ἔχομεν. Κατὰ ταύτην τῷ 1818 οἱ περιβόητοι Γενίτσαροι Μανέτας καὶ Χοῦμελις ἐπῆλθον ἐξ Ἀμπαδιᾶς εἰς τὴν Μονὴν καὶ παίζοντες τρόπον τινὰ ἐφόνευσαν ἓνα Ἱερομόναχον ἐντὸς τῆς αὐλῆς καὶ καλέσαντες τὸν Ἡγούμενον (Ἰωσήφ;) εἶπον εἰς αὐτὸν ὅτι «ἐσκότωσαν ἓνα σπουργίτη καὶ νὰ τονε πάρη νὰ τονε ψήση νὰ πιοῦν ἓνα σερμπέτι». Ἐπειτα μετὰ κραιπάλην ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ Ἡγουμενεῖῳ. Ὁ Ἡγούμενος ἐκάλεσε νύκτωρ ἀρματολοὺς τοῦ Ἀμαρίου, οἵτινες ἔθηκαν πῦρ εἰς τὸ Ἡγουμενεῖον, τὸ ὁποῖον ἀποτεφρωθὲν παρέσυρεν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸ Ἀρχεῖον τῆς Μονῆς μετὰ τῆς Βιβλιοθήκης καὶ τῆς Ἱστορίας της, τῶν χειρογράφων καὶ τῶν χρυσοβούλλων αὐτῆς. Συγκατεστράφησαν ὅμως, λέγει ἡ παράδοσις, καὶ δέκα-ὀκτὼ Γενίτσαροι. Εἶναι μὲν ἄλλοθεν ἀμάρτυρος ἡ εἶδησις αὕτη, ἀλλ' ἔχει τὸ κῦρος τοῦ ἀνακαινιστοῦ τῆς Μονῆς Ἰωσήφ, ὅστις διηγεῖτο τὸ γεγονός. Διακρίνονται ἄλλως καὶ σήμερον ἴχνη σφαιρῶν εἰς τὴν θύραν καὶ νὰ παράθυρα τοῦ Ἡγουμενεῖου.

Παραπλησίαν, ἀλλὰ μικροτέραν καταστροφὴν μνημονεύει ἡ παράδοσις ἐπὶ τῆς Ἡγουμενίας τοῦ Ἱερεμίου Λίμα (1765). Ὁ ἐκ Νιθαύρεως δηλαδὴ γενίτσαρος Σπαθομάσελλος ἐπιδραμὼν κατὰ τῆς Μονῆς, μετὰ διαρπαγὴν καὶ ὄργια εἰς πολλὰ χωρία, ἐγκατεστάθη μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τινα ὄντᾶν (ἀνώγειον) καὶ ἐζήτηι ἄρνια καὶ μοσχάρια πρὸς κραιπάλην. Ἐζήτησε δὲ καὶ νὰ τραγουδήσουν οἱ καλόγηροι. Ὁ Ἡγούμενος παρετήρησεν ὅτι οἱ μοναχοὶ μόνον νὰ προσεύχωνται ξεύρουν. Ἐπομένως ἠρνήθη. Ὅτε δὲ ἠτοιμάζοντο νὰ κακοποιήσουν καὶ νὰ φονεύσουν ἐν ἀνάγκῃ τὸν Ἡγούμενον, ὁ Τοῦρκος ἐπιστάτης (φύλαξ, γιασαξῆς, οἷους διετήρουν αἱ Μοναὶ καὶ ἀπέβαινον χρησιμώτατοι) τῆς Μονῆς, συνέστησεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ ἐνοχλοῦν τοὺς μοναχοὺς, διότι ὁ ἅγιος εἶναι θαυματουργός. Ἐξῆλθεν ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἡγούμενος καὶ ἐσώθη, ἀλλὰ τὸ θαῦμα ἐτελέσθη. Σεισμοῦ αἰφνιδίως γενομένου κατέρρευσε τὸ ἀνώγειον καὶ κατεπλάκωσε τοὺς γενιτσάρους, μόνος δὲ ὁ Τοῦρκος φύλαξ ἐσώθη¹.

οἱ εὐλαβέστεροι ὅτι ἐτιμωρήθη. Ἰππεύων ποτὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ μετεχειρίσθη ἀναβατήρα (μπινέκ-τασσί) τὸν τάφον τοῦ Ἐπισκόπου Μανασσῆ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπετιμήθη ὑπὸ τοῦ Ἡγουμένου. Μεταβάς δὲ εἰς Ἀμάρι ἐκρεουργήθη. Ἄλλοτε ἔτεινε τὸν πόδα πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα ἐν Βυζαρίῳ, διὰ νὰ του ἀφαιρέσῃ τὸ ὑπόδημα. Ὁ πατὴρ πλήρης ἀγανακτικῆσεως καὶ λύπης διὰ τὴν θρασύτητι τοῦ τέκνου του, καίπερ Ἐπισκόπου γενομένου, εἶπεν εἰς αὐτόν: «Ἐκαμά σε Δεσπότη, ἀλλὰ δὲν ἐμπόρεσα νὰ σε κάμω ἄθροπο!» (Σφάζεται ἐν Ἀμαρίῳ κατὰ παράδοσιν τὸ ἀνέκδοτον).

¹ Ἀ ν δ ρ ε δ ἄ κ ι, Σημειώματα σελ. 44.

Τοιαῦται παραδόσεις θαυμάσιον ὡς καὶ εὐλαβῶν ἀποκαλύψεων εὐλόγων ἐπιδείκνυνται εἰς ἅσας ἀνεξαιρέτως τὰς Μονὰς τῆς Κρήτης καὶ τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ. Ἄν αὐταὶ δὲν εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὴν αὐστηρὰν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, συνετέλεσαν ὁμοῦ εἰς τὴν κραταίωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πατριωτικοῦ αἰσθηματος καὶ κατέστησαν τοὺς κληρικοὺς τῶν Μονῶν συντελεσταίς εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους. Καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουν οἱ Ἕλληνες μοναχοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τῶν τῆς Δύσεως, οὓς διακρίνει θρησκευτικὸς μόνον φανατισμὸς καὶ τυφλὴ ὑπακοὴ εἰς τὸν μέγαν Ποντίφηκα. Προσεκαίλωντο οὕτως εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Μονῶν τῆς μετανοίας των καὶ τῶν τῆς Πατρίδος, ὥστε προθύμως καὶ τὴν ζωὴν ὑπὲρ αὐτῶν προσέφερον. Γέμει οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία τοιούτων τοῦ μοναχικοῦ κόσμου θυσιῶν, μετὰ ἐνθουσιασμοῦ καὶ πατριωτικοῦ ζήλου προσφερομένων. Κατώρθωνον δὲ νὰ καθιστῶσι τὰς ἐκασταχοῦ Μονὰς θρησκευτικὰ καὶ πατριωτικὰ κέντρα τοῦ λαοῦ τῶν πέριξ αὐτῶν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐθνικὴν, καθ' ἣν προστρέχοντες εἰς τὰς Μονὰς ἀνεζωπύρουν τὸ αἶσθημά των καὶ ἀνεγεννῶντο, ἐστομώνοντο διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἱερῶν ἐθνικῶν ἀγῶνων. Ὁρθῶς ἐκήρυττεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Λαγουβάρδος ἐν τῷ ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἐκατονταετηρίδι λόγῳ του ὅτι: «Ἡ Μονὴ τῶν Ἀσωμάτων ὑπῆρξε πρωτοπόρος καὶ ἐνισχυτὴς τῶν ἀγωνιζομένων συντρέχουσα δι' ὕλικῶν καὶ ἠθικῶν μέσων καὶ προτάσσουσα τὰ στήθη τῶν τροφίμων τῆς πρὸ τοῦ τυράννου». Ὁ δὲ χαράσων τὰς γραμμὰς τὰςδε κατὰ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἐν συναγερωῦ Ἀμάρι καὶ πρὸς τοὺς ἐπισήμους καὶ τιμῶντας τὴν πανήγυριν ἔλεγεν: «Εἴμεθα συνηγμένοι ἐν τῷ συνεκτικῷ τούτῳ τοῦ Ἀμαρίου κέντρῳ, διὰ νὰ ἐορτάσωμεν τὴν μεγίστην τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος ἑορτὴν, τὴν τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐνὸς αἰῶνος ζωῆς. Στράφητε ὀπίσω εἰς τὸ παρελθὸν ἐπὶ μικρόν. Ἐδῶ συνηρομέθα κατὰ τὰς μαύρας ἡμέρας τῆς δουλείας καὶ ἐβουλευόμεθα περὶ τοῦ ἐκάστοτε προσήκοντος ἀγῶνος, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κατωρθοῦτο ἡ ἀνατολὴ τῆς μεγάλης ταύτης ἡμέρας. Ἐδῶ συνεσφίγγομεν στερεώτερον τὸν ἱερὸν δεσμὸν τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος. Ἐδῶ ἐζητοῦμεν καταλλήλως ἐκάστοτε τὰ ἱστορικά μας δίκαια. Ἐδῶ ὠπλιζόμεθα μὲ τὴν ἀντοχὴν νὰ ἐπιμένωμεν καὶ μετὰ ἀποτυχάνουσαν πάλην. Ἐδῶ, ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ Ἀμαρίου χώρῳ, ἠντλοῦμεν νέας δυνάμεις ἀκαταμάχητους καὶ ἐγεμίζομεν τὴν ψυχὴν μας μὲ ἐλπίδας καὶ προσδοκίας, ὅτι ὁ στομούμενος διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν μας καὶ διὰ τῆς ἀγάπης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὴν Κρήτην μας δεσμὸς θὰ κατισχύσῃ τέλος νὰ μᾶς συνδέσῃ μὲ τὴν μητέρα καὶ νὰ μείνῃ ἀδιάρρηκτος. Ἡνώθημεν. Ἐμεγαλῶναμεν τὴν Πατρίδα καὶ ἐμεγαλύνθημεν».

Ταῦτα πρὸ ὀκταετίας (1930) ἐν ἐπισήμῳ ἑορτῇ διακηρυχθέντα ἐπαναλαμβάνω προσθέτων ὅτι τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου συντελεστής, οὐδενὸς δευτέρου εἶναι καὶ ἡ Μονὴ τῶν Ἀσωμάτων τοῦ Ἀμαρίου. Συντελεσταὶ δ' ὁμοίως τοῦτου ὑπῆρξαν καὶ οἱ τροφίμοι τῆς Μονῆς, οἱ τε παλαιοὶ καὶ νεκροὶ καὶ οἱ

ἐπιζῶντες, οἵτινες τὸ καθ' ἑαυτοὺς καὶ ἐν τῷ ἐκπολιτιστικῷ τῆς εἰρήνης ἔργῳ, τῷ τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς, ἰδρυθείσης ἐνταῦθα, ἐβοήθησαν καὶ βοηθοῦσι τὴν πρόοδον¹.

¹ Καταχωρίζομεν τὴν πράξιν, δι' ἧς, χάριν τῆς Σχολῆς, παρεχώρησαν τὰ ἰδιαιτέρα τῆς ἀνέσεως καὶ ἡσυχίας τῶν οἰκήματα καὶ ἀγρούς καὶ στάβλους ζῶων πρὸς κανονικὴν κατὰ τὸ δυνατόν λειτουργίαν αὐτῆς.

Πράξις Α'

Ἡ ἀδελφότης τῆς ἐν Ἀμαρίῳ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων συγκειμένη ἐκ τῶν Πανοσιωτάτων Γαβριὴλ Ἡγουμένου, Ἰλαρίωνος Φραντζεσκάκι καὶ Ἱεροθέου (Μανουσακι) Συνδούλων, Ἀγαθαγγέλου Λαγουδάργου Προηγούμενου, Θεοκλήτου Κυπαρίσση Ἱερομονάχου καὶ Συμεῶν Δρετουλλάκι Ἱεροδιακόνου

Συνελθοῦσα σήμερον τὴν δωδεκάτην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακοσιοστοῦ εἰκοστοῦ ἐβδόμου ἔτους ἐν τῷ Ἡγουμένειῳ τῆς Μονῆς καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπ' ἀριθ. 45/242 καὶ χρονολογίαν 9 τρέχοντος μηνὸς ἐγγράφον τῆς Σεβαστῆς Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπείας Ῥεθύμνης, δι' οὗ ἐντέλλεται ὅπως λάβωμεν ὀριστικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12562 καὶ χρονολογίαν 7 Ν/βρίου ἐ.ε. ἐγγράφου τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης, ἔχοντος ὡς ἔπεται. «Γενικὴ Διοίκησις Κρήτης. Ἀριθ. 12562. Πρὸς τὴν Μοναστηριακὴν Ἐπιτροπείαν τοῦ Νομοῦ Ῥεθύμνης καὶ τὸ Ταμεῖον Ἐφεδρῶν Πολεμιστῶν τοῦ αὐτοῦ Νομοῦ. Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι κατὰ παρασχεθεῖσάν μοι ἔγκυρον πληροφορίαν τὸ Ἰπουργεῖον Γεωργίας θὰ ἦτο διατεθειμένον νὰ ἰδρύσῃ Πρακτικὴν Γεωργικὴν Σχολὴν εἰς τὴν Μονὴν Ἀσωμάτων, ἐὰν τὰ Ταμεῖα ὑμῶν ἀνελάβανον τὴν πρωτοδουλίαν, παρεχωρῶντο δὲ τὰ κατάλληλα δωμάτια καὶ ἀνάλογον γῆπεδον διὰ τὴν γεωργικὴν διδασκαλίαν. Ἀντιλαμβανόμενοι ὡς καὶ ὑμεῖς τὴν σπουδαιότητα τῆς ἰδρύσεως τοιαύτης Σχολῆς καὶ τὰ μεγάλα γεωργικὰ ὀφέλη, ἅτινα θὰ προκύψωσιν ἐξ αὐτῆς, συνιστῶμεν ὅπως λάβητε τὸ ταχύτερον τὰς δεούσας ἀποφάσεις καὶ ὑποβάλητε ταύτας εἰς τὸ Ἰπουργεῖον Γεωργίας, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἴτε δι' ἡμῶν. Τίτος Γεωργιάδης». Ἡ ἀδελφότης κατόπιν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ ὡς ἄνω ἐγγράφου τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης ἐκφράζει τὴν χαρὰν καὶ εὐγνωμοσύνην αὐτῆς πρὸς τὸ Ἰπουργεῖον τῆς Γεωργίας διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν Μονὴν ἡμῶν ἀποδίδει διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς κοινωφελοῦς εἰρημένης Σχολῆς ἐν αὐτῇ.

Σκεψαμένη :

Ἐπειδὴ ἡ Μονὴ ἡμῶν ἔχει τὴν ἀρχὴν πάντοτε νὰ ὑποβοηθῇ τοὺς τοιοῦτους κοινωφελεῖς σκοποὺς διαθέσασα καὶ ἄλλοτε ἀγρούς δι' ἀγροκήπια καὶ οἰκήματα διὰ Σχολεῖα,

Ἐπειδὴ ἡ προτεινομένη ἰδρυσις τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς ἐν τῇ Μονῇ μεγάλως θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰ γενικά συμφέροντα τῆς Γεωργίας,

Ἐπειδὴ καὶ σήμερον προετιμήθη παρὰ τοῦ Σεβαστοῦ Ἰπουργείου ὡς κατάλληλος τόπος διὰ Γεωργικὴν Σχολὴν, ἡ ἀδελφότης ἀναλογιζομένη τὴν σπουδαιότητα τοῦ σκοποῦ διὰ τὴν πρόοδον τῆς Γεωργίας πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου καὶ ἐν γένει ὀλοκλήρου τοῦ Νομοῦ,

Ἰδοῦσα καὶ τὸ ἄρθρον 110 τοῦ ἐν Κρήτῃ ἰσχύοντος 276 Νόμου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας,

Διὰ ταῦτα ἀποφαίνεται :

Εὐχαρίστως δέχεται ὅπως ἡ Μονὴ παραχωρήσῃ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Σχολῆς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων οἰκημάτων αὐτῆς, τὰ Κελλαρικὰ, τὴν Μεγάλην Τράπεζαν, ἱκανοῦ χώρου, ἐπίσης τὰ ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν μεγάλην Πόρταν τῆς Μονῆς διάφορα οἰκήματα, καθὼς καὶ στάβλους καὶ ἀχυρῶνα, ἅπαντα ταῦτα φρονούσα ὅτι θὰ εἶναι ἐπαρκῆ διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς εἰρημένης Σχολῆς.

Εὐχαρίστως δὲ παραχωρεῖ καὶ ἀγρούς, ἀνάλογον τῶν 2/3, ἀρθευσίμους, τὰ παλαιὰ

ΜΕΤΟΧΙΑ ΚΑΙ ΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

Τὰ κτήματα τῆς Μονῆς ἦσαν πλεῖστα καὶ ἐκτεταμένα καὶ εἰς τὰς πέριξ ἐπαρχίας Πυργιωτίσσης, Ἁγίου Βασιλείου, Ρεθύμνης καὶ Μυλοποτάμου, Ἐλαιῶνες, κῆποι, ἀγροὶ καλλιεργήσιμοι μετ' ὀπωροφόρων δένδρων, ἀμπελῶνες, βοσκότοποι (χειμάδια καὶ θερινοί). Ἐτρέφε δὲ ἡ Μονὴ ποίμνια ὅλα αἰγοπροβάτων καὶ διετῆρει πολλὰς κυψέλας μελισσῶν. Ὁμοίως πολλὰ ζεύγη ἀροτήρων βοῶν διὰ τὴν παραγωγὴν δημητριακῶν καρπῶν καὶ τὴν ἀροσιν τῶν κτημάτων. Τὰ Μετόχια τῆς Μονῆς ἦσαν 11, ἐκ τῶν ὁποίων τινὰ διησπάγησαν πρὸ τοῦ 1821 ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων. Ἐκ τῶν λοιπῶν μικρὰ ἔκτασις ἀφέθη εἰς τοὺς ἐπιζῶντας μοναχοὺς, τὰ δ' ἄλλα περιῆλθον εἰς τὴν Γεωργικὴν Σχολὴν καὶ εἰς τὸ διὰ νόμου (3345) ἰδρυθὲν Ταμεῖον Ἐφένδρων Πολεμιστῶν. Εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀνήρχοντο τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Μονῆς καὶ ἀπέραντοι ἦσαν αἱ ἔκτασις.

Τὰ Μετόχια ταῦτα, περὶ ὧν θὰ γίνῃ κατωτέρω λόγος, ἦσαν τὰ ἑξῆς:

1) Καλόειδαινα. Κεῖται ἐπὶ τοπίου ἀροτήτου καλλονῆς καὶ εἶναι εὐφροσύνου διατριβῆς ἐνδιαίτημα, κατὰ τὸν Ψιλάκιν. Ἡ παράδοσις φέρει αὐτὴν, ὡς εἶπομεν καὶ ἀνωτέρω, μητρόπολιν τῶν Ἀσωμάτων. Ἡ ἰδρυσις αὐτῆς ὀφείλεται εἰς ἀποκάλυψιν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα. Νεαρός δηλαδὴ ποιμὴν, λέγει ἡ παράδοσις, εἶδεν ἐκ τοῦ ἀπέναντι καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῆς Ἰδης χωρίου Φουρφουρᾶ φῶς ἐντὸς τοῦ δάσους ἐπανελημμένως. Διηγήθη ταῦτο καὶ ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ἐρευνηθῇ τὸ μέρος ἐκεῖνο, νὰ εὗρεθῇ εἰκὼν καὶ νὰ κτισθῇ ἡ Μονή, ὀνομασθεῖσα καὶ ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ ποιμενικοῦ παιδὸς — «εἶδα κ' ἐκαλόειδα» — Καλόειδαινα. Ἐτιμήθη μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος (Μεταμόρφωσις) καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλουτίσθη, ὥστε εἶχεν ἀπέραντα κτήματα καὶ μετόχια (Ἀσώματος, Χωρδάκι, Βούλγαρις). Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 κατεστράφη ὀλοσχερῶς ὑπὸ τῶν Γερακαριανῶν Γενιτσάρων (Κακάλιδων, Ἀτζαράδων, Δρουβάλιδων, Φεγγάριδων) καὶ τὰ κτήματά της διη-

ἀλώνη (Πλάτανον) διὰ κήπους Σχολῆς καὶ τοὺς λάκκους «Τζιτζιφές» πρὸς ὑποδειγματικὴν καλλιεργεῖαν τοιούτων Ἑλληνικῶν. Ὡσαύτως θὲ διὰ χειμερινὰς καὶ θερινὰς βοσκὰς τῶν τυχόν αἰγοπροβάτων τῆς ἰδρυθησομένης Σχολῆς, εἰς τὴν εἶναι διατεθειμένη ἡ Μονὴ νὰ παραχωρήσῃ ἀριθμὸν τινα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἤδη αἰγοπροβάτων αὐτῆς πρὸς ὑποδειγματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας.

Παρακαλεῖ ὅθεν τὴν Σεβαστὴν Μοναστηριακὴν Ἐπιτροπεῖαν ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν χάριν τοῦ κοινωφελοῦς σκοποῦ.

Ἐπὶ ταύτῃ ἐγένετο ἡ παρούσα, ἣτις ἀναγνωσθεῖσα ὑπογράφεται ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος—

† Ἀρχιμ. Γαβριήλ Πάγκαλος

† Πλ. Φραντζεσκάκις

† Ἱερ. Μανουσακίς

† Προηγούμενος Ἀγαθ. Λαγουδάριος

† Ἱερομόναχος Θεόκλ. Κυπαρίσσης

† Ἱεροδιάκονος Συμ. Δρετουλλάκις

πάγησαν. Κατὰ τὸ 1846 ἐπωλήθη μικρὰ περιοχὴ, ἣτις διεσώζετο εἰς τοὺς Ἀνωμεριανούς, κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐπαρχίας καὶ μετὰ τὸ ἀντίτιμον ἐκτίσθη ἡ ἐπαρχιακὴ Σχολὴ ἐν Μοναστηρακίῳ. Ὁ ναὸς ἐδόθη εἰς τὸ Ἀνωμέρος καὶ πανηγυρίζει τὴν 6 Αὐγούστου πανδήμως. Ἐν μνημείῳ, ὅπερ εἶναι ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ, εὗρέθη ἐπιτραχήλιον χρυσοκέντητον, σφζόμενον ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ τῶν Ἀσωμάτων καὶ παριστῶν Χερουβεῖμ, ἐπιγεγραμμένον δὲ «*Καλόιδενας Σωτήρος Χριστοῦ Παγκρατίου Βαρούχα*».

Τὸ κτήριον τῆς Μεταμορφώσεως, δηλαδὴ ὁ ναὸς, εἶναι μετὰ τροῦλλον, πλίνθινον κατὰ τὸ πλεῖστον. Παρὰ τὰς ἐπισκευὰς τοῦ Ἀνωμέρους εἶναι ἐτοιμόρροπον. Εἶναι καταφανὲς ὅτι δὲν ἐκτίσθη ἐφ' ἅπαξ, ἀλλ' ἴσως τρεῖς φορές. Καὶ αἱ τοιχογραφίαι δὲ τοῦ Ἁγίου Βήματος δὲν εἶναι μιᾶς ἐποχῆς. Οὐδεμία πλήρης εἰκὼν (παράστασις) σφζεται. Καὶ πάντα τὰ πρόσωπα, πλὴν ἐνὸς πλήρους, εἶναι κολοβωμένα. Ἡμισυ, τέταρτον, πέμπτον, τρία πέμπτα. Καὶ νέα εἰκὼν, ἡ Μεταμόρφωσις, εἶναι ἐκ τῆς ὑγρασίας κατεστραμμένη. Φαίνονται αἱ μορφαὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Ἡλιοῦ καὶ κάτωθεν τῶν μαθητῶν Πέτρου, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. Γράμματα δὲ ἀριστερὰ τοῦ πλαισίου τῆς εἰκόνας καὶ ἐν τῷ μέσῳ, ὡς ἑξῆς :

EZΠ
BHN
CIO
EKΠ
AP

O Ω N

κάτωθι δέ :

Μνήσθητι

*Κύριε τῆς δούλης σου Ἑλένης Φουρφουροπούλας
τέκνων, γονέων καὶ ἀδελφῶν 1884¹*

2) Φανερωμένη (Νερατζὲ Χωρδακίου)² εἰς ἀπόστασιν διώρου ἀπὸ τῆς Καλόειδαινας. Τὰ κτήματα αὐτῆς πάντα διηρπάγησαν κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καλόειδαινας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐξηρτάτο. Σφζεται ναῖσκος (Παναγίας Δεκαπενταυγούστου), Βασιλική, διατηρούμενος ὑπὸ τῆς εὐλαβείας τῶν κατοίκων Χωρδακίου καὶ Ἀνωμέρους, εἰς τὰ ὁποῖα περιῆλθον ἔξ ἀγορᾶς οἱ ἐλαιῶνες καὶ τᾶλλα κτήματα τῆς Φανερωμένης ἀπὸ τῶν ἀρπάγων Τούρκων. Ἐπὶ τῆς σφζομένης εἰκόνας, κατὰ σημείωσιν ὑπὸ φίλου πεμφθεισάν μοι, ὑπάρχει ἡ κατωτέρω ἐπιγραφὴ μετὰ κεφαλαιώδη ἐκκλησιαστικοῦ τύπου γράμματα

¹ Ἀνωτέρω ἐγένοντο παραπομπαὶ περὶ τῶν γραψάντων περὶ Καλόειδαινας, σελ. 6 σημ. 2.

² Γ. Ἀνδρεδάκι, Σημειώματα σελ. 22.

ΔΕΥΤΕ ΠΡΟΣ
ΜΕ ΠΑΝΤΕΣ
ΟΙ ΚΟΠΙΩΝ
ΤΕΣ ΚΑΙ ΠΕ
ΦΟΡΤΙΣΜΕ
ΝΟΙ ΚΑΓΩ (ἀτελής)

κατωτέρω δὲ

ΔΕΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΟΥΛΩΝ
ΘΥ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΒΑ
ΡΟΥΧΑ
Κ ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ (Κ)
ΧΜΛ ΙΟΥΛΟ (;) ,ΑΧΟΔ' (;)

Ἴσως ἡ τελευταία σειρά εἶναι Ἰούλιος ,ΑΧΟΔ' (1674).

3) Ξεροκάμπια. Μετόχι εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀμπαδιᾶς παρὰ τὸν Ἅγιον Γαλήνην ἐν τῇ παραλία τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους, μὲ ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου¹. Εἶχε κτήματα μεγάλης ἐκτάσεως καλλιεργήσιμα, ἀλλὰ τὰ περισσότερα χέρσα μὲ ὀλίγας ἐξημερωμένας ἐλαίας καὶ πλῆθος ἀγρίων. Ὅμοίως καὶ ἀγρίας χαρουπέας. Ἦσαν χρήσιμα ὡς χειμάδια αἰγοπροβάτων. Οἰκήματα εἶχον ὀλίγα, σπῆλαια δὲ ἐπὶ τῶν βράχων πολλά.

4) Ἅγιος Γεώργιος παρὰ τὸ Κλησίδι. Τὸ Μετόχι εἶχε καὶ ἐλαιόδενδρα, ἀλλὰ τὰ κτήματα αὐτοῦ ἦσαν βοσκότοποι. Διηρπάγησαν δὲ ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων καὶ μετὰ πολὺν χρόνον ἠγοράσθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Μονῆς.

5) Ἅγιος Γεώργιος (Μοσκιώτης) παρὰ τὸ χωρίον Μέρωνα. Τὰ κτήματα τούτου ἦσαν μικρᾶς ἐκτάσεως ἀγροὶ μὲ ὀλίγα ἐλαιόδενδρα, ἅτινα διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες καὶ τὸν ναὸν κατέστρεψαν. Σφύζεται ἐν τῷ Σκενοφυλακίῳ τῆς Μονῆς παλαιοτάτη εἰκὼν τοῦ Ἁγίου.

6) Βατές. Μετόχι τῆς Παναγίας τοῦ Βάτου παρὰ τὸ χωρίον Μελισσοργάκι Μυλοποτάμου μὲ πάμπολλα ἐλαιόδενδρα καὶ ἀπεράντους ὄρεινους βοσκοτόπους. Πολλὰ κτήματα διηρπάγησαν ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων Σκοτούλιδων. Ἄλλοτε ἦτο αὐτοτελής Μονὴ μὲ ναὸν ἀρχαιότατον Βυζαντινὸν τοιχογραφημένον. Εἰς τὸ ὄνομα δέ, ὅπερ ἐμφαίνει πλῆθος βάτων², ἐμβλέπομεν ἀποκάλυψιν εἰκόνος τινὸς ἐντὸς βάτου, καίτοι δὲν ὑπάρχει μαρτυρία, ἀλλ' εἶναι τι σύνηθες ἐν τῷ ἑλληνικῷ.

7) Πηγὴ. Μετόχιον ἐν τῷ ὁμωνύμῳ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Ῥεθύμνης τοῦ ὁποίου τὰ κτήματα περιεῖχον περὶ τὰ χίλια ἐλαιόδενδρα.

¹ Γ. Ἀνδρεδάκι, "Ἐνθ' ἀνωτ., «Κρητικὴ Ἐπιθεώρησις» Ῥεθύμνης 25 Ἰανουαρίου 1925 (καὶ κατὰ πληροφωρίας Γαβριήλ Παγκάλου).

² Ποβλ. ἀσφεντύλεις, κουμαρές, σαινές, πριναρές, ἀσφενταμές, φτερές κ.ἄ.π.

8) Βούλγαρι. Μονὴ αὐτοτελὴς τὸ πρῶτον διασπαγεῖσα καὶ καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἶτα ἐξαγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων ἐγένετο Μετόχι τούτων. Ἡ κωμόπολις Μελάμπων εἶχεν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ Μετοχίου τούτου διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ διότι κεῖται εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου. Ἀλλ' ἡ κυριότης τῶν Ἀσωμάτων ἀνεγνωρίσθη διὰ σιγίλλιώδους γράμματος τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Χρυσάνθου τῷ 1848 καὶ τοῦ Διονυσίου τῷ 1852. Ἐκουσίως δὲ ἡ Μονὴ τῶν Ἀσωμάτων διὰ τακτικοῦ ἐπιδόματος ἤρχετο ἐπὶ κούρος τοῦ Σχολείου τῶν Μελάμπων¹. Ἡ ἀγορὰ ἐγένετο, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα ἔγγραφα, ἀπὸ τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Ὅριτᾶ τῶν Γενιτσάρων ἀντὶ 37 πουργίων—ὡς ἐγίνοντο τότε αἱ ἀγοραπωλησίαι μὲ πουργιὰ (σακκούλια) διάλια—τὸ πρῶτον, καὶ 60.000 γροσσίων τὸ δεύτερον.

9) Πετράδια (ἦ). Μετόχι εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Μονῆς παρὰ τὸ χωρίον Μοναστηράκι. Τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου, ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς. Σώζονται δὲ τρεῖς εἰκόνες: μία μικρὰ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ δύο τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, πανομοιόταται, μόνον δὲ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὰς ἀφιερωτικὰς ἐπιγραφὰς διαφέρουσαι. Διότι ἡ μὲν μεγαλυτέρα εἶναι: *Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Γερασίμου Ἱερομονάχου Βαρούχα ΑΦΛΕ* (1535), ἡ δὲ μικροτέρα: *Δέησις τοῦ δούλου σου Ἀνδρονίκου Μοναχοῦ*. Ὑπάρχει δὲ παράδοσις ὅτι ἡ μεγάλη εἰκὼν ὀφθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὸ πῦρ οὐδεμίαν ἐν τῇ ζωγραφίᾳ βλάβην ὑπέστη, μικρὰν δὲ μόνον φλόγωσιν ἐν τῷ ὀπισθίῳ ξύλῳ. Διὸ καὶ τιμᾶται ἰδιαιτέρως ὡς θαυματουργός. Κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις ἦτο καὶ αὕτη ἄσυλον τῶν πατριωτῶν. Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1868 συνῆλθον ἐνταῦθα οἱ ἐπαναστατικοὶ πληρεξούσιοι πρὸς τροποποίησιν τῶν Κρητικῶν αἰτημάτων, ἀδυνατοῦ κριθείσης τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ διαφωνήσαντες μετέβησαν εἰς Μυλοπόταμον, ὅπου καὶ ὑπέγραψαν (ἐν χωρίῳ Κοράνα) νέον ὄργανισμὸν αὐτονόμου πολιτεύματος. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Πετράδια ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Ἰωσήφ τὸ πρῶτον, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ καὶ τελευταῖον ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Παγκάλου, ὅστις ἐκαλλώπισεν αὐτὴν καὶ ἀνέκτισε τὰ ἠρειπωμένα οἰκήματα.

10) Ἀγία Παρασκευή. Τὸ εἰς ἑνὸς χιλιομέτρου περίου ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Μονῆς πρὸς δυσμὰς ναΐδιον. Τὴν ἐκ τῶν Τούρκων ἀγορὰν ἐκθέτομεν ἐν ἐκτάσει ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἡγουμενίαν Ἱεροθέου Τρουλλينوῦ (βλ. σελ. 16—17). Πολύτιμος διὰ τὰ ἀφθονα αὐτῆς ὕδατα, διοχετευόμενα εἰς τὴν Μονὴν καὶ τὰς ἀρδευτικὰς ἀγροτικὰς ἐκτάσεις, εἶναι ἀνεκτίμητος διὰ τὴν τοιχογραφίαν τῶν Χορταιζῶν, οἵτινες ἐνταῦθα ἤγειραν (1273) κατὰ τῶν Ἑνετῶν τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὀνομαζομένην ἐπανάστασιν.

¹ Τὰ σιγίλλιώδη γράμματα τῶν Μητροπολιτῶν καὶ συμφωνητικῶν Ἀσωμάτων καὶ Μελάμπων δημοσιεύονται κατωτέρω.

11) Πολυμυστηρίδι. Ὀρεινὸν μᾶλλον ποιμνιοστάσιον ἢ Μετόχι. Μετὰ τῆς ἄλλης ἐπωνυμίας Σώπατα ἀποτελεῖ βοσκότοπον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὄρεων Μπισταγῆς καὶ Ἀραβανῶν, κλιτύος βορειοδυτικῆς τῆς Ἰθης μεγάλης ἐκτάσεως. Ἐνιαῦθα ἐγένετο τῷ 1866 ἡ πρώτη συνεννόησις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ Νομοῦ Ῥεθύμνης καὶ ἡ τελευταία σύσκεψις, μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ ἐθελοντικοῦ σώματος τοῦ Πετροπουλάκι, τῷ 1868, μικρὸν πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἐπαναστάσεως¹.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Αἱ καταστροφαί, αἷς ὑπέστη ἡ Μονὴ ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐμνησθεῖσα πολλάκις, ἐξηφάνισαν μετὰ πολλῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα θὰ διεφώτιζον τὴν ἱστορίαν ταύτης, ὡς πολλάκις εἵπομεν, καὶ βιβλία ἢ χειρόγραφα, ἂν εἶχεν αὕτη. Διότι οὐδαμόθεν γνωρίζομεν ἀναμφισβητήτως, ἀλλὰ μόνον ἐκ παραδόσεως, τὴν ὑπαρξιν βιβλιοθήκης παλαιᾶς ἢ παπύρων ἢ ἄλλων χειρογράφων ἢ χρυσοβούλλων καὶ τῶν τοιούτων. Καὶ μόνον τὴν σύγχρονον ἀπώλειαν δύο κωδίκων δὲν ἀγνοοῦμεν. Ἡ βιβλιοθήκη λοιπὸν τῆς σήμερον εἶναι νεώτερον συγκρότημα καὶ δὴ σύγχρονον. Βάσις δὲ εἶναι ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ἐν μακαρίῳ τῷ λήξει Ἐπισκόπου Λάμπης Ἀγαθαγγέλου, εἰς ἣν προστίθενται ἐλάχιστα παλαιὰ καὶ αἱ μικραὶ βιβλιοθήκαι τῶν μοναχῶν Νικοδήμου Καλοσιδᾶ καὶ Γερασίμου Ζωϊδάκι.

Ἐξακόσιοι περίπου τόμοι, ἀναγεγραμμένοι ἐν καταλόγῳ ὑπάρχουσιν. Εἶναι δέ:

1) Λεξικά: Ἀγίων Γραφῶν, Ἀρχαιολογίας, Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, Ἐγκυκλοπαιδικὸν (Πολίτου), Ἱστορίας-Γεωγραφίας, Γαλλικόν, Ἰταλικόν, Λατινικόν, Ἑβραϊκόν.

2) Ἱστορικά: Ἱστορία Ἑλλάδος (Λάμπρου), Κρήτης (Ψιλᾶκι), Γενική (Πολυζωΐδου), Πολιτισμοῦ (Παλιεράκι), Ἐκκλησιαστικὴ (Κυριακοῦ), Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία, Ῥητορεία τῶν Πατέρων, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων (Ράλλη-Ποιτῆ) κτλ.

3) Ἐρμηνεῖαι θρησκευτικῶν κειμένων Π. καὶ Κ. Διαθήκης (Χρυσόστομος, Θεοτόκη, Λαμαλᾶ κλπ.).

4) Θεολογικά (καθαρῶς): Φιλοσοφικαὶ πραγματεῖαι, Ὀμιλίαι, Λόγοι, Συναξάρια, Μελέται (Φωτίου, Οἰκονόμου, Κοντογόνου, Βραΐλα, Μαυροκαρδάτου, Μηνιάτη κλπ.).

¹ Ἰδὲ Γ. Ἀνδρεδάκι, Σημειώματα σελ. 35. Κατὰ τὰς πεμφθείσας μαι ἐπὶ τοῦ Ἀγαθαγγέλου Λαγουβάργου Προηγούμενου σημειώσεις, τοῦ Μετοχίου συνιδιοκτήτρια ἦτο καὶ ἡ Μονὴ Ἀρκαδίου, εἰς ἣν ἀνήκε τὸ ἐν ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκεῖ φρεσίων, διὰ τὸ θερινὸν πότισμα τῶν ποιμνίων.

5) Ποικίλα: Ἐπίσημος Ἐφημερίς τῆς Κρητικῆς Πολιτείας, Πρακτικά τῆς Κρητικῆς Βουλῆς, Κρητικοὶ Κώδικες (Κουσουρελάκη), Περιοδικὰ (Νέα Σιών, Χριστιανικὴ Κρήτη, Ποιμὴν, Ἀγάπη κτλ.).

Ἐπάρχουσι καὶ τινὰ μουσικὰ βιβλία παλαιότατα, χειρόγραφα, ἐφθαρμένα εἰς τινὰ μέρη.

Σφύζονται ἐν αὐτῇ καὶ ἔγγραφα διάφορα (Χοτζέτια τουρκικά, συμβόλαια σύγχρονα, πωλητήρια, συμφωνητικά, πιστοποιητικά, ἀποδεικτικά νομικῶν πράξεων καὶ τὰ τοιαῦτα), ἅτινα κυροῦσι καὶ ἐπισημοποιοῦσι τὰ ἐπὶ τῶν κτημάτων δικαιώματα τῆς Μονῆς. Καὶ σιγίλλιον τῶν Μητροπολιτῶν Κρήτης Χρυσάνθου (1848) καὶ Διονυσίου (1852), ὡς καὶ ἄνωτέρω ἐλέχθη, περὶ τοῦ μονυδρίου Βούλγαρι, καὶ ἄλλα πατριωτικοῦ περιεχομένου. Ταῦτα πάντα μέχρι τοῦ 1869 ὡς ἔχοντα ἱστορικὴν ἀξίαν καταχωρίζονται κατωτέρω.

ΤΙΜΑΛΦΗ ΙΕΡΑ ΑΜΦΙΑ ΚΑΙ ΣΚΕΥΗ¹

Παρὰ τὰς φοβερὰς περιπετείας καὶ καταστροφὰς τῆς Μονῆς, οἱ ζηλωταὶ τῆς θρησκείας καὶ τῶν πατρίων μοναχοὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν μετάνοιαν αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ περισώσωσι μέχρι σήμερον πλῆθος τιμαλφῶν ἀντικειμένων. Εἶναι δὲ ταῦτα ἱερὰ ἄμφια μεγάλης ἀξίας, χρυσοκέντητα (ἐπιτραχήλια, ὠράρια, φελώνια, στιχάρια, ἐπιμανίκια, ἐπιγονάτια, ἀέρες, καλύμματα ποτηρίου, ἀγίας τραπέζης, ἀντιμίνσια κλπ.). Ἐπὶ τούτων εἶναι κεντημένα διὰ χρυσοῦ καὶ μετάξης εἰκόνες, σταυροί, χρονολογίαι, ὀνόματα τῶν κατόχων, εὐχαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐπὶ τούτοις Εὐαγγέλια χρυσοῦδα, ἐπισκοπικαὶ ῥάβδοι, θυμιατήρια, δίσκοι καὶ ἄλλα, ἅτινα καταγράφονται κατωτέρω καὶ ἀριθμοῦνται. Αἱ χρονολογίαι τῶν εἶναι μεγάλης ἱστορικῆς ἀξίας.

1) Εἰκὼν τῆς Ἀναστάσεως χρυσοκέντητος ἐντὸς πλαισίου.

2) Εἰκὼν τῶν Ἀρχαγγέλων ὁμοία τῇ προηγουμένη. Ἔργον Μεθοδίου 1857.

3) Ἐπιτραχήλιον χρυσοκέντητον. Ἱεράρχαι: Ἱ. Χρυσόστομος, Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος, Ἰω. Ἐλεήμων, Κύριλλος, Ἀθανάσιος. *Μελχισεδέκ* САНΚΒΥΝΑΖΟ (Σανκβυνάτσου, Σαουνάτσου) Ἑγουμένου τε Μονῆς Ἀσωμάτων, ΑΧΠΘ' (1689), χεῖρ δὲ Π(απᾶ) Χορτάτζη.

4) Ἐπιτραχήλιον (ἢ ἄμπελος μετὰ τῶν 12 Ἀποστόλων καὶ ἐν κορυφῇ ὁ Χριστός). *Μελχισεδέκ* Σανκβυνάτζου Ἑγουμένου τε Μονῆς Ἀσωμάτων. Χεῖρ δὲ ΑС Π(απᾶ) Χορτάτζη (παρὰ τὴν κεφαλὴν ἐκάστου Ἀποστόλου τὸ ὄνομα συντομογραφημένον μὲ ἐν ἢ δύο γράμματα). Εἰς τὴν ἀριστερὰν ὦαν:

¹ Αἱ ἐπὶ τούτων συντομογραφίαι καὶ ἐπιπλοκαὶ τῶν γραμμάτων καθιστῶσι δύσκολον τὴν ἀνάγνωσιν εἰς μὴ εἰδικούς. Ἐνταῦθα, ἐλλείπει εἰδικῶν τυπογραφικῶν χαρακτήρων, μεταγράφονται ἐνταῦθα διὰ τῶν συνήθων γραμμάτων.

Ἀπακτισθὲν τὸ παρὸν ἐπὶ Μεθοδίου Ἱερομονάχου καὶ Ἀνθίμου Ἱεροδουλίου τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1854. Προσώπιτος δὲ καθηγούμενος Ἰωσήφ.

5) Ἐπιτραχήλιον μὲ κεντήματα χρυσοκέντητον καὶ μὲ ἐπιγραφὴν Ἀσπασίου Ἱερομονάχου Καρπάτου, ΑΧΟΗ (1678).

6) Ἐπιτραχήλιον μὲ κοσμήματα καὶ Χερουβείμ (IC - XC - ΝΙΚΑ). Εὐλόγητος ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων τὴν χάριν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ καταβαῖνον. Μνήσθητι Κύριε τῆς ψυχῆς τοῦ δούλου σου Ἱεροδουλίου Ἱερομονάχου τοῦ Αἵμα (,αγξς') 1765.

7) Ὁράριον Ἀρχαγγέλων Μιχαήλ, Γαβριήλ, Διακόνου Στεφάνου, Ἁγίου Λαυρεντίου. ΑΓΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ, ΑΓΙΟΣ, Μανασῆ Ἱερομονάχου καὶ Καθηγούμενου τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, ΑΨΞΒ (1762).

8) Ὁράριον μὲ Χερουβείμ, Ἅγιος Στέφανος, Ἅγιος Λαυρέντιος (Ἅγιος, Ἅγιος). Ἱερομονάχου Καθηγούμενου (Καλόειδαινας) (Σωτήρος Χριστοῦ) Παγκρατίου Βαρούχου.

9) Ὁράριον μὲ Χερουβείμ (Ἅγιος ἐξάκις) μὲ τοὺς Ἁγίους Στέφανον καὶ Λαυρέντιον (ἄνευ ἀναγραφῆς ὀνομάτων καὶ ἄνευ χρονολογίας. Φαίνεται πολὺ παλαιότερον τῶν ἄλλων).

10) Δύο περιζώνια μὲ πόρπας ἀργυροκοσμήτους. Τὸ ἐν ὁ Εὐαγγελισμός.

11) Ἐπιγονάτιον χρυσοκέντητον μὲ τὸν Ἰησοῦν ἐν τῇ κέντρῳ καθήμενον ἐν μέσῳ πολυομαίων, καὶ ἄνωθεν ἐν γωνίᾳ τὸν Θεὸν-Πατέρα, εὐλογοῦντα δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, καὶ τρεῖς ἀγγέλους εἰς τὰς λοιπὰς γωνίας. Ἐπιγραφή: Μελχισεδὲκ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων ΑΧΥΒ (1692). Πέριξ τοῦ εὐλογοῦντος Θεοῦ Ο ΠΑΤΗΡ-IC ΝΦΩΤ. Ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν Χριστοῦ IC XC. Ἐν τῷ κρατουμένῳ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγελίῳ: Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν τ(ὸν) οὐρανόν.

12) Ἐπιγονάτιον χρυσοκέντητον. Ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἀνάστασις (ὁ Χριστὸς ἀνάγων ἐξ Ἄδου τοὺς πρωτοπλόστους συμπαρισταμένων ἁγίων). Εἰς τὰς γωνίας Εὐαγγελιστῶν (Ἰωάννης, Μάρκος, Λουκάς, Ματθαῖος). Πέριξ: Κοσμᾶ Ἱερομονάχου Προηγούμενου τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, ΑΨΥΕ (1795).

13) Ἐπιγονάτιον χρυσοκέντητον. Ἐν τῷ μέσῳ ὁ Ἰησοῦς εὐλογῶν μὲ τὰς δύο τοῦ χεῖρας μὲ τὰ γράμματα IC XC καὶ ἐπιγραφή: ΝΕΚΤΑΡΙΟΥ ΑΡΧΙΕΡΕΩΣ. Εἰς τὰς γωνίας ἄνω Μ. Ἀρχάγγελος, Ἰωάννης (Ιω), Ἀθανάσιος (CTC ΧΦΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ), Νικόλαος (ΝΙΚΩ). Πέριξ: Περίζωσον τὴν ἑορταίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου δυνατὲ ΑΨΚΘ (1729).

14) Ἱερὸν κάλυμμα (ἀέρας) ἔχον τὴν Θεοτόκον κάτωθεν τοῦ Σταυροῦ κρατοῦσαν τὸν Χ^ν νεκρὸν καὶ περιστοιχιζομένην ὑπ' ἀγγέλων γονυκλιῶν ἄνευ χρονολογίας μὲ ἐπιγραφὴν: Μνήσθητι Κύριε τοῦ δούλου σου Μελχισεδέκ.

1 Ἡγουμένου Κοσμᾶν δὲν ἀπηντήσαμεν ἐν τοῖς ἄνω. Μήπως ἦτο τῆς Καλόειδαινας: πῶς ὁμοίως ἐμφανίζεται ἤδη Προηγούμενος Ἀσωμάτων;
2 Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ ἀνωτέρου μνημονευθέντος Σαουνάτσου ἐπ' ἀριθμ. 3, 4 καὶ 11 χρον. 1689 καὶ 1692.

15) Κάλυμμα ποτηρίου (ἀκαθορίστον χρόνον, ἀλλὰ νεωτερικόν). Παριστῆ τὸν Ἰησοῦν ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τὴν Ἀνάστασιν.

16) Κάλυμμα διακαιίου μετὰ τὸν Χ^v (ἀμνόν) ἐν τῷ μέσῳ καὶ Χερουβεὶμ εἰς τὰς γωνίας (νεωτερικόν).

17) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Τὰ γράμματα δυοδιάκριτα. Ἀναγινώσκεται ἡ χρονολογία „ΑΩΞΕ” (1865) καὶ Μονὴ Ἀσωμάτων Ἀμαρίου. Εἰκὼν Εὐαγγελιστῆς ἡ τέχνη παλαιά. Ἔργον ἐποίησε χεὶρ Μεθοδίου Καθηγουμένου Λαγουβάρδου. Ἐν Μονῇ Ἀσωμάτων ἐπ. Ἀμαρίου 1865.

18) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Ἀρχάγγελοι Μιχαήλ, Γαβριήλ (ἀχρονολόγητον).

19) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Ἀσπασμὸς Θ^{τκ}. Ἐπιγραφή: Τ^v Ἀσωμάτων καθηγούμενος—MP ΘΥ-MAC-C.C A.ΞΖ (1.67). Ἴσως νὰ ἀναγινώσκεται: Μανασῆς τῶν Ἀσωμάτων Καθηγούμενος 1767 (;)

20) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Ἡ γέννησις καὶ ἡ βάπτισις (Χ^{ζου}). Ὑπεράνω: Χεὶρ Ἱεροδιακόνου Ἀνθίμου 1853 (τὸ ξν), 1854 (τὸ ἕτερον).

21) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα μετὰ σταυρὸν καὶ κοσμήματα. Ἄνευ χρονολογίας, γράμματα ἀτελῆ. Α-Ω. ΜΝΤΙ (μνήσθητι) ΚΥΡΕ-Ο-Α ΣΗΜΝ ΚΘΜΝ (1871. Σημεὼν Καθηγούμενος ἀντὶ ΣΥ-).

22) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Εὐαγγελισμὸς. Ἔργον Δανιὴλ Φραγάκι (ἀδιάκριτος ἢ χρονολογία).

23) Ἐπιμανίκια χρυσοκέντητα. Ἀσπασμὸς Θεοτόκου-Ἐλισάβετ-Ζαχαρίου. Δυσανάγνωστα τὰ γράμματα. Ἀχρονολόγητον. Ἔργον Μεθοδίου πιθανῶς.

24) α') 5 ἐπιτραχήλια ἐκ στόφας. β') 3 μεταξωτά.

25) 8 φελώνια μεταξωτά, 1 ἐκ στόφας καὶ 1 μετὰ περιλαίμιον χρυσοκέντητον.

26) 4 στιχάρια ἡμιμέταξα.

27) 2 φελώνια ἡμιμέταξα.

28) 2 φελώνια λευκὰ λινᾶ.

29) 2 Ἱεροδιακονικὰ στιχάρια ἐκ στόφας.

30) 3 στιχάρια λευκὰ.

31) 3 ἐπιτραχήλια λευκὰ.

32) 2 ζεύγη ἐπιμανίκια (κοινά).

33) 5 στιχάρια παιδῶν λευκὰ μετὰ ἐρυθρὰ σειρήτια.

34) Μεταξωτὴ λευκὴ ποδιὰ τῆς Ἀγίας Τραπέζης.

35) 8 τσιτένια καὶ 4 μεταξωτὰ στιχάρια παλαιά.

36) 1 ἐπιγονάτιον, 1 στιχάριον Νικοδήμου.

37) Περιζώνιον μετὰ χρυσᾶς πόρπας.

38) 3 μεταξωτὲς ποδιές, 10 πήχεις διάνας. Θύρα κεντητή.

39) Μαξιλλάρι κεντητόν. Θύρα πλεκτή.

40) 2 μποξάδες δι' ἱερά. Πανόραμα Δανιήλ.

41) Σημαία ἐπὶ λινοῦ ὑφάσματος ἐφθαρμένου, ἔχουσα τὰς εἰκόνας τῶν Ταξιορχῶν. Ἐπιγραφή ἑλλειπῆς ἐκ τῆς φθορᾶς.

42) Ἀντιμίνσιον χειρόγραφον. Ὁ Χ̄ εν τῷ μέσῳ κατάδικος δεμένος τὰς χεῖρας καὶ γυμνὸς μέλλων νάναρτηθῆ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Αἱ κλίμακες, ἡ λόγχη, ὁ σπόγγος, σφῦρα, ἦλοι κλπ. Ἀποκαθήλωσις. Ἄγγελοι, σύμβολα Εὐαγγελιστῶν, INBI. IC-XC, NI-KA. Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄδοντα, βοῶντα, κεκραγότα. Πέριξ: Θυσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν ἁγιασθὲν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς Τριᾶδος τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων τοῦ τελεῖσθαι ἐν αὐτῷ τὰς θείας λειτουργίας ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας Κυρίου καὶ ἱερουργηθὲν παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ΚΥ ΚΥ Ματθαίου Ἐπισκόπου Λάμπης, ΑΨΠ' (1780) Μαΐου Η (8). Ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Χριστοῦ Ο ΩΝ περὶ αὐτὴν Φ Χ-Φ Π (φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι). Εἶτα ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ΧΧΕΕ ἑκατέρωθεν καὶ πλαγιώτερον δεξιὰ τῷ ὄρῳντι ΚΕ ἀριστερὰ ΤΗ (Τὰ ἅγια λείψανα ἑλλείπουν).

43) Ἀντιμίνσιον τοῦ 1884 (Ἱεροθέου Ἐπισκόπου Ρεθύμνης). Εἰς τὰς γωνίας οἱ Εὐαγγελισταί. Ἄνω: Θυσιαστήριον θεῖον καὶ ἱερὸν τοῦ τελεῖσθαι δι' αὐτοῦ τὰς ἀναιμάκτους ἱερουργίας. Ἡ ἁγία Τριᾶς. Ἐν τῷ μέσῳ: Ὁ Ἐπιτάφιος Θρῆνος. Κάτω: Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος. Τὰ ἅγια λείψανα ἑλλείπουν.

44) Ἀντιμίνσιον. Χάραξις 1837 Ἰωακείμ Βαλαμόντε. Καθιέρωσις 1904 ὑπὸ τοῦ Λάμπης Ἀγαθαγγέλου.

45) Ἀντιμίνσιον, ὡς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 42. Ἄνευ χρονολογίας, ἀλλὰ παλαιόν, χειρόγραφον. Ἄγνωστος ὁ καθιερώσας Ἐπίσκοπος. Τὰ μονήρη γράμματα κατ' ἄλλην τάξιν. ΧΧ-ΧΧ, ΘΘ-ΘΘ, ΤΚ-ΠΓ. Περιέχει ἅγια λείψανα. Η ΑΠΟΚΑΘΗΛΟCIC.

46) α') Σβεστήριον λαμπάδων ἐπάργυρον· β') ἀστερίσκος· γ') σύγχρονον δισκάκι· δ') Σταυρὸς (λιόκουρο).

47) Σταυρὸς ἐκ ξύλου εἰργασμένος ἱκανῶς κομψός, χρυσόδετος. Τὸ δέσιμον ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ-Πασσᾶ, τοῦ Κιριντλή, ἐν Κωνσταντινουπόλει δαπάναις αὐτοῦ καὶ ἐδόθη ὡς δῶρον εἰς τὴν Μονήν, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν (βλ. σελ. 14).

48) Σταυρὸς ἀργυροῦς (Τσιφτισί-Δωροθέου, περὶ οὗ εἶπομεν ἀνωτέρω).

49) Σταυρὸς ἐπίχρυσος (ἐγκόλπιον).

50) Σταυρὸς ἐπίχρυσος (Γέρω-Ἰωσήφ).

51) Πατερίτσα δεσποτική (σεντέφι).

52) Χασδράνιον μὲ ἀργυροῦς κόμβους (:).

53) Μέγα θυμιατήριον ἀργυροῦν.

54) Τέσσαρες πόλοι φελωνίων (3 μὲ εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καὶ 1 τοῦ Χριστοῦ).

55) Ταμβακοθήκη (Ἰωσήφ).

56) Σταυρὸς ἀργυροῦς διὰ κοντὸν λαβάρου.

57) Δύο ἀργυραὶ κινδῆλαι ἐφθαρμέναι.

58) Λιβανωτήρι ἀργυροῦν.
 59) Ποτήριον ἀργυροῦν με κάλυμμα.
 60) Δισκάριον ἀργυροῦν με κάλυμμα.
 61) Σκύφος (τάσι) ἀργυροῦν με τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ ἔκτυπον ἐπὶ τῆς βάσεως καὶ περίξ: *Τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων ἐπὶ τῆς ἡγουμενίας Γερασίμου Λουρωτοῦ, ΑΩΔ' (1804).*

62) Τρίφωτος κρυσταλλίνη λυχνία (Δωρόθεος).

63) Λαξευτὸν ξύλινον κιβωτίδιον με ἅγια λείψανα.

64) Σκρίνιο (φωριαμὸς) με τέσσαρα συστάγια.

65) Ἔδρα μεταξωτὴ λευκὴ (;).

66) Εὐαγγέλιον καὶ δυσκοπότηρον Καλλινίκου.

67) Ξύλιναί θῆκαι διὰ σκεύη καὶ βιβλία.

68) Εἰκὼν Ἀγίου Γεωργίου (Μουσκιώτου) παλαιοτάτη. Ὅρα σελ. 28.

69) Εἰκὼν Ἀγίας Τριάδος καὶ τριῶν Ἱεραρχῶν.

70) Ἀγία Τριάς (1867) Δανιὴλ Φραγάκι.

71) Δύο εἰκόνες τῆς Θεοτόκου παλαιαί.

72) Μεγάλῃ εἰκὼν πύλης τέμπλου παλαιοτάτη. *Δέησις τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου Κυρ Νεκταρίου Λάμπης, ΑΨΚΓ' (1723).* Ἀνδρομήκης Ἀρχιερεὺς ἐστολισμένος γενειῶν μιτροφόρος εὐλογῶν τῇ δεξιᾷ καὶ τῇ ἀριστερᾷ κρατῶν κλειστὸν Εὐαγγέλιον (Ὁ . . . Νεκτάριος). Τὸ Λάμπης ἔλλειπει;

73) Εὐαγγέλιον με ἀργυρᾷ ἐπικαλύμματα, ἐφ' ὧν ἔκτυπα: Σταύρωσις, προφῆται, Χερουβὶμ-Ἀνάστασις· 4 Εὐαγγελισταί· Χερουβὶμ. Ἐπιγραφὴ Ο ΩΝ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, -ΜΘC, ΙΩ, ΛΚ, ΜΡ.-ΙΝΒΙ, Η ΣΤΑΥΡΩCΙC ΤC ΧΡΙCΤC, ΔΒ, CΑ, ΗΡ, ΗC - ΜΡ ΘC. - Ἐπὶ τῆς ῥάχεως: *Γερασίμου Ἱερομονάχου.*—Ἐσωτερικῶς ἐξώφυλλον: *Θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀφιερωθὲν τῷ Μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Κυρίῳ Κυρίῳ Χρυσάνθῳ τῷ Νοταρᾷ.* Ἐκδοσις πρώτη Ἐνετίησιν ἐν τῇ τυπογραφίᾳ Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων 1811. Π (δικέφαλος) Θ—*Μιμηταὶ ἔστε τοῦ Χριστοῦ.*

Προτάσσεται πρόλογος τοῦ ἐκδότου Πάνου τοῖς ἐντευξομένοις. Ἐλακολουθεῖ εὐρετήριον τῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Ἰωάννην (πρώτου τιθεμένου μετὰ βιογραφίας) Εὐαγγελίου. Εἶτα ἔρχεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸ κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Λουκᾶν, κατὰ Μάρκον. Προτάσσονται δὲ εἰκόνες τῶν Εὐαγγελιστῶν μετὰ τῶν συμβόλων αὐτῶν. Περιέχει σελίδας 8+σοβ' (272).

Ἐπεται παράρτημα ἰδιαιτέρως συνδεδεμένον, σελίδων 52 μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου (με κεφαλαιώδη γράμματα):

Εὐαγγελιστάριον περιέχον τὴν τῶν Εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν, πόθεν ἄρχονται καὶ ποῦ καταλήγουσιν, ἔτι δὲ κανόνια ΛΕ' ἐν οἷς τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ Ἀπόστολος, τὸ Ἑωθινόν, ὁ Ἦχος τῶν Κυριακῶν, τὸ ἅγιον Πάσχα καὶ Πασχάλιον διηνεκὲς συντεθὲν παρὰ Ἐμμανουὴλ τοῦ Γλυζωνίου καὶ ἐπανορθωθὲν προτροπῇ τοῦ μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίου Κυρίου

Χρυσάνθου τοῦ Νοταρᾶ. Ἐνετίησι παρὰ Πάνω Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων
1811. Π (δικέφαλος) Θ. Μιμηταὶ ἔστε τοῦ Χριστοῦ¹.

74) Εὐαγγέλιον². Μὲ δέρμα ἐρυθρωπὸν κεχρυσωμένον. Ἐπιπροσθήεται ἀργυροὶ πόλοι κέντρον Σταύρωσις (ἢ Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ) γωνία προφήται (Δαβίδ, Σολομών, Ἰερεμίας, Ἡσαΐας) ἕτερον κέντρον Χριστὸς (Θ ΩΝ ΙϚ ΧϚ) γωνία Εὐαγγελισταὶ (Ἁγ. Ματθαῖος, Ἁγ. Ἰω. ΟΑΓ ΛΚ, ΟΑΓ ΜΡΚ). Τίτλος: Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἀφιερωθὲν μὲν τῷ ποιῆ Μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Κυρίῳ Κυρίῳ Χρυσάνθῳ οὐτινος προτροπῇ ἐπανωρθώθησαν καὶ τὰ ἐνταῦθα λε' κανόνια μετατελωθὲν δὲ ἐπιστάσιᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἱεροδιακόνου Σπυρίδωνος Παπαδοπούλου ,αφος' (1776). Ἐνετίησι παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Con Licenza de Superiori—N (μέλισσα) Γλ.—Μιμηταὶ ἔστε τοῦ Χριστοῦ. (Εἰκόνες: Χριστὸς μεταξὺ τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν. Ant. Zuliani fe. Πίναξ καὶ εὐρετήρια τῶν Εὐαγγελίων καὶ βιογραφίαι τῶν Εὐαγγελιστῶν (Ἰωάννου, Ματθαίου, Λουκᾶ, Μάρκου) προτάσσονται μετὰ τῶν εἰκόνων αὐτῶν). Σελ. 256—ονς'. Παράρτημα: Εὐαγγελιστάριον περιέχον τὴν τῶν Εὐαγγελιστῶν διαδοχὴν πόθεν ἄρχονται καὶ ποῦ καταλήγουσιν. Ἐπι δὲ κανόνια ΛΕ' ἐν οἷς εὐρίσκεται τὸ Εὐαγγέλιον τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ Ἑωθινὸν καὶ ποῖος ἦχος ψάλλεται ἐν ἐκάστη Κυριακῇ καὶ ἕτερα ἀναγκαῖα, περὶ τοῦ εὐρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Πάσχα καὶ Πασχάλιον διηλεκτὸς συντεθὲν παρ' Ἑμμανουήλ τοῦ Γλυζωνίου ,αφος'. Ἐνετίησι 1776 Con Licenza de Superiori. Σελ. 32.

75) Εὐαγγέλιον μικρὸν μὲ ἀργυροῦν ἐπικάλυμμα. Ἐν τῷ πρώτῳ ἢ Σταύρωσις (ΗϚΑ—ΧΡΙ ΜΗΡ ΘϚ ΟΑ ΙΩΑΝ—ΔΑΒ. ΣΟΛΟ. ΗΣΑΙΑ ΙΕΡΕΜ). Ἐν τῷ δευτέρῳ: Ἀνάστασις (ΑΝΑΣΤΑ—ΜΑΤΘ. ΙΩΑ. ΛϚΚ. ΜΑΡΚ). Ἐπιγραφὴ ἰου φύλλου: Εὐαγγέλιον τὸ Ἱερὸν καὶ ἡ Ἀποκάλυψις Ἰωάννου. Φυλακτήριον ἔνθεον. Ἐν ᾧ ὁ κατὰ Σωφρόνιον βίος τῶν Εὐαγγελιστῶν, ἤδη τυπωθὲν καὶ διορθωθὲν ,αψμε' (1755) παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων Con Lic. de Sup. N (Μέλισσα) Γλ. Ἐν σελίδι 5 χειρογράφως: Μεθοδίου Λαγουβάρδου Προηγουμένου Μονῆς Ἀσωμάτων 1910. Σελίδες 500 μικροῦ σχήματος. Αἱ εἰκόνες τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν.

76) Τετραβάγγελο (εἰς τὴν ὀάχιν). Μὲ δέρμα κόκκινον ἐπιχρυσωμένον βιβλιοδετικῶς. Σταύρωσις καὶ Ἀνάστασις ἔξω, πέριξ Χερουβὶμ καὶ εἰς τὰς γωνίας προφήται (Δαβ. Σολομ. Ἡσα. Ἰερεμ.) καὶ 4 ἄλλα μὴ ἀναγνω-

¹ Τὰ γράμματα εἶναι κεφαλαιώδη ποικίλων σχημάτων καὶ δίχρωμα (ἐρυθρὰ καὶ μαῦρα). Αἱ δὲ συντομογραφίαι εἶναι τὰ ὀνόματα: Ματθαῖος, Ἰωάννης, Λουκᾶς, Μάρκος—Δαβίδ, Σολομών, Ἰερεμίας (ΗΡ)—Μήτηρ Θεοῦ, Ἰωάννης Θεολόγος.

² Ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ χειρογράφως ἀφιέρωσις (κατ' εἰκασίαν τηρεῖται ἡ ὀρθογραφία): Ἐπίσκοπος Λάμπης Μανασῆς ἀφιέρωσα τὸ παρὸν εἰς τῷ σεβασμίῳ καὶ τῶν Ἀσωμάτων εἰς μνημόσινόν μου ἐόντιον καὶ ἀναγνησκοντες (=οἱ ἀναγινώσκοντες) τοῖς εὐχεσθε μοι.

σθέντα ὀνόματα (ἴσως προφητῶν). Πρὸ τοῦ τίτλου χειρογράφως: *Τὸ παρὸν τετρανάγγελον ὑπάρχει καμοῦ Δανιὴλ Φραγάκι Ἱερομονάχου (1870) ὡς εἶναι Ἐπιγραφή: Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ ἡ Ἀποκάλυψις Ἰωάννου. Φυλακτήριον ἐνθρον ἐν ᾧ καὶ ὁ κατὰ Σωφρόνιον βίος τῶν Εὐαγγελιστῶν. Ἐν Βενετίᾳ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος 1847. Ἐντὸς αἱ εἰκόνες τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν. Ἐν τῇ ἀγράφῳ μετὰ τὸ τέλος σελίδι χειρογράφως: τὸ παρὸν τετρανάγγελον ὑπάρχει καμοῦ Ἀνθίμου Ἱεροδ. ἐκ τῆς Ἱ. Μ. τῶν Ἀσωμάτων ἀμάρι τῇ 24 ἀπριλίου 1855 — τῇ . . . 1858 ἐχειροτονηθῆκα Ἱερομ^{ος} καὶ . . . ὡς ἀρχιμανδρίτης.*

77) Ἀρχιερατικόν. Φυλλάδα ἐπισκοπικὴ μὲ δέσμα κόκκινον ἐπιχρυσωμένον βιβλιοδετικῶς καὶ τετυπωμένα χρυσᾶ: Σταύρωσιν, Ἀνάστασιν, προφήτας (Ἰεζεκιήλ, Ἱερεμίαν, Ἡσαΐαν, Δανιήλ), Εὐαγγελιστάς. Ἐντὸς χειρογράφως ἐπὶ τῆς ἀγράφου σελίδος.—Μετὰ τὸ α' «Ἅγιος ὁ Θεός» τοῦ Βήματος:

«Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ φύσει Θεὸς ὑπάρχων καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν φύσει γενόμενος ἄνθρωπος, ἐπίδλεψον ἐφ' ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντες ἐπὶ σέ ὅτι σὺ εἶ ὁ Σωτὴρ καὶ ρύστης ἡμῶν».

Μετὰ τὸ β' :

«Τριάς ὑπερούσιε, ὑπέρθεε, Πάτερ ἀναρχε, Υἱὲ συνἀναρχε, Πνεῦμα συναΐδιον, ἡ μία οὐσία καὶ δύναμις, ἐπάκουσον ἡμῶν ἀναξίους χεῖλεσι τὴν σὴν δοξολογούντων Ἀγιότητα καὶ σῶσον ἡμᾶς ὅτι ἐκτός σου ἄλλον Θεὸν οὐ γινώσκομεν καὶ ἐπὶ σέ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν ἀνεθέμεθα».

(Σημ. Ἐνταῦθα ἀρχιερέως ὑπογραφή: Ὁ Κοήτης Εὐμένιος)

(Εὐχὴ) πρὸ τοῦ «Κύριε Κύριε» :

«Πάτερ ἀναρχε, Πανάγιε, Παντοδύναμε, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐσιώσας τὸ πᾶν καὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ εἶναι παραγωγῶν πρὸς δοξολογίαν τῆς σῆς δόξης, ἐπίδε ἐπὶ τὸν λαόν σου τοῦτον, τὸν παρεστῶτα καὶ τὸ σὸν ἀπεκδεχόμενον ἔλεος. Ἀμήν».

Πρὸ τοῦ β' «Κύριε, Κύριε» :

«Υἱὲ μονογενὲς συνἀναρχε τῷ Πατρὶ, ὁμοούσιε, ὁμοσθενές, ὁ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν σάρκα φορέσας καὶ τυθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ταφείς καὶ ἀναστὰς ἀνάστησον (Σημ. Μήπως ἀνάδυσσον; Ε.Γ.) ἡμᾶς ἐκ βάθους κακῶν κατολισθήσαντες καὶ τῆς τῶν ἐκλεκτῶν σου μερίδος ἡμᾶς καταξίωσον ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν Οὐρανῶν. Ἀμήν».

Πρὸ τοῦ γ' «Κύριε, Κύριε» :

«Πνεῦμα Πανάγιον συνἀναρχον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ὁμοούσιον, ὁμοδύναμον, ἐν ᾧ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, Παράκλητε ἀγαθέ, ἐλθέ καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν, κοινωνοὺς τῶν θείων σου χαρισμάτων ἀπεργαζόμενος καὶ λύσιν τῶν περιεσχηκῶτων ἡμᾶς παρεχόμενος. Ἀμήν».

Τίτλος: Ἀρχιερατικὸν περιέχον τὰς θείας λειτουργίας Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου καὶ Γρηγορίου τοῦ Διαλόγου, ἡτοι τῶν Προηγιασμένων. Ἐπι δὲ καὶ τὰς τάξεις πασῶν τῶν χειροτονιῶν, τὴν

ἀκολουθίαν τοῦ ἀραβῶνος καὶ τοῦ στεφανώματος, τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μ-
 κροῦ ἁγιασμοῦ καὶ μέρος τῆς ἱερᾶς μεταλήψεως καὶ ἄλλας ἀναγκαίας τοῖς
 Ἀρχιερεῦσιν εὐχάς, ἐκδοθῆν ἤδη εἰς χρῆσιν τῶν Ἀρχιερέων ἐπιμελείᾳ συν-
 τόνῳ τῶν πανιερωτάτων τῆς πατριαρχικῆς τυπογραφίας. (Ὁ Μυστικὸς Δεί-
 πνος—Εἰκὼν μέσου). Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ΑΩΚ' (1820). Ἐν τῷ κατὰ
 Πατριαρχεῖα ἐλληνικῷ τυπογραφείῳ ἀδεία καὶ κελεύσματι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.
 Ἐντὸς τῆς σελίδος 69 αἱ εἰκόνες Χρυσοστόμου, Βασιλείου, Γρηγορίου.
 Πολυτελής ὁ χάρις καὶ τὸ σχῆμα μέγα 4ον.

ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ

Εἰς τὸν σφζόμενον Κώδικα μετὰ τὴν ἄλλοθεν ἀμάρτυρον εἶδησιν περὶ
 ἰδρύσεως τῆς Μονῆς ἐπὶ Ἑνετῶν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μακαρίου ἀπὸ τοῦ 1682
 ἔναρξιν τῆς ἀνεγέρσεως τῶν ἐρειπίων καὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν Ἡγουμένων
 ἀπὸ τοῦ 1764 μέχρι τοῦ 1833, ἀκολουθεῖ ἡ καταγραφὴ τῶν κτημάτων. Τὰ
 πλεῖστα τούτων βεβαιοῦνται διὰ τῶν σφζομένων ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Μο-
 νῆς ἐγγράφων (πωλητηρίων, συμφωνητικῶν, πιστοποιητικῶν, βεβαιωτικῶν,
 ἐξοφλητικῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν ὁμοίων). Ταῦτα καταχωρίζονται κατωτέρω
 μετὰ τὸ Κτηματολόγιον. Καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἔγγραφα τηροῦνται ἀμετάβλητά
 ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν στίξιν (κεφαλαιογραφοῦνται μόνον τὰ κύρια
 ὀνόματα, διὰ νὰ εἶναι σύνολτα) καὶ τὸν πλημμελῆ τονισμόν. Τοῦτο καὶ τὴν
 ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς σφζει καὶ τὴν κατανόησιν δὲν δυσχεραίνει.
 Ὅπου δὲ εἶναι ἀνάγκη προστίθενται ἐρμηνευτικαὶ ὑποσελίδιοι σημειώσεις.

« Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ, κάμνωμεν τὴν καταγραφὴν τῶν ἀκηνίτων πραγμά-
 των τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν μοναστηρίου, τῶντε χωραφίων ἐλειώνων καὶ ἀμπελώνων.
 Ἐκάστου μέρους τὴν ὀνομασίαν καὶ τὰ ὀροθέσια.

Ἐν πρώτοις ἡσυχόρα τῆς Κουκουναρῆς καθὼς φέρονται οἱ τράφη γύ-
 ροθεν, μετὰ τὰ ἀμπέλια μαζή. Χωράφη μουζουριῶν τεσσαράκοντα ἀρθ. 40 ἐλιές
 ῥίζες διακόσιες εὐδομήντα ἀρθ. 270.

Τὰ Βασιληκὰ ἀπὸ τοῦ Φασολάσο, νὰ πάη τὸ χανδάκη, ἀπάνο στὸν
 μεγαλον χάρακα. ὅπου κατεβένη τὸ ἄλλον χανδάκη, ἀπὸ τὸν χάρακα νὰ πάει
 ἡσα τὸ χανδακάκη τὸ παλαιόν. νὰ πάει τὴν ἀπάνω πάντα τὸν μελησόκηπον.
 νὰ πάη ἡσα τὸ μεγάλο δάσος, νὰ πάη εἰς τοῦ Παπαδομηχάλη τὸν τράφον. καὶ
 νὰ κατέβη τὸν τράφον νὰ πάη ἕως τοῦ Βεληδομεμέτη τὸ ῥιάκη. αὐτὰ εἶναι
 χωράφη μουζουριῶν εὐδομήντα ἀρθ. 70 χέρησα καὶ καματερά. ἔχη ἐλιές ῥίζες
 ὀκτώ τρεῖς ἀρθ. 13. συνοράτορες, τὸ ἀπάνο μέρος, τὰ Λαηνάκια. καὶ Μιχαηλ
 Φράνης, καὶ ὁ τράφος νὰ κατέβη ἕως τοῦ Βεληδομεμέτη. καὶ τὸ κάτω μέρος
 συνοράτορες ὁ ἴδιος ὁ Βεληδομεμέτης. αὕτη εἶναι ἡ θέσις τὸν Βασιλικῶν.
 Τὸ Πυθαροκάμηνο ἀπὸ τοῦ δραγατοκάλυβο, νὰ εὔρη τὴν κορυφὴν τοῦ
 Κοριλλίου, νὰ παγένη τὸ νότιον μέρος ὥτι χήνουν τὰ νερά νὰ κατεβῆ τοῦ

Ἀρήφη Ἀζηζάκη τὸ σύνορο, καὶ νὰ εὐγῆ ἀπάνω στοῦ Ζουνάλλη τὸ σύνορο, νὰ κατέβῃ στοῦ Κονσταντῆ Γιατράκη τὸ σύνορο, ἀπεκεῖ νὰ κατέβῃ τὸ βιάκη νὰ πάγῃ στὴν ἐλιὰ τὸ μελησόκηπο, ἀπεκεῖ θὰ πάει μέσα τὸ φαράγγι τὸ βιάκη, νὰ εὐγῆ τὸ μεγάλο σκουρή, τὸ ὅποιον σκουρή ἔχει ἓνα μονοπάτι τῆς Μπισταγῆς, καὶ ἔως εἰς αὐτὸ μονοπάτι φθάνει τὸ σύνορον, ἀπεκεῖ νὰ πάγει τὸν Καραβάνα τὸ λακούδη, νὰ περάσῃ τῶν Γαλάνηδων τὸ σύνορο τὸ ἀρμὴ ἀρμὴ νὰ πάγῃ στοῦ Μπελούλη τὸ σύνορο, ὅπου εἶνε ἡ σφάκα, νὰ κατέβῃ τοῦ Γεώργη Νταπασάκη νὰ πάγει στὸν Παπαγιανοπούλον τὸ σύνορο, νὰ πάγει εἰς τὸν τράφον τῶν Βασιλικῶν εἰς τὸν γαλανὸν χάρακα, αὕτη ἢ θέσις ἔλι εἶναι χωράφια μουζουριῶν πενήντα μὲ τὴν ἀγριάδα των ἀρθ. 50, ἐλιές ρίζες ἑννέα ἀρθ. 9 συνοράτορες γύροθεν τοῦ δραγατοκάλυβου Ἀλιαγὰς Μπεγάκις καὶ ἡ Κορνή-λιδες, τὸ ἀπάνω μέρος Ἀρηφάγας Ἀζηζάκης, τὸ βόρειον μέρος Οὐζοῦν Ἀλῆς, καὶ τὸ κάτωθεν ὁ Κωνσταντῆς Γιατράκις, τὸ πέρα μέρος τοῦ βιάκιν Μανουὴλ Τζήτζηκας.

Ἀποπάνω τὸ μονοπάτι τῆς Μπισταγῆς, νὰ πάγει ἔως τὸ κοιζηφάλη τοῦ Σφακιανοῦ, συνοράτορες Χρηστόδουλος Σφακιανὸς Μειμησαγὰς Καραβάνας ἔως τὸ βιάκκη περνώντας τὸ βιάκη τοῦ ζινκούνου τὸ ἀπάνω μέρος, συνοράτορες οἱ δύο Γαλάνηδες καὶ Μπελούλις Βελιδάκις, ἀπὸ τὸ κάτω μέρος Γεώργη Νταπασάκης, Μανουὴλ Καπάκης καὶ Παπαγιανόπουλοι, αὕτη εἶνε ἡ θέσις τοῦ Μαυριωνά καὶ ζυγγούνου.

Τὸ Μέρος Τζήτζηφές καὶ Ἀβιδιανή, σόχωρον γύροθεν καθὼς χωρήζη ὁ τράφος, ἀπὸ τὴν μεγάλην πόρταν νὰ πάγει στὴν Ἀβιδιανήν, νὰ κατέβῃ στὸν μίλον τὴν σαήτα χωράφια μουζουριῶν πενήντα πένται ἀρθ. 55 ἐλιές ρίζες ἑκατὸν σαράντα πένται ἀρθ. 145 συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος Ἀλῆ Ἀγὰς Μπεγάκης, τὸ πέρα μέρος τὰ Κορνιλάκια καὶ Ἀρηφάγας ντουητος (:), τὸ κάτω μέρος ἡσαήτα τοῦ μήλου καὶ δρόμος βασιλικὸς νὰ ἔλθῃ ἔως εἰς τὴν μεγάλην πόρτα.

Τοῦ Γεδεοῦ ἡ σοχώρα ἀρχηνά ἀπὸ τὸ παλαιὸν δέμα τοῦ μήλου καὶ κάτω ἡ ποταμήδα νὰ ἔλθῃ στὸ καμαράκη τὸ νέον περβόλη, μὲ τὴν ποταμήδα του, καὶ τοῦ Γεδεοῦ ἡ σοχώρα χωράφια μουζουριῶν εἰκοσιπένται ἀρθ. 25 ἐλιές ρίζες πενήντα πένται ἀρθ. 55 συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος τῆς ποταμήδας Ἀρήφ Ἀγὰς ντουητος, στράτα καὶ ποταμὸς γύροθεν τῆς σοχώρας.

Μέρος τῆς Λούτρας καὶ Σκούφιας, 1 θέσις τῆς Λούτρας καὶ Σκούφιας εἶναι καθὼς χωρήζη ὁ ποταμὸς νὰ πάει τοῦ Ἀρηφάγὰ τὰ κεντράδια, ἔως τὸν πλάτανον τὸν μεγάλο ὅπου εἶναι στὸν ποταμόν, νὰ πάει τὸν ἄλλον πλάτανον ὅπου εἶναι ἀπάνω στὸν βασιλικὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν δρόμον περνὰ τὰ ἀμπέλια τὰ Γενιανά, τὸν δρόμον δρόμον τὸν βασιλικὸν νὰ πάγει ἔως εἰς τῆς καρὲς τὸ βιάκη ἀπεκεῖ πιγένη μέσα τὸ βιάκη βιάκη καὶ πηγένη ἀπάνω τζῆ δύο πλατάνους τοὺς μεγάλους ὅπου ἦναι τὸ μονοπάτι, τὸν ἀπάνω τὸν Γενιανὸν ἀπο πίσω ἀπὸ τὴν κορυφήν, νὰ εὐγῆ ἔπάνω τὴν κορυφήν νὰ κατέβῃ τὸ φρούδη φρούδη κάτω νὰ ἔλθῃ εἰς = τὸν χάρακα ὅπου χωρήζη ἡσαήτα νὰ κατέβῃ

εἰς τὸ βιάκη στὸν βασιλικὸν δρόμον. ὡς χίνουν τὰ νερά κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Σκούφιας. ὅλι αὐτῇ ἢ θέσις εἶναι χωράφια μουζουριῶν ἐξήντα ἄρθ. 60 ἑλιές ῥίζες τριάντα μία ἄρθ. 31 συνοράτορες τὸ δυσικὸν μέρος Ἄριφ Ἄγας ντούητος. νὰ πάη τὸ φρούηδον ἀπάνο νὰ κατέβη τῆς καρῆς τὸ βιάκη νὰ ἔλθῃ τὸν δρόμον τὸ κατοστράτη πάλαι Ἄριφ Ἄγας ντούητος καὶ ἔποταμὸς νὰ ἔλθῃ κατὰ εἰς τὴν Κανακαρὲ τὸ ἀμπέλη κατὰ τὸ δυσικὸν μέρος χωρήξῃ βασιλικὸς δρόμος καὶ βιάκη.

Τοῦ μήλου ἠσοχώρα καὶ τὸ μεσονήσι καὶ τὸ ἀμπέλη ἠλιάτικη. ἦνε χωράφια μουζουριῶν τριάκοντα ἄρθ. 30 ἑλιές ῥίζες τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἄρθ. 47 συνοράτορες. Στράτα τὸ ἀπάνοθεν μέρος καὶ ποταμὴ γύροθεν.

Ἡ περιοχὴ τῆς μεγάλης σοχώρας, μετὰ τὸ λιοφυτάκη. νὰ πάει κάτω τοῦ Ψυχάλη τὸ σῶχορο. χωράφη μουζουριῶν πενήντα πένται ἄρθ. 50 ἑλιές ῥίζες διακόσιες πενήντα ἑπτὰ ἄριθ. 257 Συνοράτορες τὸ ἀπάνο μέρος δρόμος βασιλικός, τὸ κάτω μέρος Σελήμης Ῥετζέπης Μουσταφὰς Σμαηλιουδάκης, Μασλούμης Σμαηλάκης τὸ κάτω μέρος Μανοῦλ Τρητζέτος τὸ δυσικὸν μέρος ποταμός.

Τὸ μεγάλο περιβόλη, τὸ ἀπάνο περιβόλη χωράφη μουζουριῶν δώδεκα ἄρθ. 12 ἑλιές ῥίζες πένται ἄρθ. 5.

Τοῦ Μαρήνου τὸ μέρος ἀπανοστράτη καὶ κάτω στράτη ὡς χωρήξουν τὰ δυὸ ποτάμια χωράφη μουζουριῶν δέκα ἄρθ. 10 ἑλιές ῥίζες τριάντα πένται ἄρθ. 35 συνοράτορες, τὸ ἀνωμέρος Ἰωάννης Παληκάρης, καὶ Ἰωάννης Φόκιος. ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος Μαρία Χονδρογιανοπούλα, τὸ ἄλλο μέρος ποταμός στὸ πέρα μέρος τοῦ ποταμοῦ στριφαγὰ τὸ χωράφη στὴν καντονάδα ἑλιές ῥίζες δύο ἄρθ. 2 τὸ κάτω μέρος σουφὰς Μανοῦλ Μαθιουλῆς.

Τοῦ πέρα κάμπου ἠπεριοχὴ, ὅλον τὸ κατοστράτη τῆς Κουλουρούς. ἀπὸ τοῦ Γαλανοῦ τὸ ἀμπέλη καὶ μέσα ἕως τὸ μεγάλο ὀρδίνη τζη ἑλιές ἀπέξω τῆς σοχώρας χωράφη μουζουριῶν εἰκοσιπένται ἄρθ. 25 ἑλιές ῥίζες ὀγδοήντα πένται ἄρθ. 85 συνοράτορες τὸ ἀπάνο μέρος δρόμος βασιλικός. τὸ κάτω μέρος Ἀντωνίς Γαλανός τὸ νότιον ἀμπέλια Μπισταγιανὰ ἕως εἰς τοῦ Ῥετζέπης τὸ κάτω μέρος Σελήμης Ῥετζέπης τὸ ἄλλο μέρος Ἀντώνις καὶ Κυριάκος οἱ Βρόντιδες. τὸ κάτω μέρος τοῦ Γαλανοῦ τοῦ ἀμπελιοῦ ἠλιάτικη ὅλον τὸ κατοστράτη χωράφη μουζουριῶν τεσσάρων ἄρθ. 4 ἑλιές ῥίζες δέκα ἑπτὰ ἄρθ. 17 Συνοράτορες τὸ ἀπάνο μέρος δρόμος βασιλικός. τὸ βόριον μέρος τὸ ἀμπέλη τῶν Γαλανῶν. τὸ κάτω μέρος σαήτα παντοτυνὴ, τὸ νότιον μέρος Φραγγιὰς Πατερός. τοῦ πα' Γεράσιμου τὸ σῶχορο χωράφη μουζουριῶν πένται ἄρθ. 5 ἑλιές ῥίζες 21 ἢ μία εἶναι στὸν Σκουλούδιδον τὸ ἀμπέλη συνοράτορες τοῦ σῶχορου γύροθεν ἀμπέλια τὸ κάτω μέρος ὀγεροποταμός. εἰς τὰ λυβάδια στὰ Μπεζούλη τὸν τράφον ἑλιές ῥίζες τέσσαρης ἄρθ. 4.

Τὸν Χονδρογιάνιδον τὸ ἐλεώφητο, τὸ σῶχορο ὅλον ἀπέξω τῆς μεγάλης σοχώρας. νὰ περάσῃ τὸν ποταμὸν νὰ πάγῃ τοῦ Σιμεῶν ταῖς ἑλιές νὰ κατέβῃ τὸ ποδιόμη, ὡς χωρίζουν τὸ ὀρδίνη ἢ ἑλιές καὶ κάτω, ὅλον τὸ ἀπάνο στράτη νὰ κατέβῃ ἕως τοῦ Ἰωάννου Τζιραντιῶνη τὸ χωράφη. καὶ ἀπεκεῖ πέρην

ἀπάνω καὶ πάγει τοῦ παῖ Μακάρου τὸ χωράφι ἕως εἰς τὸν παλαιὸν δρόμον
 ὅπου εἶναι ὀτύχος. ἀπεκεῖ πιγένου τὸν δρόμον τὸν παλαιὸν στὸν γύρον τοῦ
 τοῖχου καὶ πηγένη στοῦ Πατερομηνώλη τὴν καντωνάδα, ἀπεκεῖ πέρνει
 ἀπάνω τὸ ριακάκη καὶ πηγένη ἕως τῆς πλάκας τὸ σοκάκη. ἀπεκεῖ πέρνει
 τὸν τράφον τοῦ Ἀρχοντονικολῆ καὶ κατεβένη τοῦ Τζιγδινόπετρου τὸν τράφον,
 τὸ ἀρμὴ ἀρμὴ καὶ πάγει στοῦ Ῥετζέπη τὴν καντωνάδα, καὶ πάγει τὸ σοκάκη
 πέρα καὶ εὐγένη στὸ Θυμαρὲ καὶ κατεβένη στοῦ Ἀρηφαγὰ τὸ σύνορο, καὶ
 πάγει εἰς τῆς Κυριακῆς Ἀρχοντοπούλας τὸ σύνορο, καὶ κατεβένη τὸ ὀρδῆνη
 τοῦ Ἀρηφαγὰ, καὶ πάγει στοῦ Συμεῶν ταῖς ἐλιές καὶ σμήγει. ἔπιτα γυρίζει
 στὸ Θυμαρὲ καὶ πιγένη στοῦ Λουτρακιοῦ τὸ σῶχορο, ἡ ἄνοθεν περιοχὴ ὅλη
 εἶναι χωράφι μουζουριῶν ἐυδομήκοντα ἀρθ. 70 ἐλιές ρίζες τριακόσιες τριά-
 κοντα ἀρθ. 330 Συνοράτορες τὸ κάτω μέρος δρόμος βασιλικός. Τὸ νότιον μέρος
 Ἰωάννης Συραντώνης καὶ Μουσταφὰς Σμαηλουδάκης, τὸ ἀπάνω μέρος παλαιὸς
 δρόμος, Μανόλης Πάτερος Σελήμης Ῥετζέπης καὶ Γεώργιος Καλαηντζῆς, στὸ
 βόριον μέρος Νικόλαος Ἀρχοντάκης, Πέτρος Τζιγδινός, Σελήμης Ῥετζέπης ὁ
 δρόμος τοῦ Λουτρακιοῦ Κυριακῆ Ἀρχοντοπούλα, καὶ Ἀρηφαγὰς ντούητος, στὴν
 μέσιν αὐτῆς τῆς περιοχῆς ἦνε σῶχορα τὸν Σκουλούδιδον, καὶ τοῦ Μανόλη
 Ἀλεξανδράκη, εἰς τὸ σῶχορον τὸν Σκουλούδιδον ἔχωμεν ἐλιές ρίζες ἐννέα
 ἀρθ. 9 εἰς τοῦ Μανώλη Ἀλεξανδράκη τὸ σῶχορο ἐλιές ρίζες δώδεκα ἀρθ. 12
 εἰς τῆς Κυριακῆς Ἀρχοντοπούλας τὸ χωράφι ἐλιές ρίζες ἕξ ἀρθ. 6, στὸ
 κατοστράτη στὸν ἀρχοντικῶν τὸ χωράφι ἐλιές ρίζες ὀκτώ ἀρθ. 8 καὶ εἰς
 τῆς Χρησῆς Παπαδοπούλας τὸ χωράφι ἐλιές ρίζες δύο ἀρθ. 2 στὸ ριμάμπελο
 τὸν Σκουλούδιδο ἐλιές ρίζες τρῆς ἀρθ. 3 στοῦ Ἀμαριανάκη τὴν καντωνάδα
 ἐλαία μία ἀρθ. 1 στοῦ Καντζηλιέρη χωράφι μιᾶς πινακιᾶς ἐλιές ρίζες τρῆς
 ἀρθ. 3 Συνοράτορες τὸ ἄνω μέρος Μανόλης Γαργερός¹.

Ἡ περιοχὴ τοῦ Μανιστιρακιανοῦ κάμπου.

Περνόντας τὸν γέρον ποταμὸν ὡς χωρίζη τὸ σοκάκη ὁ βασιλικὸς δρόμος
 καὶ πάγει τῆς Τρουλινης τὸν πόρον στὸ ριάκη ἀπεκεῖ νὰ κατέβη ὡς χωρίζη
 τὸ ριακή νὰ πάγει στὰ Σκουλικιανὰ νὰ εὐγη ἀπάνω νὰ πάγει σταμπέλια καὶ
 ἀπεκεῖ στὸν γύρον τὸν ἀμπελιῶν θὰ κατέβη νὰ πάγει στὸν ποταμὸν νὰ ἐλθῆ
 μέσα στὸν Βατιὲ στὰ ἀμπέλια τοῦ γέρο Ἀναγνώστη Βαροῦχα καὶ Παπαπολάκιδον
 εὐγη πάλαι στὸ σοκάκη. ἦναι λοιπὸν ὅλο το κατοστράτη χωράφι μουζου-
 ριῶν πενήντα ἀρθ. 50 ἐλιές ρίζες ἑκατὸν μία ἀρθ. 101. Συνοράτορες τὸ ἀπάνω
 μέρος ὅλον δρόμος βασιλικὸς ἕως τὸ ριάκη τῆς Τρουλινης, καὶ ἀπεκεῖ τὸ
 νότιον μέρος τὸ ριάκη ἕως τὴν καντωνάδα τὸν Σκουλικιανῶν εὐγένοντας ἀπάνω
 στὸν κάμπου Κιριάκος Ἀρχοντάκης, Κωνσταντῆς Παπαδάκης τὸ κάτω μέρος ὁ
 ποταμὸς τὸ βόριον μέρος Ἀναγνώστη Βαροῦχας, τὰ Παπαπολάκια καὶ πάλαι

¹ Ἐνταῦθα πιθανῶς ἔλλείπει τι ἐν τῷ Κώδικι.

ὁ δρόμος. εἰς αὐτὸ τὸ μέρος ὄλου τοῦ κάμπου μέσα εἶναι ξέναις ἐλιῆς ῥίζαις εἰκοσιπένται.

Τὸ ἀπανωστράτη τοῦ Μανιστιρακιανοῦ κάμπου. Τοῦ Γιάκουμου τὸ λιόφιτο ὡς χωρηζῆ τὸ σοκάκη καὶ ὁ τράφος νὰ πάγει εἰς τὸ σύνορον τοῦ Σταυρουλίου Βαροῦχα, νὰ πάγη ἀπάνω τοῦ Καφάτο ταμπά-λια νὰ κατέδη κάτω τοῦ Γιάνη Κοτζηφου τὸ ἀμπέλη νὰ πάγη τὸν ποταμὸν αὐτῆ ἡπεριοχῆ ἦνε χωράφη μουζουριῶν πένται ἀρθ 5 ἔχει ἐλιῆς ῥίζαις εἰκοσιπένται ἀρθ 2ῷ δριγιάδες τρεῖς ἀρθ 3 συνοράτορες τὸ κάτω μέρος ὁ δρόμος τὸ νότιον μέρος Σταυρούλιος Βαροῦχας καὶ παπᾶ Ἡλίας τὸ ἀπάνω μέρος ἡ Καφάτηδες, ἀπὸ τὸ βόριον μέρος Ἰωάννης Κοτζηφός καὶ ὁ ποταμός, στοῦ Σταυρουλίου τὸ χωράφη εἶναι μία ἐλιά τοῦ μοναστηριοῦ, στήν καντιονάδα τοῦ παπᾶ Ἡλία τὸ χωράφη ἐληῆς ῥίζαις παίνται ἀρθ 5. αἱ δύο ἐκάτηκαν ματόρα ἔχουν πάλαι βλαστοὺς ἔξω ἀπὸ τοῦ Γιάκουμου τὸ σῶχορο ὄλον τὸ ἀπανωστράτη νὰ πάγει ἔως τὸν Νταμπουνέλιδον τὸν ἀμπελότραφον νὰ κατέδη πάλαι στοῦ Γιάκουμου τὸ λιόφιτο στὸν μεσότραφον, αὐτῆ ἡπεριοχῆ ἦνε χωράφια μουζουριῶν δεκαπένται ἀρθ 1ῷ ἐλιῆς ῥίζαις ἐνενήντα πένται ἀρθ 95 συνορά-τορες τὸ κάτω μέρος δρόμος τὸ νότιον μέρος τὸ ριάκη τῆς Τρουλινης, τὸ ἀπάνω μέρος ἡ Νταμπουνέλιδες καὶ ὁ Μαρίς καὶ ἡ Καμήλιδες νὰ κατέδη πάλαι στοῦ Γιάκουμου τὸ λιόφιτο τὸν μεσότραφον στοῦ Ῥοβήθη στοῦ παπᾶ Παρίσο τὸ χωράφη ἐλιῆς ῥίζαις τέσσαρις ἀρθ 4 ἀπέξω τῆς Τρουλινης τοῦ τράφου τῆς Τρουλινης τὸ ριάκη, στήν στραταν ἐλιά ῥίζα μία ἀρθ. 1.

Τὰ Μακριμαλιανὰ

Ὅς χωρήζη ὁ δρόμος ἀνοθεν νὰ πάγει ἔως τοῦ Μακρημάλη ταῖς ἐλιῆς τὸ κατοστράτη νὰ κατέδη τὸ ποδόμη νὰ πάγει ὄλον τὸ ποδομη ἔως τὸν δρόμον τὸν βασιλικὸν ὅπου εἶναι ὁ τράφος αὐτῆ ἡπεριοχῆ ἦνε χωράφια μουζουριῶν ὀκτῶ ἀρθ 8 ἐλιῆς ῥίζαις σαράντα ἔξ ἀρθ 46 Συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος Γεώργ-γης Μακρημάλης τὸ κάτω μέρος Κονσταντῆς Τρετούλιος καὶ Νταμπουνέλιδες τὰ ἄλλα δύο μέρη δρόμος.

Ἡ περηοχῆ τῆς Πετραδίας

Ἀπὸ τῆς Τρουλινης τὸν μπόρον νὰ πάγη τὸν δρόμον ἀπάνω τὸν ἄλον δρόμον νὰ πιγένη τὸ κάτω μέρος τοῦ μετοχιοῦ τὸν δρόμον νὰ πάγη ἔως τοῦ Διάκο Ἀρχοντάκι τοῦ σῶχορου τὸν μπόρον καὶ ἀπεκεῖ θὰ κατέδη τὸν τράφον νὰ πάγη κάτω τοῦ Ῥοβήθη στήν Τρουλινην καὶ πάλαι τὸν τράφον τῆς Τρουλινης νὰ κατέδη ἔως τὸν δρόμον, εἰς αὐτὸ τὸ σῶχορον μέσα δὲν εἶναι οὔτε δένδρον οὔτ' ἄλον τίποτε ξένον τυχογυρισμένον εἶναι γύροθεν αὐτὸ τὸ σῶχορον ἔχει ἀμπέλια καὶ χωράφια μουζουριῶν εἰκοσι ἀρθ 20 ἐλιῆς ῥίζαις πενήντα ἐνέα ἀρθ 59. τὸ ἀπάνω σῶχορο πάλαι μετὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ ὀσπίτια καὶ αὐτὸ γύροθεν κτισμένον διλαδὶ τιχογυρισμένον καὶ ἔχει χωράφια μουζουριῶν

ἐνδεκα ἄρθ. 11 ἐλιές ῥίζες σαράντα ἄρθ. 40 καὶ ἦτη ἄλλα δένδρα εὐρίσκονται μέσα τίποτα ξένον πράγμα δὲν ἦναι καὶ εἰς αὐτὸ καθὼς καὶ εἰς τὸ ἄλλον. Συνοράτορες τὸ κάτω μέρος δρόμος τὸ πέρα μέρος Διάκος Ἀρχοντάκις τὸ ἄνω μέρος ὡς χωρίζη ὁ τράφος ἢ Νταπουνέλιδες νὰ πάη τοῦ Μακρυμάλη τὸ ἄλλῳ νὰ κατέδη τὸν βασιλικὸν δρόμον.

Ἡ περιοχὴ τῆς ἁγίας Κυριακῆς

Ἀπὸ τὸ σύνορον τοῦ Χαραλάμπη Νταβερῶνα ὅπου ἦναι τὸ δριγιάδακι νὰ κατέδη τὴν σαήτα νὰ πάη τὸν ποταμὸν καὶ ἀπεκεῖ νὰ πάη τούτον τὸν ποταμὸν ἕως εἰς τὴν ἁγίαν Κυριακὴν στὸν τράφον ἀπεκεῖ νὰ πάη ἄνω νὰ πάη ἕως τοῦ Χαραλάμπη Καφάτου καὶ νὰ φθάση ἕως Χαραλάμπη Νταβερῶνα τὸ σύνορον αὐτὴ ἢ περιοχὴ ἦνε χωράφη μουζουριῶν δέκα ἄρθ. 10 ἐλιές ῥίζες . . .¹ συνοράτορες τὸ ἄνω μέρος Χαραλάμπης Νταβερῶνας τὸ βόριον μέρος Διάκος Ἀρχοντάκις τὸ κάτω μέρος ὁ ποταμός, τὸ νότιον μέρος ἢ ἁγία Κυριακὴ καὶ Χαραλάμπης Καφάτος. στοῦ Χαραλάμπη Νταβερῶνα ἦνε ἐλιά μία ἄρθ. 1 καὶ εἰς τοῦ Δημήτρη Ντζαπετάκι ἐλιά μία ἄρθ. 1.

1839 Μαρτίου 25. Ἴδοῦ συμμόνομεν τὸ πράγμα ὅπου ἀγοράσαμεν ἀπὸ τὸν Μεμησαγὰ Καραθάνον Μπησταγιανὸν εἰς τόπον καλούμενον Ἐξήγγουραν καθὼς βεβαιοῖ τὸ τεμεσλοῦκίτου (;) ὅτι εἶναι μουζουριον ἐξ καματερά καὶ μετὴν ἀγριάδα τον διὰ γρόσια ἑξακόσια ἄρθ 600 συνοράτορες ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος Παπαγιανοπούλες καὶ Μανόλις Καπάκης ἀπὸ τὸ ἄλλον μέρος Μεμέτης Βελιδάκις ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος Ἀντώνις καὶ Κωνσταντὶς οἱ Γαλάνιδες, Μάρτηρες

Παπα-Ἀνδρέας Φράης Μανοῆλ Πάτερος Φραγγιὸς Πάτερος Μανόλις Γαργερός Γεώργιος Ψύστης Νικόλαος Λακουδάρδος καὶ Μεμέτης Βελιδάκις.

Συμῖωσις τῶν πραγμάτων ὅπου ἔχει τὸ μοναστήρι μας εἰς τὸ Μπησταγιανὸν βουνόν. διλαδὶ χωράφια καὶ μητατοκαθήσματα ὡς κατωτέρω δεδήλωται

Στὴν Μαύρην μητάτο μετὴν περιοχὴν του καὶ τὴν ἀγριάδα του συνοράτορες τὸ βόριον μέρος οἱ Ἀδινάμοι στῶ καματερῶ τὸ νότιον μέρος οἱ Πατέροι². στὴν Ψυστρα μιτάτο γυριστὸ μετὴν περιοχὴ του σύνορον τῆς Μίγιας τὸ μητάτο. στοῦ Περδίκι τὸ ζευγόσπιτο μετὸ χωράφη του καὶ ἀποκάτω ὁ λάκος συνοράτορες ὑποκάτω οἱ Μαθιουλιδες ἀπὸ πάνω τὸ μοναστήρη. αὐτὰ τὰ ἄνωθεν τὰ ἀγόρασε τὸ μοναστήρη ἀπὸ τοῦ Ῥουστεμη Χατζηδάκη Μπησταγιανοῦ. διὰ γρόσια τριακόσια ἄρθ 300.

Στοῦ Φράη τὴν ἀγλιάδα ἓνα λακοῦδι χωράφη μουζουριδὸν δύο συνοράτορες ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος ὁ γέρον Φραογιάννης ἀπὸ κάτω μέρος οἱ Κουντουριδες νὰ πάη στὴν Κάλυβο τὸ παλιωμιτατο. καὶ ἀπὸ πήσσοτου τὸ λακοῦδι ὅπου ἀγοράσαμεν ἀπὸ τοῦ Καραμουζω, νὰ πάη τὸν μπόρον τῆς Λουματαρές στὸ

¹ Ὁλόκληρος στίχος εἶναι κενός.

² Τέσσαρες στίχοι εἶναι διὰ μελάνης σημειωμένοι καὶ οἶονεὶ διαγεγραμμένοι.

σύνορον τὸν Πατέρα νὰ ἐλθῆ στὴν ἀγκάθῃ ἕλον τὸ ἀρμύ πάλαι σύνορον τὸν Πατέρα καὶ ἀπεκεῖ νὰ κατέδῃ στὸ λακούδι στὸ κατοστράτη ἔπου εἶναι ἡ ἀπιδιά. ἀπὸ πάνω συνοράτωρες οἱ Χριστοδουλάκιδες, ἀπεκεῖ πηγένη τὸ ἀρμύ καὶ εὐγένη στὸν Πόρον τοῦ Περδίκη καὶ περ(;) ἑστὸν Πόρον τὸν Πητοκίβου καὶ πάγει παλαιὸν πετρόσπητον τὸν Ἀρχόντιδον. καὶ πάγει πάλιν τὸ ἀρμύ ἀρμύ καὶ κατεδένη στὴν Κάληβον εἰς αὐτὸν τὸ πρᾶγμα μέσα διλαδί στὴν Λιμνη ἔχωμεν ἓνα μητάτο πετρόσπητο καὶ τῆς Κορακιάς ἢ πεζούλα νὰ πᾶν τὸν ἀρκῶ (:) νὰ εὐγῆ εἰς τοῦ Γενιάτη τῷ σύνορω νὰ περάσῃ τοῦ Ἀμαργιανῶ νὰ πᾶν. τῷ ἀρμύ ἀρμύ ἀπεκεῖ νὰ πᾶν τῆς Κλιματερῖς τὸν Πόρω νὰ κατέδῃ τοῦ Παπα Ἀντώνη τῷ σύνορω νὰ πᾶν εἰς τοῦ γερω Παπα Γεώργι Λαγουβάρου τῷ σύνορω, καὶ ἀπεκεῖ νὰ πᾶν εἰς τὸν Κλισιδιανὸν τὸ σύνορω. νὰ εἴθῃ εἰς τῷ Μακρίλαγγον, νὰ κατέδῃ εἰς τῆς Κιρίκενας τὸ σύνορω, ἔπου ἦναι τὰ βατῆ λακούδια, νὰ εὐγῆ εἰς τῷ Δρακολάκη, νὰ προβάλλῃ εἰς τὸν Κρομιδά, τὸ φρούδι φρούδι νὰ προβάλλῃ πάλιν τὴν Κορακιά. ὅτι εὐρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν Κορακιά δὲν ἔχει ξένος νὰ κάμη. εἶναι ἕλα μοναστιρικά.

1849: Νοεμβρίου 21 ἀγοράσαμεν τὸ κάτωθεν πρᾶγμα ἀπὸ τὸν Μεμεταγὰ Λαζάκη Κλισιδιανόν, καθὼς μαρτυροὶ καὶ τὸ τεμεσλοῦκη του αὐτὸ εἶναι τοῦ Λιπαροῦ καὶ τοῦ Κορόνη τὸν λάκκον εἰς τοῦ Χαληκιάρη νὰ πᾶν στὸ λιθάδι τοῦ Λιπαροῦ μὲ τὸ μισὸ μητάτο τὸ μερίδιον τοῦ Μεμεταγὰ Λαζάκη καὶ τοῦ Κορόνη τὰ ὅποια εἶναι χωράφια μουζουριδὸν δέκα πέντε ὁμοῦ μὲ τὴν ἀγριγιάδα τους οἱ ὅποια εἶναι ἀπὸ τὸ λιθάδι νὰ πᾶν τοῦ Χαληκιάρη νὰ εὐγῆ τὴν κορηφὴν τοῦ Μαυραλῆ. νὰ κατέδῃ εἰς ταῖς Χώναις τὸ μασχάλη (:) νὰ εὐγῆ εἰς τὴν κορηφὴν τοῦ Λιπαροῦ. συνοράτωρες ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος Χαλῆλης Λαζάκης, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Χαληκιάρη οἱ Χασανάκιδες ἀπὸ τὸ ἀπάνω μέρος Ἀλῆς Μουλαδάκης, εἰς ταῖς Χώναις τὰ Περενάκια Μπισταγιανῆ, εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶνε καὶ τὸ μισὸ πηγαηδάκη εἰς τὸ Πολυμησιτηρήδῃ τὸ φλεγῆσο τὸ καλούμενον τὸν Λάξηδον. αὐτὸ πρᾶγμα τὸ ἀγοράσαμεν ὁμοῦ μὲ τὸ ἕμισι πιγάδι διὰ γρόσια χίλια πεντακόσια πενήντα ἀρθ : 1550 : καθὼς διλαδί καὶ τὸ τεμεσλοῦκη του. Ἴδου καὶ οἱ μάρτυρες τοῦ τεμεσλοῦκιοῦ του. χωριδὸν Κλισίδῃ Χουσεηναγὰς Σουφαληδάκης, Μπραήμις Σουφαληδάκης, Χατζῆ Ἀλῆς τοῦ Ντιπακιανοῦ Ντεμεντζῆ ὁ ὅς. Χωριδὸν Μπισταγῆ Μανόλης Πάτερος ἡ χωριδὸν Λαμπιότες Γερόνιμος Καραγιανάκης.

Συμῆωσης τῆς περιοχῆς τοῦ Βατέ.

Ἡ ὅλη ἡ περιοχὴ τοῦ Βατέ τῶν πραγμάτων ἦναι ἓνα σόχωρον τυχωγωρισμένον γύρωθεν ἔχει μέσα ἐλιές ρίζες διακόσιες εἴκοσι μία. ἀρθ : 221 : χωράφια μουζουριδῶν τριάκοντα ἀρθ : 30 : ἡ σωχώρα αὕτη ἔχει ἄλλα δένδρα πολλὰ διλαδί θριγιάδες πρήνους καὶ ἓνα βελανήδῃ καὶ χαρουπιές πλίστον τοῦ

μετοχίου. ἔξ κίπαρισια ἄρθ 6 ἀπέξω στὴν μεγάλην πόρτα τοῦ μετοχίου ἢ Μικρὸ Ποδαρὸ μὲ τὸ ἀπάνω Λαμακοῦλη (:). χωράφι μουζουριῶν τριῶν ἄρθ 3 ἔχοντας χαρουπιᾶς καὶ μίαν κεντράδα. τζή Πασαλήτες πλησίον ἢ λάκκη τιχογιρισμένη γύροθεν. ἐλιᾶς ῥίζες πένται χωράφι μουζουριῶν τέσσαρα ἄρθ 4 Συνοράτορες εἰς τοῦ λάκκου, τὸ βόριον μέρος δρόμος βασιλικὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος Ρουστέμης Ἀρναοῦτης, τὸ νότιον μέρος καὶ τὸ δυτικὸν Μανόηλ Στεφανάκης.

Συνοράτορες τῆς σοχώρας τοῦ Βατέ τὸ βόριον μέρος τὸ νότιον μέρος καὶ τὸ δυτικόν, γύροθεν δρόμος βασιλικός. τὸ ἀνατολικὸν μέρος Γισοῦφης Μαγρεπλῆς καὶ Ἀλῆς Σμαηλάκης αὕτη εἶναι ἡ περιοχὴ τοῦ Βατέ :

Τὸ πρᾶγμα τῆς Πηγῆς, στὰ Θυμοκέφαλα ἐλιᾶς ῥίζες ἑκατὸν δέκα τρῆς ἄρθ : 113 : χωράφι μουζουριῶν πένται ἄρθ : 5 : Συνοράτορες, τὸ βόριον μέρος δρόμος βασιλικός τὸ ἀνατολικὸν Χασάνης Χαράτζης, καὶ Ἰωάννης Μπολάνης τὸ νότιον Μεμέτις Λαγουδάκης καὶ Τζελεπῆς Μουρατογλουδάκης. τὸ νότιον μέρος πάλαι Ἰωάννης Μπολανάκης. πλησίον τοῦ χωριοῦ εἰς τὴν Καμάρα ἓνα σώχορον μὲ τὸ ἄλόνι του τηχογιρισμένον χωράφι μουζουριῶν τριῶν ἄρθ 3 ἔχοντας μέσα μίαν χαρουπιᾶ καὶ μίαν μουρνιάν. Συνοράτορες τὸ ἀνατολικὸν μέρος ποταμός, τὸ βόριον μέρος καὶ τὸ νότιον δρόμος βασιλικός. εἰς τὴν Κολύμπα χωράφι μουζουριᾶς μίας ἄρθ 1 Συνοράτωρες γύροθεν δρόμος βασιλικός. αὕτη εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν πραγμάτων τῆς Πηγῆς.

Σημίωσις τῆς περιοχῆς τῶν πραγμάτων τοῦ Βούργαρη.

Τοῦ Φασσὲ ἢ σοχώρα ἐλιαῖς ῥίζες μικρὲς τε καὶ μεγάλες ἑπτακοσiais σαράντα πέντε ἄρθ 745 χωράφι μουζουριῶ 20· συνοράτορες γύροθεν τὸ κάτω μέρος Δημήτρις Κουτζάφτης, Φανούριος Τερζάκης καὶ ὁ Λάκκος τῶν Νκουρπέτηδων. ἀπὸ τοῦ Χατζίκι τὸ μέρος τὸ ῥυάκι καὶ γύροθεν μοναστηρικῶ. τὸ ἔξω δάσος μὲ τὴν μαύρην πλάκα καὶ τοῦ Βέρι (:). ὁ λάκκος ἐλιαῖς ῥίζες διακόσιες δέκα ἑπτὰ αριθ. 217. χωράφι μουζουριῶ 15. Συνοράτορες τὸ κάτω μέρος ὁ Παπα Φανούριος, τὸ βόριον μέρος Ντουκογεώργης, τὸ ἄνω μέρος νὰ βγῆ τὴ γούρνα τὸ νότιον μέρος ὁ Πέρος, ὁ Μελιδωνιότης καὶ τὸ μοναστήρι. Τοῦ Φαγά ἢ σοχώρα καὶ τοῦ Βαράνι φρακτὸν γύροθεν ἐλιᾶς ῥίζες μικρὲς καὶ μεγάλες 790. χωράφι μουζουριῶ 30—συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος οἱ Μελιδωνιώτιδες, τὸ νότιον ῥυάκι καὶ γύροθεν τὸ Μοναστήρι. Τοῦ Βρόντο ἢ ῥίζα ἐλιᾶς ῥίζες 30. χωράφι μουζουριῶ δέκα ἄρ" 10 Συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος ὁ Ντουκογεώργης καὶ ὁ Τρουλινονικολῆς τοῦ Κωνσταντί τὸ Νότιον μέρος ὁ Μηλίδης (:). Κουφαντωνάκης καὶ ὁ Πούλακας, ἀπὸ τὸ ἄλλον μέρος τὸ Μοναστήρι. Τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἢ σοχώρα ἐλιᾶς ῥίζες τριακόσιες εἴκοσι ἄρ" 320. χωράφι μουζουριῶ σαράντα πέντε ἄρ" 45. Συνοράτορες ἀπὸ τὸ κάτω μέρος ποταμός καὶ δρόμος βασιλικός. ἀπὸ τὸ βόριον μέρος Μανόλης Παραδεισανός καὶ οἱ Νικακίδες καὶ γύροθεν τὸ Μοναστήρι. ἀπὸ τὸ νότιον μέρος οἱ Τζουρ-

δαλίδες, νὰ εὐθγῆ τὸν σπόλιον στὰ Ἐντρεδιανὰ ὁ νερόμυλος ἐλιές ῥίζες 35, πέντε ἀρ": 15: χωράφι μουζουριῶ δυὸ ἀρ" 2 στὸ Παραδείσι ἀμπέλι ἐργασιῶν ἐξ ἀρ" 6 στὸ Μελιδωνιώτιδων τὴν σοχώρα ἐλιές ῥίζες 35, στὸ Μελιδωνιώτιδων ἐλιές ῥίζες μικρὲς μεγάλες καλὲς κακὲς ἑξακόσες ὀγδοήντα ἀρθ" 680. μετὰ τὸν Κάνεβον καὶ Καλογεροκέλια χωράφια μουζουριῶ τριάκοντα ἀρθ" 30. Συνοράτορες τὸ κάτω μέρος ὁ ποταμὸς τὸ νότιον μέρος ὁ Σπυρίδος, ἀπὸ ἐκεῖ νὰ εὐθγῆ τοῦ Κόκινου τὸ σόχορον, τὸργιάκι νὰ εὐθγῆ ἀπάνω τὸν Γάγγελον (:), οἱ Τρουλινοὶ (:), ὁ Γιώργης καὶ ὁ Τρουλινονικολῆς, τὸ βώριον μέρος ὁ Πέρος ὁ Τρουλινὸς νὰ κατέβῃ τὴν Κάνεβον, τοῦ Μοναχογιοῦ ὁ λάκκος χωράφι μουζουριῶ ἐξ ἀρ" 6 Συνοράτορες τὸ κάτω μέρος ὁ ποταμὸς, τὸ βώριον μέρος, ὁ Νοδάρης (:), καὶ ὁ Τρουλινός, στοῦ Καλομάτι χωράφι μουζουριῶ 12. Συνοράτορες τὸ ἀπάνω μέρος δρόμος βασιλικός, τὸ βώριον μέρος οἱ Μελιδωνιώτιδες καὶ ὁ Μιχελάκις, τὸ νότιον μέρος ἀπὸ κάτω νὰ εὐθγῆ στὸ μητάτο ὁ Πᾶδογιαννάκης καὶ ὁ Μπεργαδοκωνσταντῆς, ἀπὸ ἐκεῖ νὰ βγῆ ἀπάνω στὸν δρόμον ὁ Μπαργατοκολῆς, ὁ Τουρκοπαναγιώτης καὶ ὁ Παπαδομιχελάκις. αὕτη εἶναι ἡ περιγραφή τῶν πραγμάτων τοῦ Βούργαρη.

[Σημ. Κάτωθεν εἶναι σφραγὶς στρογγύλη ἐπιτεθειμένη. Πέριξ μὲν ἀναγράφει: «Ἡ δημογεροντία τοῦ τμήματος Ῥεθύμνης». Ἐντὸς δ' ἔχει τυφικὰ, ἅτινα πιθανῶς εἶναι μετάφρασις τῶν ἐν τῷ κύκλῳ ἑλληνικῶν].

Εἰς Ἁγιον Γαλήνην εἶχεν ἡ Μονὴ Μετόχι, Ποταμίδα, ἔνθα ἦτο ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου μετ' εἰκόνας, ἐφ' ἧς ἐπεγράφετο: . . . (ἔλλείπει ἡ πρώτη λέξις Δέησις) Κοσμᾶ Ἱερομονάχου Σιγανοῦ ἐκ Λαμπιωτῶν 1770.

Ἁγιος Ἀντώνιος.

1840

Ἐκ(σ)τασις τῶν πραγμάτων τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου καὶ χειμαδιὸν αὐτοῦ. Ἀπὸ τὸν πόρον τῆς Ἀμπαδιάς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Σμυλὰ (:), εἰς τοῦ Τζιδοῦ τὸν χάρακα ἀποκάτω νὰ κατεύῃ τὸν ῥυάκα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Καυμένα Σπίτια νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ Κονοστασίου τοὺς λάκκους νὰ ὑπάγῃ εἰς τοῦ Χιονιά εἰς τῶν Μουτάρων τὸν Πόρον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Ἀβλόχι νὰ κατεύῃ ἐκεῖ ὅπου βίχουν τὰς πέτρας νὰ ὑπάγῃ εἰς τῆς Παπαδιάς τὸν Πόρον δρόμον δρόμον νὰ πετακτῆ εἰς τὸ ἀρμί ὅπου βγορίζει τὸ σπιτάκι νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς τὸ σπιτάκι νὰ κατεύῃ τὸν ῥυάκα ὅπου εἶναι ἡ χαρουπέ νὰ κατεύῃ εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ Λάκου νὰ κἀψῆ τρέτα εἰς τὸ Μεγάλω Χαράκι, ὅπου εἶναι εἰς τὸν πόρον νὰ εὐθγῆ εἰς τὸ Φρούτωμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ εὐθγῆ εἰς τοῦ Βουκολέ τὸ σπόλιο νὰ γυρίσῃ δίπλα νὰ εὐθγῆ εἰς τῆς Λακοῦφας τὸ ῥυάκι νὰ εὐθγῆ τὸ ῥυάκι ῥυάκι νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς τῆς Παπαδιάς (=Παπαδιάς) τὸν Πόρον.

1842. Ἰδοῦ καταγράφωμεν τὰ χωράφια ἀγοράσαμεν εἰς τόπον λεγόμενον Κονοστάσι μουζουριῶν τριάκοντα αριθ. 30 ὁμοῦ μετὰ τὴν ἀγριὰδα των, ἐκῶτα τὰ ἀγοράσαμεν ἀπὸ τοὺς Βαθιακιώτες καθὼς μαρτυρεῖ καὶ τὸ τεμεσοῦκι των

διὰ γρόσια χίλια δεικνύσιν ἀριθ. 1280. Συνορεύων ἀπὸ τὸ ἀπάνω μέρος ὁ βασιλικὸς δρόμος. ἀπὸ τὸ ἀλωνακι κοντὰ ὅπου ἔχει τὸ ἀρμάκι νὰ κατεύη κάτω τὸ ρυάκι ὡς χωρίζει τὸ ρυάκι νὰ πάη κάτω ἕως τῆς Μερθιάς τὸν Πόρον νὰ ἔλθῃ τοῦ Κάτη τὸν Πόρον τὸ κατοστράτι τοῦ Κλημαθιανῶ δρόμου. ἀπὸ τοῦ Κάτη τὸ Πόρον κ' ἀπάνω ὅτι χύνουν τὰ νερὰ πάη εἰς τὸν βασιλικὸν δρόμον ἕως τὸ Κονοστάσι τελειώνουν. Λοιπὸν ὁ δρόμος ὁ βασιλικὸς εἶναι τὸ σύνορον καὶ τὸ Μοναστηριακὸν πράγμα.

Μάρτυρες ἀπὸ χωρίον Βαθιακό, Χαλίλης Καπελόνης, Ντερβίσης Ῥετσεπάκις, Ὁμέρις Τζερπουδάκις, χωρ' Κρύα Βρύση Ἀμέτης Λιονταράς, χωρ' Ἅγιος Ἰωάννης, Παππᾶ Μιχαήλ, χωρ' Νίθαυρις Γεώργιος Φουντούλης, Μιχαήλ Φουντούλης χωρ' Μεσονίσια Μανόλης Μανουσακίς χωρ' Ἁγία Παρρασκευὴ Μανόλης Παπουτζῆς, χωρ' Μπισταγῆ Μανουήλ Πάτερος, Φραγγιῶς Πάτερος, Ματθαῖος Κουρμούλις, χωρ' Ἀποδοῦλου Μονουήλ Μπολάνης. Οἱ Πωλιταὶ εἶναι ἀπὸ τὸ Βαθιακό. Σουλεημάν ἀγᾶς Καραδάκις Μουραταγᾶς Κονταξάκις, Φαφουλαγᾶς Τζιναλάκις, Μεμέτης Οὐστὰ Μπραϊμάκις, Σουλεημάν ἀγᾶς Κατριτζιλάκις.

Διαιτητικὴ συμφωνία

μεταξὺ τῆς Ἱ. Μ. Ἀσωμάτων καὶ Ματθαίου Μαμαλάκι
διὰ τὰ κτήματα τῆς Λαγκούφας καὶ Σχοίνου Πόρου.

Καταχωρίζομεν ἐνταῦθα τὴν συμφωνίαν περὶ Λαγκούφας καὶ Σχοίνου Πόρου, καίτοι δὲν εἶναι παλαιαὶ πράξεις, διότι εἶναι σχετικὴ πρὸς κτήματα τῆς Μονῆς, ἅτινα κατεγράψαμεν ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς πραγματείας.

Πρακτικὸν συμβιβασμοῦ καὶ καταγραφῆς τῶν ὁροθεσιῶν Χειμαδιοῦ Λαγκούφας

Ἐν Λαγκούφᾳ σήμερον τὴν εἰκοστὴν ἕκτην (26) Ν]βρίου τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακостоῦ δεκάτου ὀγδόου (1918) ἔτους οἱ ὑπογεγραμμένοι κάτωθι διαιτηταὶ Γεώργιος Πετρακάκης κτηματίας κάτοικος Κρυᾶς Βρύσεως καὶ Νικόλαος Γερωνυμάκις κτηματίας κάτοικος Φουρφουρᾶ Ἀμαρίου συνεπέει προσκλήσεως ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων ἐκπροσωπούμενης ἐκ τοῦ πανοσιωτάτου Ἡγουμένου κ. Ἀγαθαγγέλου Λαγουδάργου καὶ τῶν συμβούλων Ἰλαρίωνος Φραντζεσκάκι καὶ Ἀνθίμου Παππαδάκι Ἱερομονάχων παρόντων καὶ τῶν πανοσιωτάτων Γαβριήλ Παγκάλου καὶ Συμεῶνος Κυπαρίσση Ἱεροδιακόνου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ κ. Ματθαίου Κ. Μαμαλάκι ἐμποροδιομηχάνου κατοίκου Ἁγίας Γαλήνης καὶ στηριχθέντες εἰς τὰς καταθέσεις τῶν ἐπὶ τόπου ἐξετασθέντων μαρτύρων καὶ τῶν εὑρεθέντων παλαιῶν σημείων (ἦτοι Σταυροὶ ἐπὶ βράχων) συνεβιβάσαμεν τὴν μεταξὺ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων καὶ τοῦ Ματθαίου Μαμαλάκι ὑφισταμένην διαφορὰν περὶ ὁροθεσιῶν τῶν θέσεων Λαγκούφας καὶ Πόρου Σχοίνου τὰ συνορεύοντα (:) μὲ χειμάδια τῆς ὡς ἄνω Μονῆς ὡς ἑξῆς: α') ἀρχεται ἀπὸ τῆς θέσεως Πορο-Σχοίνου, ἦτοι κάτωθεν

τοῦ μεγάλου Πόρου τῆ ἀνερχομένη πρὸς ἀριστερὰ Σπαθὶ τοῦ δέτη πρὸς τὴν θάλασσαν διαβάσεως πρὸς τὸν ποταμὸν ἀπὸ τὸ Σπαθὶ ἀνατολικῶς ἐτέθη ἓνα σταλίκι καὶ ἀνέρχεται εἰς τὰ χαράκια ἔνθα ἐχαράξαμεν δύο σταυροὺς τὸν μὲν πρὸς βορρᾶν τὸν δὲ πρὸς νότον καὶ ἀνέρχεται παραπάνω εἰς τὸ ἄρμι ὅπου ἐτέθη ἓνα σταλίκι, ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν ἀνερχόμενοι καὶ μετὰ τὸ λαγαδάκι εὐρέθη παλαιὸς Σταυρὸς ὅστις καὶ μένει ὡς σύνορον, ἐντεῦθεν στρεφόμενοι βορείως καὶ κατελθόντες εἰς τὸν λαγκὸ εἰς τὸ Μεσαρμάκι ἐτέθη ἓνα σταλίκι κατευθεῖαν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ Λιθαδιοῦ εἰς τὸ Παταράκι εὐρέθη παλαιὸς Σταυρὸς ὅστις καὶ πάλιν σύνορον (μήπως λείπει τὸ : μένει :), κατευθεῖαν μέσον τῶν δύο τρουλίδων εἰς τὸ παπουράκι εὐρέθη παλαιὸς σταυρὸς ὅστις καὶ μένει σύνορον, ἐκεῖθεν περνᾷ καθὼς βγαίνει εἰς τὸν Κρεμαστὸν Χάρακα καὶ σοπατίζει εἰς τὸ ἄρμι τοῦ Χαλικιᾶ, ἐφ' οὗ ἐκάμαμεν νέον σταυρὸν, ἐκεῖθεν κατευθεῖαν εἰς τὸ Στρογγυλὸ Κεφάλι ὅπου εὐρέθη παλαιὸς Σταυρὸς καὶ ἐκάμαμεν καὶ νέον, ἐκεῖθεν κατερχόμενοι κατευθεῖαν τοῦ μέσα χείλους τῆς Χηνάρας (:) καὶ πάει εἰς τὸ μεσόσκουρο ὅπου εἶναι τὰ ἀμμουδοχάρακα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν ἓνα Σταυρὸν εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι (20) περίπου μέτρων εἰς ἓνα στερεώτερο χαράκι ἐκάμαμεν ἕτερον Σταυρὸν καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν εἰς τὸν πόρον τοῦ Σπήλιου τοῦ μέσα Βουκολέ μεταξύ δὲ τοῦ Σπήλιου κατέρχεται πρὸς τὸν Μαῦρον Χάρακα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάμαμεν Σταυρὸν, ἐπίσης μεταξύ τοῦ Μαύρου Χάρακος καὶ Σπήλιου ἐκάμαμεν καὶ ἄλλον Σταυρὸν ἐπὶ στερεᾶς πέτρας, καὶ τὰ μὲν πρὸς βορειοανατολικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων τὰ δὲ πρὸς Δυσμᾶς εἰς τὸν Ματθαῖον Μαμαλάκιν καὶ λοιποὺς συνορεύοντας. Ἐφ' ᾧ συνετάχθη τὸ παρὸν πρακτικὸν ὑπογραφὴν ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων τῶν διαιτητῶν καὶ τῶν παρευρεθέντων μαρτύρων.

Οἱ Διαιτηταὶ

Γεώργ. Ἐμ. Πετρακάκις
Νικόλαος Ἱερωνυμάκις
Γαβριήλ Πάγκαλος
Συμεὼν Κυπαρίσσης Ἱεροδ.

Ἐμμανουὴλ Διάσις (:)
Πέτρος Βουμβουράκις
Γεώργιος Γιουσιάκις (:)
Ἰ. Σ. Φραγάκις
Γεώργιος Παττακὸς
Δ. Γερωνυμάκις
Μ. Σ. Φραγάκις¹

Οἱ Συμβαλλόμενοι

Ἀγαθάγγελος Λαγουδάργος Καθηγούμενος
Ἰλαρίων Φραντζεσκάκις
Ἀνθιμος Παππαδάκις
Μ. Μαμαλάκις

Οἱ Μάρτυρες

Ἀ. Σηφομιχελάκις
Ἀλέξανδρος Μαραγκάκις
Χρόνης Μαρκουλάκις
Ἐμμ. Κλιναύτης
Γεώργιος Τριχάκις
Ζαχαρίας Κατσαντώνης

¹ Σημείωσις ἐκδίδοντος. Ἡ ἀμέλεια περὶ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἀνωτέρου ἐγγράφου αἱ φοβεραὶ ἀσυνταξίαι, αἱ καθιστώσαι ἐν πολλοῖς ἀκατάληπτον αὐτό, καὶ ἡ πλημ-

(Ἐπακολουθεῖ: Τοπογραφικὸς χάρτης Λαγκούφας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπὶ τόπου μεταβάντων διαιτητῶν, μαρτύρων καὶ ἐνδιαφερομένων κατὰ τὴν 25 καὶ 26 Νοεμβρίου 1918 καὶ Γεωγραφικὸν Σχῆμα, ἀξιόλογον μάλιστα διὰ τὰς τοπωνυμίας, ὧν οὐδεμία ξενόγλωσσος. Ἐσχεδιαγραφῆθη δὲ πιθανῶς οὗτος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καθηγουμένου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καὶ εἶναι ὑπογεγραμμένος ἐν Ἀσωμάτοις τῇ 27 Νοεμβρίου 1918).

Συμφωνητικὸν

Τὸ Μοναστηριακὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων συγκείμενον ἐκ τοῦ Ἡγουμένου Ἀγαθαγγέλου Λαγουβάρδου καὶ τῶν Συμβούλων Ἀνθίμου Παππαδάκι καὶ Ἰλαρίωνος Φραντζεσκάκι ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ Γεώργιος Προβιδάκις κάτοικος Βισταγῆς ἐνώπιον καὶ τῶν κάτωθι μαρτύρων συνεφώνησαν τὰ ἑξῆς. Ὅτι διὰ τὴν ἐνεργηθεῖσαν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Γεωργίου Προβιδάκι διὰ τὴν ἀρδευσιν τοῦ τυροκομείου (;) αὐτοῦ ἐν θέσει «Λίμνη» (ἐκ ;) φρέατος τῆς Μονῆς κατέβαλεν ὡς ἐνοίκιον δραχμὰς εἴκοσι πέντε (ἀριθ. 25), αἵτινες ἐθεωρήθησαν ἐπαρκῆς ἀποζημίωσις ὑπὸ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου διὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἀρδευσιν καὶ ἀποσύρει τὴν ὑφισταμένην κατὰ τοῦ Γεωργίου Προβιδάκι ἀγωγὴν.

Ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Ἀσωμάτων 26 Ὀκτωβρίου 1919.

Τὸ Μοναστηριακὸν Συμβούλιον

Ὁ Ἡγούμενος
Ἀγαθάγγελος Λαγουβάρδος
(Τ. Σ.)

Ὁ Συμβαλλόμενος
Γεώργιος Ν. Προβιδάκις

Οἱ Σύμβουλοι
Ἀνθιμος Παππαδάκις
Ἰλαρίων Φραντζεσκάκις

Οἱ Μάρτυρες
Ἀνδρέας Μανούσακας
Σπυρίδων Προβιδᾶς
Ἐμμανουὴλ Κουμάντος

(Ἀντίγραφον τοῦ ἐν τῷ Κώδικι κατακεχωρισμένου πρωτοτύπου).

Ἐπισημείωσις. Ὁ Κώδιξ σελιδογραφεῖ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης 170 σελίδας, μὴ χρησιμοποιοηθεῖσας πάσας. Μένουν δὲ περὶ τὰς 100 ἀσελίδωτοι.

ΤΑ ΣΩΖΟΜΕΝΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Τὰ σωζόμενα ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Μονῆς ἔγγραφα εἶναι ποικίλου περιεχομένου, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐδηλώθη. Πρὸ παντὸς σχετικὰ πρὸς ἀγορὰς κτημάτων καὶ τοιαύτας ληψοδοσίας. Εἶναι καὶ τινὰ ἱστορικῆς σημασίας. Τὰ ἀντιγραφέντα, ἅτινα καὶ καταχωρίζονται ἀμεταβλήτως, ἀνέρχονται εἰς 48,

μελῆς στίξεις καθιστῶσιν ἂν μὴ, ὡς εἶπον, ἀκατάληπτον, τοῦλάχιστον ἀσαφές, τὸ συμβασιτικὸν τοῦτο ἔγγραφον.

ἐν οἷς καὶ μητροπολιτικὸν Σιγίλλιον (ἀριθ. 32). Καταχωρίζονται δὲ χρονολογικῶς τοῦ πρώτου φέροντος χρονολογίαν 1831 καὶ τοῦ τελευταίου 1867. Περὶ λήψεως τίθενται ἐν ὑποσημειώσει. Πᾶσα γλωσσικὴ πλημμέλεια τηρεῖται, ὡς ἐδηλώθη.

1

Ταχρίρι διάτοχωραφῆ του πα" Μανόλι απο πηρε ο Εμινης
1831 Νοεμβρίου 27

χωρίον Πησταγι

Ὁ Μανόλις Πατεράκις δίδει μαρτυρήα ὅτι ὁ Ἐμινάγας καὶ ὁ Τελιπραγιμης ἐπιάσαν τὸ πα" Μανόλι Στεφανάκιν ἀπὸ τὸ Μαναστηράκι. καὶ τὸν ἔδωκαν καὶ τοῦ πηρὰν τὸ χωράφι του. στὰ Σκουλικιανὰ ζορε τόπουζ¹ καὶ ἐπὶ ἐπίασεν ὁ Ἐμινάγας τὸν ἡγουμένων καὶ τοῦ λήη ἔλαδα γουμένε νὰ σου δώσῃ το χωραφῆ ἔπου ἐπὶ τὸ πα" νὰ μου δώσῃς τὸ παρὼν χωραφῆ στην μονάχῃ ἔλε ὁ ἡγούμενος τοῦ ἡπὲν ὅτι δὲν τούτο διδῆ καὶ ὁ Ἐμινάγας τὸ πηρὲν καὶ πηρετου καὶ διακόσα γροσὰ ἀκόμι—καὶ ἀφου ἦλθεν ὁ Σουμαν Πασὰς ἐσκόθη μιὰ κοπελιά τοῦ πα" καὶ ἡπὲν ὅτι ἐγὼ θαπαῶ ἦς τὸν Πασα νὰ μου ξεπερδέψῃ τοῦ κυροῦ μου τὸ παγμά. καὶ ὁ γούμενος εἶπεν τζῆ κοπελιάς ὁ καθησὲ μὴν πάης καὶ ἐγὼ σουδιδῶ τὸ μισὸν διὰ νὰ μιν ὀχραντησωμέν. — καὶ τὸρὰ πάλι οἱ γυνεκά λέγι ὅτι εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν θαπαῶ νὰ ξεπερδεσῶ τὸ παγμαρὸ ὄλων ὁ ἀνωθεν Μανόλις ἐτὸν 55

χωρίων Μαναστηράκι

Ὁ Ἀνάγνωστῆς Πα"δάκις δίδη καὶ αὐτὸς μαρτηρίαν ὅτι ὁ Τελιπραγιμης καὶ ὁ Ἐμινάγας ἐπιάσαν τὸν ἀνωθεν πα" Μανόλι στὴν ἀπή² πὸς δὲν τὸν ἔδωκεν τὸν γαδαροντοῦ ἀπὸ τὴν χωρὰν νὰ τὸν φορτοσουν πράτη καὶ ἔδωκεν ὅστὲ ὅπου τοῦ ἔκοψαν ἡκοηπεντέ βεντοζες καὶ ἐκὶ κοντὰ ετηχὲν ἕνας Τούρκος χοργιανος τοῦ καὶ πηγὲν καὶ ἐμπηκε. στημεσι. καὶ ἐξεπερδεσε τὸν πα" ἄμως τοῦ ἡπὲν ὅτι θελοῦν διακόσα γροσὰ καὶ ὁ πας³ ἡπὲν ὅτι δὲν τα ἐχὼ μόνον καμετὲ μου διωρίαν καὶ τοῦ ἡπὲν ὅτι τὴν ὀδινην ἡμερὰν ταθελομέν στὸν Ἀσοματὸν καὶ τοῦ ἡπὲν στὴν διοριαντοῦ πουηνε τὰ γροσὰ λεγῆ δὲν τὰ ἐχὼ ὁ Ἐμινάγας τοῦ ἡπὲν δὲς μὰς κιὰς τὸ χωραφῆ σταχαίλιδονιανὰ ὁ πα" τὸν ἡπὲν παρετετὸ καὶ ἀφηκαντὸν διὰ τὸ χωράφι καὶ τὰ γροσιὰ τὰ δεκαοκτὸ τάπηραι τοῦ ἡγουμένου καὶ τὰ μίραστηκὰν παλη αὐτῆ οἱ διῶ ὁ Ἀναγνώστης ἐτὸν 55:

τὴν ἴδιαν μαρτηρίαν ἔδωκεν καὶ ὁ Γιόργις Μακριμαλάκις ἐτὸν 60

Ἀπὸ τὸν Νεὺς Ἀμαρὶ ἐροτησαμέν ὁμο δὲν ἤξευροῦ τιποτε παρὰ πὸς ἦταν μαναστηρηκὸ

¹ Τὸ σύνολον τοῦ ἐγγράφου εἶναι μαρτυρικαὶ καταθέσεις περὶ δαρμού ἄγροικῶ τοῦ Πησιῶ - Μανόλη Μαναστηρακιανοῦ καὶ αὐθαίρετου ἀφαγαῆς ἐνὸς αἵμου καὶ μαιος ἐπὶ Τούρκου Ἐαλέχη.

² Συνήθως λέγεται: ζορε - στεμέζ = βίβα καὶ ἀκουσίως.

χωριὸν Μερὸνα

Ὁ Μοσκονογιάννης ἠξέυρη ἔτι δὲν ἤκουσεν διὰ τὸ χοράφη τιποτε ἔτων 65 ὁ Γεοργίος Καπετανάκης ἤπεν ὅτι ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ Ἐμιναγά πὸς ἐπηγγέν ὁ Τελιπραημῖς καὶ πηρὲν τοῦ γουμένου τὸ πεγίρη καὶ γιρηζή τὰ χοριά καὶ κἀνι γιορταμί. ἔδαθαπάω. καὶ ἐγὼ νὰ κάμω ταυτη. τὸ χοραφή στοδέμα μα δεν ηνε αὐτὸς καλια. ἐπηγγεν ὁ γουμένος καὶ λήη τοῦ Ἐμιναγά γιατοθεω. ἔάν καὶ θα τὸ κάμῃς καὶ τούτο ζαυπτή. ἐγὼ πρέπει νὰ παρὼ τζη καλογερους τοῦ μαναστηργιού νὰ πιενὼ ὁ Ἐμιναγας τοῦ ἤπεν ἔάν δὲν μπάρις τοῦ Τελιπραήμι τὴν σοχώραν δὲν τάφηνῶ καὶ ἐγὼ — ἔτων 50.

Γένα

ἤπεν παρὼν καὶ ὁ Τουσουναγὰς ὅτι καὶ ἐγὼ τὸ ξεύρω πὸς τὸν ἔδιραν τὸν παῖ Μανόλι ἀπὸ τὸ Μαναστηρακί καὶ νὰ μιν ἤθελε τηχη ὁ Νεωνάκης τὰ ἤχεν κακὰ καὶ πηραντου τὸ χοραφη καὶ πηρὰν καὶ του γουμένου τὰ διακοσα γροσία.

κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ ὑψηλοτατοῦ Εμποῦ (Εμίν) Μπέη Μιραλάη Μουχαφής, τοῦ Ῥεθεμνοῦ ἐφέντημάς εὑρεθηκὰ ἐγὼ Χατζηχουσεηναγὰς παρὼν καὶ ἤκούσα καὶ βουλωνο μὲ ἰδιων μου ἐν Ἀσωμάτων¹.

2²

σημιοσης ὅτι

τζη Μαύρης μητάτο με τὴν περιοχὴν του καὶ αγριάδα σινοράτορες το βόρρηον μέρος ηἰ Ἀδηνάμι³ στο Καματερὸ στονότηον ἢ Πατέρι στη Ψηστρα μιτατο γιρηστό μὲ τὴν περιοχὴν του σήνορο τζημιγιας τομιτάτο στου Περδίκι τὸ ζευγόσπητο μέτοχωράφη του κιαποκάτω ὁ λάκος σινοράτορες [ἀποκάτο]⁴ ἡ Μαθιούληδες ἀποπάνο τομοναστήρη. αὐτὰ τάνοθεν τααγόρασε τομοναστήρη ἀποὺ τορουστέμη Χατζηδάκη Μπησταγιανὸ διὰ γρ⁵ 300 στου Φράη τηναχλάδα ἐνὰ λακούδη μου² σινορατόρες απουτοανομέρος Φραγιάννις ἀποκατο Κουτούριδες⁵ ναπάη στην Καληδο το παλιο μιτατο κιαποπήσοτου τολακουδη οπουαγορασαμεν απουτουκαραμούζω ναπάη στὸν πόρο τῆς Λουματαρὲς σίνορο τὸν Πατέρον να κατευη στο λακούδη στο κατοστράτη

¹ Τὸ ἰδιων μου θὰ δηλοῖ ἰδικόν μου μουχοῦρι = σφραγίδα. Εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς τουρκικῆς ταύτης μαρτυρίας εἶναι τεθειμένη κατὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν σφραγίς μικκύλη, ἀρκετὰ κομψή καὶ μὲ τὰ γράμματα καθαρῶτατα. Ἀναγινώσκεται δὲ ὑπὸ ὀλίγον γινώσκοντος τὴν τουρκικὴν τὸ ὄνομα Χουσεῖν.

² Τὸ δυσαναγνωστότερον τῶν καταχωριζομένων 48 ἐγγράφων. Μόνον ἐκ παραβολῆς πρὸς τὸ κτηματολόγιον, τοῦ ὁποίου εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκριβῆς ἐπανάληψις, κατορθώθη ἡ ἀνάγνωσις του. Αἱ δὲ λέξεις του, αἱ περισσότεραι, εἶναι ὅλως ἄστονοι. Εἶναι καὶ ἀχρονολόγητον. Διὰ τὴν γραφὴν τὸ τοποθετῶ μεταξὺ 1831—1840, ἀλλὰ κάπως αὐθαίρετως. Ἴσως νὰ εἶναι τοῦ 1839 ἢ 1838.

³ Ἐπίθετον οἰκογενειακόν οἱ Ἀδύναμοι.

⁴ Συνεπλήρωσα εἰκαστικῶς σχισμὴν τοῦ χάφτου μὲ τὸ ἀποκάτο καὶ κατὰ τὴν κρατούσαν ἀνορθογραφίαν.

⁵ Ἐλλείπει τὸ ν : Κουντούριδες.

οπου ειναι η απιδιά. αποπάνο σινοράτορες (sic) η Χριστοδουλάκιδες. αποκή
πηγαίνι τοάρμι νάεύγι στον πόρο Περδίκι νά περάσι στον πόρο τόν Πητόνικον.
νάπάη στο παλιό πετροσπητο τόν Ἀρχόντηδον νάπάγι πάλη τοαρμι ἄρμη να
κατέδη στην Καληδόν. εἰς αυτον το πράγμα μέσα δηλαδι σταλημνιά ἔχωμεν
ἕνα μητάτο πετρόσπητο.

στοπορο τῆς Λήμνης το λακούδι εδόκαμεν ἀπούνε ἴστηνστράτα αποκατο
μετου Φραη το λακούδη μοναχό ' μου" 2 ἀλαξά κέμας ἔδοκεν στην Πρηναρέ
τοχοράφη οπουεπήρε αποτουβελιαγά Κλησιδιανού.

3

Ἀποδεικτικόν τῆσοχόρας τοῦ Τιμπακιού
1832 Ἰουνίου 20

Μετο παρον μὰς φανερονωμέν. οἰμις ἰ ὑποκατοθὲν ἱσογεγραμένη. ὅτη. πὸς
ἔσημφορησάμεν με τὸν καθηγουμένον τοῦ Ασωμάτου· καὶ τοὺς λιπους τοῦ
μναστηρίου. καὶ ἔμिरασαμέν τὴν σοχόρά οπου ἦχε τὸ μναστηροι. στο κατο
Ντηπάκι καὶ την ἔκρατουσεν ὄπαπαμάς καὶ ἔλαβεν τὸ μναστηροι τὴν ἔμισση.
καὶ ἔμινεν καὶ εἰς ἡμας. οἱ ἄλι ἔμισή. καὶ διὰ τὸ ἀλιθὲς δίδεται τὸ παρονμάς
τοῦ μοναστηρίου. εἰς ἐνδιξην καὶ ἀσφαλίαν καὶ δὲν ἔχωμεν νά λαβομέν πλέον
τιποτά ἀπο τὸ μναστηρι ἐποιδεθεομένον δέ. καὶ παρὰ τοῦ ἐνδοξωτάτου Χα-
τῆχορσεηναγά Καί (:) ἐπαρχοῦ. τοῦ Ἀμαρίου καὶ ἐπὶ ἀξιοπιστων μαρτήρων.

- » Ἀντάνασο » Ἀρηφαγας Κουκλακις μαρτηρας
- » Μερονας » Αλιαγας Σουμανάκι μαρτηρας
- » » Μουσταφα Ἐφεντης μαρτηρας
- Βαθιακὸ » Παημαγὰς Σαπουνακι μαρτήρας (γο. Μπραϊμαγὰς)
- Ἀνωμερος » Μαρχομανόλις μαρτήρας
- » » Μιχαλης Μαστοράς μαρτηρας

Ἐγω Σουλεημναγὰς Καραδάκις βασις τὸν ὄρφανὸν ἠποσχομε ὡς ἀνωθέν¹.

4

Διὰ τὸ χειμαδιὸν εἰς Ἑπτα - Πόρους.
τῆ 7 Μαρτηου 1835 ἰδοῦ σημηόνομεν

τὰ σήνορα τὴν Λακοῦφαν ὄπουπήραν ιανομεργιανὴ πόθεν καὶ πόθεν εἶναι
ἀπου τοτρουλήδι ἀποκάτο οση πηάνη νά πάη στον Μηκρὸν Βουκολέ ὅτη
πηάνη τοαλετρη ἕως στον Γερον Βουκολέ ὅτη πηάνη τοαλέτρη ἕως τοποτάμη

¹ Εἰς τὸ ἔγγραφον μετὰ τὴν λέξιν μοναχὸ εἶναι στη" ἔσβεσμένον μου" =
μουζουριὸν.
² Διανεμητήριον ἰδιωτικόν.
³ Ἡ προσθήκη αὐτῆ τῆς ὑπογραφῆς καὶ ὑποσχέσεως τοῦ πληρεξουσίου (βασί)
τῶν ὄρφανῶν εἶναι ἀνεξήγητος. Εἶναι δὲ τοξοειδῶς ἠπλωμένη εἰς δύο ἀνίσους
στίχους εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ χάρτου τὸ ἄγγραφον μετὰ τὸν τελευταῖον μάρτυρα.

δπου πηγένη στον Μαύρο Χάρακα κεξेत्रιπα στασιμηλω¹ ἕως στο Ποροφα-
ράγγο ὡς κάτω εἶνε τοπουλημένο ὄλον τοκχαματερό ποτε ἀγριάδα δεν ἔχουν να
κίμουν καὶ ηαναφαλάκι²

Ἔλα τίσινора τοῦ Ἀγίου Ἁντωνηου³ καὶ τὸν χημαδιὸν πόθεν εἶναι.

Ἀποὺ τὸν πόρον τῆς απηδίας να πάη στασιμηλά ἀποκατὸ στουτζηδητζή
τοχάρκα ἀποκάτο νακατευή τοργιάκι να πάη τακαημένα σπήτια ναπάη
στου Κονοστασοῦ τζηλάκουσ ναπάγι τοῦ Χιονια ἕως τὸν Μουρτάρων τὸν πόρον
να πάγι ταυλόχη να κατευή τζηπετρέσ να πάγι τζηπαπαδια τὸν πόρον να
γίρσι τζημαζωκοπήνας τοφαράγγι να παγι στου χήρου τημούρη να πάγι στὴν
βάρδια ἀποκάτο να πάγι ἕως στὸν γιαλο. αὐτὰ εἶνε τὰ σίνора καθὸς μὰς μαρ-
τηροῦν καταθεδὸν γέροντς οπουτα ξεύρουν.

5

(Συμφωνητικὸν ἀνταλλαγῆς κτημάτων 1835)

Ἀποδεικτικὸ διὰ τὴν ἀλαξιάν τοῦ Κυριακοῦ Ἀρχωντακι Μπησταγιανού⁴
μετοπαρόν ἀποφένομε ἐγὼ διποκάτοθεν ἱποφενόμενος ὅτη πὸς ἤλθαμε
ἰσυμφωνίαν μετοῦς μοναστηργιακοῦσ τοῦ Ἀσωμάτου μικροῦσ - ται καὶ μεγάλους
καὶ κάμαμεν ἀλαξὰ δίδοντας τοῦσ ὅκτο ρίζες ἑλὲσ πατρικὲσ μου εἰσ τόπον
καλουμενον Χαληκειά ἑλὲσ ρίζες ἔξε καὶ εἰσ τὸ Λουτράκι διό μεέδοσαν καὶ
ἰμοναστηργιακει ἑνέα ρίζες ἑλὲσ εἰσ τόπον καλούμενον Κουδουνειότη καὶ ἀποῦ
τὴν σιμερον καὶ ὄμπρὸς εἶναι πληρεξούσιοι εἰσ ταῖσ ἔλεσ ὄπου τὸν ἔδοσα
ὄμοιοσ καὶ ἐγὼ εἰσ ταῖσ ἔλεσ ὄπου με ἔδοσαν διὰ δὲ τὸν ἀληθεσ τοῦσ διδεται
το παρόν μου ἔμπροσθεν τὸν κάτωθεν ἱπογεγραμένον μαρτήρον τῇ 21
Ἰονήου 1835.

Μάρτηρες
Ἀναγνώστησ Βλαστόσ
Νικολίσ Ἀρχοντάκισ
Γεοργίὸσ Φρατζέσκοσ
Ἀναγνώστησ Παπαδάκησ καὶ γραφεύσ.

ἐγὼ Κυριακοσ Ἀρχοντάκισ ἱποσχόμε
εἰσ τὰ ἄνωθε καὶ βουλόνο⁵

6

(Ἀπόδειξισ λήψεωσ χρημάτων)

Ἀσώμάτουσ τὰ κατόθεν ἔλαδον ἀπὸ τὸν καθηγούμενον κυριον Ἰωσήφ

¹ Ἡ λέξισ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰσ τὸ κτηματολόγιον, ἀλλὰ μοι εἶναι ἀγνωστοσ.
² Ἰδὲ ἄνωτέρω κτήματα Ἀγίου Ἀντωνίου.

³ Ἀπολύτωσ ἀγνωστοσ λέξισ, μεθ' ἣν μένει κενὸσ ἀγραφὸσ χῶροσ τεσσάρων
στίχων χωρητικὸσ.

⁴ Ταῦτα ἀναγράφονται εἰσ πτυχὴν τοῦ ἐγγράφου ὡσ τίτλοσ.

⁵ Ἐπακολουθεῖ σημεῖον μελανὸν ἐπὶ τοῦ χάρτου, ὄπερ ἐγένετο διὰ τοῦ δακτύλου
ἐμβαπτιζομένου εἰσ τὴν μελάνην. Ἐπὶ τῶν Τούρκων μάλιστα, οἵτινεσ δὲν ἐσταυ-
ροσημεῖουν.

Διλαποιώ ἐγὼ διποκατοθεν ὅτι ἔλαθον ἀπὸ τὸν γέροντα διακόσια γρ^α
διὰ παλεὸν λογαρί^α καὶ διὰ τὸ ἀληθὲς δίδεται τὸ παρὸν μας
τῇ 1 Ἰουνίου 1836
ἐν Ῥεθημνι

ἐγὼ Σμαράγδι Σύζυγος Μανούηλ Ἀλεξάν-
δρου μὴ ἠξεύρόντας γράφην οἰπογράφην
ἐγὼ Ἀναγνώστις Παγγλιγοράκις ἐκκινεῖ
βαζι σιμεῖον σταύδρου †

7

(Συμφωνητικὸν τοῦ 1837)

† Ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν
Ταξιαρχῶν κατὰ τὸ Ἀμάρι, ἐπιάσαν¹ καὶ² ὅτε γέροντας ἡμῶν Δεσπότης ἅγιος
Λάμπης κύρ Νικόδημος, καὶ ὁ καθηγούμενος Ἰωσήφ μερικὸν χωράφι μονα-
στηριακὸν κατὰ τὴν Λούτραν καὶ τὸ ὄργωσαν μὲ ἴδια αὐτῶν ἐξοδα, νὰ τὸ
καλληεργήσουν, καὶ νὰ τὸ φυτεύσουν ἀμπέλι, καὶ ὅτι ἤθελεν ἀκολουθήσῃ
δι' ἐξόδων νὰ τὰ ἀποκρίνωται ἀπὸ λόγου τως, χωρὶς νὰ ἀνέχεται τὸ μονα-
στήρι εἰς τὸ παραμικρὸν, καὶ ἀφοῦ εὐγῆ εἰς τὸν καρπὸν, νὰ τὸ νέμονται ἕως
ἔτου ζοῦν, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν νὰ μείνῃ πάλιν ἴδιον κτῆμα τοῦ μονα-
στηρίου μας, καὶ θέλουν δίδειν τὸν καθέκαστον χρόνον ἐτήσιον εἰς τὸ μονα-
στήρι μας γρ^ασ^α πενήντα, καὶ ἐπὶ τούτῳ δίδομεν τὸ παρὸν μας εἰς χεῖρας
των δι' ἀσφάλειάν τους, ἐσφραγισμένον μὲν τῇ ἰδίᾳ σφραγίδι τοῦ μοναστηρίου,
ἐπιβεβαιωμένον δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἰδιοχείραις ὑπογραφαῖς.

Τῇ κζ^α Ἰανουαρίου κωλζ^ω

- » Ἱερεμίας Ἱερομόναχος «
- » Νεόφητος Ἱερομόναχος «
- » Νικηφόρος Ἱερομωναχος « (Τ. Σ.)

Σημείωσις. Ἡ σφραγὶς τῆς Μονῆς εἶναι τεθειμένη παρὰ τὴς ὑπο-
γραφῆς πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐν τῷ κέντρῳ φέρει τὰς μορφὰς ἀρχαγγέλων τὰ
ὀνόματα, καὶ ἂν εἶναι, δὲν διακρίνονται εἰς τὸ βαθὺ μέλαν χροῶμα. Αἱ
μορφαὶ εἶναι ἄτεχνοι. Τὰ εἰς τὸν κύκλον τῆς σφραγίδος γράμματα εἶναι:
ΣΦΡΑΓΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ἸΝ ΑΣΩΜΑῖΝ 1831 †. Τὸ 3 τοῦ
ἀριθμοῦ δὲν διακρίνεται καλῶς.

8

Ἀποδικτηκὸν ἐπιτραχηλίου *

† Ἐξοδα ἐνὸς ἐπιτραχηλίου ἀνακαινισθέντος; — εἰς 2 πήχεις κιεζή (1)

¹ Ἦτο γραμμένον ἐπιάσαμεν καὶ ἐκολοβώθη ἐπιάσαν.
² Μετὰ τὸ καὶ εἶναι ἡμεῖς ἐσβεσμένον διὰ πλαγίων γραμμῶν.
³ Ἡ ἐπιγραφή εἶναι, ὡς εἶπειν, ἐπὶ μιᾶς ἐξωτερικῆς πτυχῆς. Μερικαὶ τεχνικαὶ
λέξεις — κιεζή, συναζέ, ξαντί, κονά — πιθανῶς τουρκικαί, μοὶ εἶναι ἀγνωστοί.

παρὰ τοῦ κυρίου Νικολάου Χα'' Κωνσταστίνου γρόσια	19 :
εἰς 18 ^{1/4} μισκάλια κλαμπτάνι παρὰ τοῦ ἰδίου ξαντι	143 :
εἰς ἔμπρισίμι, γαϊτάνι, φούντες, κομπιά, συναζέ (:),	
μπέλα, εἰς ῥαπτικὸν ὁ Δημήτριος κονά : (:)	104 . 28
εἰς ἀγοράντου	200 : 00
	<hr/>
	466 : 28

Τὸ ἄνω ἐπιτραχήλιον τὸ ἔλαβον ἀπὸ τὴν Ἱερὰν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων κατὰ τὸ Ἀμάρι, μὲ συμφωνίαν νὰ τὸ διορθώσω καὶ νὰ τὸ μεταχειρίζομαι ἕως ὅπου ζῶ, καὶ ὕστερον πάλιν, ἄς μείνη εἰς τὴν αὐτὴν μονήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἦτο : Καὶ εἰς ἐνδειξὴν δίδω τὸ παρὸν μου :

Τῆ 1^η δεκεμβρίου 1838 ὁ † Λάμπης Νικόδημος

9

Ἀποδεικτικὸν τοῦ Ἀζηζακιοῦ διὰ τῆς κειράδες ὅπου εἰκαηκαν¹

μετο παρὸν φανερόνο κέγῳ ὁ ἱποκάτοθεν εἰπογεγραμμένος ὅτι μετο να ἔβαλαν φωτηὰ ἡασωμαθιανη κάλογέρη εἰς τὴν Σκούφηα ἔφηγεν εἰ φωτηὰ καὶ μουσιζούδισαν μερηκὲς κεντράδες καὶ ἐχάθη τομαξούλη καὶ ἐσηφονήσαμεν με τονηγούμενον καὶ μίεδωσε λιμ (=λάδι μίστατα) ὁκτὸ διὰ αὐτὴν τὴν ζημίαν καὶ δὲν ἔχω νάλάδω πλέον τήποτα απουτομοναστήρι: ἐπητούτω τοὺς δῆδω τὸ παρὸν μου εἰς ἐνδηξὴν καὶ ασφάληαν ἐν προστεν τῶν κάτοθεν ἱπογεγραμμένοι μαρτήρον. εὐχων² δὲ καὶ τὴν ἰσχὴν ἐνπαντὴ κρητηρίω.

χορίον Γένα τῆ 21 οκτομβρίου 1838.

X'' Θρόνος Χουσεηναγὰς Ουσταδάκις καὶ Σούπαις τοῦ μοναστηριου

X'' Μπισταγι Μανόλης Πάτερος Μανόλης Πητόκος

X'' Κούμια Μήχάλης Γούμενάκις Μανόλης Ταπακέρης

καγὼ Ἀρίφαγας Ἀζηζάκης ἀποχορήγον Γένα ἔλαδα ὡς ἄνοθεν καὶ μινάχοντας βοῦλα βάλω τον δάκτηλον μου.

10

Ἀποδεικτικὸν διὰ τὸν τόκον τῆς Πόμπιας³

1839 μᾶϊου 21 χω'' Πόμπια

διὰ του παρόντος ἡμῶν γράματος φανερόνομεν καὶ ὁμολογούμεν ἡμῖς τοῦ καπετάν Μινὰ ἀδερφὸς Ἀνεγνόστις Βενέτικος καὶ Ζαμπιδ Σίνγγέλοπούλα ὅτι ἔλαβαμεν τοντόκον τῆς ἄνοθεν χρονίας ὅπου εἴχαμεν νὰ λαμβάνομεν ἀποτόμοναστρι: Ἀσώματων ἀπὸ Καστέλι Ἀμάρι διαχιρος τοῦ παπα Κωσταντίνου γρόσια

¹ Εἰς πτυχὴν τοῦ ἀγράφου μέρους τοῦ ἐγγράφου ὡς τίτλος.

² Ἀντὶ ἔχων (τὸ παρὸν μου)=ἵνα ἔχη.

³ Ἀντὶ τίτλου εἰς πτυχὴν τοῦ ἀγράφου χάρτου, ἢ ἀπόδειξις ἀπολήψεως τόκου.

τὸν ὀρισμὸν διακόσια λέγον νούμερον γρ² 200 καὶ διαπολιτικῶς δίνωμεν τούτων
εἰς ἐνδιξίν

ἡμῖς Ἀνεγνώστις Βενετικός καὶ Ζαμπιὸ Σανγγαλο-
πούλα ελαδαμεν τὰ ἄνοθεν.

(Τ. Σ.)

Σημ. Ἐπίκειται σφραγίς, ἔφ' ἧς εἰκονίζεται πτηνὸν (περιστεράει) καὶ
φὸν μὲ ἀνοικτὰς τὰς πτέρυγας. Ἄνωθεν τῆς μιᾶς τούτων σελήνη μνησθεῖς

11

Ἀποδηκτικὸν τοῦ Ξηγγούνου¹

Μὲ τὸ παρὸν φανερώνω ὁ εἰποκάτοθεν εἴποφενόμενος ὅτι θέλω καὶ ποῖς
ἐξ ἡδίας μου θελίσεως, τὰ χωράφια ὅπου ἔχω εἰς τον Εξήγκουνα² τὸ μονασ-
τηρίου Ἀσομάτου = τὰ ὅπια εἶναι μουζουριω, ἔξε. Καματερά μὲ τὴν χωράφια
τον. διὰ γρώσια εξακόσια ἄρθρον 600 τὰ ὅπια, τὰ ἐλάδαμεν, σῶα, καὶ ἀνελάδα.
Ἄθεν ἀπὸ τὴν συμμερον, καὶ εἰς τὸ ἐξήξ. εἶναι εἰς τὴν ἐξωσίαν³ του μοναστη-
ρίου, πουλίσι το χαρισίτο πουλίσι το, ὡς ἴδιος καὶ καθολικός, νικονίσι. Δὲ
δὲ τὸ ἀλλιθὲς δίδεται = τὸ παρὸν μου Ἐσφράγιστον τὸ ἄνοθεν μοναστηρίου
εἰς ἐνδιξίν καὶ ἀσφάλιαν ἔμπροσθεν τῶν Κάτοθεν ὑπογεγραμμένων μαρτυρῶν
ἔχων δὲ καὶ τὴν ὕσιν ἐν παντὶ κριτηρίου. σινοράτορες. ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος
Παγγανοπούλες Μανόλις Καπάκις, Μεμέτης Βελόγλους, Ἀντόνις Γαλκας μὲ
τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κοσταντί.

Μαρτηρες
πα⁴ Ἀνδρέας
Μανολης Πάτερος
Μανολης Γαργερός
Γηοργης Ψήστης

1839 μαρτίου 25⁵ ἐν χωρίω Μηστὰγ⁶
Φρ. Μαυροπάτερος
Νικολις Λανκουδαρδος
Μεχμέτης Βελιδάκυσ

12

Ἀποδηκτικὸν τοῦ Μεσονισοῦ⁷

μετοπαρὸν φανερόνομεν ἡμῖς ἡποκάτοθεν ἡπογεγραμμένες στικπὲς ἔχοντες
ἡμοφονίαν μετον καθιγούμενον καὶ λιπὲ σινοδία του μοναστηρίου τοναστηρίου
καὶ ἐδόκαμε τονιμάμπελο οπουῖχαμε πατρικο καὶ ἡστόπον καλούμενον Μεσονισο
τουπίον ἡνε στικπέσι τονπραγματον του μοναστηρίου ἀποἕνα μέρος ἡνε τοναίσι
καὶ γίροθεν τονμοναστήρι κεμασέδοκαν ἡστοπον καλούμενον Φαρουλά ἡνε
ἀχρίζεν τονμαμπελόμας ἡνιε σινορατορες σικοσταντίς Τρετοῦλις κπουταῖς
μαρι το μοναστήρι καὶ ἀπουτο - ἄλο ἡδίες οπου κάνομεν τὴν ἀλαῖα ἡνε

¹ Ὁ ἐπιγεγραμμένος εἰς ἀγράφων πτυχὴν τίτλος.
² Χρονολογικῶς προηγείται τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 ἐγγράφου λαβὸν ἐκ παραδεδω-
τὸν ἀριθ. 11.
³ Ἡ συνήθης ἐν τῇ πτυχῇ τοῦ ἀγράφου φύλλου ἐπιγραφὴ λαμβανομένη ὡς ὑπὸ

ἀπουσίᾳ σήμερον καίσιττέξις ἦνε τομόναστῆρι ιστορίμάλπελο ἰδῆος καθολικὸς νικοκίρις επιτοῦτο τον διδετε το παρόν μας ισένδιξιν καίασφάλιαν ἔμπροσθεν τὸν παρόντον μάρτηρον.

Αναγνώστης Πατ' δάκις

Μανόλις Πάτερος

Γεόργιος Μακρिमάλις

Νικολίς Ἀρχοτάκις

Χαραλάμπης Ταθερόνας

τι 13

νοεμβρίου

1839

Ἀναγνώστης Βλαστος Βρισανὸς
μάρτιρας καὶ γραφέος

ἡμῖς Τρανταφιλιᾶ καὶ Κατερίνι τοῦ πατ' Μανουὶλ θιγάτέρες Στεφαναπούλες ἰποσχό στανοθεν ἰδοῦ καὶ ἰ δοῦλε μας¹.

13

(Πωλητήριον)²

μαίτοπαρόν φαναιρόνο καγὼ δειπυκάτοθεν ἰποφεινόμενος ὅτι πὸς πουλὸ τὰ χοράφια εἰς τὸν Ἐξήκονα εἶχεν σαδελφος Μπεκιραγας ἀποῦ τὸ μοναστήρη ἀγορασμένα τὰ ὀπήα τὰ πουλὸ ἐξιδιας μου προερέσεος παλαι τοῦ Ἀσωμάτου καθὸς εἶταν καὶ πρότα διὰ γρόσια τὸν ἀριθμὸν ἐξακό. αρθ³ 600 καὶ ἀποτην σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του μοναστηρήου ος ἡδῆος καὶ καθολικὸς νικοκίρις. σηνοράτορας Παπα γιανοπούλαις ἀποῦ το ἕνα μέρος⁴ Μεμέτης Βελιδάκις ἀποῦ τὸ ἄλο Γαλανίδες ἀποῦ τὸ ἄλο ἀποῦ τοργιάκι τὸ Γαλανήδο εἰς τὸ κατὰ εἰς τὸ μεγαροργιάκι ὡς χορήζη ἡστρατα τίς Ερηζοδενας⁵ καὶ κάτο εἶναι τοῦ μοναστηρήου ἐπητούτο διδεται τοῦ μοναστηρήου τὸ παρόν μου εἰς ἔνδηξην καὶ ἀσφάλην ἔμπροσθεν τῶν κάτοθεν μαρτήρον τῆ πρότη μαρτήρου 1840.

Μάρτηραις

Μανόλις Πάτερος

Φαγγιὸς Πάτερος

Μεμέτης Βελόγλους

Γιλις Πατερος

Χρ⁶ Ἀμάρη

Σταμάτης Ρολόης

Κωνσταντῆνος Βενηέρης (Τ. Σ. τουρκικῆς)

καγὸ ὀγράφας Ἀναγνώστη παπά Γιαννάκις

Μεμήσαγας Καραδάνης ἔλαδα

τανοθεν και βουλονο

14

(Ἐξοφλητικὴ ἀπόδειξις)

σηποκάτοθεν ηπογεγραμμένος δίνω τὸ παρόν ἐξοφλητικὸν ὅτι ἐξόφλησα τὴν ομολογίαν του ἀδελφοῦ τοῦ ηγουμένου στοαρχάδι ὅπου ἦχε νὰ δίνη καὶ

¹ Κατὰ τὴν τότε συνήθειαν νὰ ἐμβαπτίζεται ὁ δάκτυλος εἰς μελάνην καὶ νὰ ἐπιτίθεται ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου ἀντὶ ὑπογραφῆς ὑπὸ τοῦ ἀγραμμάτου. Συχνότερον ἐτίθετο τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ † ὑπὸ τῶν χριστιανῶν καὶ μόνον οἱ ἀγράμματοι Τοῦρκοι ἐβούλωνον.

² Ἡ πράξις πωλήσεως τοῦ Ἐξήκονα ἀναφέρεται εἰς τρία ἐγγραφα ἀριθ. 11 τῆς 25 Μαρτίου 1839, τοῦ παρόντος, ἀριθ. 13 τῆς 1 Μαρτίου 1840 καὶ ἀριθ. 41 τῆς 16 Ἰανουαρίου 1857.

³ Ὑποθέτω ὅτι κεῖται οὕτω ἐκ λάθους ἀντὶ Μερτζόβενας, γνωστῆς τοπωνυμίας.

μὲν τὴν ὁμολογίαν ἀκίρος, καὶ οἶτον δια γρόσια χηλήα πεντακόσια κρη¹ Πην
 1841 τὴ 27 Αυγουστ²
 Νικηφορὸς ἱερομοναχος

15

(Συμφωνητικὸν μεταξὺ ἀνδρογύνου) ¹.

ὁ † Λάμπης Νικόδημος ἐπιβεβαιοῖ

Ἰηποκάτοθεν ἱπογεγραμμένι ὅτε Κωνσταντῆς καὶ Κυριακῆ Μαρκοπούλα.
 Ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ ἢ Κυριακῆ εἰς ἡλικίαν ὦν καὶ ὁ ἄνδρας μου Κωνσταντῆς
 νέος, καὶ τέκνα δὲν ἐκάναμεν, τοῦ δίνω ἄδιαν μὲ ἐδικήν μου προαίρεσιν νὰ
 ἱπανδρευθῆ, καὶ ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ τεκνοποιήσῃ. Ἐσυμφωνίσσαμεν λοιπὸν, ὅτε
 Κωνσταντῆς, καὶ Κυριακῆ, ἔμπροσθεν τῶν χωριανῶν καὶ τῶν κάτοθεν ἀξιο-
 πίστων μαρτύρων ἱπογεγραμμενον τὰ ὅσα ἔχη χρέος ναμοῦ δώσῃ.—Εἰς τὴν
 Χαλικιά ἐλαῖς ῥίζες τέσσερεις, εἰς τὴς Ζουρβες, ἐλαῖς ῥίζες ἕξ, εἰς τοῦ Κα-
 τζικο (:) ἐλαῖς ῥίζες ἑπτὰ, εἰς τὸ Τρουλὲ ἀμπέλι ἐργατῶν δύο, εἰς τὸ σλιτέ (:)
 χωράφι μίαν πεζούλαν, μὲ μίαν μουρνιάν. ἔχη χρέος καὶ τὸν καθέκαστον
 χρόνον νὰ με δίνῃ καρπὸν μουζούρια ὀκτῶ παμπάκη ὀκτὴ μίαν, λινάρη ὀκτὴ
 μίαν. Ὅθεν εἰς ἐνδιξην, καὶ διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἀλιθίας, δίνω τὸ παρὸν μου
 εἰς χεῖρας τῆς ἔμπροσθεν τὸν κάτοθεν ἀξιοπίστων μαρτύρων. Καὶ ἐπιβεβαιω-
 μένον παρὰ τοῦ ἀρχιερέω μᾶς Ἀγίου Λάμπης Κυρίου Κυρίου Νικοδήμου, καὶ
 ἐδόθη εἰς τὴν Κυριακῆν Μαρκοπούλα διὰ ἀσφαλειαν τῆς ἐν Παντῆ Κριτηρίῳ
 τῆ: 28: Ἀπριλλίου. 1842: Ἄνω Μέρος

Μάρτυρες

Πα ¹ Γεώργιος Ἀστρινάκις μάρτυς	Νικόλαος Σοφιαδάκις μάρτυς
Πα ² Μανουὴλ Ζαχαρίου μάρτυς	Γεώργιος Τζουπάκης μάρτυς
Κωνσταντῆς Γισαφάκης μάρτυς	Ἀναγώστης Παπαδάκης μάρτυς
Γεώργιος Τρανὸς μάρτυς	Γεώργιος Πορτάλιος μάρτυς

ἐγὼ Κωνσταντῆς ὑπόσχομαι εἰς τὰ ἄνωθεν. μὴν ἰξεύροντας γράψιμον κάμνω
 τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ: †

16

Τεμεσχλούκι τῆς ἀγορᾶς τῶν χωραφίων τοῦ Κωνωστασίου ¹
 Μὲ τὸ παρὸν φανερωμένω ἡμῖς Οἰηποκατοθεν ὑποφενώμεν: ὅτι πᾶς
 θέλωμεν καὶ πουλούμεν τὰ χωράφια ὅπου ἔχωμεν εἰς τόπον καλούμενον Κω-
 νωστάσι² καὶ εἶναι μουζουριῶν τριάντα καὶ μὲ τὴν ἀγριάδα του, λιπὸν τὰ
 πουλούμεν τοῦ μοναστηρίου Ἀσωμάτου διὰ γρωσια χίλια διακόσια ὀγδωκόντα

¹ Περιεργον ἐγγραφον δηλωτικὸν τῆς χριστιανικῆς ἀπλότητος τῶν χερόνων
 ἐκείνων. Αἱ δὲ ἐν τούτῳ τοπωνυμῖαι Κατζικο καὶ σλιτέ μεταβλητέαι εἰς Κατζι-
 κᾶ καὶ Βλιτέ.

² Ἡ συνήθης ἐπιγραφὴ εἰς τὴν πτυχὴν τοῦ ἀγράφου φύλλου.

Ἄρ: 1280: καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἕξῃς, εἶναι εἰς τὸν ἄνοθεν ἡρι-
μένου μοναστηρίου, Ἀσωμάτων: πουλίσαι το χαρῖσαι το ὡς βούλεται πηῖσαι
αὐτό, τὰ ἄνοθεν χωράφια εἶναι τοῦ Φαφούλι Τζεναλάκι μουζουριῶν τεσσάρων,
τοῦ Σουλεημάν ἁγὰ Καραδάκι μουζουριῶν πένται τοῦ Μουραταγὰ Κονταξάκι
μουζουριῶν δέκα τοῦ Σουλεημάνι Κατριτζαλάκι (Σημ. Κατριτζαλάκι) μουζου-
ριῶν ἕξ, τοῦ Μεμέτι Οὐστά Μπραημάκι μουζουριῶν πένται, καὶ ἔλο τὸ δίνο-
μεν με τὴν εὐχαριστισίν μας καὶ ἔλαβε καιοκαθένας τὸν λογαριασμόν του ἀπὸ
τὸ μοναστήριον, συνωράτωρες τοῦ ἀπάνο μέρος βασιλικὸς δρόμος ἀπὸ τὸ
ἀλονάκι κοντὰ ὅπου ἔχει τὸ ἀρμάκι νὰ κατέβῃ κάτω τὸ ριακι ὡς χωρίζῃ το
ριάκι νὰ πάῃ κάτω, ἕως τῆς Μερθιάς τὸ μπόρο νὰ ἔλθῃ τοῦ Κάτι τὸν μπόρο
τὸ κατοστράτι τοῦ Κλιμαθχανοῦ (Σημ. Κλιμαθιανοῦ) δρόμου ἀπὸ τοῦ Κάτι
τὸ μπόρο καὶ ἀπάνο ἔτι χίνουν τὰ νερὰ νὰ πάι εἰς τὸν βασιλικὸ δρόμον,
ἕως τὸ Κονωστάσι τελιώνουν, λιπὸν ὁ δρόμος ὁ βασιλικὸς, εἶναι σίνορον καὶ
τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἔναπολιφθὲν πράγμα. Ὅθεν εἰς ἔνδιξιν δίνομεν τὸ παρὸν
μας ἔμπροσθεν τῶν ὑποκάτοθεν ὑπογεγραμμένον μαρτιρον ἔχων δὲ καὶ τὴν
ἡσχὴν ἐνπαντὶ κριτιρίω διὰ καὶ βουλόνομεν.

τῇ 9 Αυγούστου: 1842:

Μάρτιρες

Χ'' Βαθιακὸ
Χαλίλης Καπελώνης
Τερβίσις Ρετζεπάκις
Ὅμέρις Τζερπουδάκις
Χρ'' Κρια Βρισσι
Ἄμέτις Λεωταράκις
Χρ'' (:) πα'' Μιχαήλ
Χρ'' Νίθαυρι
Γιώργις Φουντουλις
Μιχαήλ Φουντουλάκις

Μάρτιρες

Χρ'' Μεσονήσα
Μανόλις Μανουσακις
Χρ'' Ἀγία Παρασκευή
Μανόλις Παπουτζής
Χρ'' Μπισταγι
Μανόλις Πάτερος
Φραγγιὸς Πάτερος
Μαθιὸς Κουρμούλις
Χρ'' Ἀποδούλου
Μανόλις Μπολάνις

χωρίον Βαθιακὸ εἰμῖς ἡπουλιται

Σουλεημάν Ἀγὰς Καραδάκις

Μουραταγὰ Κονταξάκις

Φαφουλαγὰς Τζεναλάκις

Μεμεταγὰς Οὐστά Μπραημά-
[κις

Σουλεημάν Ἀγὰς Κατριτζαλά-
[κις¹

17

Πωλητήριον Λιπαροῦ²

Μετὸ παρὸν φανερώνω ἐγὼ ὀποκατοθεν, ὑποφενώμενος ὅτι πῶς θέλω καὶ
πουλῶ ἐξιδίας μου προερέσεως τὸ πράγμα τὸ πατρικόν μου, ὅπου ἔχω εἰς
το αὐρι, τοῦ Λιπαροῦ τὸ μερίδιον τοῦ Μεμεταγὰ Λαζάκι καὶ τοῦ Κορώνι, τὰ
ὅπια χωράφια εἶναι μουζουριῶ δέκα πέντε ὁμοῦ με τὴν ἀγριάδα τους ἰωπία
εἶναι ἀπὸ τὸ λιβάδι, νὰ πάει τοῦ Χαλικιάρι νὰ ἔβγῃ εἰς τὴν κορφὴν τοῦ Μαυ-

¹ Ἀπέναντι καὶ πλαγίως ἐκάστου ὀνόματος τῶν πωλητῶν εἶναι ὁ μέλας τύπος
δακτύλου ἐμβεβαπτισμένου εἰς μελάνην.

² Ὁ τίτλος οὗτος εἶναι βραδύτερον τεθειμένος εἰς τὸ ἄγραφον μέρος με ἐρυθρὸν
μολυβδοκόνδυλον δι' ἄλλης χειρός.

ραλί νά κατεθῆ εἰς τὰς Χώνικας τὸ μαρτάλι. νά εὔγει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ
 Λιπαροῦ, συνωράτορες ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος Χαλίλις Λαζάκις ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
 τοῦ Χαρβάλουπια (:), Ἰχασανάκιδες, ἀπὸ τὸ ἄνω μέρος Ἄλις Μουλαϊάκις
 κάτο εἰς τοῦ Χαλικιάρη πάλι Ἰχασανάκιδες εἰς τὰς Χώνικας τὰ Περνίκια
 Μπισταγιανί, καὶ τὸ ἕμισθ πηγάηδι, εἰς τόπον καλούμενον Πολυμυστιρίδι, τὸ
 καλούμενον τὸν Λάζιδον. αὐτὴ τοανωθεν πράγμα τὸ πούλὸ τοῦ μοναστηρίου
 Ἄσομακτοῦ τουκιμένου ἐπαρχίαν Ἄμαρι ὁμοῦ μετὸ πηγάηδι διὰ γρόσια τῶν
 ἀριθμὸν χίλια πεντακόσια πενήντα ἀρ¹ 1550 καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὴν
 εἴς εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἄνωθεν εἰρημένου μοναστηρίου πούλιστο χαρ-
 σιτο ὡς ἴδιος καὶ καθολικὸς νικοκίρις διὰ δὲ τὸ ἀλλιθὲς τοῦ δίδω τὸ παρὸν μου
 εἰς ἐνδιξίν καὶ ἀσφάλην, ἔμπροσθεν τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων ἀξιωματικῶν
 μαρτίρων ἔχων δὲ καὶ τὴν ὕσχιν ἐναντὶ κριτιρίω, τῆ 21 Νοεμβρίου: 1842.

Χωρίον Κλισήδι καγὼ Μεμεταγὰς Λαζάκις ἔλαβα τὰ ἀνωθεν
 Χουσηναγὰς Σουφαλιδάκις εἶδου καὶ εἰδούλα μου (Σ. τύπος δακτύλου)
 Ἰμπραήμις Σουφαλιδάκις
 Χατζηγάλις τοῦ Ντιπακιανοῦ Ντεμιρτζή ὁ υἱὸς
 Χωρίον Μπισταγι Μανόλις Πάτερος χω² Λαμπιώταις Γερώνυμος Κα-
 ραγιαννάκις.

18²

Ἐποδεικτικὸν τῆς καμπάνης³

ἀποχω Βρίσες (= ἀπὸ χωρίον Βρούσες)

Ἰστοῦς 1841 Νοεμβρίου 21: ἔλθαμεν ἰσήμερον μετογκαθηγούμενοι
 τὸν Ἄσομακτον κίριον Ἰωσήφ, καί τουπουλησαμε τὴν καμπάνα ὅπου ἔχε καὶ
 προτας γρόσια ἑξακόσια πενήντα ἀριθ. 650 καὶ ἀποδο καιστοεξίς ἕνε ἰσκητῶν
 ἴδιο νικοκίρις ὅθεν ἰποφενομέσταν ὄνομα κατόνομα.

Ἄποστολης Κορονάκις	Χαρίτος Κόστουλάκις
Κοσταντίνος Κουτλογιαννάκις	Ἄντρακος (:), Κόστουλάκις
Γιαννίς Γιορταμλῆς	Μανολίς Γενεράλις
Νικολίς Τζορτζογιαννάκις	Γιαννάκις Μονάχογιός
Ἄντόνις Τζαχακίς	Κόσταντης Τζικράκις
Γιοργίς Τζορτζάκις	Ἄναγνόστης Βλαστός
Ἀντόνις Βλαστός	Νικόλαος Ἄνδρεαδάκις

Ἐδώσαμεν εἰς τοῦς Βρισανοῦς διὰ τὴν Καμπάνα τὴν ἀγοράν της, καθὼς
 ἐσυμφώνησαν μετὸν ἡγούμενον Κύρ Ἰωσήφ εἰς τὸ χωρίον τοῦς Βρίσες, γρό-
 τὸν ἀριθμὸν ἑξακόσια πενήντα, ἀρ: 650. Καὶ τα ἔτελειώσαμεν τὸν τριῶν

¹ Ἄλλόκοτος λέξις καὶ ὅλως ἄγνωστός μοι.

² Ἐπρεπε νά τεθῆ ὅπ¹ ἀριθ. 15 διὰ τὴν χρονολογίαν.

³ Τοῦτο εἶναι ὄπισθεν τοῦ ἐγγράφου, ἐν ᾧ ἐλέχει θεοὺς τίτλου.

Ἱεραρχῶν τιν ἡμέρα. Καί ἐξόφλισαν, καί ἔμιναν ἡδίων Κτήμα τοῦ Μοναστηρίου ἢ Κριμπάνα. 1842. Ἰανουαρίου 30.
δ † Λάμπης ἐπιθεδαίοι (Σ. Τὸ ὄνομα δὲν ἀναγράφεται)

19

Ἐξοφλιτικὸν τοῦ Μανουὴλ Ἀλεξανδράκι Φουρφουριανοῦ
δ † Λάμπης Νικοδήμος ἐπιθεδαίοι

Ὁ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένος Μανουὴλ Ἀλεξανδρου. Ἐπειδὴ καί πρό χρόνον ὕκανον ἦχον κάτῃ λυψοδοσίαις μετὸν Ἀσώματον Κατὰ τὸ Ἀμάρι, σήμερον ἀνταμόσαμεν μετὸν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς Καί με τὸν καθηγούμενον Κύρ Ἰωσήφ Καί θεωρίσαμεν τὸν λογαριασμόν μας, Καί ἐξεκάμαμεν, καί δὲν ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς νὰ λάβο ἢ νὰ δόσο ὀβολόν, Καί διὰ τούτο καί μόνον δίνω τῷ παρὸν μου ἐξοφλιτικὸν εἰς τὴν Ἱεράν μονήν τοῦ Ἀσωμάτου μεμαρτυρημένον παρὰ τὸν ἀξιοπίστον μαρτύρον καί ἐπιθεδαιωμένον παρὰ τοῦ ἀρχιερέως μας αγίου Λάμπης Κυρίου Κυρίου Νικοδήμου. Καί τὸ δίνω εἰς χεῖρας τοῦ Καθηγουμένου διὰ ἀσφάλειαν τοῦ μοναστηρίου. τῆ: 1: Ἰανουαρίου 1843. Ἀσώματος. Μηχαὴλ Γουμενάκις καί Ἰωάννης Μουρνιαδάκις μάρτης διὰ τὸν ἀγράμματον Μανουὴλ Ἀλεξανδρου γράφω ἐγὼ Λάμπης Ἀστριτάκης (;) Καί μαρτυρῶ.

20

Ἀποδεικτικὸν τοῦ κύρ Ἰωάννου Μηλιότου.

«Ὁ ὑποφαινόμενος Ἰωάννης Μηλιότης διαμένων εἰς Ἀρχάνες, ἔλαβα κατὰ παραγγελίαν τοῦ εἰύμου (υἱοῦ μου;) παπα Κυριάκου ἐφημερίου τῆς Παναγίας εἰς Ἀρχάνες παρὰ τὰς χεῖρας τοῦ ἡγουμένου τῶν Ἀσωμάτων κύρ Ἰωσήφ γρόσια ἑκατόν: διὰ κόπον του καί ἓνα φιλακτάρι τὸ ὁποῖον ὁ ῥηθεὶς υἱός μου εἶχεν ἀφήσει εἰς τὸν Ἅγιον καθηγούμενον, ταῦτα λαβὼν σῶα καί ἀνελυπη ὡς τὸ παρεδόκαμεν δίδω τὴν παροῦσαν ἐξόφλησιν πρὸς Ἀσφάλειαν.

Ἐν Ἀσωμάτῳ τὴν 7. φεβρουαρίου 1843

«Α. Ν. Ζιγάλας (= Ἀντώνιος Ν. Σιγάλας) ἔγραψα τὸ παρὸν μὲ γνώμην τοῦ ἀνωθεν Ἰωῦ Μηλιότη καί μαρτυρῶ ἀγραμμάτου ὄντος.

Χρῖ Μέρνας Ἰωάννης Καλαφατάκις

Χρῖ Καλογέρου Χρηστόδουλος Δραμιτηνός, Μανόλις Δραμιτηνός.

¹ Ὁ Ἀντ. Σιγάλας ἦτο ἐκ Θήρας καί ἐχρημάτισεν ἐκ τῶν πρώτων διδασκάλων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς ἐν Μοναστηρακίῳ ἐπαρχιακῆς Σχολῆς ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Ἰωσήφ. Εἰργάσθη ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, τὸν ἐνθυμοῦμαι δὲ καί ἐγὼ μὲ τὸ ῥαδινὸν καί ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα. Ὡν δὲ καί μουσικὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διδάσκαλος τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καί τούτου μαθητὴς ἦτο ὁ Ἀναγνώστης Παττακός καί ὅσοι Ἀμαριῶται ἐγνώριζον νὰ ψάλλουν.

Ἐξοφλητικὸν τοῦ Ἀρτεμίου.

Δηλοποιῶ διὰ τοῦ παρόντος ὅτι ἡ μεταξὺ διαφορά ἐμοῦ καὶ τοῦ μακαρίτου παππᾶ Ἀστρινουῦ, ἐξοφλήθη, διὰ μέσου τοῦ Μακαρίου Ἱερομονάχου καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἐξῆς καμμία ἀπαίτησις οὔτε τοῦ Σταμάτη Ῥολόγη ἀπὸ τὸ μοναστήριον, οὔτε καὶ παρ' ἐμοῦ, ἀλλ' οὔτε καὶ παρ' ἄλλου τινός, καὶ κάθε ἀπόδειξις ἢ ὁμόλογον ὅπου ἤθελεν ἐβρεθῆ εἰς τὸ ἐξῆς διὰ χρηματικῶν ὄφελος μένει ἄκυρον καὶ ἀνίσχυρον.

Ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ἀσωμάτου τῆ: 10 νοεμβρί" 1843

Ἀρτέμιος Πατεράκις » ἐν γνώσει καὶ τοῦ δεσπότου μας Λάμπης Νικοδήμου

» Παρεστώτες καὶ μάρτυρες

Πα' Μανουὴλ ἀπὸ χω' Βρίσες — τίμιον (;

» Σταμάτης Ῥολόγης μάρτιρας ὅτι πὸς δὲν εχωμεν νὰ λάβωμεν ἀπὸ τὸν παπᾶ Μακάριον τιποτες καὶ ἐγὼ Ῥολόγης μάρτυρας τοῦ Σταματίου πεδίου.

22

(Συμπληρωτικὴ ἀπόδειξις ἐξοφλήσεως τῆς αὐτῆς τῆ ἄνω ἡμερομηνίας).

» Ἐλαβα διὰ λογαριασμὸν τέλειον ἐξοφλητικὸν σήμερον διὰ χρέος τοῦ μακαρίτου παππᾶ Ἀστρινουῦ, παρὰ τοῦ Ἱερομονάχου Μακαρίου γρόσια τὸν ἀριθμὸν ὀκτακόσια ἄρθ' γρ" = 800 καὶ εἰς ἔνδειξιν δίνεται τὸ παρὸν ἐξοφλητικόν.

Ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων τῆ 10 νοεμβρί" = 1843.

Ἀρτέμιος Πατεράκις.

23

Ἀποδηκτικὸν τῆς Δηάμαντας Λαγκουβαρδοπούλας.

» τὴν σήμερον ὅτι Ἅγιος Καθηγούμενος κύρ Ἰωσήφ καὶ ἡ Διαμάντα Λαγκουβαρδοπούλα ἐκ Πισταγῆς, ἐσυμφώνησαν ὡς Ἀκολούθως, καὶ ὁ μὲν κύρ Ἰωσήφ Καθηγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Ἀσωμάτων, τῆ γνώμη καὶ τῶν πατέρων δίδει πρὸς τὴν ῥηθείσαν Διαμάντα τέσσαρες ρίζες ἐλγαῖς καὶ μία πρακτικὰ χωράφι εἰς τόπον καλούμενον Πατητήρια, ἡ δὲ Διαμάντα δίδει διὰ τοῦ Μανουὴλ Πατέρου ἐπιτροπικοῦ αὐτῆς, πρὸς τὸν εἰρημένον καθηγούμενον διὰ κτήμα ἀναφαίρετον τῆς Μονῆς τρεῖς κεντράδες καὶ μιὰ πρακτικὰ χωράφι εἰς τόπον καλούμενον Κουλουροῦ ἐν μέσῳ τῶν κτημάτων τῆς αὐτῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων.

Διὸ καὶ γεγόνασι δύο παρόμοια ἐνώπιον τῶν ὑποφαινομένων Μαρτύρων, ἕνα κρατῆ ὁ καθεὶς ἀνά ἐν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ εἰς διηνεκῆ αὐτῶν Ἀσφάλειαν. Τὴν Ἁγν Ἰανουαρίου 1844

Ἐἰς τὸ ἐξοφλητικὸν ὑπάρχουν τέσσαρες λέξεις ἐσβεσμέναι μὲ πλαγίας γραμμάς μετὰ τὸ «δὲν εχωμεν νὰ λάβωμεν»: ἀπὸ μοναστήρι τιποτες οὔτε.

- * Μανουὴλ Πάτερος στέργω ἐκ μέρους τῆς Διαμάντας
  - * Φραγγίδς Πάτερος Μάρτυς
  - * Ἡλιάς Πάτερος
  - * Γεώργιος Ψίστης Μάρτυς
  - * Α. Ν. Σιγάλας Γραφεὺς καὶ Μάρτυς
- Καθηγούμενος Ἰωσήφ στέργω

24

Πουλιτήριον τὸν μελήσον τοῦ Ἀρτεμίου

διλοποιεῖτε διὰ τ' παρόντος μου ὅτι ἐσυμφώνησα μὲ τὸν ἅγιον καθηγούμενον Κύριον Ἰωσήφ, καὶ ἐπούλησα τὰς μέλισσας τὰς ὁποίας εἶχα, καὶ ἔλαβα τὸν λογαριασμὸν ἔλκον κατὰ συμφωνίαν μας καὶ δὲν ἔχω εἰς τὸ ἐξῆς καμμίαν ἀπαίτησιν ἀπὸ αὐτὸν οὔτε νὰ δώσω οὔτε νὰ πάρω ἀλλὰ μείνω (; μήπως μένουν; δηλ. αἱ μέλισσαι;) διὰ πάντα τοῦ μοναστηρίου, διὸ καὶ εἰς ἔνδειξιν δίνω τὸ παρόν μου πωλητήριον εἰς ἀσφάλειαν.

τῆ = 6 = μαΐου 1844

Ἀρτέμιος Πατεράκις

25

Πωλητήριον τὸν Πα' πολάκιδον

Πωλητήριον δι' ἐν ἀμπέλιον ὅτι χωρίζει

ὁ δρόμος καὶ τὸ σύνορον τοῦ Ἀναγνωστοῦ Βαρουχα.

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἀδελφοὶ Νικόλαος καὶ Μαράκης Παππᾶ - Πολάκια ἐπώλησαμεν εἰς τὸ Μοναστήριον ἀγ' Ἀσωμάτων τὸ ἄνωθεν ἀμπέλιον γρσσ' 3000 γρσσ' τρεῖς χιλιάδες, ἔθεν εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι τοῦ Μοναστηρίου ἴδιον κτῆμα. ἔχει λοιπὸν σύνορον πρὸς Βορράν τὸν ποταμὸν, πρὸς νότον τὸ μοναστήριον, πρὸς Ἀνατολὰς τὸ ἀμπέλιον τοῦ Βαρούχα, καὶ πρὸς δυσμὰς τὸν δρόμον, πρὸς περισσοτέραν δὲ πίστωσιν ὑπογράφονται καὶ μαρτυρες.

Μοναστηράκη τῆ 30 Ἰανουαρίου 1846

χωρ. Πισταγῆ Μ. Πάτερος, Γεωρ. Ρουμελιώτης

χωρ. Καλογ. Χριστ. Δασκαλάκις

χωρ. Ψυγιάς Νικ. Κουτάκις

χωρ. Ἁγία Παρασκευὴ Χαράλαμπος Τρουλινάκις

χωρ. Ἀρδακτος Μανόλις Νικολιδάκις

Νικόλαος καὶ Μαράκη ἀδελφοὶ παπα - Πολιάκια (=

-άκια) ὑποσχόμεθα τὰ ἄνωθεν

Νικόλαος Βαρούχας γραφεὺς

Ἀναγνωστὴ Πα' δακῆς Βαρουχας ὑποβεθεονο

26

Ἐξοφλητηκὸν τοῦ Μουλτεζήμι

Ρεθεμνὸς τῆ α: Μαρτίου 1846

Διὰ τοῦ παρόντος μου, γείνετε διλον ὅτι ἐσειφόνισα διπόφονομένος ἐνι-
χυαστής, ὀνομαζόμενος Ἀμετίς Χασα(σα)νάκις ἀπὸ χωρίον Κλεισείδι ἐπαπα-

χειου Ἀμαρίου διὰ δίο ὀλοκλίρα ἔτι μετὸν Ἰγούμενον τοῦ Μοναστηρίου οὐ
μαζομένον Ἰωσήφ. διὸ καὶ ἐλάβα Γρ. πετακοσειά ἀρθ. 500 διὰ τοδεκατὸν
τουμοναστηρίου καὶ δὲν ἔχῃ νὰ λαβο πλέον, τοπαρὰ μικρο, τασὸν ἀπὸ τὴν
Ἰγούμενον, καθὸς καὶ διὰ ὀπιὸ αλόν, Ἰθελε, εβρὸ ἐπειστατι τουμοναστηρίου
εἰς το αναμεταξεί τὸν δίο ἔτὸν αὐτόν (;) ὀθὲν καὶ πρὸς ἀσφαλείαν καὶ βεβαί-
σειν, τούριθεντός, Ἰγουμενού τοῦ δίνο τῆ παρούσα. μου, παρὸν τὸν Ἰπαφει-
μένον μαρτίρων, διὰ νάτου χρισείμεεῦσει, ἔάν ἡχηρὰ τὸ καλέσει, ὀποῦ καὶ
ανήκυ, καὶ μὴν γνῶριζόντάς γράματὰ Ἰπογράφόμε παρὰ ἀλότριοῦ χείρου.

Μαρτίρες

Ἐμὴν Πέης
Χ'τερδίσεις (;) Ἀρτζουχαλάτζης
Σελιμαγὰς Καρουλάκις (;)
Χουσεινάγας Ἐμινάκη
Ἐσοῦμαναγὰς Ἐμινάκις¹

Διὰ τὸν ἀγράματὸν Ἀμετί Χασανάκις
τὸν Ἰπογραφο ἐγὼ Ν. Ἀντωνανάκις
καὶ Μάρτις αὐτὸς δὲ Ἰπόσχετε καὶ
βουλόνι μετὸ δακτυλειδί του

Πωλητήριον τοῦ Ἀνεγνώστη Βαροῦχα

Διὰ τὸν Βατεὰ-γροσσα (;) : χ : 4500

Πωλητήριον. τῆ=6=Σεπτεμβρ''. 1846

»μὲ τὸ παρὸν πωλητήριον, δηλοποιῶ καὶ φανερόνω ὁ ὑποκάτωθεν ὑπο-
γεγραμμένος ὅτι πῶς διὰ χρείαν καὶ ἀνάγκη μου θέλω καὶ πουλῶ τὸ πρᾶγμα
ὀποῦ εἶχα εἰς τόπον λεγόμενον Βατέ· ἀμπέλι χωράφι ἐλιαῖς, ὅτι ἐδρίσκεται
μέσα ὡς ἔγγιστα μουζουριῶν τεσσάρων, ὡς εἶναι καὶ ὡς ἐδρίσκεται περιτιχι-
σμένον, καὶ τὸ ἐπώλησα τοῦ μοναστηρίου τῶν ἁγίων Ἀσωμάτων, διὰ γρόσια
τὸν ἀριθμὸν χιλιάδας τέσσερις καὶ πεντακόσια. Ἀριθ. = 4500. τὰ ὀποῖα τὰ
ἐλαβα ὀλα σῶα καὶ ἀνελλειπές. καὶ εἶναι ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς
τὸ μοναστήριον, κύριος καὶ καθολικὸς οἰκοκύρης τοῦ αὐτοῦ πρᾶγματος που-
λήση χάριση ὡς θέλει καὶ βούλεται νὰ τὸ κάμη. ἐγὼ δὲ καὶ οἱ κληρονόμοι
μου, γινόμεθα ξένοι καὶ ἀπόξενοι τοῦ λοιποῦ τοῦ τιούτου πρᾶγματος. ἐπὶ
τούτῳ ἔγινε καὶ τὸ παρὸν μου πωλητήριον καὶ ἐδόθη εἰς τὸ μοναστήριον,
ἔχον τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κῦρος ἐν παντὶ καιρῷ καὶ κριτηρίῳ. ὀρια τούτου εἶσι
ταῦτα· κατὰ βορὰν ποταμὸς γύρωθεν δὲ τὸ μοναστήριον.

Μάρτυρες

»Ἐμμανουήλ Πάτερος

»Φραγκιὸς Πάτερος

ἐκ τοῦ χῶρ''
Μπισταγή

ἐγὼ Αναγνωστὶς Παπαδάκις Βαροῦχας
ἐπούλησα ὡς ἄνωθεν καὶ ἠπογράφῃ

¹ Ἐκ τῶν δυσαναγνώστων. Ὁ τίτλος ἐκ τοῦ ἀγράφου φύλλου κατὰ τὸ σῶηθεῖς.
Ἐπὶ τῶν ὀνομάτων, παρὰ τὰ ὀποῖα θέτω τό (;), τὸ μὲν πρῶτον νομίζω Τεσβισά-
κις, τὸ δὲ δεῦτερον Καρσάκις. Πέντε μικραὶ σφραγίδες τουρκικαὶ παρὰ-
κείναι εἰς τὰ ὀνόματα τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ ἐνοικιαστοῦ, ἀναγινώσκονται δὲ
εὐχερῶς τὰ ὀνόματά των.

» Νικολῆς Παππᾶ Πολιάκις } Μοναστηράκι
 » Κυριάκος Βροντάκις }
 » Διάκονος Ἱερειῆς }
 » Ἀρτέμιος Πατερᾶκις Ἀκούμια

28

τεμεσλούκη τοῦ Κονοστασοῦ τῶν Παπαδάκιδων.

Με τὸ παρὸν φανερώνομεν ὑμεῖς οἱ ὑποκάτωθεν ὑποφενόμενοι, ὅτι πῶς θέλωμεν καὶ δίδωμεν μετὰ τὴν θέλυσίν μας τὰ χωράφια ὅπου ἔχομεν ἀπὸ τὸν Κλιμαθιανὸν δρόμον καὶ ἀπάνω ἕως εἰς τὴν κορυφὴν χωράφια μουζουριῶν δεκαπέντα: διὰ γρόσια τὸν ἀριθμὸν γρόσια ἑκατὸν εὐδωμιντα πέντα ἀρθ. 175: καὶ ἀπὸ τὴν σύμερον καὶ εἰς τὸ ἐξίς εἶναι αὐτὸ τὸ πράγμα τοῦ Ἀσωμάτου πούλισι το χαρήσι το ὅς ἴδιος καὶ καθολικὸς νικοκίρης ἐπη τούτο δίδαιται τὸ παρὸν μας εἰς χεῖρας τοῦ καθηγουμένου κυρίου Ἰωσήφ εἰς ἐνδιξιν καὶ ασφαλειαν ἔχων δὲ καὶ τὴν ἰσχήν ἐν παντὴ κριτιρίου δικαίου ἔμπροσθεν δὲ καὶ τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων.

Μάρτυρες τῆ 23 Σεπτεμβρίου : 1846 : Χωρὶ Σάττα
 Σουλεημάν ἀγάς Καραδάκις ὁμῆς οἱ πουληταὶ
 Μπραημαγᾶς Μουλαδάκις Μουσταφαγᾶς Πασαδάκης
 Σμειλάγᾶς Τζηθητζάκις Μεμεταγᾶς Σαπουνάκης Μπραημαγᾶς Πασαδάκης
 Μανυήλ Πάτερος Παῖ Γεώργιος Λουροτὸς Ἰδοῦ καὶ ἱ δούλες μας

Συνοράτορες. Δρόμος βασιλικὸς γύροθεν τὸ μοναστήρη τὸ κάτω μέρος δρόμος Κλιμαθιανός.

Σημείωσις. Εἰς τὰ πλάγια τῶν ὀνομάτων τῶν πωλητῶν ἐπακολουθοῦν δύο μελανὰ σημεῖα ἀποχρωματισμένα ἐκ τοῦ χρόνου, ἅτινα εἶχον ἀποτυπωθῆ βεβαίως ὑπὸ δακτύλων βαπτισθέντων πρῶτον ἐν τῇ μελάνῃ. Εἰς δὲ τὸ ἄγραφον ἐκτὸς τοῦ πρώτου τίτλου φέρεται «τεμεσλούκη» διὰ μελάνης καὶ δι' ἐρυθροῦ μολυβδόκονδύλου «διὰ Ξεροκάμπια» καὶ διὰ κοινοῦ «Ἀράπη Σκαλί», ἐν ᾧ διὰ Ξεροκάμπι ἐπακολουθεῖ ἰδιαίτερον.

29

Πουλητήριον τῆς Σωχώρας εἰς τὸ Κάτω Τυμπάκη
 1847 Μαΐου 12 χωρίον Βαθιακό.

Με τὸ παρὸν φανερόνο ἐγὼ ὁ ὑποκάτωθεν ὑποφενόμενος ὅτι πῶς θέλω καὶ πουλῶ τὸ μερίδιόν μου τὴν Σωχώρα ὅπου ἔχω εἰς τὸ Κάτω Τυμπάκη διλαδὴ τὴν ἐμιστὴ καθὼς τὴν ἔχομεν μισομένην μετὰ τὸ μοναστήρη Ἀσώματον. τὴν

¹ Τὸ ἀνωτέρω πωλητήριον εἶναι τὸ εὐπροσωπότερον τῶν καταχωρισθέντων. Διακρίνει τοῦτο ἀκρίβεια περὶ τὴν φράσιν καὶ σαφήνεια ὅσον ἐγγωρεῖ τοιαύτη εἰς ἰδιωτικὰ συμβάσεως ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα δὲν τηροῦσι τοὺς σχολαστικὸς συμβολαιογραφικοὺς τύπους. Ἐλλείπουν δὲ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἀνορθογραφαί.

ὁποῖαν τὴν δίδω σύμερον διὰ ἀνάγγη μου τοῦ μοναστηρίου καθὼς ἦσαν καὶ
 προτα καὶ ἤλλαμεν εἰς συμφονίαν με τὸν Καθηγούμενον κύρ Ἰωσήφ καὶ τὸς
 λυποῦς πατέρας. με δὴν τὴν συνοδίαν καὶ τὸν τὴν μπουλῶ τὸ μεριδίον μου
 διὰ τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσια (αριθ. 3500) με τὲς ἐλιές ὅπου ἔχει μετὰ
 καὶ ἕτη ἄλλον ἦναι καὶ ἀπο τὴν σύμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἦναι τέλειος νικαλί-
 ρις τὸ μοναστήρι. Ἀσώματος πούλησιτο χαρίσιτο ὡς βούλεται ποιῆσαι αὐτῶν
 διὰ δὲ το ἀλιθὲς δίδεται τὸ παρόν μου τοῦ ἀνοθεν ἡριμένου μοναστηρίου εἰς
 ἐνδιξην καὶ ἀσφάλιαν ἔμπροσθεν τῶν κάτοθεν ὑπογεγραμμένον μαρτύρων ἔχων
 δὲ καὶ τὴν ἰσχήν ἐν παντὶ κριτιρίω δικέω.

Μάρτηρες

Σουλεημαναγᾶς Καφατάκης
 Πραημαγᾶς Καμακλῖς
 Πραημαγᾶς Μουλαδάκης
 Σουλεημαναγᾶς Κατριντζιδάκης
 Παηράμις Σαπουνάκης

Σμαηλαγᾶς Ζηγγρητζάκης (;) πουλιτῖς καὶ
 βουλόνο καθὼς ἀνοθεν
 (Σημ. ἐκδίδοντος. Παράκεινται καὶ ἑξ
 τύποι δακτύλων μέλανες ἀντὶ σφραγίδων).

30

πουλητηριον τῆς ἐλιάς τοῦ Ταπουνέλη¹

Ρέθυμος τὴν 29 Αυγούστου 1847

Φανερόνω ἐγὼ Χριστόδουλος Σκαρσουλῆς ὅτι ἔλαβα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην
 Παγωνάκη δὴ ἀ λογαριασμόν τοῦ ἀγῆου καθυγουμένου κυρίου Ἰωσήφ. γρόσια
 τριακόσια 300 δὴ ἀ τὴν μίαν ρήζαν ἐλιάν ὅπου ἐπούλησα τοῦ μοναστηρίου ἡς
 τὸν κάμπον.

Μαραυτης (;)²
 Μάρκος Βολανάκης
 Διμήτριος Γαβαλάκης

Μηνιξεύροντας γράψιμον ὁ Χριστόδουλος Σκαρσου-
 λῆς τὸνιπογράφον ἐγὼ Ἰωάννης Χαντράκης αὐτός
 βαζῆ σιμιδὸν σταυροῦ †

31

(Ἀποδεικτικὸν καὶ βεβαιωτικὸν παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Χρυ-
 σάνθου 1848 περὶ Βούλγαρι ὡς ἀνήκοντος εἰς τὴν Μονὴν Ἀσωμάτων).

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος Ἀποδεικτικοῦ καὶ βεβαιωτι-
 κοῦ Γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν τιμιωτάτων προκρίτων
 τῆς ἐπαρχίας Ἀμάρι³, ὑπάρχει τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον Βούλγαρη ἰδιοκτησία
 τοῦ Ἀσωμάτου. Ὅθεν καὶ γράφουσα ἀποφαίνεται ὅτι ἔχει τὴν ἀδειαν καὶ ὁ
 νῦν Ἡγουμενεῦς κύρ Ἰωσήφ, καθὰ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ νὰ συνάξουν ἐλευ-
 θέρως τὰ εἰσοδήματα τῆς ρηθείσης μονῆς Βούλγαρη καὶ ἐξοδεύουν εἰς τὰς

¹ Ἐν ᾧ εἰς τὸν τίτλον φαίνεται πωλητήριον ἐλιάς Ταπουνέλη εἰς τὸ κεί-
 μενον τοῦ ἐγγράφου πωλητῆς εἶναι Σκαρσουλῆς.

² Ἀσφαλῶς ἢ ἀλλόκοτος λέξις Μαραύτης κεῖται ἀντὶ Μάρτυρες.

³ Ἴδὲ ὀπισθεν τὸ ὑπ' ἀριθ. 33 ἔγγραφο.

χρήσεις τοῦ Ἀσωμάτου ὡς ἀνέκαθεν ἰδιοκτησία αὐτοῦ, μηδενὸς ἐναντιουμένου ἢ ἀντιλέγοντος τὸ παράπαν. διὰ τὰ μείνη δὲ ἀνενόχλητος καὶ ἀκαταζήτητος περὶ τούτου ὁ Ἡγούμενος καθὼς καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦς κατὰ καιρὸν Ἀρχιερατικῶς προϊσταμένους εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λάμπης, ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν Ἀποδεικτικὸν καὶ Κυριαρχικὸν βεβαιωτικὸν γράμμα καὶ ἐδόθη εἰς τὸ Κοινὸν τοῦ Μοναστηρίου Ἀσωμάτων εἰς διηγετικὴν ἔνδειξιν.

Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ, —1848— Ἰουλίου 5ῃ

Ὁ Κρήτης Χρυσάνθος ἀποφαίνεται¹

32

(Πιστοποιητικὸν Χρυσάνθου Μητροπολίτου Κρήτης τῷ 1848 ἐγκοῖνον καὶ ἐπιβεβαιοῦν περὶ τῆς Μονῆς Βούλγαρη ὅτι ἀνήκει ὡς τελεία ἰδιοκτησία ἐξ ἀγορᾶς εἰς τὴν Μονὴν Ἀσωμάτων).

† Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς Συστατικοῦ καὶ ἐπικυρωτικοῦ Γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι τὸ ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ Τιμίου Ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου ἐπιλεγομένου Βούλγαρη, κείμενον κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Λάμπης εἰς τὸ Καστέλι Ἁγίου Βασιλείου. Ἐπειδὴ πρὸ χρόνων ἀμνημονεύτων διετέλει ὡς Μετόχιον ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐξουσίαν καὶ προστασίαν τοῦ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν εἰς τὸ Καστέλι Ἀμάρι εὑρισκομένου Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῶν παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐπιλεγομένου Ἀσωμάτων, τοῦ ὁποῦ οἱ κατὰ καιροῦς Ἡγουμενεύσαντες ἀπέστελον πάντοτε ἕνα Ἱερομόναχον καὶ τινὰς ἐπιστάτας, ἐπὶ τὸ ἐπαγρυπνεῖν τὸν Ἱερὸν Ναόν, καλλιεργεῖν δὲ καὶ τὰ ὑποστατικά αὐτοῦ, καθὰ καὶ ὁ πρὸ ἐξήκοντα ἐνιαυτῶν χρηματίσας Ἡγούμενος Ἱερεμίας τὴν αὐτὴν τάξιν ἐξακολουθῶν, δὲν ἔλλειψε καὶ τὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ῥηθὲν Μονήριον Βούλγαρη ἐκ τῆς ἰδίας καταστάσεως τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, πληρώσας κατὰ παρακίνησιν τοῦ τότε ἀοιδίμου Λάμπης Παμφίλου, εἰς τινὰ Ὀτουρντοῦν Ὀρτάν λεγόμενον γρόσια τριάκοντα ἑπτὰ πούγγια, ἅτινα εἶχε λαμβάνειν ὁ Ὀρτάν, καθὰ μαρτυροῦσι πολλοὶ Χριστιανοὶ καὶ Ὀθωμανοὶ ἐκ τῶν δύο Καστελίων, καὶ ὅτι τινὲς ἐκ τῶν γονέων αὐτῶν εὑρέθησαν αὐτόπται τῆς πληρωμῆς τοῦ χρέους, καὶ ἐπειδὴ ἕνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ ἀνωμαλιῶν, ὑποπεσόντα ἅπαντα τὰ Μοναστήρια εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, καὶ κατερημωθέντα καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια, ἀπωλέσθησαν ταυτοχρόνως καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐγγραφα καὶ χροτζέτια τοῦ ὅτι ὑπῆρχεν ἰδιοκτησία τῶν Ἀσωμάτων ὁ Βούλγαρης, ὁμοῦ καὶ τὰ διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους του, μετὰ ταῦτα γενηθέντα Ἀποδεικτικὰ ἐκ μέρους τοῦ ἀειμνήστου ἡμῶν προκατόχου, καὶ τοῦ ἐπισκόπου Λάμπης, καὶ

¹ Τοῦτο ἀπέναντι τοῦ ἐπομένου ὑπ' ἀριθ. 32 σιγίλλιδου γράμματος εἶναι ἐν εἰδει περιλήψεως ἄνευ τῶν τυπικῶν λεπτομερειῶν, τὰς ὁποίας περιέχει τὸ καθ' αὐτὸ Σιγίλλιον, καὶ αἰτινες εἶναι συνήθειαι εἰς τὰ Πατριαρχικά καὶ Μητροπολιτικά Γράμματα. Εἶναι δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1848, ἄγνωστον δὲ ἂν εἶναι καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας μὴ ὀρίζοντος ταύτην τοῦ πλήρους.

μόνον τὰ ὑποστατικά αὐτοῦ φαίνονται σήμερον κατεστρωμένα εἰς τὸν Κόδικον τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, ἐκ τούτου δὲ διότι ἠκολουθοῦσαν γογγυσμοὶ καὶ καταμηνύσεις ἐκ μέρους τοῦ τε Ἡγουμένου, καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην εὐρισκομένων χριστιανῶν Ἱερομένων καὶ Λαϊκῶν, ἀπαιτούντων ἐπιμόρφωσιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν τὴν ἀγκνέωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν ἀπωλοσθέντων ἐκείνων ἐγγράφων διὰ τοι τοῦτο σκευθέντες ὠρίμως, καὶ Κύριον σκοπὸν θέμενοι τὴν βελτίστην ἀποκατάστασιν του, ἵνα μὴ προφασίζόμενοι τινὲς ἀπονενοημένοι θελήσωσι νὰ εἰσχωρέσωσιν εἰς τὰ ὑποστατικά αὐτοῦ: προξενούντες βλάβην καὶ φθοράν, ἐδέησεν ἐκδοθῆναι τὸ παρὸν ἡμέτερον Κυριαρχικὸν καὶ Συστατικὸν Γράμμα, δι' οὗ καὶ Γράφοντες κατὰ συνέπειαν τῶν ἀποφάσεων, τοῦ τε Ἀσιδίου ἡμῶν προκατόχου, καὶ τοῦ ἐπισκόπου Λάμπης ἀποφαινόμεθα καὶ ἡμεῖς Κυριαρχικῶς καὶ ἐπικυροῦμεν ὅτι τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου Προδρόμου Μονιδρίου Βούλγαρη λεγόμενον, καθὰ ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐξουσίαν τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, οὕτω καὶ σήμερον, καὶ τοῦ λοιποῦ ὑπάρχει, καὶ λέγεται καὶ παρὰ πάντων γινώσκεται ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐξουσίαν αὐτοῦ διατελοῦν, ἀναφίρετον καὶ ἀναπόσπαστον εἰς αἰῶνα τὸν ἄπαντα. Ἐχει δὲ τὴν ἀδειαν ὁ νῦν Ἡγουμενεύων πανοσιώτατος Ἱερομόναχος Κύρ Ἰωσήφ, καθὰ καὶ οἱ μετὰ ταῦτα, νὰ ἐξακολουθῶσι λαμβάνοντες τακτικῶς τὰ εἰσοδήματά του καθὰ τὰ ἐλάμβανε καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀσιδίου ἐπισκόπου Λάμπης Νικοδήμου, καὶ ἐξοδεύοντες αὐτὰ εἰς τὰς χρήσεις καὶ ἀνάγκας τοῦ Μοναστηρίου, μηδενὸς τοῦ κατὰ καιρὸν Ἀρχιερατικῶς καὶ Κυριαρχικῶς προϊσταμένου τῆς ἐπισκοπῆς Λάμπης, ἐναντιομένου, ἀντιλέγοντος, ἢ δικαιουμένου τὸ σύνολον, νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτοῦ, ἢ νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ ἐν αὐτῷ, ἐκτὸς μόνον τοῦ προσδιορισμένου φιλοτίμου, ἐτησίου καὶ πεσχεσίου του.

Ὅφειλε δὲ προσέτι ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, νὰ ἀποστέλλῃ ἐκεῖ ἀείποτε ἕνα Ἱερομόναχον κατὰ τὴν προτέραν παλαιὰν συνήθειαν, εἰς τὸ νὰ ἐπαγγρυπνῇ τὸν ἱερὸν Ναόν, καὶ ἔχων τὸ Μοναστήριον ἀκαταπαύστως ἀνοικτόν, δέχεται προθύμως καὶ φιλοξενῇ εὐμενῶς τοὺς διαβαίνοντας καὶ χάριν περιηγήσεως προσερχομένους καὶ ἐπαναπαύει αὐτούς, ὡς τὸ εἶκόσ. ὁ ἴδιος Ἱερομόναχος ὀφείλει δίδειν εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ πλησίον χωρίου Μελάμπων ἕνα προσδιορισμένον ἐτήσιον, (ὡς;) ἐξηκολούθει τοῦτο καὶ ὁ μακαρίτης Νικηφόρος, καὶ εἴ τι ἕτερον, ἐξ οἰκείας προαιρέσεως ἤθελεν ἐγκρίνει ὁ πανοσιώτατος Ἡγούμενος. ἀποδιώσαντος δὲ τοῦ ἀπεσταλμένου Ἱερομονάχου καὶ ἐπιστάτου, νὰ ἀποκαθίσταται ἕτερος εἰς τὴν θέσιν του, ὅστις ἤθελε σταλῆ ἐκ τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων καὶ οὕτω ἀλληλοδιαδόχως νὰ ἐξακολουθῆται, χωρὶς ποτὲ νὰ μένῃ ἐστειρημένον Ἱερομένου προσώπου καὶ ἐπιστάτου. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο τὸ παρὸν ἡμέτερον Κυριαρχικὸν καὶ Συστατικὸν ἐπικυρωτικὸν Γράμμα, ἐπιγεγραμμένον παρ' ἡμῶν καὶ ἐσφραγισμένον τῇ Κυριαρχικῇ καὶ ἐπαρχιακῇ ἡμῶν σφραγίδι, καὶ ἐδόθη τῷ βῆθέντι Ἡγουμένῳ καὶ Συνοδίᾳ εἰς ἐνδειξιν διηγετικῆς καὶ παράστασιν μόνιμον.

+ Ἐν ἔτει Σωτηρίῳ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ὀγδοῷ. Κατὰ μῆνα Ἰούλιον.

(Τ.Σ.) + Ὁ Κρήτης Χρυσάνθος Βεβαίος

Σημ. Ἡ σφραγὶς εἶναι στρογγύλη μετροῦ μεγέθους καὶ φέρει περίεξ τὰ ἐξῆς: † Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΛΩΜΓ' ἐν τῷ κέντρῳ δὲ τουρκικὰ γράμματα καὶ τουρκικὴν χρονολογίαν. Τόπον προελεύσεως δὲν σημειώνει τὸ Γράμμα, καίτοι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔδρα τῆς Μητροπόλεως Κρήτης εἶναι τὸ Ἡράκλειον. Παραδόξως δὲ καὶ ἡ νέα ἐπικύρωσις τῶν ἐπὶ τοῦ Βούλγαρι δικαιωμάτων, ἣν καταχωρίζομεν εὐθὺς κατωτέρω, τῆς Μονῆς Ἀσωμάτων, φέρεται ἀναγεγραμμένη ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τοῦ πρώτου Γράμματος τοῦ Χρυσάνθου. Καὶ ὅμως ἐγένετο ὑπ' ἄλλου Μητροπολίτου, τοῦ Διονυσίου, καὶ τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην. Δὲν φέρει δὲ οὐδ' αὐτὴ τὸν τόπον, ἐξ οὗ προέρχεται. Καὶ ἐπειδὴ, ὡς εἶναι ἐπόμενον, τὸ πρῶτον τοῦ Χρυσάνθου Γράμμα θὰ ἦτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἡγουμένου, ἡ δευτέρα, μετὰ τειραετίαν, βεβαίως ἢ θὰ ἐγένεν ἐν Ἡρακλείῳ, ὅπου θὰ μετέβη ὁ Ἡγούμενος, ἢ ὁ Μητροπολίτης Διονύσιος εὐρεθεὶς ὅπωςδῆποτε ἐν Ἀσωμάτοις ἔγραψεν ἐκεῖ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν ἐπὶ τοῦ Βούλγαρι δικαιωμάτων. Ἡ ἐν λόγῳ ἐπικύρωσις τοῦ 1852 ὑπὸ τοῦ Διονυσίου ἔχει ὧδε:

Ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης κυριαρχικῆς ἀποφαίνεται ὅτι τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τὸ ἐπιλεγόμενον Βούλγαρη ἀνήκει ὀλοσχερῶς εἰς τὸ Καθολικὸν Ἱερὸν Μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων, ὡς ἐξ ἀμνημονεύτων ἐτῶν ἐξαγορασθὲν τοῖς ἰδίῳις αὐτοῦ χρήμασιν ὑπὸ κατοχὴν ὀθωμανικὴν εὐρισκόμενον· καὶ ὅτι λαβόντες ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν περὶ τούτου ἀπὸ τοῦ 1848 ἔτους κατὰ μῆνα Ἰούλιον Πιστοποιητικὴν Ἐγκρισιν τὴν ἐκδοθεῖσαν παρὰ τῆς Αὐτοῦ Πανιερότητος τοῦ προκατόχου ἡμῶν Ἁγίου Κρήτης Κυρίου Χρυσάνθου, ἡ ὁποία ἀναγνωρίζει αὐτὸ ὡς τοιοῦτον, βασιζομένη εἰς ἀξιοπίστους μαρτυρίας, αἵτινες ἐμφαίνονται εἰς τὸ ὀπισθεν κυριαρχικὸν ἔγγραφον, αὐτὴν ταύτην ἀκολουθοῦντες καὶ ἡμεῖς, ἐπικυροῦμεν τὴν γνησιότητά της. Διὸ εἰς τὴν περὶ τούτου ἔνδειξιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα ἐπικυρωτικὴ πράξις, ὑπογεγραμμένη παρ' ἡμῶν καὶ ἐσφραγισμένη τῇ ἡμετέρᾳ Κυριαρχικῇ Σφραγίδι.

(Τ.Σ.) † Ὁ Κρήτης Διονύσιος Βεβαίος

Ἐν Μηνὶ Ἰουνίῳ αὐγὸς Σ.Ε.

Σημ. Ἡ σφραγὶς ὁμοία καὶ σχεδὸν ἰσομεγέθης τῇ τοῦ Χρυσάνθου φέρει τὰ ἐξῆς κυκλικῶς κεφαλαιώδη γράμματα.

† Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΩΝΑ

Ἐν τῷ κέντρῳ δὲ καὶ αὐτὴ φέρει τουρκικὰ γράμματα καὶ τουρκικὴν χρονολογίαν. Τὸ Σ.Ε. σημαίνει: Σωτηρίου ἔτους.

Ἴσον ἀπαράλακτον τοῦ Μαρτυρικοῦ ὅπου ἐστάλθη εἰς τὸν
Ἅγιον Κρήτης Κύριον Χρῦσανθον¹

† Οἱ ὑποφαινόμενοι, κάτοικοι τῆς Ἐπαρχίας Ἀμαρίου ἀναφερόμεθα διὰ ταύτης τῆς ταπεινῆς μας πρὸς τὴν ἡμετέραν Σεβασμιώτητα τον Σεβαστὸν ἡμῶν Κυριάρχην Ἅγιον Κρήτης καὶ ἐκθετώμεθα ἀλιθῶς ἐνδόξῳ Θεοῦ καὶ ἐν εὐχαρί της συνεισεως μας ὅσα γνωρίζωμεν περὶ τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Βούργαρη τὸ Μοναστήριον τοῦτο ὑπήρχε προπολλῶν χρόνων ἐνοριακὸν καὶ ὑποκειμενον εἰς τὴν ἀμεσον ἐξουσίαν τῶν κατὰ καιροῦς χρηματισάντων Ἀρχιερέων Λάμπης Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ μοναστηρίου Λάμπης Παμφίλου, ἐπηδὶ καὶ ὑπέπησεν (=ὑπέπεσεν) εἰς=χρέος τριάντα ἐπτὰ πουγγούγιων (=πουγγίων) ἄτηνα εἶχε νὰ λαμβάνη. Ὀντορτζοῦς Ὀρτάς λεγόμενος καὶ μὴ ἔχων ὁ Πάμφιλος Λάμπης νὰ πληρώσῃ, κατέφυγε εἰς τὸν τότε Ἡγούμενον τοῦ Ἀσωμάτου Ἱερεμίαν ἐνομαζόμενον ὅστις δανισθεὶς τὰ χρήματα ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον, ἐξόφλησε τὸν εἰρημένον Ὀρτάν. καὶ οὕτω λαβεῖν εἰς χεῖρας του τὴν τε Ὁμολογίαν καὶ λοιπὰ ἔγγραφα, ἐξουσίασε τὸ Μοναστήριον Βούργαρη καὶ ἔκτοτε λογίζεται Ἰδιοκτησία τοῦ Μοναστηρίου Ἀσωμάτου. τὰ αὐτὰ γνωρίζωμεν ἅπαντες οἱ ὑποφαινόμενοι καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια ἠκούσαμεν ἐκ στόματος τῶν γονέων μας καὶ πολλῶν Γερόντων=αὐτὰ τὰ ἴδια ἀναφέρομεν καὶ εἰς τὴν Σεβασμιώτητα σας καὶ ὑποσημειούμεθα ἕκαστος ἴδια χειρὶ καὶ μὲ τὴν σφραγίδα μας ὡς δρᾶται.

Χωρίον Μπισταγῆ Μανόλης Πάτερος τὸ ἠκούσε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Ἡγούμενου Ἱερεμίας ὅταν τὸ ἀγόρασεν καὶ τόλεγε τοῦ πατέρα μου. μὴ γνωρίζοντας γράμματα κάνο τὸ σημεῖον του τιμίου σταυροῦ †

Φραγγιὸς Πάτερος τὸ ἠκούσα ἀπὸ τὸν πατέρα μου καὶ ἀπὸ τον παρπα μου τον γέρο Ἰζανῆ πὸς ἀγόρα (λείπει ἢ συλλαβὴ σ ε) ὁ γούμενος τοῦ Ἀσωμάτου τὸ Βούργαρη. μὴ ἔχοντας βουλα κάνο τὸ σείμιον του τιμίου σταυροῦ †

Χω¹ Μοναστηράκι Ἀναγνώστης Βαροῦχας γνωρίζω ὅτι ὁ πρότος ἐπιστάτης ὅπου πῆγε εἰς τοῦ Βούργαρη ἦτον θεῖος μου πα¹ Γεράσιμος λεγόμενος καὶ μὴ ἔχων βούλα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου †

Χω¹ Ἅγιος Ἰωάννης Χλιαρὸς Ἀναγνώστης Λύμας ὅτι τὸ γνωρίζω ὅταν τὸ ἀγόρασε ὁ πάρπασμου ἠγούμενος Ἱερεμίας διὰ τριάντα ἐπτὰ πουγγία καὶ μὴ ἔχοντας σφραγίδα κάνο τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ †

Χωρίον Νεύση Ἀμάρη Μανολάκης Κασσιμάτης μαρτηρὸς ὅτι τὸ ἀκούσα ἀπὸ τὸν πατέρα πῶς το ἀγόρασε ὁ γούμενος του Ἀσωμάτου του Βούργαρη

Μιχαῆλις Ἀλικαμπιότις μαρτυρῶ πῶς τὸ ἀγόρασεν, ὁ ἠγούμενος τοῦ Ἀσωμάτου τοῦ Βούργαρη καὶ ἤμουν εἰς τὸ Κάστρον ὅταν τὸ ἀγόρασεν μόνος μου καὶ ἰδαν ταγροσια ὅταν τὰ μετροῦσαν καὶ μὴ ἔχοντας σφραγίδα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ †

¹ Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητον ἀντίγραφον πρωτοτύπου πεμφθέντος πρὸς τὸν Μητροπολίτην. Τὸ περιεχόμενον τάσσει αὐτὸ εἰς τὸ 1848.

Γεώργιος Βενέρις μαρτυρῶ ὅτι πῶς τῷ ξεύρω πῶς τὸ ἀγόρασεν ὁ ἡγούμενος τοῦ Ἀσωμάτου τὸ Βούργαρη καὶ μὴ ἔχοντας βούλα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμείου σταυροῦ †

Χωρὶ Γερακάρης Νικόλαος Γενεράλες ἡμουν δούλος τοῦ Χατζῆ Ὁσουμα ἀγά καὶ ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα του ὅτι ὁ ἐπίσκοπος Πάμφηλος ἐπούλησεν τὸν Βούλγαρη καὶ τὸν ἀγόρασεν ὁ γούμενος τοῦ Ἀσωμάτου. καὶ ἀποτότες ἕως τὴν σύμερον γνωρίζω τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ τοῦασομάτου ἐκεῖ. καὶ μὴ ἔχοντας σφραγήδα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμείου σταυροῦ †

Γεώργιος Φυντίκης ἡμουν βροκὸς εἰς τὸν Σαμπάνιδο κοντὰ εἰς τοῦ Βούργαρη καὶ τὸ ἐνθυμοῦμε πολλά καλλὰ ὅταν ἐπουλίθικε ὁ Βούργαρης καὶ τὸν ἀγόρασεν ὁ Ἀσομαθιανὸς ἡγούμενος καὶ μὴ ἔχοντας σφραγήδα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμείου σταυροῦ †

Χωρὶ Μέρωνας γνωρίζω σύμερον τόσους χρόνους πῶς ὁ Ἀσώματος ἐξουσίαζε τὸν Βούλγαρη. καὶ ἐπιστάται ἐπήγεναν Ἀσομαθιανοὶ καὶ μὴν ἔχοντας σφραγήδα κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ τιμείου σταυροῦ † (ἔλλειπει τὸ ὄνομα).

Χωρὶ Ἀποδούλου Καπετὰν Ἀλεξανδράκις γνωρίζω Σήμερον τόσους χρόνους ὅτι εἶναι τοῦ Ἀσωμάτου ὁ Βούργαρης καθὼς τὸ ἄκουσα ἀπὸ γέροντας Τούρκους τῆ Ἀμπαδιάς ὅτι πῶς τὸ ἀγόρασεν ὁ ἡγούμενος Λήμας μὴν βαστόντας τὴν σφραγίδα μου κάμνω τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ †

Χωρὶ Βαθειακῶ Σουλεϊμαναγὰς Καραδάκης γνωρίζω ὅτι εἶναι τοῦ Ἀσωμάτου σήμερον τόσους χρόνους γνωρίζω τέσσαρας ἐπιστάτας τοῦ Ἀσωμάτου. τὸν Παπᾶ Γεράσιμον τὸν ἀνιφαντῆ τὸν Σημεὸν καὶ τὸν Ἰωσήφ αὐτὰ γνωρίζω ἀλλά<χ> ἤτισή

Μεχμεταγὰς Μουλαδάκις τὸ κατέχω τοῦ Ἀσωμάτου σήμερον τόσους χρόνους.

Χωρὶ Πλάτανος Ἠμπραϊμαγὰς Καϊμακλῆς τὸ γνωρίζω ἀπὸ παιδιόθεν τοῦ Ἀσωμάτου καὶ ἔκαμεν ὀμπαπάσμου χρόνους πολλοὺς διασαξῆς καὶ πληρόνετο ἀπὸ τὸν Ἀσώματο.

Πάλιν χωρὶ Πλάτανος Μουσταφαγὰς Μασλουμάκη τὸ γνωρίζω καὶ ἐγὼ ἀπὸ παιδιόθεν τοῦ Ἀσωμάτου καὶ ἔκαμεν καὶ ἐμὲ ὁ μπαπάσμου διασαξῆς καὶ ἐπληρόνετο ἀπὸ τὸν Ἀσώματον.

Χωρὶ Χορδάκι Φαφουλαγὰς Σμαϊλάκις ἡμουν εἰς τὸν Ὀρτα γιαμάκης ἔταν ἤλθεν ὁ ἡγούμενος ἀπὸ τὸν Ἀσώματον μὲ τὸν δεσπότη Πάμφιλον Λάμπης καὶ ἐμέτρισε τὰ γρόσια τοῦ οὐστὰ καὶ ἐπίρεν ὀασώματος τοῦ Βούργαρη αὐτὸ γνωρίζω ἀλλάχ ἤτισήν.

(Μαρτυρικὸν ἱκανότητος μοναχοῦ εἰς Ἱερωσύνην).

Οἱ τὰ θεῖα κελῶς διαταξάμενοι θεοκύριες Ἀπόστολοι καὶ ὁ μετ' αὐτοὺς τῶν θεοφώρων πατέρων σύλλογος κοινωνικῶς ὤρισαν μηδένα τοῦ θείου βαθμοῦ τῆς Ἱερωσύνης καταξιῦσθαι, δέιχα πολλὰ (=πολλῆς) ἐρεῦνης καὶ ἀκρι-

εὐδὲ ἐξετάσασθε, ἵνα μὴ ὑπὸ ἀναξίων τὰ θειότατα τελειουργοῦνται (τελειουργοῦνται:).

Προσελθὼν τοίνυν ἐμοὶ καὶ ὁ κατὰ πνεῦμα μοι υἱὸς Μεθόδιος μοναχὸς ἐκ κώμης Τριπέδου τῆς ἐπαρχίας Αὐλοποτάμου ἐζήτησε λαβεῖν τὸ μέγα τῆς Ἱεροσύνης ἄξιωμα, ὃν στίσας ἐνόπιον τῆς Ἱερᾶς εἰκόνης τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ βάθη τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀνερευνήσας οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλων ἀξιοπῆσττων ἀνδρῶν πληροφορηθεὶς τῶν ἐλδοτῶν τὴν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ μηδὲν ὀρῶν κατὰ κανόνας κωλύον, μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱεροσύνης κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐξομολόγησιν.

1848 Δεκεμβρίου 25

Μακάριος Ἱερωμόναχος καὶ πνευματικὸς αὐτοῦ πατὴρ μαρῶ (=μαουρωῶ) αὐτὸν ἄξιον τῆς Ἱεροσύνης.

35

1850. Μαρτίου 16. Χωρ' Βαθηακό.

Με τὸ παρὸν φανερόνομεν υποκάτοθεν υποφενόμενη ὅτι θέλομεν καὶ πωλοῦμεν ταχοράφια ὅπου ἔχομεν εἰς τῆν Πετροκολήμπους χοράφια μου" (=μουζουριῶν) ἡμισυ αῖ" μου" 20 διὰ γρ" τὸν ἀριθμὸν τετρακόσια ἡκοσιπέντε αῖ" 425 καὶ ἀποτὴν σήμερον καὶ εἰς τοεξῆς εἶναι τὸ μοναστήριον ὡς ἡδὲ καὶ καθολικὸς νικοκήρις πωλήσειτο χαρίσιτο ὡς βούλεται αὐτὰ πῆσε επιτότωθ δίδετε τοπαρὸν μας εἰς ἐνδιξην καὶ ασφάλην ενχον δὲ καὶ τὴν ησχῆν ἐν παντὶ κριτεριου δικέου.

Μάρτιρες

Σουλετμαναγὰς Καραδάκης
Σμαηλαγὰς Ναλαπαντάκης
Ἀμεταγὰς Ρετζεπακης

ἡμῖς υποφενόμεθα Σμαηλαγὰς καὶ Πραημαγὰς Τζιγδιτζάκης καὶ Τζεραπουτάκης ὑποσχόμεθα ὡς ἀνοθεν.

36

(Μονὴ Καλόειδαινας)

Ἐπειδὴ καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Καλόειδαινας ὀνομαζόμενον ἢ ἐκκλησία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κείμενον εἰς τὸ χωρίον Ἄνω-Μέρος Ἐπαρχία Ἀμαρίου, μετὰ τὸ νὰ ἦτον ἀκατοίκτητον καὶ ἔρημον ἀπὸ συνοδίαν, ἀπεφάσισεν ὁ Πανιερώτατος ἡμῶν Δεσποτης ἅγιος Κρήτης Κύριος Κοσ. Χρῆσανθος κατὰ τὸ ἔτος 1848 Ἰουλίου 5. Καὶ τὸ ἀφιέρωσε εἰς τὸ Σχολεῖον τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ἴνα ἐξαρκοῦνται τὰ ἐξοδα τοῦ Σχολείου, συστήνοντα καὶ

Ἐἰς τὸ ἀνωμαρον μέρος: Πετροκολύμποι καὶ Τὸ πηγάδι τὸ σὺν ορο—Ἰωάννη Λαίνη. — 1850. Εἰς τὸ τέλος ἐπακολουθεῖ τουρκικὸν κείμενον ἑκταπὲς, τὸ ὅλοϊον εἶναι πιθανῶς τὸ πωλητήριο τουρκιστί. Περιέργως δὲ ὁ ἀγοραστής δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον. Λέγεται μόνον ὅτι τὸ μοναστήριον ἐν ᾧ δὲν ἐμνημονεύθη προηγουμένως, εἶναι καθολικὸς νικοκήρις τοῦ πωληθέντος.

ἢ αὐτὸς Σεβασμιότης καὶ μίαν πανταμελῆ ἐπιτροπὴν, διὰ νὰ παρατηρῆ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ Σχολείου τῆς ἐπαρχίας ταύτης· πακτόνοντας λοιπὸν καὶ ἡ ἐπιτροπὴ αὐτῆ αὐτῷ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς ἐγγχωρίους τοῦ Ἀνωμέρους, εἶτα καὶ δύο ἕτη καὶ βλέποντας ὅτι δὲν ἐξαρκοῦσαι εἰς τὰ ἔξοδα, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐνέμοντο αὐτοὶ καὶ τὸ Σχολεῖον δὲν ἀπελάμβαναν τίποτε· ἀπεφάσισαν διὰ νὰ πουλήσουν αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἢ ἐπιτροπῇ μὲ κοινὴν γνώμην τῆς ἐπαρχίας καὶ νὰ ἀγορασθῆ ἄλλο εὐθὺς κοντὰ εἰς τὸ Σχολεῖον καθὼς καὶ ἔγειναν, διὰ τοῦτο λοιπὸν μὲ κοινὴν γνώμην τῆς Ἐπαρχίας καὶ Ἐπιτροπῆς ἐπωλήθη αὐτῷ τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς ἐγγχωρίους τοῦ Ἀνωμέρους εἰς τὸ Παπὰ Ἐμμανουὴλ Ζαχαριουδάκη· εἰς Ἀναγνώστην Παπὰ Ἰω' Μιχαήλ Λινοξίλον Κωνσταντίνου Γεωργιάκη καὶ Γεωργίου Σοφιαδάκη διὰ γρόσια δέκα ἡμῦσι χιλιάδες χρ' 10500 καὶ ἀπὸ τὴν σημερινὴν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι τέλειοι οἰκοκυραῖοι εἰς τὰ ὑποστατικὰ αὐτὰ χωρὶς τὴν περιοχὴν τῆς ἐκκλησίας, ἐπὶ τούτῳ τοὺς δίδεται τὸ παρὸν ἰδιοχειρὸν μᾶς εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἔχων δὲ καὶ τὴν ἰσχὸν ἐν παντὶ κριτηρίῳ.

Τῆ 1 Σεπτεμβρίου 1850

χωρὶ - Μέρωνα Μοσχάκις

Σπυρίδος Καπετανάκις Μανουὴλ Νικητάκις

χωρὶ - Μπισταγγή Πα' ἀνδρέας Φραγάκις

Πα' Γεώργιος Οἰκονόμος

Τζανῆς Φώκιος

χωρίον Ἀμάρι Παπὰ Γεώργιος Σακελλάριος

χωρὶ - Βρύσες Ἀναγνώστ - Βλαστός

Γεώργιος Φωτάκης

Τὰ Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς

Ἰωσήφ Καθηγούμενος τῶν Ἀσωμάτων.

Εἰς ἔλλειψιν Ἀνδρέου Καστελαγασί τῆς Ἐπαρχίας ὁ υἱὸς του

Γεώργιος Α. Σαουνάτσος

Μανολάκις Κασσιμάτης

Ἀναγνώστης Παπαδάκις

Φραγκιὸς Πάτερος

Σημ. Ὁ τίτλος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι διὰ κυανοῦ μολυβδοκοκκιδύλου ὀπισθεν τοῦ φύλλου τοῦ χαρτοῦ.

37

Φεραγάτι μεταφρασμένον ἐκ τοῦ τουρκικοῦ.

Ἐξ ἐπαρχία ἁγίου Βασίλη χωριὸ Μέλαμπες ἰς μέρος ὀνομαζόμενος Σοχόρα φασε (:) ἀπὸ τέσερις πάτες ποταμὸς καὶ τουπαπα Φανουργίου πεδὴ Γεώργιος καὶ παπα Μιχαήλ καὶ Χαρίτος Μελιδονιότης καὶ Διμιτρίς Κουτζάφτης μετὰ πραγματάτος σινοργιασμένο σαράντα πέντε μουζουργιὸ χοράφι καὶ μέσα ἔς αὐτὸ πεντακόσιες ῥίζες ελιές καὶ ἔς τὸν Μελιδονιότηδο τὸ χοράφι σαράντα ῥίζες ελιές καὶ ἔς τόπον ὀνομαζόμενος Γουρνα ἀπο τέσερις πάτες ποταμὸς καὶ δρόμος μία μουζουρέ χοράφι καὶ ἔς το ἴδιο μέρος ἀπο τέσερις πάτες ποταμὸς καὶ δρόμος μία μουζουρέ ἀγριάδα καὶ μέσα ἔς αὐτὸ δεκατέσερις ῥίζες ελιές καὶ ἔς το Παραδίσι ἀπο τέσερα μέρι Νικολίς καὶ Γιάνις Νικάκις καὶ δρόμος ἔξε εργατο ἀμπέλι καὶ ες το Καλομάτι ἀπο τέσερα μέρι δρόμος καὶ τὸν Μελιδονιότο τοπράγμα καὶ ὁ Μιχελακάκης δέκα μουζουργιὸ χοράφι καὶ ἔς ἁγίου

ἀφῆκε τὴν σοχόρα ἀπὸ τέσσαρα μέρη Τζορτζαλίδης καὶ Μανόλης Παράλλης καὶ Νικολίς καὶ Γιάνης Νικιάκις καὶ ποταμὸς σαράντα μουζουργιὸ χοράφι καὶ μέσα ἐς αὐτὸ ἐκατοβκαπεντε ρίζες ελίες καὶ ἐς τολίσουργιὸ χοράφι καὶ μέσα ἐς αὐτὸ ἐκατοβκαπεντε ρίζες ελίες καὶ ἐς τολίσουργιὸ χοράφι καὶ μέσα ἐς αὐτὸ πεντακῆσαις ἀποτέσσερα μέρη Νικολίς καὶ Τσιφάκιος καὶ ἐς τοσπερὶ καὶ καλογρε κελία ἀποτέσσερα μέρη Γιουνουσχας πεντε ρίζες ελίες ἐξῆς καὶ Σπρίδος (=Σλυρίδος) καὶ ποταμὸς καὶ τουμαναστηργιὸς βακούφικος δεκα μουζουργιὸ χοράφι καὶ μέσα του δέκαπεντε ρίζες ελίες καὶ ἐτούτο τὸ πράγμα ὁπὸ διαλαμβάνει τὸ φεραγάτι ἦτονε ἀπο παλεᾶ βακούφικος ἐς τοσπερὶ ματαστηρίου ὁπαπα Ηοσίφης δὲν ἦχε σενέτι ἐς το χέρι εθέλισε σενέτι ἀπο το εδικάφι τὸ ὁπίο του χριάζετε τολιπον κατὰ τὴν τάξη ογοούμενος τοεκαμε τσπάτι ἐς το συμβούλιο καὶ ἐς τομεχκεμέ ὅτη αὐτὸ το πράγμα ἦτον ἀπο παλεᾶ του αὐτοῦ ματαστηρίου καὶ αὐτοῦ ἐπαρουσιαστικὸς ἐς το συμβούλιο καὶ ἐς το μεχκεμέ ἦλθεν τοληπον ἠπροσταγί ἀπὸ τὸ συμβούλιο διανατουδοῖ το σενέτι το ὁπίο τοῦ κάνι χρία καὶ εὖς ὅπου ναδῆδι το δέκατο τὸ διοριζμένον ἐς το εδικάφι ἐς τὸν διοριζμένον κερὸν νὰ εἶναι ἐς τὴν ἐξουσία του γουμένου παπα Ηοσιφ αὐτὸ τὸ τζηφλίκη του ματαστηρίου καὶ ἀποσίμερο καὶ ἐξῆς ναρὶν ἔχη ἐναντιότιτα καὶ ἀνόχλισι ἀπὸ κανένα καὶ διὰ ἐτούτο τοῦεδόθηκε ἔδωκα ἀπο το εδικάφι καὶ διὸ χιλιάδες καὶ ἐκατο γροσια τὰ ὁπία εἶναι χάρτζη ἐπαρθίκανε καὶ ἐδόθηκεετούτο τὸ σενετι ἐς τουγουμένου τὸ χέρι. 1267 ἡ ζῆλχιτζε.

Ἴσον ἀπαράλαχτον τοῦ φεραγατίου 1851 7δρίου 28.

38

τεμεσοῦκι τζῆ Μονωλὲς 1852 : δεκεμβρίου α :

διὰ τοῦ παρόντος μου ἀποδηκτικου γραματος ὁμολωγο : καὶ φανερόν ἐ ἠπακατοθεν ἠπρογεγραμενος ὅτη πὸς θέλω καὶ πούλο μεθελιμα ἐδῆκομου τοῦ Ἱερου μοναστηρίου τῆς μονῆς τῶν Ἄσωματων στωπον λεγομενον Μονωλε ἐς εἶνε ταμνα μουζουργιον ἑπτα πετρες καὶ ξυλα ὀδηα γροσια τρης ἡμῆσι χιλιάδες ἀριθμὸς γρ' 3500 : ὅθεν μετονα ἔλαθα τὰ γρόσα μου σωστα ἀπο τὸ Ἱερου μοναστηριῆ ὡς τοῦ καθιγουμενου κυριου Ἰωσιφ : μένη ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὴν ἐξῆς τοῦ μοναστηρίου καὶ τῆς σινοδῆας πουλίσουτο χαρίσουτο ὅτι ἦτον ἔς τὸ καμου. καὶ εἶνε οἱ σουφαδες ὁ Καμπερις Γαλιφάκις καὶ Τζεβρις Γαλιφάκις καὶ ὁ ἀληαγας Πεγάκης καὶ ὁδρομος βασιλικὸς καὶ τὸ ματαστηρι καὶ αὐτὸ κατεπεριστασιν θελη βρεθη ταθατζη διὰ τουτω θανω τὸ λιοφτακη τῆς Αὐστρα ταετραβία νὰ τὰ περνη τὸ ματαστήρι καὶ ὀχη παραδες καὶ αὐτὸ εἶνε ἐς βρεταντε πετρες καὶ ξηλα. καὶ σουφὰς τὸ ματαστήρι ἀποτονωζον μέρος καὶ ποταμὸς καὶ ὁδρομὸς γιροθεν ἀπὸ τὸ ἔθριον μέρος εἶνε ὁ Μεμεταγας Τζηβιτάκης : καὶ αὐτὴ οἱ συμφωνία ἐγινέν ἐνηπροσθεν τὸν ἀξιόπιστον μαρτι-

ρον. εἶνα ἔχη τὸ Κυρος καὶ τὴν ἰσχὴν τὸ μοναστηριῶν (:) ἐν παντὶ Κρητικῶν καὶ κερῶ.

ἐγὼ Ἀριφαγας Ἀζηζακίς ἐπούλισα μετὸ θελιμὰ μου ἐκ τοῦ χωρίου Γένας καὶ βουλόνω (Σ η μ. τουρκικὴ σφραγίς).

ἡμαρτίρες Χαληλαγὰς Λαζάκις: χωρίον Μερόνας Νικολῆς Γαρδὸς Ἰ. Μειμεταγὰς Μερτζανάκις Καμπεραγὰς Γαλιφάκις Τερβισαγὰς Μερτζανάκις Μεμεταγα Τζηιδιάκη Τζεμαλιαγὰ Μερτζανάκης

Νεὺς Ἀμαρί Μανολάκις Κασιμάτης Α. Καλοῖδὰς μάρτηρας καὶ γραφας

39

ντεμεσοῦκι τοῦ Κωνσταντὶ Κουφάκι διὰ τὸ Πολυμυστηριδι

Μὲ τὸ παρὸν φανερώνω ἐγὼ Κωνσταντῆς Κουφάκις ἐκ τοῦ χωρίου Θρόνου ὅτι ἤλθάμεν εἰς συμφωνίαν μετὸν καθ' ἡγούμενον κυρ' Ἰωσήφ καὶ τοὺς λοιποὺς πατέρας τοῦ μοναστηρίου καὶ τῶν ἐπούλησα τὸ πατρικὸν μου χωράφι τὸ μερίδιόν μου ὅπου εἶχα στήν Κονταδερὴν στοῦ Λιπαροῦ τὸ πλάη χωράφι μουζουργιῶν τεσσάρων μετὴν ἀγριάδαν του διὰ γρόσια τετρακόσια ἀρ' 400 καὶ ἀπὸ τὴν σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Μοναστηρίου πούλησι το χαρίσι το ὡς βούλεται αὐτὸ ποιῆσαι. συνοράτορες τὸ βώριον μέρος Γιώργης Κουφάκης, κατὰ τὸ δυσικὸν μέρος Βελῆ ἀγὰς Λάζης, τὸ μοναστήρι Ἀσώματος τὸ κάτω μέρος βυάκι. ἐπὶ τούτο δίδεται τὸ παρὸν μου τοῦ ἀνωθεν Μοναστηρίου εἰς ἐνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν, ἔμπροσθεν τῶν κάτωθεν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων ἔχων δὲ καὶ τὴν ἰσχὸν ἐν παντὶ κριτηρίῳ δικαίου. τῆ 2 μαΐου 1853.

Μάρτυρες

X'' Τυμπάκι Δημήτρις Π' αδάκις

X'' Κινιγιανὰ Γεώργιος Σκαλίδις

X'' Καλογέρου Στυλιανὸς Θωμαδάκις

X'' Θρόνος Ἰω'' Κουφάκις.

Καγὼ Κωνσταντῆς Κουφάκης ἔδωσα μετὸ

εὐχαριστησίαν μου τὸ ἀνωθεν καὶ ὑπό-

σχομαι καὶ μὴ ἔχοντας βούλλα κάμνω

τὸ σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ. †

40

Συμφωνητικὸν τῶν Μελαμπιανῶν διὰ τὸ Σχολεῖόν των.

τῆ 1 δεκεμ' 1856 πενήντα ἕξ

Ἐστάλθησαν εἰς τὸ Μετόχιον Βούργαρη οἱ Ἐπίτροποι τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Ἀσωμάτων. ὅτε Μικέλες Φραγκόπουλος, Μα' Κασιμάτης, Δημή' Κασιμάτης καὶ Φραγκιὸς Πάτερος, νὰ θεωρήσωσιν τὰ τοῦ Μετοχίου Βούργαρι ἔσοδά τε, καὶ ἔξοδα, καθὼς ἐπληροφορηθήκαμεν. Λοιπὸν βλέποντες τὸν ἐρχομὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἀσωμάτων ἐγνωμοδωτήσαμεν ὅλοι οἱ Προεστοὶ τοῦ χωρίου μας Μελάμπων, καὶ ἐκατεβήκαμεν εἰς τὸ Μετόχιον Βούργαρη καὶ ἀνταμόσαμεν ὅτε Παππᾶ Μανουὴλ Χριστοφοράκις, Ἀναγνώστης Παππαλεδου-

1 Βεβαιότατα Γ α ρ γ ε ρ ὅ ς πρέπει νὰ γραφῆ.

ζάκις, Νικόλαος Βουργαράκις, Ἠλίας Τρουλλινάκις, καὶ Ἀναγνώστης Καπετανάκις, καὶ εἶπαμεν πολλά, τέλος πάντων, ἤλθामεν εἰς συμφωνίαν νὰ κατεβῶμεν διὰ τὸ Σχολεῖόν μας κατ' ἔτος γρ' πεντακόσια πενήντα ἀριθ' γρ' εἰς ὅταν ἔχωμεν Σχολεῖον, ὅταν ὁμῶς δὲν ὑπάρχει δὲν θέλωμεν τίποτα. Καὶ ἐπιμένως ὑποσχώμεθα ὅτι δὲν θέλωμεν ἀποδοῦ καὶ ἐξῆς νὰ προσφέρωμεν τὴν παρχμικρὰν βλάβην εἰς τὸ Μετόχιον Βούλγαρην ἅπαντες μικροὶ τε καὶ μεγάλοι τὰ ὅποια ἴδι' γρ' θὰ γίνωνται δύο δόσεις. Διὰ τοῦτο ἐδώσαμεν τὸ παρὸν συμφωνητικὸν εἰς χεῖρας τοῦ Ἱεροῦ Μοναστ' τῶν Ἀσωμ' καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς ἵνα ἔχη τὸ κύρος καὶ τὴν ἰσχὺν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ Κρητικῆς δικαιοσύνης. Ἴδου καὶ αἱ ὑπογραφαὶ μας ἰδιοχειρῶς.

- » Πα' Μανουὴλ Χριστοφορακίς ὑποσχομε
- » Ἀναγνώστης Παπαλεβυζακίς ὑποσχομε
- » Νικόλαος Βουργαράκις ὑποσχομε
- » Ἠλίας Τρουλινάκις ὑποσχομαι
- » Ἀναγνώστης Καπετανακίς ὑποσχομε

41

τεμεσοῦκι τοῦ Ἐξιγγκούνου

τῆ 16 Ἰανουαρ' 1857 ἐπήγαμεν στὸν Ἐξιγγκούνα καὶ μᾶς ἐδειξεν ἰ Φαγγιὸς Πάτερος τὰ σύνορα ἀπὸ τὴν σφάκα νὰ κατεβῆ πόδε ντρέτα καθίς κόδγουν τὰ μεγάλα χαράκια νὰ κατεβῆ κάτω στὸ χοχλιδάτο χαράκι τὴν ἀπέναντου πάντα, νὰ περάσῃ πέρα ντρέτα τοργιάκι στὸ ἄσπρο χαρακάκι ἐκεῖνα εἶναι σύνορο καὶ ἀποκεῖ νὰ βγῆ ἀπάνω εἶναι Μοναστιρικὸ ἀπὸ τὸ μονοπάτι καὶ κάτω : νὰ πάῃ ὀπίσω στοργιάκι, στῶν Καντήδων ταμπέλι νὰ βγῆ τὸ βασιλικὸν δρόμον.

42

Πιστοποιητικὸν¹

Ὁ ὑποφαινόμενος πιστοποιῶ ὅτι μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τῶν σπουδῶν μου ἐν τῇ κατὰ Χάλκην Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀμέσως ἀνευ οὐδεμιᾶς προφάσεως ἀπελεύσωμαι εἰς τὴν Ἱερὰν μονὴν τῶν Ἀσωμάτων τὴν ἐν τῇ πατρίδι μου Κρήτῃ ὅπως ὄση μοι δύναις φανῶ ὠφέλιμος εἰς αὐτήν, καὶ οὕτω ἀνταμείψω τὴν Ἱερὰν ταύτην μονήν, καθ' ἕνα χρηματικῆς χορηγήσεως παρέχει μοι ἐτησίως, συμποσομένης εἰς γράσια χρῆματα τριακόσια, διὸ εἰς ἐνδειξιν ἀποστέλω τὸ παρὸν μου πιστοποιητικὸν πρὸς τὸν Σεβαστὸν μοι Γέροντα Καθηγούμενον κ.κ. Ἰωσήφ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς πατέρας καὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς.

¹ Ὁ ἐν Χάλκῃ Ἱεροσπουδαστὴς Δωρόθεος ὑπόσχεται ἐπίανόδον εἰς τὴν Μονὴν ἀπροφασίστως μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν του δαπάναις (1200 γρ. ἐτησίως) τῆς Μονῆς.

Ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Χάλκης τὴν 8 Ἰουνίου 1860
 Δωρόθεος Σταυρίδης Ἱερομόναχος Ἱεροσπουδαστῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

43

(Ἐπιστολὴ) Δωροθέου Σταυρίδου ἐκ Χάλκης πρὸς τὸν Καθηγούμενον Μεθόδιον)

Σεβαστέ μοι Γέροντα!

Ἐν Χάλκῃ τῇ 19 Ὀβρίου 1862

Τὰ τῆς υγείας σας δὲν ἀμφιδάλλω καθὼς καὶ ἐγὼ χάριτι θεῆα ἄχρι τῆς ὄρας καλῶς ἔχω. Ἐλαβον παρὰ τοῦ Κυρίου Βασιλείου Μανουσάκη τὰς ἑξ ὀθωμανικὰς λίρας καὶ εὐχαριστῶ, ὁ Ὑψιστος Θεὸς νὰ στερεώνη τὴν Ἱεράν Μονήν καὶ τὴν ὑμετέραν Πανοσιότητα, τὸν Γέροντα προηγούμενον καὶ τὴν λοιπὴν ἀδελφότητα ἀσπάζομαι ἀπὸ καρδίας. τὰς δὲ καλογραίας εὐχομαι καὶ ἔχω παράπονα εἰς τὴν θεῖαν μου (τὴν Ἑλισάβετ), διότι ποτὲ τουλάχιστον οὔτε ἐρωτᾷ περὶ ἐμοῦ, ἀλλ' ἄς ἡμεθεα καλλὰ καὶ ἂν ζήσω καὶ ἔλθω καμιὰ φορὰ λογαριαζόμεθα.

Σὰς γλυκοασπάζομαι καὶ μένω

Ὁ σὸς ἀδελφὸς

Δωρόθεος Σταυρίδης

Τὸν Κύριον Συμεὼν ἀσπάζομαι καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ μου στείλῃ μερικὰς ἐλιές διὰ τὸ σαραντῆμερο καὶ νὰ μὴ τὰς τρώγῃ μόνος του διότι εἶναι ἀμυρτία. Ὁ ἴδιος Δωροθ'".

Τῷ Πανοσιωτάτῳ Ἀγίῳ Καθηγουμένῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Μεθοδίῳ λίαν μοι ἀγαπητῷ. Εἰς Μ. τῶν Ἀσωμάτων.

44

(Ἐπιστολὴ Δωροθέου)

Ἐν Χάλκῃ τῇ Μαρτίου 1863

Τὴν ὑμετέραν Πανοσιότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπάζομαι.

Ἐλαβον τὴν ἀπὸ 7 τοῦ τρέχοντος ἀδελφικὴν μοι ἐπιστολήν σας ἐπίσης καὶ τὰ πεντακόσια πενιτα γρόσια καὶ εὐχαριστῶ, ἐχάρην καὶ τὰ τῆς υγείας σας καὶ εὐχομαι πάντοτε τῷ Δοτήρι Θεῷ ἵνα χαρίζῃ ὑμῖν αὐτῇ τρισόλδιον καὶ θεοφιλή, εἴθε. — Πρὸς τούτοις εὐχομαι ἀπὸ καρδίας νὰ διέλθητε τὰ ἄχραντα πάθη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀξιωθῆτε τὴν τριήμερον καὶ ζωηφόρον Αὐτοῦ Ἀνάστασιν μετὰ χαρὰν καὶ εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν μετὰ τῆς συνοδίας σου. — Ὁ Ὑψιστος Θεὸς νὰ στερεώνη τὴν Μονήν ταύτην καὶ πᾶσαν τὴν Ἱεράν ἀδελφότητα, καὶ νὰ διατηρῇ αὐτὴν ἐν ἀμέμπτῳ βιωτῇ καὶ πολιτείᾳ. εἴθε. τοῦτο μόνον με ἐλύπησεν ἐπειδὴ εἶδον νὰ μοι γράφῃς ὅτι ὑπάρχει ἀνομαλία εἰς τὴν Μονήν τὸ ὅποιον μου ἐκέντισεν τὴν καρδίαν, διότι δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσω τὸ τοιοῦτον, καὶ παρακαλῶ ἂν ἦνε δυνατὸν γράψετε μοι τὴν αἰτίαν καὶ ὡς ἀδελφὸς δύναμαι νὰ φανῶ καὶ ἐγὼ κατὰ τι ὠφέλιμος ἂν τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται διορθῶσιν ἐπειδὴ δὲν γνωρίζω τί τρέχει, ἦδε <ἄλλως;>

ἡδυνάμην καὶ τώρα νὰ σας γράψω ὅτι ἐφρονοῦσα ὠφέλιμον, διότι γνωρίζετε καλῶς ὅτι πάντοτε σὰς ἠγάπησα καὶ σὰς ἀγαπῶ ἀπὸ καρδίας, καὶ εἶναι ἡ μόνη μου εὐτυχία καὶ χαρὰ νὰ ἀκούω πάντοτε τὸ καλλὸν σας ὄνομα. — Τὴν μητέρα μου καὶ πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πᾶσαν τὴν ἱεράν ἀδελφότητα ἀσπάζομαι ἀπὸ καρδίας. Ἐπίσης καὶ τὸν Κύριον Α. Πατακόν.

Σὰς γλυκοασπάζομαι ἀδελφικῶς καὶ μένω. Ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφός Σας
Δωρ: Ἱερομ: Σταυρίδης.

Τῷ Πανοσιωτάτῳ καὶ περισπουδάστῳ μοι ἀδελφῷ ἀγίῳ Καθηγουμένῳ κυρίῳ κυρίῳ Μεθοδίῳ Εἰς Μονὴν τῶν Ἀσωμάτων Ἐπαρχία Ἀμαρίου.

45

(Πρακτικὸν τῶν προκρίτων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων αὐτῆς συνελθόντων ἐν τῇ Ἰ. Μ. τῶν Ἀσωμάτων καὶ λαβόντων ἀπόφασιν περὶ τῆς ἐφορευτικῆς τῶν Σχολείων Ἐπιτροπῆς).

Οἱ ὑποφαινόμενοι πληρεξούσιοι ἀντιπρόσωποι τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου, συνελθόντες σήμερον τὴν 15 Νοεμβρίου 1864 εἰς τὴν Ἱεράν τῶν Ἀσωμάτων Μονήν, ὅπως ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου ἡμῶν Κυρίου Κυρίου Παΐσιου, συσχεφθῶμεν καὶ ἀποφασίσωμεν περὶ ἐκλογῆς ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς ἐπαρχίας μας ἐφοριακῆς ἐπιτροπῆς καὶ παρατηρήσαντες:

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι ἡ προλαβοῦσα ἐφοριακὴ ἐπιτροπὴ παραμελήσασα καθολοκληρίαν τὰ καθήκοντά της διεκινδύνευσε ἢ ἀποκατάστασις τῶν σχολείων καὶ ὅτι ἐπὶ τούτῳ ἠγέρθησαν πολλὰ κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς παράπονα τῶν ἐπαρχιωτῶν.

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη πόποτε τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μας Σχολεῖα, οὐδ' ἐφρόντισε περὶ τοῦ ἀναγκαίου ὕλικου αὐτῶν.

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι δὲν ἐπεμελήθη οὐδ' ἐπρονόησε περὶ διορισμοῦ Διδασκάλων εἰς τὰ ἀρτισύστατα σχολεῖα, οὐδὲ περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἐνυπαρχόντων Διδασκάλων καὶ τῆς προόδου τῶν παρ' αὐτοῖς μαθητευομένων.

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι δὲν ἐπλήρωσε τακτικῶς τοὺς μισθοὺς τῶν Διδασκάλων καὶ οἱ διδάσκαλοι ὑστερούμενοι εἰσέτι ὀκτὼ καὶ ἑννέα Μηνῶν μισθοῦς, παραπονοῦνται κατὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν.

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι ἕνεκα τῶν ἐλλείψεων τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἄλλων αἰτιῶν προελθουσῶν ἕνεκα αὐτῆς, ὀπισθοδρόμησεν ἡ μαθήτευσις καὶ σπουδὴ τῶν μαθητευομένων.

Ἐπιπροσέχοντες ὅτι ἡ ἐκλογὴ γενικῆς ἐφοριακῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας εἶναι ὅπως περιττὴ καὶ ἀχρηστος, καθότι ἐν καιρῷ ἀνάγκης δὲν δύνανται τὰ μέλη αὐτῆς νὰ συνέλθωσιν ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως τῶν χωρίων των:

διὸ ἀποφαινόμεθα

Ἄν νὰ καταργηθῇ ἡ μέχρι τοῦδε ἐφοριακὴ ἐπιτροπὴ, καὶ νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ βώσῃ ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὴν κοινοποιήσιν τῆς παραύσης ἀκριβῆ λίσμὸν τῆς διαχειρίσεως τῆς πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον.

Βον Νά ἐκλεχθῆ διμελής ἢ τριμελής ἐπιτροπή (κατά τὴν περίστασιν) εἰς ἕνα ἕκαστον χωρίον ὅπου ἐδρεύει τὸ σχολεῖον συμπράττοντος καὶ τοῦ κατά τόπον ἐφημερίου.

Γον ἢ Ἐπιτροπή θέλει ἀναγνωρίζει Πρόεδρον καὶ Κηδεμόνα τῶν Σχολείων τῆς ἐπαρχίας τὸν Σεβασμιότατον Ἐπίσκοπον, παρ' οὗ θά αἰτῆ καὶ θά λαμβάνει τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας καὶ διαταγὰς.

Δον Ὀφείλει νὰ δίδῃ κατ' ἔτος πρὸς τὸν Σ. Ἐπίσκοπον λόγον τῆς διαχειρίσεώς της καὶ νὰ παραδίδῃ αὐτῷ τὰς ἐν καιρῷ γενωμένας χρηματικὰς εἰσπράξεις, αἵτινες θέλουν κατατίθεσθαι χερσὶ τοῦ Ἐπισκόπου εἰς τὸ ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ μας Ἱερὸν Μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων'. Ἐκεῖθεν δὲ θέλει λαμβάνει ἢ ἐπιτροπή ἐπὶ ἀποδείξει τοὺς μισθοὺς τοῦ διδασκάλου καὶ τὰ ἐξοδα τοῦ Σχολείου.

Εον Ὀφείλει νὰ ἐπισκέπτηται ἀπαξ τοῦ Μηνὸς τὸ Σχολεῖον νὰ ἐπιτηρῆ τὴν διαγωγὴν τοῦ Διδασκάλου καὶ τῶν μαθητευομένων νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀναγκαίου ὑλικοῦ τοῦ Σχολείου καὶ ν' ἀναφέρῃ τὰ δέοντα πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον, ἐπικαλουμένη τὴν ἀνήκουσαν θεραπείαν καὶ βελτίωσιν τῶν ἐλλείψεων.

Σον Νά πληρώνῃ τακτικῶς κατὰ μῆνα τοὺς μισθοὺς τοῦ διδασκάλου λαμβάνουσα παρ' αὐτοῦ τὴν περὶ ἐξοφλήσεως τοῦ μισθοῦ του ἔγγραφον ἀπόδειξιν.

Ζον Νά σχηματίσῃ βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων, καθάπερ καὶ βιβλίον τῶν πρακτικῶν καὶ τῆς ἀλληλογραφίας, μονογραφημένα καὶ ἐπιθεωρημένα παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου.

Ηον Ἐκαστον μέλος παραιτηθὲν ἢ ὑπ' οἰασδήποτε ἄλλης αἰτίας ἀποπεμφθὲν, ἢ δις ἀποποιηθὲν νὰ συνεδριάσῃ, θέλει ἀντικαταστήνεται ἕτερον παρὰ τοῦ Ἐπισκόπου, δὲν δύναται δὲ τὸ παραιτηθὲν ἢ ἀποποιηθὲν μέλλος νὰ συνεδριάσῃ τοῦ λοιποῦ μετὰ τῆς ἐνεστώσης ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐκτέλεσις καὶ ἐφαρμογὴ τῆς παρούσης ἐνυπογράφου ἐκθέσεώς μας ἀνατίθεται πρὸς τὸν Σεβασμιότατον Ἐπίσκοπον ἡμῶν, ἧς ἀντίγραφον ἐπικυρωμένον παρ' αὐτοῦ θέλει κοινοποιηθῆ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἑκάστου χωρίου ὅπου ἢ ἔδρα τοῦ Σχολείου πρὸς γνῶσιν καὶ ὁδηγίαν της.

Ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τῶν Ἀσωμάτων εἰς τὴν παρχίαν Ἀμαρίου.

Οἱ πληρεξούσιοι ἀντιπρόσωποι τῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου.
Χωρίον Γερακάρι Παππαγεώργιος, Μανουὴλ Γενεράλις, Μιχαὴλ Ταταράκις
Χωρίον Φουρφουρᾶς Παπαδημήτριος, Μανουὴλ Λύτινας, Νικόλαος Ἀντωνάκις

Χωρίον Μέρωνας, Μιχαὴλ Ἱερεὺς Σημαντήρης, Χατζῆ Νικόλαος Μοσχονᾶς,
Ἀριστοτέλης Καλοῦδᾶς

Ἐἰς τὸ κείμενον εἶναι γραμμένον καὶ διαγεγραμμένον μετὰ τὸ ἐν : Ῥεθύμνω Γενικὸν Ὀρφανοτροφεῖον.

Χωρίον Νεῦς Ἀμάρι Παπα Νικόλαος, Μανολάκις Κασσιμάτης, Διμήτριος Κασσιμάτης, Κωστής Ρολόγις Παπα Ἡλίας Ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος
 Μανηστηράκη, Ἰωάννης Καφάτος, Κωνσταντίνος Βροντάκις, Ἀναγνώστης Γιάσαφος, Χαράλαμπος Ταβερónας, Διμήτριος Ζαμπετάκις
 Χωρίον Πλατάνια, Παπαμαράκις, Ἰωάννης Παπαδάκις, Ἰωάννης Γ. Αἰτίνας
 Χωρίον Οψίγια (Γρ. Ὀψιγιᾶς), Ἠλίας Ταπουνέλις, Μανόλης Δριγάνος (Γρ. Δουγιανός).
 Χωρίον Λαμπιότες, Σταυρὶς Μαρκουλάκις, Ἰωάννης Δασκαλάκις
 Χωρὶ Μπησταγή, Φραγγιάς Πάτερος, Ἰωάννης Ξανθός, Ἡλίας Προδῆς, Νικόλας Μπουπουράκις
 Χωρὶ Βρύσες, Μανουήλ Ἱερεὺς, Νικόλαος Κραουνάκις, Μιχαήλ Καλανητζῆς, Κωνσταντῖνος Κουτλιάδης
 Χωρίον Βυζάρη παπα Μανουήλ Σαουνάτσος, Μανόλης Σταυρουλάκις, Ἰωάννης Σαουνάτσος, Νικολίς Βλαστός
 Χωρίον Ἀποδοῦλου, Μάρκος Ἱερεὺς, Σταυρουλῖος Φαράκις Μιχαήλ Γιαννάκις
 Ἅγιος Ἰωάννης Χλιαρός, παπα Μιχαήλ
 Χωρίον Κουροῦτες, Ἐμμανουήλ Στεφανάκις.

Σημ. Τὸ πρακτικὸν εἶναι ἐν εἴδει τετραδίου ἐρραμμένον, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δὲ ἀγραφον φύλλον φέρει τὰ ἑξῆς:

«Ἀπεστάλλη ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πρέβελη εἰς ἣν εὐρέθη, κατὰ τὴν 17 Ἀπριλίου 1920. Ἀριθ. πρωτ. 34. Ὁ Ἡγούμενος Ἀγαθάγγελος Λαγκουβάρδος».

(Ἐπιστολὴ Τούρκου προκρίτου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 πρὸς Καπετάνιους τοῦ Ἁγίου Βασιλείου διὰ τοῦ ἐκ τούτων Γεωργίου Κονσολάκι, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ἀπευθύνεται ὡς ἑξῆς:)

Πρὸς τὸν Κύριον Καπετάν Γεώργιον Κονσολάκη Εἰς χωρὶ Σπήλη.
 Φίλιτατοι Κύριη Καπετάν Γεώργιε Κονσολάκι Νικόλαε Ἀναλαμπιδάκη καὶ Κ. Ἐμμανουήλ π' Γιαννάκι Μέλαμπες.

Τὲς ἀπερασμένες σὰς ἔστιλα καὶ ἄλλην ἐπιστολήν μου καὶ καμίαν ἀπαντήσιν σας δὲν ἔλαθον τὸ ἔτιον δὲν γνωρίζο. Λοιπὸν φοίλιτατη καὶ τόρα σας Μεταγράφο ὅτι φθάνισας πλέον πλέον αἱ κακοπαθῖες καὶ λοιπὰ τὰ ὅσα ἤποφέρνηται ἕως τὴν Σήμερον διὰ μερικὸν ἀτόμον ραδιουργίας. Σὰς δὲνο Συμβούλιον φίλιτατη ὡς καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς Ἄλας ἐπαρχίας ἔρχοντε χωρὶς φῶδον καὶ χωρὶς τὰ ἀκολουθήσῃ εἰς κανένα ἢ παραμικρὰ βλάβη νὰ ἐλθῆται καὶ λόγου σας μέσα καὶ φθάνισας πλέον τὰ ὅσα ἤποφέρνηται ἕως τὴν Σήμερον καὶ ἐάν ἔχεται ἤποψία δοσεταιί μου ἡδίστην πρὶν καὶ ἐγὼ ἔρχομαι νὰ σὰς συνοδεύσω εἰς ὅπην μέρος με ἤπίτε διὰ νὰ ἐλθῆτε μέσα. Ἀλλὰ καὶ μόνι σας νὰ ἐλθῆτε

¹ Ἐνταῦθα παρεντίθενται δύο σειραὶ ὀνομάτων τουρκιστῶν γεγραμμένων, εἰς ὧν τὴν πρώτην ἀναγινώσκω τὸ ὄνομα Μιχαήλ Μαρκάκι. Τὰ ἄλλα ἀδυνατῶ νὰ ἀναγνώσκω.

τὴν μπαρμικρὰν ἠποψίαν νὰ μιν ἔχεται. Γνωρίζεται δὲ ὅτι ἡ εὐσπλαχνία τοῦ πολυχρονισμένου Βασιλέως μας ἦνε μεγάλη καὶ ἄπιρος ὡς καθὼς καὶ τοῦ Μεγάλου βεζήρου Σατριαζάμ Ἐφέντι μας.

Στοχασθῆτε πλέον τοῦς ἑαυτοῦ σας τῆ ὑποφέρεται καὶ θέλεται ἠποφέρει ἂν καὶ τόρα δὲν ἠσρακοῦσιτε διότι ὡς καθὼς βλέπομεν ὀφθαλμοφανὸς τὸ πρᾶγμα ἔδοσαν τέλος καὶ τὰς ιδέας ὅπου ἤγατε μερικὴ νὰ τας ἀφίσιτε κατὰ μέρος. Περιμένο δὲ μίαν ὄραν Ἀρχίτερα Ἀπαντισίνας

Ρέθυμνος τὶ 17 10βρίου 1867

Ὁ οἰλικρινὸς φίλος σας Πρόεδρος Σαλλῆ Χαμτῆ ἐφεντης (Τ.Σ.)

Σημ. Ἐν τῷ τύπῳ τῆς σφραγίδος ἀναγινώσκεται τὸ ὄνομα Σαλλῆ.

47

Προσημείωσις. Τὸ κατωτέρω ἔγγραφον, εἶδος ὑπομνήματος ἐλέγχου κακῶς γενομένων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν πραγμάτων, δὲν φέρει ὄνομα, οὐδὲ χρονολογίαν, οὐδὲ τόπον προελεύσεως. Ἀναμφισβητήτως εἶναι τοῦ Δωροθέου Σταυρίδου καὶ ἐγρᾶφη ἐν Ἀσωμάτοις. Συμφωνεῖ πρὸς τὸν ἀνήσυχον καὶ ὀρητικὸν χαρακτήρα του καὶ πρὸς εὐλόγον παράπονόν του ὅτι δὲν ἐλαμβάνετο δεόντως ὑπ' ὄψιν. Ἴσως δὲ εἶναι τοῦ 1867, διότι ἀναφέρει τὸν Διογένην, ἀσχηγὸν Ἀμαρίου, ὅστις τὸ ἔτος τοῦτο ἐφονεύθη. Καὶ ὁ μνημονευόμενος Βασίλειος δὲν μοι εἶναι γνωστός. Εἶναι δὲ κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ σχέδιον τοῦ πεμφθέντος, ἂν δὲν εἶναι ἀπλῶς γραφὲν ἐν ἀγανακτικῇ σχέδιον καὶ μείναν τοιοῦτο μετὰ τὴν πάροδον τῆς πρώτης ὀργῆς. Ὅπωςδήποτε εἶναι διαφωτιστικὸν μερικῶν πραγμάτων συμφυῶν εἰς τὰς κρητικὰς ἐπαναστάσεις.

Πρὸς τὴν ὀργανωτικὴν Ἐπιτροπήν.

Διὰ τῆς παρούσης μου καθυποβάλλω ὑπόψιν τῆς Σεβαστῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ὅσα ἔλαβον χώραν πρό τινων ἡμερῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀμαρίου.

Τινὲς ἐκ τῶν ἐπαρχιωτῶν μου καὶ μάλιστα ἐκ τῶν προκρίτων διέδωσαν καὶ διαδίδουν λόγους δωρεὰν κατ' ἐμοῦ λίαν ἐγκυκτικούς (;) καὶ ἀναξίους ὡς πρὸς τὴν θέσιν, ἣν οἱ ἐκφράζοντες τούτους κατέχουν· καὶ ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μόνον ἠρέθυσαν καὶ ἐρεθίζουσι τὸν ἀθρόον λαὸν νὰ ἐκτοξεύῃ τὰ μύρια ἐναντίον μου. Τὴν ἐπιούσαν τῆς ἀναχωρήσεώς μου αὐτόθεν ἐσυνάχθη ἡ ἐπαρχία ἐνταῦθα καὶ ἂν δὲν εἴμην προειδοποιημένος νὰ παραμερίσω ἤθελε γευθῶ παρὰ μίαν τεσσαράκοντα, μὲ εἶχον εἰδοποιήσει ὁμως τὴν ἐσπέραν τῆς ἐνταῦθα ἀφήξεώς μου τὰ τρέχοντα καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠδυνήθη νὰ σωθῶ ἀφοῦ πρῶτον ἔκαμον τὴν ἐκθεσιν τῆς διαχειρίσεώς μου.

Ἀφοῦ ἐγινεν ἡ διανομὴ εἰς τὴν ἀγίαν Πελαγίαν ἐσχάτως εἰδοποίησα τὸν ἀρχηγὸν κ. Διογένην νὰ στείλῃ τόσα ζῶα νὰ παραλάβουν τὸ μερίδιον τῆς ἐπαρχίας καὶ νὰ στείλῃ συγχρόνως καὶ φρουρὰ νὰ παραλαμβάνῃ τὰ φορτία καὶ νὰ ἀποθηκεύονται εἰς τὴν Πισταγῆν, εἴτε ὅπου ἄλλοῦ θέλει καὶ ἐγκρίνει. Ὁ ἐνθερμος ὁμως ζηλοτῆς καὶ προθυμότητος ἀρχηγός, ὡς καὶ πάντοτε

πράττει, οὕτω καὶ εἰς αὐτὴν τὴν φορὰν ἔπραξεν· ἀφοῦ ἔστειλε τὸν ἀδελφόν μου καὶ παρέλαβε πέντε σάκους ἀλεύρι, καὶ δύο πρὶν ὅπου τῆ εἶχον σιτοῦν, διὰ νὰ μὴ εὕρῃσκει προφάσεις ὅτι τὸν περιφρονοῦν κτλ. ἀφοῦ τέλος εἶχον τοὺς ἐπὶ τὰ σάκους τὸ ἀλεύρι ἠγόρασεν ἀγρὸν καὶ χαμπαράκι πλέον δὲν εἶχον ἐχάθη λοιπὸν τὸ πρᾶγμα χωρὶς νὰ λάβουν τὰ ἡμῖσι χωρία τίποτε· διὰ τούτου καὶ εἶχον δίκαιον νὰ με ὑβρίζουν κτλ. ἀφοῦ ἔμαθον τὰ τρέχοντα κατήχηχασαν. Ἐγὼ ὁ δυστυχὴς πάλιν ἔχων τὴν ἠδέαν ὅτι τὸ πρᾶγμα γίνεται ἀποθήκη ἐφόρτων ἀδιακρίτως ἕσα ζῶα ἤρχοντο, διότι ὡς γνωρίζετε ἦτον ἐποκίνδυνον καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡμεῖς ὅπου ἐκαθήμεθα ἐκεῖ. Δὲν φθάνουν ταῦτα ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τὰ ἄλλα διαδίδουν ὡς λέγω ἀνωτέρω διὰ νὰ ἐρεθίσουν τὸν λαόν. Ὁ μὲν κ. Διογένης διαδίδει ἔνθεν κακεῖθεν ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ἐκάμαμεν παρὰ μόνον ἔστειλαμεν τὸν Δωρόθεον νὰ κάμη μίαν περιφέρειαν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ διασκεδάσῃ· ὁ δὲ κ. Γ. Κουφάκις ἐπειδὴ λέγει δὲν του ἔδωκα 100 δράμια καπνὸ σπερμολογεῖ εἰς τὸν τυχῶντα ὅτι εἰς τὰ 58 ἐπὶ Μαυρογέννη ἕκαμον εἰς τὴν Ἑλλάδα συνισφορὰς ἐξ ἑκατὸν βαρελίων πυρίτηδος καὶ ἑκατὸν ὅπλων καὶ τὰ παρέδωκαν εἰς ἐμέ καὶ εἰς τινα ἄλλον νὰ τὰ μεταφέρωμεν ἐδῶ, καὶ ἡμεῖς τὰ μετεφέραμεν εἰς Σφακιά καὶ τὰ ἐπωλύσαμεν. εἰς ταῦτα δύνανται οἱ κύριοι οὗτοι νὰ ζητήσουν ἀκριβεῖς πληρωφορίας καὶ νὰ βεβαιωθοῦν. Ὁ μὲν κ. Διογένης καὶ ὅποιοςδήποτε ἄλλος ἐπιθυμεῖ νὰ ζητήσῃ πληρωφορίας ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, νὰ μάθῃ ὁποίας διασκεδάσεις ἕκαμα εὕρισκόμενος ἐν Ἀθήναις, ἢ ποίους ἀγῶνας ἐδοκίμασα καὶ πόσας ἡύρας ἔκρουσα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἀποστολήν μου καὶ νὰ δυνηθῶ νὰ εὐχαριστήσω τὴν ἐπαρχίαν Ἀμαρίου ἀπὸ ὅσα ἐγνώριζα ὅτι εἶχεν ἀνάγκη. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ φέρω εἰς τὸ Ἀμάρι ὅλον τὸ φορτίον τοῦ Ἀρκαδίου, πρέπει διὰ τοῦτο καὶ νὰ κατακριθῶ; ὄχι κύριοι· διότι τότε μόνον εἶμην ἀξιοκατάκριτος ὅταν μετέβαινον εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ μεταδὲς ἐκαίσε ἀδιαφοροῦσα καὶ ἐφρόντιζον μόνον πῶς νὰ φάγω καὶ πῶς νὰ ποιῶ καὶ πῶς νὰ διασκεδάσω, καθὼς ἐκεῖνος ὅπου με κατακρίνει κρίνει βεβαίως ἐκ τῶν οἰκείων, διότι ἕκαστος ἐκ τῶν ἰδίων κρίνει τὰ ἀλλότρια. Ὁ δὲ κ. Γ. Κουφάκις παρακαλεῖται καὶ αὐτὸς ἵνα ἐξετάσῃ καλῶς τὴν ὑπόθεσιν περὶ τῆς ἀδικίας τῆς συκοφαντίας ἣν μοι προσήψεν καὶ ἂν πραγματικῶς ἀποδειχθῶ ὡς τοιοῦτος ἐν με παρέστισεν εἰς τὸ κοινὸν εὐθέως ἐγὼ ὁ ἴδιος θέλω ζητήσαι ἐπιμόνης τὸν θάνατόν μου· ἢ δὲ μὴ ἀπαιτῶ νὰ τιμωρηθῆ καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῆ ὁ ἀδικὸς κατήγορος καὶ συκοφάντης, διὰ νὰ μὴ ὑπερέρεται, καὶ ἔπειτα ἀφοῦ ἐγνώριζον ἀπὸ τῶ 58 τοιαύτην ὑπόθεσιν διατί νὰ μὴ τὴν δημοσιεύω ἀπὸ τότε; ἢ εἰπῆ λοιπὸν ὅτι εἶναι δόλιος τῆ Πατρίδος. Τὰ τοιαῦτα κύριοι μοι φαίνεται ὅτι πρέπει ἢ σεβ. ἐπιτροπῆ νὰ περιστείλῃ, διὰ νὰ μὴ προχωρῶ εἰς τὰ περαιτέρω.

Φθάνῃ ἔντιμοι κύριοι ἢ καταστροφῆ τὴν ὁποίαν ὑπέστην, καὶ τὴν ὁποίαν θεοῦ μὴ δὲν ἀπέβαντι τῆς Πατρίδος μου καὶ μάλιστα σὺ ἀδελφε Βασιλείε (1) ὅστις γνωρίζεις καλῶς εἰς ποίαν θέσιν εὕρισκόμεν ἐν Κωνστανπόλει. ἠδυνάμην

λοιπὸν νὰ ζήσω ἐκεῖ, ἔχων τὰς ἀναπαύσεις τὰ συμφέροντα καὶ τὴν δόξαν μου, καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κρήτης νὰ ἔλθω καὶ νὰ προφασίζωμαι, ἔτι ἐπιθύμουν καὶ ἐγὼ νὰ εὐρεθῶ ἀλλὰ δὲν μου τὸ συγχωροῦσαν ὁ τόπος καὶ ὁ καιρὸς καὶ τόσα. . . . καθὼς μάλιστα τοῦτο θέλει συμβεῖ εἰς πλείστους συνπατριώτας μας. δὲν ἔπραξα ὁμῶς ἐγὼ τοῦτο, ἀλλ' ἅμα ἤκουσα τὴν φωνὴν τῆς φιλιότητος μου πατρίδος ἔτι προσκαλεῖ τὰ τέκνα τῆς, ἀμέσως ἔτρεξα διὰ νὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ τὸ λεπτόν μου καθὼς ἐκείνη ἢ χήρα τὰ δύο λεπτά ὅπου ἔβαλεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. διότι ἕκαστος ἔχει καθήκον νὰ ὑπερασπίζεται τὰ δίκαια τῆς θρησκείας καὶ Πατρίδος του μέχρι τελευταίας βανίδος αἵματος. διότι δύο τινὰ βασιλεύουν εἰς τὸν ἔχοντα μικρὰν βανίδα Ἑλλ. αἵματος θρησκεία καὶ Πατρίς ἀπέναντι τῶν ὁποίων γονεῖς τέκνα ἀδελφοὶ συγγεν. φίλοι δόξα τιμὰ συμφέροντα καὶ τὰ πάντα θεωροῦνται μηδέν.

Ἵστερον λοιπὸν ἀπ' ὅλα ταῦτα νὰ βλέπω νὰ περιφρονοῦμαι νὰ ὑβρίζωμαι καὶ νὰ συκοφαντοῦμαι ἀπὸ ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους γνωρίζω τί ἦσαν καὶ τί εἶναι· καὶ οἱ ὅποιοι ἐπερίμεναν χάσκοντες πότε νὰ ἔλθῃ αὐτὴ ἢ ὥρα τῆς ἐπαναστάσεως νὰ δοξασθῶσι δωρεὰν καὶ ν' ἀπολαύσωσι δικαιώματα καὶ ἀπαιτήσεις ὅτι δῆθεν ἔκαμν τάχιστα κομάτια· οὔτε παραδέχομαι οὔτε τὸ ἀνέχωμαι νὰ ὑβρίζωμαι ἀπὸ τοὺς τοιοῦτους, οἵτινες καὶ ἀρχηγοὶ ὄντες εἶναι χειρότεροι μουτίδες καὶ προδόται· παρὰ τοὺς ἰδίους μουτίδες καὶ προδότας.

48

Πιστοποιητικόν

Πιστοποιῶ ὁ ὑποφαινόμενος ὅτι ὁ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἀμαρίου Ἱερομόναχος Κύριος Δωρόθεος Σταυρίδης κατελέχθη ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τοῖς προμάχοις τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καρτερικῶς μέχρι τέλους ἀγωνισθεὶς τὸν ἀτυχῆ αὐτῆς ἀγῶνα διὰ τε τῶν ὅπλων καὶ τοῦ λόγου, καὶ χρηματίσας καὶ μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ τμήματος Ῥεθύμνης. Ἐπεδείξατο δραστηριότητα αὐταπάρνησιν καὶ τόλμην ἐν ταῖς μάχαις, ἐν αἷς καὶ ὡς στρατιώτης καὶ ὡς ἱερεὺς παρέσχε πάντοτε τὸ καλὸν παράδειγμα.

Ὡς τεκμήριον τῶν καλῶν του ὑπηρεσιῶν δίδοται αὐτῷ τὸ παρὸν πιστοποιητικόν.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Αὐγούστου 1869

Ὁ πρῶτος Ἀρχηγὸς τοῦ τμήματος Ῥεθύμνης

Π. Κορωναῖος

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΝ ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Ἡ ἀνωτέρω ἐκθεσις περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀσωμάτων κατηγορίσθη ἐκ τῶν ἀποκειμένων ἐν τοῖς Ἀρχείοις αὐτῆς γραπτῶν μνημείων (εἰδήσεων), ἐκ τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἐν τῷ στόματι τῶν Ἀμαριωτῶν θούλων καὶ τῶν

ὅσα κατὰ καιροὺς περιηγηταὶ κατέλιπον καὶ ὧν ἐλάβομεν γνῶσιν. Εἶναι βεβαίως ἀτελής καὶ πενιχρά. Τελειότεραν ὅμως εἰκόνα δὲν εἶχομεν πρῶτον νὰ γράψωμεν. Ἴσως ὅμως δοθῆ ὑπ' αὐτῆς ἀφορμῆ εἰς νέον τινὰ Ἀμαρῖου-την, ζηλωτὴν κληρικὸν ἢ ἔνθεον ἐπιστήμονα νὰ ἐγκύψῃ εἰς μᾶλλον ἐνδεῆ μελέτην καὶ ἐμφάνισιν πληρεστέρας καὶ φωτεινότερας εἰκόνας. Εἶναι ἐλλείψεις ἐπὶ παραδείγματι, εἰς στατιστικούς πίνακας ἔσοδειας προϊόντων, δαπανῶν καλλιέργειας, ἀτομικῆς τῶν μοναχῶν συντηρήσεως, ὑποστηρίξεως φιλομαθῶν νέων, ἐπικουρίας ἰδρυμάτων εὐαγῶν καὶ ἐνδεῶν, προικίσεως ὄρφανῶν καὶ ἄλλων ἐπωφελῶν κοινωνικῶς ἔργων, ὅποια αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ θὰ κατήριζον. Ὅ,τι ἡμεῖς ἠδυνήθημεν ἐπράξαμεν, δις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διατρέψαντες ἐν αὐτῇ καὶ μελετήσαντες ὅσα χειρόγραφα εὑρομεν. Δὲν ἀνεγνώσαμεν ὅμως — μὴ δυνάμενοι — τὰ τουρκικὰ χοτζέτια καὶ τὰ νεώτερα μακροσκελῆ συμβόλαια, διότι τὰ παλαιὰ κυρίως ἐπέζητοῦμεν. Ταῦτα μέχρι τοῦ 1869 ἀνεγνώσαμεν καὶ κατεχωρίσαμεν ἐνταῦθα. Πλείονα καὶ φωτιστικώτερα δὲν ἀφῆκεν ὁ πανδαμάτωρ χρόνος μὲ τὰς βαρβάρους αὐτοῦ καταστροφάς. Καὶ ἀπὸ τῶν περιηγητῶν ὠφελήθημεν κατὰ τὸ ἐνόν. Καὶ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων, ὅσοι περὶ τῆς Μονῆς ἔγραψαν.

Ὅσοι ὅμως πενιχραὶ καὶ ἂν εἶναι αἱ ἱστορικαὶ πηγαὶ καὶ παραδόσεις περὶ τῆς εὐαγοῦς τοῦ Ἀμαρῖου Μονῆς παρέχουν τὸ μίτον τῆς καθοδηγήσεως ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τῶν σκοτεινῶν αἰώνων εἰκαστικῶς, ἀλλ' ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας, νὰ συγκεφαλαιώσωμεν τὰ τῆς Μονῆς εἰς τὰ κατωτέρω.

Ἡ Μονὴ ἰδρύθη τὸν Ι' ἢ ΙΑ' αἰῶνα μ. Χ. Ἴσως ὅμως καὶ παλαιότερον πρὸ τῶν Ἀράβων, οἵτινες πιθανῶς κατέστρεψαν αὐτὴν καὶ ἀνφοδομήθη μετὰ τὴν ὑπὸ Νικηφόρου ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης καὶ ἐπὶ Ἐνετῶν ἦτο ἐν ἀκμῇ, ὥστε νὰ ὑποστηρίξῃ τῷ 1273 τοὺς Χορτάτζας. Ἐὰν τότε καταστραφείσα ἀνιδρύθη, τοῦτο ὠνόμασεν ὁ Κῶδιξ κ τ ί σ ι ν. Ἐνετοτροπία δὲ — τοῦτο ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης — ἀπεδώκαμεν εἰς τὰ παράθυρα τῆς ἀνατολικῆς αἰθούσης ὑποδοχῆς (Ἡγουμενείου), ὄντα ἀρχικῶς βυζαντινοῦ ὄνυμου.

Μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν διετήρησε δυνάμεις, ὡς μαρτυροῦν περιηγηταὶ (Tournefort, Savary) τριάκοντα μόνον ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν. Ἐνὸς αἰῶνος βίον ἔχομεν ἀνεξακρίβωτον. Πρὸ τοῦ 21 ἔχομεν τὴν παράδοσιν περὶ Ὀσμάν Πασσᾶ (1812) καὶ εἶτα ἑξαφάνισιν. Ἀπὸ τοῦ 1830 δὲ ἐπανέρχεται ἡ ζωὴ, συνεχῆς πλέον. Αἱ φθοραὶ καὶ καταστροφαὶ ἐπληρωθοῦντο ὑπὸ τῆς ἀφοσιώσεως τῶν μοναζόντων, οἵτινες προῆγον αὐτὴν εἰς ἀκμῆν. Πολλοὶ χιλιάδες δένδρων φυτεύονται ἢ ἐξημεροῦνται, γαῖαι ἐκτεταμέναι ἐκχεροῦνται ἀπέραντοι βοσκότοποι ἀγοράζονται, ποιμνία μεγάλα τρέφονται, μελισσῶνες συντηροῦνται. Τὰ σχολεῖα τῆς ἐπαρχίας συντηροῦνται. Ἐπαναστάται τρέφονται καὶ ἐνισχύονται. Γίνονται αὐτοὶ οἱ μοναχοὶ ἐπαναστάται χειριζόμενοι τὸ ὄπλον διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ διὰ τῆς ἄλλης κρατοῦντες τὸν Σταυρὸν. Χρημάτων καταχορήσεις καὶ ἀνηθικότητες δὲν βαρύνουσι τοὺς ἀδελφοὺς τῆς

Μονῆς. Πένητες ἀπέθανον πάντες, καὶ ἂν τι ἐταμιεύετο, τὸ ὅλον ἐδίδατο εἰς τὴν Μονὴν τῆς μετανοίας τῶν.

Διήλθεν αἰῶνας ἀκμῆς καὶ παρακμῆς. Θὰ ζήση δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον ἄνευ μοναχῶν καὶ μὲ μόνην ἀντ' αὐτῆς τὴν Γεωργικὴν Σχολήν. Ἐνωθεν τῶν φυτωρίων ταύτης, τῶν περιστερεῶνων, τῶν βουστασίων καὶ τῶν ποικίλων γεωργικῶν καὶ προοδευτικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ πολιτισμοῦ θὰ πετοῦν τὰ πνεύματα τῶν Ἰωσήφ, τῶν Μεθοδίων, τῶν Ἱεροθέων, τῶν Παγκάλων, τῶν Ἀγαθαγγέλων, ἅτινα ἐξηντλοῦντο ἐν τοῖς μόχθοις πρὸς ἐπαύξεισιν καὶ στερέωσιν τῆς Μονῆς. Οἱ ἐπιζῶντες γέροντες Ἀμαριῶται, ἐν οἷς καὶ ἐγώ, οἱ μαθόντες τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ ἐν Μοναστηρακίῳ Σχολῇ τῆς Μονῆς, ἥς καὶ μαθητῆς καὶ διδάσκαλος ὑπῆρξα, καὶ οἱ ἐπιγενόμενοι θὰ γεραίρωσιν ἰσοβίως τὴν Μονήν. Τὸ δὲ Ἀμάρι ἐν τῷ συνόλω του θὰ τιμᾷ ὡς ἴδιον οἶκον τὴν Μονήν, ὡς κέντρον, ἐνθα συνελαμβάνοντο κατὰ τοὺς στυγνοὺς τῆς δουλείας χρόνους τὰ πατριωτικὰ τῆς δράσεως σχέδια, ὡς ἱερὰν ἐστίαν πνευματικοῦ φωτός, τὸ ὁποῖον διέλυε τὸν σκοτασμὸν πολλῶν αἰῶνων. Ἐνωθεν μᾶσωμεν τὴν Μονὴν Ἀσωμάτων ἀκρόπολιν τοῦ Ἀμαρίου ἢ Καπιτώλιον, ἢ Πρυτανεῖον, ἢ Ἀγίαν - Σοφίαν, ἢ Δελφούς, ἢ Ἀνθήλην, ἢ Δῖον, ἢ Μυκάλην, ἢ Μέγα Σπήλαιον, ἢ οἶονδήποτε Ἐθνικὸν Κέντρον, ἢ Πεδεμόντιον τῶν Ἰταλῶν, δὲν θάστοχῆσωμεν. Ἐνωθεν ἀφήσωμεν τοὺς Χορτάτζας εἰς τὸ ἀπώτατον ἐκεῖνο τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος παρελθὸν καὶ δὲν πολυπραγμονήσωμεν περὶ τοῦ 1700 ἢ τοῦ 1800, τοῦ 1812 καὶ τοῦ 1821, ἔχομεν σταθμοὺς φωτεινοὺς ἐν τῇ νεωτέρῳ ἱστορίᾳ μας, ὧν τὸ φῶς ἀντανακλᾶται εἰς τὴν ὅλην ἐπαρχίαν, τὸ 1866, τὸ 1889, τὸ 1894, τὸ 1897, τὸ 1905, μετὰς ἀναλόγους πρὸς τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις ἐνεργείας. Ἐνταῦθα διέτριβε συνήθως ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τμήματος Ῥεθύμνης Πᾶνος Κορωναῖος, ὁσάκις δὲν ἐμάχετο ἐν τοῖς πεδίοις τῆς τιμῆς. Ἐντεῦθεν ἐξεπορεύθη τὸ θρυλούμενον ὑπόμνημα πρὸς τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1868. Ἐντεῦθεν ἐδόθη ἡ ἀπάντησις πρὸς τοὺς Ναυάρχους τὸν Μάρτιον τοῦ 1897, κοινοποιῦντας τὴν περὶ τῆς Αὐτονομίας ἀπόφασιν τῆς Εὐρώπης. Ἐνταῦθα ἐωρτάσθη ἡ 100ετής τοῦ ἔθνους ἐλευθερία. Ἐνταῦθα ἀνυψώθη ἡ ἀτελής ἀκόμη Στήλη τῶν ἐξ Ἀμαρίου ἐνδόξων νεκρῶν τῶν τελευταίων ἀπολυτρωτικῶν πολέμων. Ἐνταῦθα λειτουργεῖ τὸ ἐκπολιτιστικὸν τῆς ἐλευθερίας ἔργον, ἡ Γεωργικὴ τοῦ Ἀμαρίου Σχολή.

Ἐνωθεν ἀπαθαντισθῆ ἵσως ἐν πενιχρᾷ σκιαγραφίᾳ ὁ Ἀσώματος τοῦ Ἀμαρίου προσωρινῶς μέχρις ὅτου εὕρεθῆ ὁ δόκιμος ἱστορικός, ὅστις θὰ ἱστορήσῃ τὸ ὅλον Ἀμάρι σὺν τῇ Μονῇ ἀφήνων «κτῆμα ἐς αἰεὶ» τὴν ἱστορίαν του. Ἐνωθεν ἡ πραγματεία μου ἀποβῆ συντελεστικὴ σύμμαχος τούτου, ἔτυχον τοῦ ποθομένου. Ἐνωθεν ὁ γεροντικὸς μόχθος μου καὶ ἐκπληροῦται ὁ σκοπός μου. Scripta manent. Κάπου ἀνέγνωσα καὶ σφῶζω ἐν τῇ μνήμῃ: «Ἄ ἀνδρεία ποιεῖ, ἀμαυροῖ χρόνος, εἰ μὴ λόγος προφθάσας ἐν βίβλοις τισὶν ἐναπόθηται».

Διὰ τὰ ἔχει δὲ πληρεστέραν εἰκόνα καὶ τῆς Μονῆς καὶ τῆς ἁγίας
 ὄλου, ἃς ἀναγνώσῃ ὅ,τι εἶναι γεγραμμένον ὑπὸ ἡμετέρων καὶ ἄλλων
 τὴν ἐπίσκεψιν ἀμφοτέρων. Τὸν Tournefort, τὸν Savary, τὸν Sieber,
 τὸν Belon, τὸν Pashley, τὸν Raulin, τὸν Gerland, τὸν
 Τὸν Ψιλῆαν, τὸν Παγανέλην, τὸν Ξανθουδίδην, τὸν Μενδεϊστῆν,
 Ζαμπέλιον, τὸν Χαϊζιδάκην, τὸν Σταυράκην, τὸν Ἀνδρεθίαν, τὸν
 Ἐγκυκλοπαιδεῖαν καὶ τὸν γράφοντα τάδε. Πάντες οὗτοι μᾶλλον ἐπέ-
 ἔτοποθέτησαν ἓνα λίθον οἰκοδομήσιμον. Ἐκ τούτων θάπαρσις ὁ
 ριώτης τοῦ ἐγγύς ἢ ἀπωτέρω μέλλοντος τὸ καλλιτεχνικὸν οἰκοδόμημα
 Ἀμαρίου, τοῦ ὁποίου ὡς γείσον καὶ στέγη θὰ ἐπιστέφῃ αὐτὸ ἢ γερασίου
 σεβασμία Μονὴ τῶν Ἀσωμάτων.

Χανιά, 27 Ἰανουαρίου 1939.

EMMANOYHΛ Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΩ

ΠΙΝΑΞ

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ*

Ἀβιδιανή, ἡ (τπν.) 39	Δαμβουνέλης (διάκονος) 21
Ἄγ. Ἀντώνιος (μετόχιον) 28, 46	Διογένης (ἀρχηγὸς Ἀμαρίου 1860) 81-82
Ἄγ. Γεώργιος Μοσκιώτης (τπν.) 28, 35	Διονύσιος (μητροπολίτης Κρήτης) 2
Ἄγ. Κυριακὴ (τπν.) 43	31, 69
Ἄγ. Παρασκευὴ (μετόχιον) 16-17, 29	Δρακολάκι, τὸ (τπν.) 47
Ἀνδρόνικος (μοναχὸς) 29	Ἐξήγκουνας, ὁ (τπν.) 43, 56, 57, 58
Ἀνθιμος (ιεροδιάκονος) 32, 33, 37	Θυμαρές, ὁ (τπν.) 41
Ἀρτέμιος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21	Ἰερεμίας (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21
Βαλαμόντε Ἰωακείμ 34	(ιερομόναχος) 54
Βαρούχας Γεράσιμος (ιερομόναχος) 29.	Ἰερόθεος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21
— Μελέτιος (ιερομόναχος) 28. — Παν-	Ἰωαννίκιος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21
κράτιος (ιερομόναχος) 27, 32	Ἰωσήφ (ἡγούμενος) 3, 4, 9, 12-14, 25
Βασιλικά, τὰ (τπν.) 38	29, 32, 34, 53, 54, 60, 61, 62, 63, 64
Βατές, ὁ (τπν.) 28, 41, 44-45, 64	65, 66, 68, 73, 74, 75, 76, 77
Βουκολές, ὁ (τπν.) 46, 48, 52	Καλόειδαινα, ἡ (μετόχιον καὶ μονὴ) 7,
Βούργαρις, ὁ (μετόχιον καὶ μονὴ) 29,	7, 26-27, 72
45-46, 66, 67-69, 70, 71, 75, 76	Κάλυβος, ἡ (τπν.) 43, 51, 52
Γεδεῶν (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21	Κανακαρέ, ἡ (τπν.) 40
Γερασμάκης Ἰωσήφ (ἡγούμενος) 9. Βλ.	Καφάτος Ἀθανάσιος (ιερομόναχος) 21
Ἰωσήφ	Κονοστάσι, τὸ (τπν.) 47, 53, 58, 59, 60
Γεράσιμος (διάκονος) 21	Κονσολάκης Γεώργιος 80
Γερβάσιος (ιερομόναχος) 35	
Γυπαράκης Συμεὼν (ἡγούμενος) 15, 33 (:)	

* Ὁ πίναξ συνετάχθη ὑπὸ τῆς Ἐπετηρίδος καὶ περιλαμβάνει τὰ κυριώτερα ὀνόματα καὶ τοπωνύμια, ἀποκατεστημένα ὀρθογραφικῶς. Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰς σελίδας.

Κονταδερό, ἡ (τπν.) 75
 Κορικιά, ἡ (τπν.) 44
 Κοριναῖος Πάνος 83, 85
 Κοσμᾶς (ἡγούμενος;) 32
 Κουλουροῦ, ἡ (τπν.) 40, 62
 Κουφάκης Γ. 82
 Κρομμυδάς, ὁ (τπν.) 44
 Κωνσταντῖνος (μοναχός) 28
 Λαγκούφα, ἡ (τπν.) 46, 47—48, 52
 Λαγουβάρδος Ἀγαθάγγελος (ἡγούμενος)
 19, 24, 25, 26. — Μεθόδιος (ἡγούμε-
 νος) 8, 13, 15, 33, 36, 77, 78
 Λίμας Ἱερεμίας (ἡγούμενος) 8, 10 (;), 12,
 32, 67, 70, 71
 Λίμνη, ἡ (τπν.) 44, 49, 52
 Λιταροῦ, τοῦ (τπν.) 44, 59, 60, 75
 Λουματαρέ, ἡ (τπν.) 43, 51
 Λουρωτὸς Γεράσιμος (ἡγούμενος) 8, 12, 35
 Λούτρα, ἡ (τπν.) 39, 54, 74
 Λουτράκι, τὸ (τπν.) 41, 53
 Μαζάριος (ἡγούμενος) 7, 8, 12. — (ιερο-
 μόναχος) 62, 72
 Μακρυμαλλιανά, τὰ (τπν.) 42
 Μαλλιάρὸς Γελάσιος (ἡγούμενος) 20
 Μανασσῆς (ἡγούμενος καὶ εἶτα ἐπίσκο-
 πος Λάμπης) 3, 7, 12, 21, 32, 33 (;), 36
 Ματθαῖος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21, 34
 Μαύρη, ἡ (τπν.) 43, 51
 Μαυρωνᾶς, ὁ (τπν.) 39
 Μεθόδιος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21, 22—23.
 — (ιερομόναχος) 32, 72
 Μελχισεδέκ (ἡγούμενος). *Ἴδε: Σανκβι-
 νάτσος
 Μεριζόβεννα, ἡ (τπν.) 57
 Μεσαρμάκι, τὸ (τπν.) 48
 Μεσονήσι, τὸ (τπν.) 40, 56
 Μητροφάνης (μοναχός) 21
 Μονολαί, ἡ (τπν.) 74
 Μουσταφᾶ Πασσᾶς Κιριτλῆς 13—14, 34
 Μύγιας τὸ μητᾶτο, τῆς (τπν.) 43, 51
 Νεκτάριος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21, 35
 Νεόφυτος (ιερομόναχος) 54
 Νικηφόρος (ιερομόναχος) 54, 58
 Νικόδημος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 13, 21,
 54, 55, 58, 61, 62, 68
 Ξεροκάμπια, τὰ (μετόχιον) 28, 46, 65
 Ξηρουδάκης Εὐμένιος (ἐπίσκοπος Λάμ-

πης καὶ εἶτα μητροπολίτης Κρήτης)
 5, 22, 37

Ὅσμαν Πασσᾶς 13

Πάγκαλος Γαβριήλ (ἡγούμενος) 18—19,
 25, 26, 29

Παῖσιος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21, 78

Πάμφιλος (ἐπίσκοπος Λάμπης) 21, 67,
 70, 71

Παππαδάκης Ἀγαθάγγελος (ἐπίσκοπος
 Χερρονήσου καὶ εἶτα Λάμπης) 17, 21,
 30. — Ἀνθιμος (ἡγούμενος) 18

Παράδεισος (τπν.) 1

Πατητήρια, τὰ (τπν.) 23

Περδίκη, τοῦ (τπν.) 43, 44, 51, 52

Πετρόδια, ἡ (μετόχιον) 29

Πολυμυστηρίδι, τὸ (τπν.) 30, 44, 60, 75

Πυθαροκάμινο, τὸ (τπν.) 38

Σανκβινάτσος Μελχισεδέκ (ἡγούμενος)
 7 (;), 8, 12, 31, 32

Σιγάλας Ἀντώνιος 61, 63

Σιγανὸς Κοσμᾶς (ιερομόναχος) 46

Σκούφια, ἡ (τπν.) 39, 40, 55

Σμηλά, τὰ (τπν.) 46, 53

Σπυριδάκης Γερμανὸς (μοναχός) 21

Σταυρίδης Δωρόθεος (ἀρχιμανδριτής)
 3, 20, 76—77, 78, 81—83

Στεφανάκης Μανόλης (παππᾶς) 50, 51, 57

Τζιτζιφές (τπν.) 39

Τζωρτζάκης Νικόδημος (ἡγούμενος)
 17—18

Τρουλλινή, ἡ (τπν.) 41, 42

Τρουλλινὸς Ἱερόθεος (ἡγούμενος) 15—17

Φανερωμένη, ἡ (μετόχιον καὶ ναὸς)
 27—28

Φαράντος (ἡγούμενος Καλόειδαινας) 22

Φραγάκης (οὐχὶ Φραγκάκης) Δανιήλ (ιε-
 ρομόναχος) 21, 33, 35, 37

Χαλικιᾶς, ὁ (τπν.) 53, 58

Χορτάτζαι ἀδελφοὶ (Γεώργιος καὶ Θεό-
 δωρος) 5, 15, 16, 29

Χορτάτζη Γεωργίου τάφος 15—16

Χορτάτζης Παππᾶ 31

Χῶνες, οἱ (τπν.) 60

Χρῦσανθος (μητροπολίτης Κρήτης) 29,
 31, 66, 67—69, 70, 72